Boóc Ádám

A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI ÍTÉLETEK ÉRVÉNYTELENÍTÉSE

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 1 2018.01.12. 11:57:21

Boóc Ádám

A VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI ÍTÉLETEK ÉRVÉNYTELENÍTÉSE

Jogösszehasonlító elemzés és az új magyar szabályozás bemutatása

Patrocinium
Budapest, 2018

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 3 2018.01.12. 11:57:21

Kiadja: A Patrocinium Kft.

Felelős vezető a Patrocinium Kft. ügyvezetője

A Kiadvány szerkesztéséért felelős: dr. Hegedűs Bulcsú

Nyomdai munkálatok: Vareg Hungary Kft.

© Dr. Boóc Ádám, PhD, 2018

© Patrocinium Kiadó, 2018

Minden jog fenntartva, beleértve a mű sokszorosítását, bővített vagy rövidített változatban történő kiadását is. A szerző írásos hozzájárulása nélkül a mű, illetőleg annak része semmilyen formában nem sokszorosítható.

Kézirat lezárva: 2018. január 02.

A borítón Sandro Botticelli: *Calunnia* című festménye látható.

Lektorálta: Prof. Dr. Vörös Imre, az MTA rendes tagja

ISBN 978-963-413-188-5

Laurának és Kristófnak

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 5 2018.01.12. 11:57:21

Tartalomjegyzék oldalszám

Előszó 11
Rövidítések jegyzéke 13
I. Bevezetés 15
1. Alapvetés 15
2. A választottbíráskodás fogalmának megjelenése a római jogban 18
2.1. A választottbíráskodás keletkezése a római jogban 18
2.2. A választottbíró fogalma és szerepe a római jogban 20
3. A New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény bemutatása 31
3.1. A New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény releváns rendelkezéseinek ismertetése 31
3.2. A New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény rövid egybevetése a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése szempontjából 39
II. Ausztria 43
1. Bevezetés 43
2. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének jogszabályi háttere az osztrák jogban 46
3. Az érvénytelenítési perekkel kapcsolatos gyakorlat rövid összefoglalása az osztrák jogban 49
4. Az IBA Guidelines alkalmazása a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során az osztrák gyakorlatban 57
III. Svájc 62
1. Bevezetés, a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének jogszabályi háttere a svájci jogban 62
2. Az érvénytelenítési perekkel kapcsolatos gyakorlat rövid összefoglalása a svájci jogban 66

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 7 2018.01.12. 11:57:21

3. A közrendbe ütközés mint érvénytelenségi ok a svájci jogban 83
4. Választottbírósági ítéletek érvénytelenítése a Lausanne-i Sport Választottbíróság (CAS) gyakorlatában 88
IV. Anglia 93
1. Bevezetés 93
2. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének jogszabályi háttere az angol jogban 96
3. Az érvénytelenítési perekkel kapcsolatos gyakorlat rövid összefoglalása az angol jogban 103
V. Az Amerikai Egyesült Államok 117
1. Bevezetés. Az érvénytelenítési okok rendszere az USA jogában. A jogforrási háttér vizsgálata 117
2. A Mitsubishi Motors Corporation v. Soler Chrylser – Plymouth ügy vizsgálata 126
3. A manifest disregard of law fogalma és gyakorlata az USA jogában 128
4. A közrendbe ütközés mint érvénytelenségi ok az USA jogában 136
5. Az IBA Guidelines alkalmazása a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során az amerikai gyakorlatban 141
VI. Magyarország 145
1. A jogtörténeti előzmények rövid bemutatása 145
2. Érvénytelenítési okok az új Vbt-ben 149
3. Az érvénytelenítési okok rendszere és gyakorlata a régi és az új Vbt. alapján 155
3.1. A választottbírósági szerződést kötő felek egyikének nem volt jogképessége vagy cselekvőképessége; vagy a választottbírósági szerződés annak a jognak a szabályai szerint, amelynek alávetették, ilyen alávetés hiányában pedig a magyar jog szerint nem érvényes. 155

3.2. A fél a választottbíró kijelöléséről, illetve a választottbírósági tanács eljárásáról nem volt szabályosan értesítve, vagy egyébként nem volt képes az ügyét előterjeszteni 160
3.3. A választottbírósági ítélet túlterjeszkedik a választottbírósági alávetéshez tartozó jogvitán 168
3.4. A választottbírósági tanács összetétele vagy a választottbírósági eljárás nem felelt meg a felek megállapodásának, vagy megállapodás hiányában a törvény rendelkezéseinek 171
3.5. A bíróság szerint a vita a magyar jog szerint választottbírósági útra nem tartozhat, vagy a választottbírósági ítélet a magyar közrendbe ütközik 178
4. Az érvénytelenítési perek lényeges jellemzői az új Vbt. alapján, az eljárásújítás és a tárgyalás felfüggesztése intézményének bemutatása 193
4.1. A tárgyalás felfüggesztése 195
4.2. Az eljárásújítás 200
5. Rövid észrevételek a választottbírák felelőssége vonatkozásában 203
VII. Zárókövetkeztetések 209
1. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésével összefüggő egyes következtetések nemzetközi dimenzióban 209
2. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésével összefüggő egyes következtetések a magyar jog dimenziójában 221
Irodalomjegyzék 226
Internetes források 248
Jogesetek jegyzéke 253
Summary 257

Előszó

Boóc Ádám monográfiájához öröm *Előszó*-t írni: a görög és a római jogi előzmények világába visszarepítő bevezető időutazás megéri, ugyanis a mű felütését ezzel egyfajta mikszáth-i anekdotázás lengi be. Így mindjárt könnyebb elmélyedni a választottbíráskodás egyik kényes – ha nem a legkényesebb – problémakörében: a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésében. Ez az a Damoklész kard, amely minden, valaha is ítélet-tervezetet író, vagy magát az ítéletet olvasó felett ott lebeg, ha pedig olyan perbeli pozícióban van, éppen arra számít, hogy a kard lesújt.

A választottbíráskodás eme fontos jogintézménye egyfelől garanciális a felek számára, másfelől nagy a kísértés, hogy az érvénytelenítési kérelmet megítélő bíróság az érvénytelenítés mint jogintézmény alkalmanként szükségképpen rugalmas kontúrját fellebbezéssé változtassa. Ezen a szűk ösvényen vezet végig a szerző, nem kímélve az olvasót a szakirodalom mélyre ásó bemutatásától, elemzésétől kezdve a jogegységesítés, Mintatörvény alapján a vonatkozó – nagyrészt azonos elveket követő, mégis időnként komoly eltéréseket is felmutató – nemzeti jogszabályok, valamint azok gyakran lényeges eltéréseket felmutató mentalitású bírósági gyakorlata bemutatásáig.

A komoly szakirodalmi apparátus felhasználása komoly elméleti értéket képvisel, a szabályozás és annak gyakorlata ezt ellenpontozva élettel tölti meg az elveket, így a mű tételes jogi forrásmunkává is válik: az olvasó a könyvet letéve, az olvasást befejezve elégedetten dől hátra: „ezt még gyakran elő fogom venni" – felkiáltással, a várhatóan bekövetkező érvénytelenítési ügyére gondolva. De aki nem erre gondol, hanem tanulságokat keres, arra is bőségesen talál példát. Boóc Ádám ugyanis szerencsés csillagzat alatt írta munkáját: az új magyar választottbíráskodásról szóló törvény 2018. január 1-jén lépett hatályba, így a szerző megragadja az alkalmat és fejtegetéseit a jövőre figyelemmel fogalmazza meg. Ez a tény mindent elmond a mű aktualitásáról – önmagáért beszél.

Így hát nem egyszerű, de némi fejtörés után jó érzéssel lehet meghatározni a munka műfaját: gyakorlatias feldolgozást is nyújtó tudományos

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 11 2018.01.12. 11:57:22

munka, és tudományos feldolgozást nyújtó kézikönyv egyaránt – aszerint, hogy kinek mire van szüksége. Ez a magas színvonalon nyújtott, szerencsés „mix" adja a mű különleges értékét.

Na és persze a módszer: a szerző jogösszehasonlító elemzést ígér, és ezt be is tartja: a külföldi ítéletek elismeréséről és végrehajtásáról szóló New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény után osztrák, svájci, angol, US-amerikai jogszabályok bemutatása, elemzése, és ezek gyakorlata, jogesetek értő bemutatása következik, mindez összevetve a magyar jogfejlődéssel.

Ami pedig a téma körülhatárolását illeti, itt is szerencsés kézzel nyúl a szerző a kényes témához: az érvénytelenítés mellett a vele szoros kapcsolatban álló külföldi választottbírósági ítéletek elismerése és végrehajtása egyaránt helyet kap, érthetően a súlypont az első kérdéskörön van. Kellő súllyal jelenik meg a mindkét problémakört belengő közrend – pl. az osztrák és svájci példán bemutatott anyagi jogi és eljárási jogi, azaz kétféle közrend – kategóriája csakúgy, mint a perújítás felé mozduló – másutt ismert, a hazai jogba az új választottbírósági törvény által bevezetett – eljárásújítás jogintézménye.

A monográfiát gondosan összeállított irodalom- és jogesetjegyzék egészíti ki.

Ha tehát az „Előszó"-írás örök kérdéséhez érünk, tudniillik hogy kiknek ajánljuk Boóc Ádám kitűnő, alapos és tanulságos művét, a válasz egyszerű: a választottbíráskodás által érintett gyakorlati és elméleti szakembereknek, bíráknak és ügyvédeknek, jelenlegi és leendő választottbíráknak, azonban nemcsak jogászoknak, de menedzsereknek, vállalkozóknak egyaránt.

Budapest, 2018. január 2.

Prof. Dr. Vörös Imre
Az MTA rendes tagja

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 12 2018.01.12. 11:57:22

Rövidítések jegyzéke

2006. évi Gt.	A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény
CAS	*Tribunal Arbitral du Sport, Court of Arbitration for Sport*
CIETAC	*China International Economic and Trade Arbitration Commission*
Ctv.	A cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény
FAA	*Federal Arbitration Act*
FINA	*Federation Internationale de Natation*
Genfi Egyezmény	1961. évi Genfi Európai Egyezmény a Nemzetközi Kereskedelmi Választottbíráskodásról
IBA Guidelines…	*IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration*
ICC	*International Chamber of Commerce*
IPRG	*Bundesgesetz über das internationale Privatrecht vom 18. Dezember, 1987*
LCIA	*London Court of International Arbitration*
MKIK	Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
Moszkvai Egyezmény	A gazdasági és tudományos-műszaki együttműködési kapcsolatokból származó polgári jogi jogviták választottbírósági elbírálásáról szóló Egyezmény
New York-i Egyezmény	A választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezmény

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 13 2018.01.12. 11:57:22

Nvt.	A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény
Plósz féle Pp.	1911. évi I. törvénycikk a Polgári Perrendtartásról
régi Ptk.	Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény
régi Vbt.	A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény
Római Szerződés	Szerződés az Európai Közösség létrehozásáról
svájci ZPO	*Schweizerische Zivilprozessordnung vom 19. Dezember, 2008*
Swiss Rules	*Swiss Rules of International Arbitration*
UAA	*Uniform Arbitration Act*
új Pp.	A Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény
új Ptk.	A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
új Vbt. vagy Vbt.	A választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvény
UNCITRAL	*United Nations Commission on International Trade Law* ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága
UNCITRAL Mintatörvény vagy Mintatörvény	*UNCITRAL Model Law on Commercial Arbitration*
VIAC	*Vienna International Arbitral Centre*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 14 2018.01.12. 11:57:22

I. Bevezetés

1. Alapvetés

> „*No one likes losing. So it is not surprising that when a client is disappointed with an arbitral award, the first question he asks his lawyer is: How can I appeal? As so often happens when lawyer is asked a question, the answer is: It depends.*"[1]

A fenti idézet a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás ikonikus jelentőségű kézikönyvében, a Redfern – Hunter féle választottbírósági szakkönyvben olvasható, és egy igen valós – és a gyakorlatban sokszor előforduló – helyzetet modellez. A választottbírósági eljárásban vesztes és ekként csalódott ügyfél a jogi képviselőhöz fordult azzal a kimondott vagy ki nem mondott elvárással és óhajjal, hogy a jogi képviselő a vesztes helyzetben lévő ügyet valamilyen módon, de ügyfele javára fordítsa át egy nyertes (vagy legalábbis kevéssé vesztes) pozícióba. Az idézetben szereplő konkrét kérdésre, hogy miként lehet fellebbezni, a képzeletbeli eljáró ügyvéd – az idézet szerint ilyen esetekben igen gyakran eképpen megfogalmazott – válasza az, hogy ez attól függ (*it depends*). Ez a két szavas válasz szimbolikusan jól fejezi ki a választottbírósági ítéletek érvénytelenítési rendszerének összetettségét, mely problémakör a jelen könyv tárgyát képezi.

Magyarország Országgyűlése 2017. május 30. napján tartott ülésnapján fogadta el a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvényt (a továbbiakban: új Vbt. vagy Vbt.), amely 2018. január 1-jén lépett hatályba, felváltva az 1994. évi LXXI. törvényt (a továbbiakban: régi Vbt.).[2] A Vbt. Magyarországon a választottbíráskodás vonatkozásában

[1] Lásd: Blackaby – Partasides – Redfern – Hunter: *Redfern and Hunter on…* 585. o. (Az egyes rövidített szakirodalmi hivatkozások feloldása az Irodalomjegyzékben található.)

[2] A Vbt. közzétételére a Magyar Közlöny 2017. évi 85. számában került sor. Elérhetőség: http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK17085.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 23., 14:51

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 15 2018.01.12. 11:57:22

számos új elemet hoz létre, ugyanakkor természetesen bizonyos intézményeket a régi Vbt. rendszeréből is megőriz. A jogalkotónak – miként ezt a későbbiekben részletezésre kerül – feltett szándéka volt, hogy a törvény a régi Vbt-hez képest még jobban közelítsen az UNCITRAL Mintatörvényhez (*UNCITRAL Model Law on Commercial Arbitration*).

Jelen munka nem az új Vbt. teljeskörű bemutatására vállalkozik, hanem a választottbírósági eljárásnak egy igen fontos részével, a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének problémájával foglalkozik jogösszehasonlító szempontból, illetve az új Vbt. rendelkezéseire fókuszálva, esetlegesen az annak alapján majdan kialakuló gyakorlatra is előrevetítve egyes lehetséges következtetéseket.

Köztudomású tény, hogy a választottbírósági vitarendezés egyik legfontosabb előnye a gyorsaság, illetőleg az eljárás egyfokú jellege, a fellebbezés kizártsága, melynek eredményeképpen a meghozott választottbírósági ítélet érvénytelenítése kezdeményezhető csupán, és az is csak kifejezetten speciális feltételek fennállása esetén.[3] A választottbírósági ítélet ugyanakkor számos esetben a pervesztes fél számára igencsak jelentős hátránnyal jár, melyből következőleg a pervesztes fél vélhetőleg minden lehetőséget meg kíván ragadni annak érdekében, hogy a választottbírósági ítélet érvénytelenítését kezdeményezze.

A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése tehát egyfajta utolsó lehetséges lépésként, „*utolsó mentsvárként*" is értékelhető, mellyel az ítélettel elégedetlen fél jogorvoslatot kíván magának szerezni. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének egyik, de egyáltalán nem kizárólagos módja az ítéletnek a közrendbe ütközés címén történő megtámadása lehet. Ennek megfelelően a jelen műben – bár hangsúlyos szerepet kap – de messzemenően nem csupán a közrendbe ütközéssel mint érvénytelenítési okkal foglalkozunk, hanem valamennyi érvénytelenítési okról mint szabályról a kiválasztott jogrendszerekben panorámaképet nyújtani, míg jelenlegi gyakorlatukról pillanatfelvételt készíteni kívánunk.

Munkánkban elsőként a római jogi előzményekkel foglalkozunk, annak érdekében, hogy egyfelől láttassuk a választottbírósági jog római

3 Ehhez lásd: Gellért:: Új törvény a… 451 – 452. o.; Boóc – Hegyi – Sándor – Szűcs – Török : *A követelések érvényesítésének*… 260. o.; Boóc: *A kereskedelmi választottbíráskodás*…. 111 – 112. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 16 2018.01.12. 11:57:22

jogba történő beágyazottságát, másfelől pedig azért, mert a római jogi előzmények vázlatos – nyilvánvalóan a választottbírósági eljárás egészére ki nem terjedő – ismertetése hozzásegíthet ahhoz, hogy jobban érthető legyen a választottbírósági eljárás jellege, az eljárás egészének íve és azon összefüggés, amely a választottbírósági eljárás, az annak eredményeként létrejövő ítélet és az érvénytelenítési per között fennáll.

Ezt követően az érvénytelenítés témakörében megkerülhetetlennek tekinthető New York-i Egyezmény (A választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezmény), illetve a fentiekben hivatkozott Mintatörvény rövid bemutatására kerül sor, azzal, hogy azok gyakorlati alkalmazását – illetve a Mintatörvény átültetését bizonyos nemzeti jogokba – elsősorban a későbbi fejezetek tárgyalják.

Jogösszehasonlító szempontból a munka – a teljesség igénye nélkül – az alábbi külföldi jogrendszerekben mutatja be a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének problémáit: Ausztria, Svájc, Anglia, Amerikai Egyesült Államok. Svájc esetében röviden kitérünk a Lausanne-i Sport Választottbíróság (*Tribunal Arbitral du Sport, Court of Arbitration for Sport*, CAS) vonatkozó gyakorlatára is.

A jogrendszerek kiválasztása természetszerűen némiképpen önkényes. A kiválasztás során törekedtünk arra, hogy jelentős választottbírósági hagyományokkal rendelkező államok szerepeljenek, illetőleg a bemutatásban legyenek az UNCITRAL Mintatörvényt esetleg bizonyos módosításokkal követő, illetve a választottbírósági jogszabályukat az UNCITRAL Mintatörvény átvétele nélkül megalkotó országok, mely országok választottbírósági jogszabályaiban ettől függetlenül szerepelhetnek (és szerepelnek is) a Mintatörvény rendelkezéseihez jelentős mértékben hasonló szabályok. Az államok kiválasztása nem jelenti azt, hogy a munkában egyéb külföldi államok jogszabályai ne kerülnének említésre vagy röviden bemutatásra, egy-egy speciális témakör vagy jogeset kapcsán további jogrendszerek vonatkozó szabályai is elemzésre kerülnek.

A mű következő fejezete az új Vbt-nek a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének szabályait elemzi, összevetve azt a régi Vbt-vel, bemutatva a régi Vbt. alapján kialakult – a nemzetközi esetjog által is

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 17 2018.01.12. 11:57:22

befolyásolt – joggyakorlatot, illetve megkísérlünk az új szabályozás alapján bizonyos következtetéseket is levonni a majdan kialakuló esetjogra nézve.

A munka utolsó fejezete a Zárókövetkeztetések címet viseli, melyben a mű által tárgyalt problémák összegzésére, azok esetleges nemzetközi relációban történő további elemzésére és egy-egy felvetett kérdéssel kapcsolatban a lehetséges válaszok felvázolására teszünk kísérletet, külön figyelemmel az új Vbt. rendelkezéseire, az általa bevezetett új jogintézményekre.

2. A választottbíráskodás fogalmának megjelenése a római jogban

2.1. *A választottbíráskodás keletkezése a római jogban*

Habár a római jog forrásaiban több, az *arbiter*-re vonatkozó szabályt találunk, melyeket a későbbiekben bemutatunk, illetve melyek igazolják azt is, hogy az *arbiter* és a modern *arbitration* között a kapcsolat nem csupán etimológiai jellegű, kiemelést érdemel, hogy a választottbíráskodás egyes előzményei már a görög jogban, illetőleg a görög szépirodalomban is fellelhetőek.[4] A szakirodalom a választottbíráskodásnak az ókori szépirodalomban olvasható klasszikus példájaként Homérosz Íliászára utal. A huszonharmadik ének négyszáznyolcvanhatodik sorát valóságos választottbírói kijelölésnek tekinti Miroslav Boháček.[5]

Boháček álláspontja szerint a görög szövegben fellelhető *isztor* kifejezés jelentheti a választottbírót. A görög szó etimológiáját megvizsgálva jut a cseh szerző arra az álláspontra, hogy az *isztor* olyan személyt jelent, aki az adott ügyet tudása és tapasztalata, azaz racionális megfontolás alapján dönti el, mely – mint ismeretes – sajátja számos esetben a modern választottbíráskodásnak is.[6] Derek Roebuck megállapítása szerint a görög drámairodalomban a tragédia mint műfaj szülőatyjának is

4 Összefoglalóan ezzel kapcsolatban lásd: Roebuck: *Ancient Greek*…

5 Az Íliász huszonharmadik énekében olvasható a következő szöveg-részlet: *Rajta, fogadjunk, üstben akár vagy lábas edényben/ s Átreidész Agamemnón döntsön: hogy legelöl most mely kancák futnak/ hogy majd ha veszítesz, okuljál."* Lásd: Homérosz: Íliász.

6 Lásd: Boháček: *Arbitration and State* … 196. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 18 2018.01.12. 11:57:22

tekintett Aiszkhülosz a Kr.e. 458 körül keletkezett, az Oreszteia trilógia harmadik darabjának tekinthető Eumeniszek című művében az Oresztész által elkövetett emberölés – Klütaimnésztra megölése – esetében is egyfajta közvetítői, „mediációs" eljárás alkalmazásának lehetőségét mutatja be, melyet ROEBUCK a választottbíráskodás és a mediáció előképeként aposztrofál.[7] Habár Oresztész esete nyilván nagyon távol áll a modern választottbíráskodás lényegétől, abban egyetérthetünk ROEBUCK-kal, hogy a görög antikvitásra is jellemző volt az, hogy a felek a választottbírói eljárást egyfajta természetes vitarendezésnek tekintették, mely megelőzhette, pótolhatta a bírósági eljárást, illetve a korai, archaikus társadalmakban az önhatalmú jogérvényesítést is.[8] BOHÁCEK – már idézett művében –természetesen megjegyzi azt, hogy az általa választottbírónak tekintett *isztor* természetesen nem rendelkezett jogi lehetőséggel arra, hogy a felek által esetlegesen alkalmazni kívánt önhatalmú jogérvényesítést megakadályozza.[9] A tekintélyes angol római jogászprofesszor, PETER STEIN szerint az ókori jogokban is kimutatható, hogy egy közvetítőnek vagy egy választottbírónak elsődleges feladata az, hogy lehetőség szerint mindegyik fél számára, ha nem is kölcsönösen előnyös, de legalább elfogadható döntés szülessen.[10]

A római jog által ismert és szabályozott *arbiter* vonatkozásában is fontos szempontokat találunk a nem kizárólagosan római jogi, illetve kifejezetten irodalmi forrásokban. Az első lényeges jelentése az *arbiter* fogalmának a római forrásokban akként jelenik meg, hogy az *arbiter* mint *bonus vir* kerül megnevezésre.[11] Ezen megfogalmazás szerint az *arbiter* olyan személy, akire másik személyek –voltaképpen állami kényszerítés nélkül – rá merik bízni, hogy vitás ügyükben döntést hozzon.

Cicero *De officiis* című munkájában a következő gondolat olvasható: „*Homo autem iustus isque, quem sentimus virum bonum, nihil cuicquam,*

---

7 Lásd:. ROEBUCK: *'Best to Reconcile'*… 278 – 279. o.

8 Lásd: ROEBUCK: *I.m.* 286. o.

9 Lásd: BOHÁCEK: *I. m.* 201. o.

10 Lásd: STEIN: *Legal Institutions*… 5. o.

11 A választottbíráskodás és a római jog kapcsolatáról lásd különösen: KECSKÉS: *Választottbíráskodás a* … 193 – 204. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 19 2018.01.12. 11:57:22

quod in se transferat, detrahet."[12] Cicero ezen a forráshelyen a *bonus vir* erkölcsi kategóriájában olyan személyt lát, aki tisztességes, becsületes, nyilvánvalóan nem lop el senkitől semmit. Cicero szerint a mások segítésére, adott esetben a jogviták eldöntésére is alkalmas *bonus vir* megfelelő erkölcsi normák által vezérelt személy, és éppen ez teheti alkalmassá ezen, voltaképpeni döntőbírói feladatok ellátására is.

Cato a *De agricultura* című művében azt fejti ki, hogy a *bonus vir* képes lehet megítélni egy bizonyos borversenyre nevezhető borok minőségét, eldönteni, melyik a jó, melyik a rossz.[13] Álláspontom szerint ez a citátum azért is tekinthető lényegesnek, mert az *arbiter* jogi jelentésének egyik igen jelentős aspektusára, a szakértő bíró személyére utal, mely jelentés a későbbiekben részletezésre kerül.

Az irodalmi forrásokban a *bonus vir* tulajdonságait Quintus Horatius Flaccus egyik episztolájában, az alábbiak szerint foglalja össze: „*Vir bonus et quis?/Qui consulti patrum, qui leges iuraque servet,/Qui multae magnaeque servantur iudice lites,/Quo res sponsore et quo causae teste tenentur* (I.16.40)". Ezen idézet szerint a *bonus vir* követi a senatus útmutatását, betartja a törvényeket, továbbá a *bonus vir* neve ott van az esküdtbírák névjegyzékén, valamint a *bonus vir* kezessége biztosítja a polgári ügyek, illetve tanúvallomása a büntetőügyek sikerét.

A cicerói forráshellyel összevetve Horatius episztoláját elmondható, hogy a *bonus vir* – aki *arbiter*ként jár el – a közösség kiemelkedő tagjaként, magas erkölcsi nívón álló személyként kerül meghatározásra. Ezen *arbiter* sok esetben egyébként nem is a tételes jog, hanem a *bona fides*, illetve az *aequitas* elvei alapján ítélkezik. (Mindez az *arbiter* második jelentésével áll összefüggésben, melyet az alábbiakban részletezünk.)

1.2. *A választottbíró fogalma és szerepe a római jogban*

A római jog forrásait figyelembe véve feltehető, hogy az *arbiter* fogalmának legalább két, egymástól elkülöníthető jelentése alakult ki. Az

12 Cicero *De officiis* című munkájának szövegét lásd: http://www.thelatinlibrary.com/cic.html . A letöltés ideje: 2017. 11. 15. 12:05.

13 Ezzel kapcsolatban lásd: Roebuck – Loynes de Fumichon: *Roman Arbitration*. 52. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 20 2018.01.12. 11:57:22

arbiter szó etimológiája szerint a kifejezés az *arbitror* álszenvedő igéből származik, az odamegy jelentéssel bíró *adbito* szóból eredhet, vél, gondolkodik, dönt, kinyilatkoztat igével lehetne lefordítani.
Az *arbiter* első jelentésének megfejtéséhez közel vezethet bennünket az, ha az ősi római civiljogi perrend, a *legis actio* második formáját, a *legis actio per iudicis seu arbitri postulationem* perrend-alakzatot vizsgáljuk meg.[14] A *legis actio per iudicis seu arbitri postulationem* jellemzőiről Gaius Institúcióiban –Brósz Róbert értő tolmácsolásában – az alábbiakat olvashatjuk:[15]

> „*Per iudicis postulationem perelnek akkor, ha a törvény úgy parancsolja, hogy erről a dologról így pereljenek, amint a XII táblás törvény teszi arra nézve, amit stipulatio alapján követelnek. Ez a dolog nagyjából ilyen volt: aki perelt azt mondta: állítom, hogy te köteles vagy sponsióból kifolyólag tízezer sestertiust adni: azt követelem, hogy ismerd ezt el, vagy tagadd! Az ellenfél azt mondta, hogy nem tartozik. A felperes erre azt mondotta: mivel te tagadod, követelem, hogy te, praetor adj iudexet (bíró), vagy arbitert (szakértőbíró).*"[16]

A forrásszöveg tanulmányozása alapján nyilvánvaló az, hogy a választottbíró kifejezés eme jelentése olyan szakértő személyt jelöl, aki valamely – nemcsak feltétlenül jogi – szakismeret birtokában van, mely alapvetően szükséges a peres eljárás mikénti eldöntéséhez. Ezt erősíti meg egy szintén Cicerótól származó forráshely, mely Cicero fontos államelméleti munkájában, a *De re publica*-ban olvasható:

---

14 A *legis actio* fogalmához összefoglalóan lásd a magyar nyelvű szakirodalomból: Földi: *Megjegyzések a* … 47 – 64. o. A *legis actio sacramento in rem* fogalmához lásd különösen: Nótári: *Duellum sacrum* … 87 – 113. o.

15 A brit Tony Honoré Gaiusról szóló jelentős monográfiájában azt jegyzi meg, hogy Gaius munkássága rámutat arra is, hogy a jog tanulmányozása nem lehet megfelelő a történeti gyökerek ismerete, felkutatása nélkül. Lásd:. Honoré: *Gaius.* xii. o.

16 Lásd: *Gaius.* 151. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 21 2018.01.12. 11:57:22

> *„Admiror, nec rerum solum, sed verborum etiam elegantiam. si iurgant, inquit. benivolorum concertatio, non lis inimicorum, iurgum dicitur … iurgare igitur lex putat inter se vicinos, non litigare.”*

A szomszédok közötti jogvitát leíró *actio finium regundorum* jellemzése, melyben három, a földmérésben jártas *arbiter* járt el, és a telekhatárok lerögzítését volt feladatuk elvégezni, a fenti forráshely magyar fordításában – Hamza Gábor akadémikus tolmácsolásában – az alábbiak szerint olvasható:[17]

> *„Csodálom benne nem csupán az anyag, hanem a szókincs választékosságát is. Ha vitatkoznak, abban az esetben azt mondja: a jószándékúak közötti szópárbaj, nem pedig az ellenségek közötti pereskedés a vita neve… A szomszédok vitatkoznak tehát, véli a törvény, nem pedig perben állnak egymással.”*[18]

Itt a vita kifejezésre a *iurgum* szó kerül alkalmazásra, amely azt is kifejezi, hogy a peres felek között a vita olykor nem is jogi természetű – ezért nem a pernek valamelyik latin megfelelőjét találjuk az idézetben –, és ezért a közöttük lévő nézeteltérés eldöntésére nem is feltétlenül jogi szakismeret, hanem egyéb – például földmérési – szaktudás a lényeges. Szintén Gaiusnál olvasunk az *actiones arbitrariae* fogalmáról, ahol is az *arbiter*nek egyfajta permegelőző, perelhárító funkciója van:

> *„Ha ugyanis bírót kértek, azt akit perelnek, egy olyan formulát kap, amelyet arbitrarianak neveznek, és ha valamit a bíró döntése alapján vissza kell adni, vagy fel kell mutatni, ezt veszély nélkül visszaadhatja, vagy felmutathatja és így felmentik. Ha azonban nem adja vissza és nem is mutatja fel, akkor, amennyibe az a dolog kerül, annyira marasztalják. De a felperes is bírság nélkül indíthat pert az ellen, akinek sem felmutatási, sem visszaadási kötelezettsége nincsen, kivéve, ha az egytized bírsággal járó alaptalan perlekedés keresetét állítják vele szembe. Ámbár Proculusnak az volt a véleme-*

17 Az *actio finium regundorum* fogalmához lásd: Földi – Hamza: *A római jog* … 355. o.

18 Lásd: Cicero: *Az állam*. 178. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 22 2018.01.12. 11:57:22

> *nye, hogy meg kell tagadni az alaptalan perlekedés viszontkeresetét attól, aki bírót kért, mivel, hogy ezzel mintegy maga is elismerni látszik azt, hogy valamit vissza kell adjon, vagy valamit fel kell mutasson. De (most) más jog a használatos és helyesen. Ugyanis inkább azért kér valaki bírót, hogy mérsékeltebb úton-módon pereskedjék, és nem azért mintha beismerne.* (Inst. 4, 163 – 165)"[19]

A permegelőző funkció lényege tehát az, hogy az *arbiter* döntésével akár a felek megállapodását is elősegítheti. Az *arbiter*ként eljáró személy egyébként nem ítéletet hoz, hanem egy méltányos belátás alapján döntést, és ha e döntésnek nem tesz eleget az, akire a döntés valamilyen kihatással bír, akkor akár ugyanazon személy immáron *iudex*ként is eljárva már ítéletet hozhat.[20]

A latin forrásszövegben a felesleges pereskedést a *calumnia* szó fejezi ki, melyet Bozóky Lajos egykori Gaius-fordítása még a patvarkodás kifejezéssel ültetett át magyarra, jól érzékeltetve a valós érveken alapuló, tényleges pereskedéstől különböző jelentést.[21] A kifejezetten jogi forrásokra történő utalások mellett célszerű szépirodalmi forrásként megemlíteni Gellius *Noctes Atticae* című művét. A Kr.e. II. században élt szerző e művében egyebek között leírja, hogy egyszer éppen neki kellett mint *iudex*nek, azaz esküdtbírónak eljárnia, és döntését olyan ügyben kellett meghoznia, ahol is az egyik fél maga is megfelelt a *bonus vir*-től elvárt erkölcsi kritériumoknak. Az esetet részletesen leíró, a Roebuck – Loynes De Fumichon szerzőpáros által írt monográfia szerint –az *actiones arbitrariae* alkalmazásával –a *praetor* által kijelölt *iudex* eljárása helyett a felek megállapodhattak egy *arbiter*nek felkért személy, azaz *bonus vir* eljárásában is.[22]

---

19 Lásd: *Gaius.* 185. o.

20 Az *actiones arbitrariae* fogalmához lásd különösen: Levy: *Zur Lehre* …

21 Bozóky Lajos a kérdéses szöveghelyet az alábbiak szerint fordítja: „… ámbár azt mondják, hogy Proculus abban a nézetben lett volna, hogy a patvarkodási kereset támasztásában meg kell gátolni az olyan alperest, aki arbitert kért volt, mert ez által mintegy beismerni látszik azt, hogy visszaadni vagy előmutatni tartozik." Lásd: *Gaius Római jogi* … 421. o.

22 Lásd: Roebuck – Loynes de Fumichon: *Roman Arbitration.* 67 – 69. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 23 2018.01.12. 11:57:22

I. Bevezetés

Az *arbiter* szó másik jelentése bizonyos értelemben közel áll a modern választottbíró fogalmához. E jelentés szerint ugyanis a felek által megbízott, az „állami" jogérvényesítés alternatívájaként alkalmazható vitarendezést jelent a római jogban ahol is, a felek megegyezése, azaz *compromissum*-a eredményeképpen kerül a választottbíró kijelölésre, annak érdekében, hogy a felek jogvitáját eldöntse.[23] Erre is figyelemmel Max Kaser a római peres eljárásról szóló monumentális munkájában kiemeli, hogy a választottbírói vitarendezés magánjogi jellegű, nem az állami jogérvényesítéshez tartozik, ezért is csak érintőlegesen foglalkozik vele.[24]

Az *arbiter* szó ezen értelmének megfelelően a felek jogvitájuk esetén egy *compromissum*-ot kötnek, melyben abban is megállapodásra jutnak, hogy alávetik magukat a választottbíró ítéletének.[25] Igen lényeges, hogy a *compromissum*, azaz a választottbírósági szerződés megkötésének, illetve a választottbíró elfogadó nyilatkozatának megtétele előtt a választottbíró nem járhatott el. Erről az alábbi forrásszöveg is tanúskodik: *„Arbiter ex compromisso sumptus cum ante diem, qui constitutus compromisso erat, sententiam dicere non potest"* (Alf. D. 4, 8, 50.).

Ezen forráshely *expressis verbis* azt mondja ki, hogy a választottbíró nem járhat el mindaddig – azaz nyilvánvalóan ítéletet sem hozhat –, amíg a peres felek a választottbírói szerződést *compromissum* formájában meg nem kötötték.[26] Reinhard Zimmermann szerint a *compromissum* voltaképpen megfelel egy harmadik személy felé tett ajánlatnak, felajánlásnak arra, hogy a peres felek ügyében választottbíróként járjon el. A *Digesta*ban fellelhető Paulus-forráshely szerint *compromissum*-ot azok köthetnek, akik *contractus-ok* kötésére is jogosultak, ugyanakkor ha *procurator* útján kötik meg a választottbírósági szerződést, az *arbiter* kötelezheti a *procurator* megbízóját a személyes megjelenésre.[27]

---

23 Lásd: Zimmermann: *The Law of Obligations*. 514. o.

24 „*Da dieses Verfahren* [sc. die private Schiedsgerichtsbarkeit] *kein gerichtliches ist, liegt es außerhalb des Gegenstandes dieser Darstellung.*" Lásd: Kaser – Hackel: *Das römische Zivilprozessrecht*. 639. o.

25 Összefoglalóan lásd: Kaser: *Römisches Privatrecht*. 180. o.

26 Lásd ehhez: Boóc: *Megjegyzések a* … 451. o.

27 Lásd: „*Si domini, qui invicem stipulati sint, procuratores suos agere apud arbitrium*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 24 2018.01.12. 11:57:23

J. A. C. THOMAS kiemeli azt is, hogy amennyiben a felek a választottbíróval kapcsolatos megegyezésüket *compromissum* formájában nem rögzítették, úgy a választottbíró által meghozott ítélet a felekre nézve kötelező erővel nem is bírhatott.[28]

A *compromissum* vonatkozásában a feleknek viszonylag szabad lehetőségeik voltak a megállapodásra, az *arbiter* kiválasztására, számuk meghatározására. A római jog forrásai szerint rendszerint két a*rbitert* jelöltek ki. Korunk választottbíráskodással kapcsolatos felfogásai szerint ez legalábbis különös, de még különösebb a *Digesta*ban olvasható, következő forráshely:

> „*Si in duos fuerit sic compromissum, ut si dissentirent, tertium adsumant, puto tale compromissum non valere; nam in adsumendo possunt dissentire. Sed si ita sit, ut eis tertius adsumeretur Sempronius, valet compromissum, quoniam in adsumendo dissentire non possunt*" (Ulp. D. 4, 8, 17, 5.).

Eme forráshely szerint, amennyiben abban egyeznek meg a felek, hogy két *arbiter* van, és ha nem tudnak az ügyben döntést hozni, akkor egy harmadikat neveznek ki, érvénytelen, mert nem lehet tudni, hogy kit fognak kinevezni név szerint. Fentiek alapján csak akkor lehet érvényes, ha szerepel a *compromissum*ban név szerint, hogy ki járjon el harmadikként.[29]

Kiemelendő, hogy nagyon lényeges sajátossága még a *compromissum*-nak az, hogy az *arbiter* csak abban a jogvitában járhat el, ami már létezett akkor, amikor a *compromissum*-ot megkötötték, később keletkező vitákban azonban nem.[30]

---

velint, potest iubere ipsos etiam adesse." (Paul. D. 4, 8, 32, 18.)

28 Lásd: THOMAS: *Textbook of* … 320. o.

29 Mindezekkel kapcsolatban lásd különösen: ROEBUCK –LOYNES DE FUMICHON: *Roman Arbitration.*114. skk. o.

30 Lásd: „*De his rebus et rationibus et controversiis iudicare arbiter potest, quae ab initio fuissent inter eos qui compromiserunt, non quae postea supervenerunt*" (Paul. D. 4, 8, 46.).

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 25 2018.01.12. 11:57:23

A *compromissum* továbbélését tekintve – elsősorban a dél – amerikai országokat illetőleg – Bernardo Cremades véleményére célszerű utalni. A spanyol Cremades álláspontja szerint a legjelentősebb, és a választottbírósági eljárást megnehezítő, vagy adott esetben ellehetetlenítő problémát az ún. *cláusula compromisoria* jelentette, melynek értelmében a már korábban érvényesen létrejött választottbírósági megállapodás alapján választottbírósági eljárást csak abban az esetben lehetett kezdeményezni, ha a felek a választottbírósági eljárásra vonatkozó megállapodást egy *compromiso* (illetőleg portugál nyelven *compromisso*) útján megerősítették, melyet gyakran a rendes bíróságnak jóvá kellett hagynia.[31] Ez főképpen akkor lehet problematikus, ha a *compromiso* aláírására a vita kirobbanása után valamelyik fél már nem mutat hajlandóságot. A *compromiso* – mely számos esetben az eljáró választottbírák kijelölésével kapcsolatban is lényeges információkat tartalmaz – el nem fogadása, vagy aláírásának megakadályozása gátja lehet a választottbírósági eljárásnak. Egyes dél-amerikai országokban ekkor lehetőség van arra, hogy az állami bíróság igénybevételével kerüljön aláírásra a *compromiso*, egyéb esetekben a választottbíróság eljárására nem kerülhet sor. Kiemelést érdemel, hogy a *compromiso* eredete a választottbíró kiválasztására irányuló *compromissum* fogalmához köthető.[32]

A *compromissum* meghatározhatta azt, hogy mennyi idő alatt kell a választottbírónak döntenie, de a *Digesta* szerint a legjobb az volt, ha a választottbírónak lehetőséget adtak arra, hogy meghosszabbítsa az eljárás tartamát.[33] Alapvetően a *compromissum* jelöli ki a választottbíró számára eljárásának határait, szabályait. Ezzel áll összefüggésben az is, hogy az *arbiter* nem feltétlenül – vagy nem kizárólag – a törvények rendelkezései, hanem igazságérzetének avagy a jog általános elvei szerint döntött. Cicero a *Pro Roscio Comoedo* című művében azt írja, ha *iudex*

31 Lásd ezzel kapcsolatban különösen: Cremades: *Resurgence of the* … 53 – 72. o.

32 A dél-amerikai országok választottbírósági jogához összefoglalóan lásd: Kleinheisterkamp: *International Commercial Arbitration* … A magyar nyelvű szakirodalomból lásd különösen: Boóc: *A kereskedelmi választottbíráskodás egyes*… 289 – 332. o.

33 Lásd: D. 4, 8, 32, 21.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 26 2018.01.12. 11:57:23

dönt, akkor a formula alapján kell döntenie egy perben, azaz a praetor által kibocsátott formula alapján kell marasztalnia vagy felmentenie az alperest, addig az *arbiter* esetében pedig nagyobb lehetőség a mozgástérre, a rugalmasabb megoldásra:

> „*Iudicium est pecuniae certae, arbitrium incertae; ad iudicium hoc modo venimus ut totam litem aut obtineamus aut amittamus; ad arbitrium hoc animo adimus ut neque nihil neque tantum quantum postulavimus consequamur.*"[34]

Az idézet szerint a bírói ítélet – a *iudicium* – mindig egy meghatározott összegről szól, míg a választottbírósági eljárás határozatlanról. Az idézet szerint a bírósági eljárást azzal az elvárással kezdjük meg, hogy vagy megnyerjük vagy elveszítjük az egész összeget, míg a választottbírósági eljárást azzal, hogy tudjuk, vélhetőleg sem az egész összeget nem nyerjük meg, s nem is veszítjük el. Ezen idézetben foglaltak abból a szempontból emlékeztetnek a modern választottbíráskodásra, hogy a moderm választottbíráskodásnak is egyik sajátossága, hogy a választottbírói testület rendszerint törekszik arra, hogy a peres felek jogvitáját egyezséggel rendezze.

Az *arbiter* számára nem csupán a *compromissum* megkötése, hanem az *arbiter* részéről a választottbírói quasi elfogadó-nyilatkozat megtétele, a *receptum arbitrii* megtétele volt jelentős lépése a választottbírósági eljárásnak.

A római magánjog rendszerében a *receptum arbitrii* a *pactum*ok között kerül tárgyalásra.[35] A *receptum arbitrii* lényege, hogy a választottbíró ezen aktussal fogadja el a választottbírói tisztséget, azaz vállalkozik arra, hogy ellátja a felek felkérésének megfelelően *arbiter*ként a jogvita elbírálását. Bizonyos tekintetben a *receptum arbitrii* a mai választottbíró elfogadó nyilatkozata előképének tekinthető. Ebben a vonatkozásban Zimmermann megjegyzi, hogy a *receptum arbitrii* továbbélése jelentős. Annak ellenére, hogy például a BGB nem szerepelteti az egyes szerződések között, mégis Zimmermann hangsúlyozza, hogy általánosan elfogadott

34 Cicero e munkáját idézi és kommentálja: Roebuck – Loynes de Fumichon: *Roman Arbitration*. 161. o.

35 Lásd ezzel kapcsolatban: Földi – Hamza: *A római jog*… 542. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 27 2018.01.12. 11:57:23

az, hogy a választottbíró csak a közötte és a felek között fennálló jogviszony alapján járhat el, melynek alapvető eleme a *receptum arbitrii*.[36]

Fontos említést tennünk a *praetor* szerepéről a választottbírósági szerződés érvényesítése vonatkozásában. A *praetor* határozta azt meg, hogy a választottbírósági szerződés alapján lehetséges-e a választottbírósági eljárás indítása, és amennyiben igen, úgy a *praetor* a felek által kijelölt választottbíró részére lehetővé tette az eljárás lefolytatását, feltéve, ha ez utóbbi személy a felkérést elfogadta. A *praetor* senkit sem kényszeríthetett a választottbírói tisztség ellátására, abban az esetben azonban, ha az adott személy elvállalta a tisztséget, akkor le kell folytatnia az eljárást. A *praetor* akár rá is szoríthatta az eljárás lefolytatására a vonakodó választottbírát.[37] Max Kaser szerint a *praetor* adott esetben egyes kényszerítő eszközöket is alkalmazhatott a választottbíróval szemben annak érdekében, hogy kötelességét teljesítve ítéletet hozzon.[38]

Habár a római jog forrásai alapján elviekben nem volt kizárt, hogy valaki a saját ügyében mint választottbíró járjon el, de – főképp a *bonus vir* esetében – alapvető érdek fűződött ahhoz, hogy egy választottbíró pártatlanul járjon el. Peter Stein az antik jogok vizsgálata kapcsán azt állapítja meg, hogy a választottbírói – közvetítői vitarendezés lényegi eleme az, hogy a jogvitát eldöntő személyt a felek pártatlannak fogadják el.[39]

Fentiek egyértelműen felvetik a választottbírói ítélet elleni fellebbezés lehetőségét is, A forrásszövegek szerint az *arbiter* ítélete ellen általában fellebbezésnek nincsen helye.[40] (Természetesen ez egybevág a római perjog ama – jól ismert – sajátosságával is, mely egészen a császári perrendig nem ismeri a fellebbezés lehetőségét.) A forrásszöveg még egy büntetőösszeg megfizetését is kilátásba helyezi, rögzítve, hogy a választottbírósági ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek vagy hagyományos bírói eljárás kezdeményezésének. Ezzel kapcsolatban a *Digesta*-ban egy nagyon fontos szabályt olvashatunk:

36 Lásd: Zimmermann: *The Law of Obligations*. 514. o.

37 Ehhez lásd: Humbert: *Arbitrage et jugement* … 59 – 60. o.

38 Lásd: Kaser – Hackel: *Das römische Zivilprozessrecht*. 639. o.

39 „*Whatever the form of mediator, he must be accepted as impartial.*" Lásd: Stein: *Legal Institutions* … 5. o.

40 Lásd: C. 2, 55, 1.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 28 2018.01.12. 11:57:23

> *Quamvis arbiter alterum ab altero petere vetuit, si tamen heres petit, poenam committet: non enim differendarum litium causa, sed tollendarum ad arbitros itur.*[41]

Az idézet lényegében a választottbírósági ítélet véglegességéről is szól, hiszen a fentiekben meghatározott büntetőösszeg a peres felek örökösei részére is kiszabható, amennyiben a meghozott ítélet ellenére további pert, eljárást kezdeményeznének.

Ugyanakkor, arra figyelemmel, hogy a felek a választottbírósági eljárásban teljes mértékben az ügy urainak tekinthetőek, volt arra lehetőség a római jogban, hogy amennyiben a *compromissum*-ban, vagy egyéb megállapodásban ekként rendelkeztek, úgy volt mód a választottbírósági ítélet elleni fellebbezésre, amennyiben azt valamelyik fél sérelmesnek vélte.

A *Digesta*-ban találunk arra nézve is utalást Antoninus császár egyik véleményére hivatkozva, mely szerint, amennyiben a választottbíró tekintetében nyilvánvaló volt, hogy elfogult és ellenséges, és a felek kifejezett kérése ellenére a jogvitás ügyben ítéletet hozott, *exceptio doli mali*-val lehetett élni:

> *14. Cum quidam arbiter ex aliis causis inimicus manifeste apparuisset, testationibus etiam conventus, ne sententiam diceret, nihilo minus nullo cogente dicere perseverasset, libello cuiusdam id querentis imperator Antoninus subscripsit posse eum uti doli mali exceptione. Et idem, cum a iudice consuleretur, apud quem poena petebatur, rescripsit, etiamsi appellari non potest, doli mali exceptionem in poenae petitione obstaturam. Per hanc ergo exceptionem quaedam appellandi species est, cum liceat retractare de sententia arbitri.*[42]

A forrásszöveg szerint amennyiben a büntetési összeg a választottbírósági ítélettel szembeni fellebbezés okán kilátásba helyezésre is került, az *exceptio doli mali* hivatkozás – mely egyértelműen a választottbíró

41 Lásd: D. 4,8,37.

42 Lásd: D. 4,8,32, 14.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 29 2018.01.12. 11:57:23

jogszerűtlen és ellenséges eljárására vonatkozik – olyan erős érv, mely a büntetési összeg végrehajtását is megakadályozza, ekként lényegében jogorvoslatnak tekinthető.

A választottbíráskodás középkori továbbélésével kapcsolatban az *arbiter ex compromisso* fogalmának, illetve annak a szabálynak, hogy az *arbiter ex compromisso* nincs feltétlenül kötve a törvények előírásaihoz, igen lényeges szerepe van. A középkori, főképpen egyházi választottbíráskodás több szempontból nem volt összhangban a római jogi szabályokkal. Ezért a római jog fenti szabályából kiindulva a középkorban azon alapvető megkülönböztetésre került sor, mely szerint voltaképpen kétfajta választottbíró van, a nem feltétlenül a jog szabályai alapján eljáró *arbitrator*, illetve a perrendet is alkalmazni köteles, és a tételes jog szabályait ítéletében követő *arbiter*.[43] Mindezt alátámasztja Durantis *Speculum Iudiciale* című munkája is, melyben kifejezetten tetten érhető a lényeges distinkció:

> „*Arbitrator vero est amicabilis compositor, nec sumitur super re litigiosa, vel ut cognoscat: sed ut pacificet, et quod certam est, dividat. Nec tenetur iuris ordinem servare: nec statur eius sententiae, si sit iniqua: sed reducitur ad arbitrium boni viri. …Nam arbiter est, quam partes eligunt ad cognoscendum de quaestione, vel lite.*"[44]

Érdekes kérdésként vizsgálható meg egyébként az is, hogy az itáliai városállamok *consiliator*ai, azaz a kommentátorok tanácsadási tevékenysége, annak formája és eredménye mennyiben értékelhető választottbírói, választottbíró-szerű tevékenységként.[45]

Az *arbitrator* mint a méltányosság elvei alapján ítélkező személy vonatkozásában a fenti forrás tartalmazza az alapvetően kánonjogi *amicabilis compositor* fogalmát, és utal a fentiekben már említett *bonus*

43 Az *arbiter* és az *arbitrator* megkülönböztetéséhez lásd: Coing: *Zur Entwicklung* … 35 – 36. o.

44 Durantis *Speculum Iudiciale* (Pars I. Lib. I. Partic. I., § 1,3. és § 1,2.) című munkájából idéz: Zimmermann: *The Law of Obligations*. 529. o.

45 Ezzel kapcsolatban lásd különösen: Kecskés: *A polgári jog fejlődése* … 114 – 121. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 30 2018.01.12. 11:57:23

vir intézményére is. Az *arbiter* ugyanakkor nem csupán ítéletében köteles követni a tételes jog előírásait, hanem – a római jogtól eltérő módon –eljárása során az eljárásjog rendelkezéseit is be kell tartania. Az *arbitrator* és az *arbiter* megkülönböztetésből származik a későbbi jogfejlődésben kialakuló, a *ius commune* által is ismert *arbiter ex aequo et bono* fogalma.

Helmut Coing utal arra, hogy az *arbiter ex aequo et bono* a *ius commune* által meghatározott fogalma hatással volt a francia jog által ismert *amiable compositeur* intézményére.[46] Mint ismeretes, az *arbiter ex aequo et bono* eljárás egyes dél-amerikai államok választottbírósági eljárásában még ma is jelentős szerephez jut.[47] Kiemelendő Zimmermann véleménye, mely szerint a német jogban is ismert azon *Schiedsrichter*, amely a felek megállapodása alapján elsősorban inkább a tisztesség és a méltányosság, mint a tételes jog alapján dönt, alapvetően eme *arbiter ex aequo et bono* fogalmából ered.[48]

Fentiek alapján látható, hogy a modern választottbírósági joghoz hasonlóan a római jog is a választottbírósági ítélettel szemben a jogorvoslatot csak nagyon szűk körben – például a választottbíró csalárd eljárása esetén – illetve akkor teszi lehetővé, amennyiben a felek ebben kifejezetten akár a választottbírósági megállapodás szerepét betöltő *compromissum*-ban, akár más módon megállapodtak.

3. A New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény bemutatása

3.1. *A New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény releváns rendelkezéseinek ismertetése*

Minden bizonnyal kétségtelen tény, hogy a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésével kapcsolatban a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás gyakorlatában a két legfontosabb nemzetközi jogi dokumentum, a külföldi választottbírósági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról

46 Lásd: Coing: *Zur Entwicklung* … 37. o.

47 Lásd ehhez: Boóc: *A kereskedelmi választottbíráskodás*… 305. o.

48 Lásd: Zimmermann: *The Law of Obligations*. 530. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 31 2018.01.12. 11:57:23

szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt egyezmény (New York-i Egyezmény), és az *UNCITRAL Model Law on Commercial Arbitration*, vagyis az UNCITRAL Mintatörvénye a kereskedelmi választottbíráskodásról.[49] Európai vonatkozásban ezek mellett természetesen említést érdemel továbbá az 1961. évi Genfi Európai Egyezmény a Nemzetközi Kereskedelmi Választottbíráskodásról (Genfi Egyezmény) is.[50]

Ugyanakkor mindenképpen ki kell emelni azt is, hogy a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére, az érvénytelenítési okok vonatkozásában – ahogyan erre a Várady – Barceló – Mehren által írott kézikönyv is rámutat – kötelező érvényű nemzetközi egyezmény nincsen, az egyes nemzeti jogszabályoknak a Mintatörvény figyelembe vételével történő megalkotása mutathat egyfajta jogegységesítés irányába:

> „*With respect to the grounds for setting aside (annulment, recours en annulation, Aufhebung) no international treaty exists that mandates harmonization. There is, however a very strong trend toward convergence anchored in the UNCITRAL Model Law.*"[51]

A Mintatörvény tehát – szemben például a New York-i Egyezménnyel – nem egy nemzetközi egyezmény, hanem olyan nemzetközi ajánlás, melynek alapján van lehetőség az egyes nemzeti választottbírósági törvények megalkotására, illetve módosítására. Kiemelendő, hogy 2017-ig 74 állam és 104 jogrendszer alkotta meg választottbírósági jogszabályát a Mintatörvény alapján, és ezen államok közül számos állam 2000 után hozta létre a Mintatörvény szerinti választottbírósági törvényét. Fontos

49 Az UNCITRAL Mintatörvényének autentikus szövegét észrevételekkel lásd: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 00:07. A Mintatörvény és a New York-i Egyezmény részletes bemutatásához lásd: Sanders: *Quo vadis arbitration?* 67 – 153 .o.

50 A *European Convention on International Commercial Arbitration of 1961* szövegét lásd: http://www.jus.uio.no/lm/europe.international.commercial.arbitration.convention.geneva.1961/portrait.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 13:45

51 Lásd: Várady – Barceló – von Mehren: *International Commercial Arbitration*. 624. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 32 2018.01.12. 11:57:23

megemlíteni, hogy például az új mongol választottbírósági törvény, mely 2017. február 17-én került kihirdetésre, szintén a Mintatörvény rendelkezéseit követi.[52]

A Mintatörvény megalkotásának is az volt a célja, hogy egyes országok választottbírósági jogszabályainak modelljéül szolgáljon, és ekként általánosságban elmondható róla, hogy magában foglalja a nemzetközi választottbíráskodás legjobb elveit:

> „*The Model Law was created to encourage the arbitration laws around the world. … The Model Law is widely accepted to contain the best principles of international arbitration and therefore it is sometimes used as a tool for assisting the interpretation national laws on arbitration.*"[53]

A fenti idézet alapján az is látható, hogy a Mintatörvény nem pusztán az adott nemzeti jogszabály megalkotásának mintájául szolgálhat, hanem a már megalkotott törvények gyakorlati értelmezése során is segítséget nyújthat.

A nemzeti választottbírósági jogszabályukat a Mintatörvény rendelkezései alapján megalkotó államok közül a legutóbbi évek alapján – kizárólag példaszerűen – kiemelhető továbbá, hogy Liechtenstein 2010-ben, Hong Kong 2010-ben, Costa Rica 2011-ben, Litvánia 2012-ben, Bahrein 2015-ben, Montenegro 2015-ben és Jamaica 2017-ben hozta létre választottbírósági jogszabályát a Mintatörvény felhasználásával.[54]

Természetesen a régi magyar választottbírósági törvény, a régi Vbt. (1994. évi LXXI. törvény), illetve a 2018. január 1. napján hatályba lépett új választottbírósági törvény, az új Vbt. (2017. évi LX. törvény) is a Mintatörvény rendelkezéseit követi, sőt az új jogszabállyal kapcsolatban

---

52 Ezzel kapcsolatban lásd: http://internationalarbitrationlaw.com/74-jurisdictions-have-adopted-the-uncitral-model-law-to-date/ A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 00:10

53 Lásd: Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World.* clviii. o.

54 Lásd ezzel kapcsolatban: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 00:13

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 33 2018.01.12. 11:57:23

kifejezett jogalkotói szándék, hogy minél szorosabban kapcsolódjon a Mintatörvényhez.

A Mintatörvény végső változatát az UNCITRAL 1985. június 21-én fogadta el, melyet az ENSZ Közgyűlése 1985. december 11-én erősített meg. A tervezet elkészítésében összességében 61 országból és 18 nemzetközi szervezetből származó szakember vett részt. Lényeges megemlíteni, hogy a Mintatörvényt kidolgozó munkacsoport (*UNCITRAL Working Group*) elnöke Szász Iván, a jelentős nemzetközi elismertséggel bíró magyar választottbírósági specialista volt. Az UNCITRAL Mintatörvény átdolgozására 2006-ban került sor, az átdolgozott változatot az ENSZ Közgyűlése 2006. december 4-én erősítette meg.[55]

Itt célszerű utalni arra, hogy a Mintatörvény első verzióját megerősítő, 1985. december 11-én kelt határozat is jól utal a Mintatörvény és a New York-i Egyezmény szoros kölcsönhatására az alábbiak szerint:

> *The General Assembly …*
> *Convinced that the Model Law, together with the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards and the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law recommended by the General Assembly in its resolution 31/98 of 15 December 1976, significantly contributes to the establishment of a unifi ed legal framework for the fair and efficient settlement of disputes arising in international commercial relations, …*
> *Recommends that all States give due consideration to the Model Law on International Commercial Arbitration, in view of the desirability of uniformity of the law of arbitral procedures and the specifi c needs of international commercial arbitration practice.*[56]

A New York-i Egyezmény a választottbírósági nemzetközi egyezmények közül minden szempontból az egyik legfontosabbnak és legsikeresebbnek

55 Az UNCITRAL Mintatörvény keletkezéséről részletesen lásd: Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás*…. 273 – 275. o.

56 Lásd: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 13:20

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 34 2018.01.12. 11:57:23

tekinthető.[57] Az Egyezmény legfontosabb rendeltetése, hogy lehetővé teszi azt, hogy egy külföldön meghozott választottbírósági határozat egy másik államban – praktikusan a határozat által kötelezett személy székhelyének országában – elismerhető és végrehajtható legyen.[58] A New York-i Egyezmény hiányában ugyanis a külföldi választottbírósági határozat egy másik államban nem lenne elismerhető és végrehajtható, mely ebből a szempontból a jogérvényesítés igen fontos gátját képezné.[59] Ilyen értelemben véve a New York-i Egyezmény az a nemzetközi instrumentum, mely a választottbírósági eljárást a nemzetközi vitarendezés legmegfelelőbb módjává képes tenni, melyhez az is hozzátartozik, hogy az állami bíróságok által meghozott ítéleteknek nincsen hasonló, globális jellegű jogérvényesítési rendszere:

> „*It is the New York Convention that makes the arbitration process the most effective means of international dispute resolution. An award, which conforms to the requirements of the Convention should be recognised and enforced virtually worldwide. There is no parallel global enforcement regime for court judgments.*"[60]

Fontos kiemelni, hogy jelenleg 157 állam részese a New York-i Egyezménynek, 2017. április 18-án Angola csatlakozott legutóbb az Egyezményhez. A részt vevő államok ilyen nagy száma azt is jelzi, hogy a Föld államainak többsége részese az Egyezménynek, illetve több állam

57 A New York-i Egyezménnyel összefüggésben lásd a www.newyorkconvention.org weblapot, melyen az egyezmény autentikus szövegváltozatain túlmenően számos szakirodalmi forrás, kommentár és jogeset is fellelhető. A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 13:25

58 A New York-i Egyezmény átfogó és egyben gyakorlatorientált bemutatását lásd: Gaillard – Pietro (ed.): *Enforcement of arbitration*…. Lásd továbbá: *ICCA's Guide*…; *ICC Guide to*…; Magyar nyelven lásd: Kecskés – Kovács: *A választottbíráskodás XX. századi*… 74 – 81. o.

59 A New York-i Egyezményhez az UNCITRAL által készített kommentárt lásd: *UNCITRAL Secretariat Guide*... http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/2016_Guide_on_the_Convention.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 13:29

60 Lásd: Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World*.. cxliv. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 35 2018.01.12. 11:57:23

jelentkezése folyamatban van. Természetesen vannak olyan államok, amelyek jelenleg nem részesei az Egyezménynek (pl. Észak – Korea, Jemen, Szudán, stb.), ez a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodással foglalkozó jogalkalmazók számára mindenképpen azzal a fontos kötelezettséggel jár, hogy lehetőleg még a választottbírósági eljárás kezdete előtt célszerű annak ellenőrzése, hogy a peres felek mindegyike olyan államból származik-e, mely részese a New York-i Egyezménynek. Létezik ugyanis olyan, a New York-i Egyezménybe be nem lépett állam – pl. Belize – amely egyebek mellett kedvelt *offshore* helyszín, ekként egyáltalán nem kizárt az, hogy egy nemzetközi kereskedelmi választottbírósági eljárásban félként feltűnjön egy belize-i honosságú személy.

Belize kapcsán ugyanakkor érdemes kiemelni azt, hogy a *Caribbean Court of Justice*, Belize legmagasabb szintű, legfelsőbb Bírósága 2013-ban a *BCB Holdings and the Belize Bank Limited v. the Attorney General of Belize (2013)* ügyben akként döntött, hogy habár Belize nem részese a New York-i Egyezménynek, mivel egyes rendelkezései ténylegesen beépültek a belize-i választottbírósági jogszabályba egy 1980-as módosítás (*Ordinance*) okán, így a hazai jog vonatkozásában ez a New York-i Egyezmény alkalmazhatóságát lehetővé teszi, ami mindenképpen jelentős előrelépésként értékelhető a belize-i választottbírósági jog fejlődésében.[61]

A New York-i Egyezményt a magyar jogba az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet emelte be, az akkori Magyar Népköztársaság csatlakozási okiratának letétele New Yorkban 1962. március hó 5-én megtörtént.

A New York-i Egyezménynek a választottbírósági ítélet érvénytelenítésével összefüggő kérdései közül az alábbi rendelkezések érdemelnek figyelmet, melyek az Egyezmény relációjában értelemszerűen mint a külföldi választottbírósági határozat elismerésének és végrehajtásának megtagadási okaiként jelentkeznek:

> *V. Cikk*
> *1. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása annak a félnek kérelmére, akivel szemben azt érvényesíteni kívánják, csak abban az esetben tagadható meg, ha ez a fél annál az ille-*

61 Courtenay – Castillo: *Belize*. 70. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 36 2018.01.12. 11:57:24

tékes hatóságnál, amelynél az elismerést és a végrehajtást kérik, bizonyítja, hogy:
a) a II. Cikkben említett megállapodásban résztvevő felek a reájuk irányadó jog szerint nem voltak cselekvőképesek, vagy hogy az említett megállapodás a felek által kikötött jog értelmében vagy ilyen kikötés hiányában annak az országnak a joga szerint, amelyben a választottbírósági határozatot hozták, érvénytelen; vagy
b) azt a felet, akivel szemben a választottbírósági határozatot érvényesíteni kívánják, nem értesítették szabályszerűen a választottbíró kijelöléséről vagy a választottbírósági eljárásról vagy pedig ez a fél egyéb okból nyilatkozatát előterjeszteni nem tudta; vagy
c) a választottbírósági határozatot olyan vitás ügyben hozták, amelyre a választottbírósági kikötés nem vonatkozik, illetve amelyre rendelkezései nem terjednek ki, vagy a határozat a választottbírósági kikötés keretén kívül eső ügyre vonatkozó döntést tartalmaz; ha azonban a választottbíráskodásnak alávetett kérdésekre vonatkozó döntések elválaszthatók azoktól, amelyek a választottbíráskodásnak nem voltak alávetve, a választottbírósági határozatnak az a része, amely a választottbíráskodásnak alávetett ügyekre vonatkozó döntéseket tartalmaz, elismerhető és végrehajtható; vagy
d) a választottbíróság összetétele vagy eljárása nem felelt meg a felek megállapodásának vagy ilyen megállapodás hiányában nem felelt meg ama ország jogának, amelyben a választottbíróság eljárt; vagy
e) a választottbírósági határozat a felekre még nem vált kötelezővé, vagy annak az országnak illetékes hatósága, amelyben vagy amely jogának alkalmazásával a határozatot hozták, azt hatályon kívül helyezte vagy felfüggesztette.
2. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása abban az esetben is megtagadható, ha annak az országnak illetékes hatósága, amelyben az elismerést és végrehajtást kérik, megállapítja, hogy:
a) ennek az országnak a joga szerint a vita tárgya választottbírói útra nem tartozhat; vagy
b) a határozat elismerése vagy végrehajtása ennek az országnak közrendjébe ütköznék.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 37 2018.01.12. 11:57:24

I. Bevezetés

A Mintatörvény 34. cikkelye foglalkozik az ítélet érvénytelenítésének kérdéseivel, mely szabályok közül sok – értelemszerűen – számos állam választottbírósági jogszabályában akár szó szerint, akár a Mintatörvény rendelkezéseihez csupán hasonló szövegezéssel visszaköszön:

> *Article 34. Application for setting aside as exclusive recourse against arbitral award*
> *(1) Recourse to a court against an arbitral award may be made only by an application for setting aside in accordance with paragraphs (2) and (3) of this article.*
> *(2) An arbitral award may be set aside by the court specifi ed in article 6 only if:*
> *(a) the party making the application furnishes proof that: (i) a party to the arbitration agreement referred to in article 7 was under some incapacity; or the said agreement is not*
> *valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of this State; or (ii) the party making the application was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or (iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, only that part of the award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be set aside; or (iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, unless such agreement was in confl ict with a provision of this Law from which the parties cannot derogate, or, failing such agreement, was not in accordance with this Law;*
> *or (b) the court fi nds that: (i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this State; or (ii) the award is in confl ict with the public policy of this State.*
> *(3) An application for setting aside may not be made after three*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 38 2018.01.12. 11:57:24

months have elapsed from the date on which the party making that application had received the award or, if a request had been made under article 33, from the date on which that request had been disposed of by the arbitral tribunal.
(4) The court, when asked to set aside an award, may, where appropriate and so requested by a party, suspend the setting aside proceedings for a period of time determined by it in order to give the arbitral tribunal an opportunity to resume the arbitral proceedings or to take such other action as in the arbitral tribunal's opinion will eliminate the grounds for setting aside.

3.2. *A New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény rövid egybevetése a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése szempontjából*

Miként jól látható, a New York-i Egyezmény idézett része és a Mintatörvény 34. cikkelyében szereplő feltételek egymáshoz nagyon nagy mértékben hasonlatosak, olykor azonosak, és lényegében ezek a feltételek kerülnek felsorolásra a Mintatörvény 36. cikkelyében, mely a határozatok elismerésével és végrehajtásával foglalkozik. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy bár a vizsgált feltételek jórészt azonosak, azok azonban két különböző eljárásban kerülnek alkalmazásra: a New York-i Egyezmény, illetve a Mintatörvény 36. cikkelye alapján megalkotott nemzeti jogszabályok a választottbírósági ítélet elismerése és végrehajtása során, míg a Mintatörvény 34. cikkelyének figyelembe vételével készült nemzeti jogszabályok a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére kezdeményezett per esetén kerülnek felhasználásra. Munkánk témáját szűkebben ezen utóbbi kérdés, azaz a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének problémái képezik, de figyelemmel arra, hogy egyes ügyekben akár párhuzamosan is megindításra kerül az érvénytelenítési és az elismerési és végrehajtási eljárás az ellenérdekű felek részéről, így írásunkban az egyes eljárások konkurálásának és a határterületet képező aggályos pontoknak is teret szentelünk.

A fentiekben hivatkozott – a Mintatörvény 34. cikkelyében szereplő – okok alapvetően két csoportra oszthatóak fel. (Ez a felosztás *mutatis mutandis* lényegében a New York-i Egyezmény V. cikkelyének első és

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 39 2018.01.12. 11:57:24

második bekezdésében szereplő esetkörökre is igaz.) Az okok egy részét az arra hivatkozó félnek kell bizonyítania, mely okok a következők:

- a felek képességének hiánya a választottbírósági szerződés megkötésére;
- érvényes választottbírósági szerződés hiánya;
- valamelyik fél értesítésének elmulasztása arról, hogy választottbírát jelöljön;
- annak elmulasztása, hogy valamelyik félnek legyen lehetősége ügye előadására;
- az ítélet olyan kérdésekkel is foglalkozik, melyekre nem terjed ki a választottbírósági alávetés;
- a választottbíróság összetétele vagy eljárása nem felelt meg a felek megállapodásának vagy ilyen megállapodás hiányában a Mintatörvény rendelkezéseinek.

Az okok egy másik részét az ügyben eljáró bíróság akár saját kezdeményezésére is figyelembe veheti, melyek a következők:

- a jogvita tárgya választottbírósági útra nem tartozik;
- a közrend megsértésére kerül sor, mely közrend – fogalom értelmezése (miként az a későbbiekben részletezésre kerül) az egyes nemzeti jogrendekben, a nemzeti és nemzetközi gyakorlatban is egymástól sok esetben eltérő lehet.[62]

Nagyon fontos kiemelni azt, hogy a Mintatörvény szabályozási logikája értelmében – melyet a nemzeti jogrendszerek követnek – a Mintatörvényben felsorolt érvénytelenítési okok taxatív jellegűek, vagyis egyéb jogcímen az érvénytelenítési per nem kezdeményezhető.[63] Egyes nemzeti jogrendszerek a Mintatörvénytől e vonatkozásban annyiban térhetnek el – miként ezt a későbbiekben ki is fejtjük – hogy tartalmazhatnak olyan további okokat is, melyek a Mintatörvényben nem szerepelnek, ez azonban nem befolyásolja a jogszabályban felsorolt érvénytelenítési okok kizárólagos jellegét. Ilyen jellegű eltérés lehet egyes nemzeti jogokban például az, amely – kisebb vagy nagyobb mértékben – a

62 Ezzel kapcsolatban lásd: *UNCITRAL Model Law*… 35. o.

63 Lásd: Blackaby – Partasides – Redfern – Hunter: *Redfern and Hunter*… 595. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 40 2018.01.12. 11:57:24

választottbírák ítéletének egyfajta érdemi felülvizsgálatát képezhetik elsősorban a jogszerűség vonatkozásában, hiszen maga a Mintatörvény ezt az érvénytelenítési okot egyáltalán nem ismeri.[64]

Érdemes megemlíteni továbbá, hogy a Mintatörvény a választottbírósági ítéletek érvénytelenítéséről rendelkezik, és nem tesz különbséget végső ítélet, részítélet vagy közbenső ítélet között. Az egyes nemzeti törvények által kialakított, illetve a nemzetközi választottbírósági gyakorlat ugyanakkor a részítéletek vagy közbenső ítéletek vonatkozásában is lehetővé teszi az érvénytelenítést. A Várady – Barceló – Mehren által írott kézikönyv álláspontja szerint a részítélet vonatkozásában ez teljes mértékben logikus, hiszen a részítélet lényegében végső, de nem kimerítő jellegű ítélet. Ugyanezen mű a közbenső ítéletek tekintetében, amennyiben azok egy előkérdést döntenek el, az érvénytelenítést problematikusabbnak látja, de ezzel kapcsolatban is áll rendelkezésre nemzetközi gyakorlat:

> „*Setting aside of partial award has usually been admissible, which is logical if partial awards are understood as final, although not exhaustive. More complicated is the issue of interim awards that settle a preliminary question, such as that of jurisdiction.*"[65]

Jól látható, hogy a New York-i Egyezményben szerepel egy olyan, az elismerés és végrehajtás gátját képező ok, amely éppen az érvénytelenítéssel áll összefüggésben, és ezért értelemszerűen az érvénytelenítési okok között nem szerepel. A New York-i Egyezmény V. cikkely (1) bekezdésének e) pontja alapján a külföldi választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása abban az esetben is megtagadható, ha az adott választottbírósági határozat a felekre még nem vált kötelezővé, vagy annak az országnak illetékes hatósága, amelyben vagy amely jogának alkalmazásával a határozatot hozták, azt hatályon kívül helyezte vagy felfüggesztette. Ezen ok és az érvénytelenítési eljárások lényeges összefüggéseivel munkánk későbbi részében, a Zárókövetkeztetések című fejezetben fogunk részletesen foglalkozni.

64 Lásd ezzel kapcsolatban: Born: *International Arbitration*… 1100 – 1101. o.

65 Lásd: Várady – Barceló – von Mehren: *International Commercial Arbitration*. 627. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 41 2018.01.12. 11:57:24

I. Bevezetés

Miként a mű későbbi részeiben kifejtésre kerül, igen jelentős jogygyakorlat alakult ki a New York-i Egyezmény V. cikkely (1) bekezdés d) pontjában, illetve a Mintatörvény 34. cikkely (2) bekezdés *iv.* pontja figyelembe vételével megalkotott nemzeti jogszabályokban szabályozott esetkör alapján, és az látható, hogy az eljáró bíróságok a megítélés során az érvénytelenítési és az elismeréssel, végrehajtással foglalkozó eljárásokban alapvetően hasonló zsinórmértéket követnek.[66]

66 Lásd ezzel kapcsolatban: Várady: *Can Proceeding*… 467 – 488. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 42 2018.01.12. 11:57:24

II. Ausztria

1. Bevezetés

Ausztria a kelet-közép-európai régióvezető választottbíráskodási helyszínének, jelentős választottbírósági hagyományokkal rendelkező országnak tekinthető. Az 1975-ben alapított, és igen jelentős ügyforgalommal rendelkező bécsi nemzetközi választottbírósági centrum (VIAC, *Vienna International Arbitral Centre*) az alábbi hét indokban foglalja össze azt, hogy a VIAC, illetve maga Ausztria miért kifejezetten ideális helyszín a választottbíráskodásra:

1 Austria is an arbitration-friendly forum

- *Austria is a neutral country with a well-developed legal system.*
- *The Austrian legal system is modern and arbitration-friendly with its arbitration law based on the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration.*
- *Arbitration in Austria is efficient. The Austrian Supreme Court is the court of first and last instance for claims challenging an arbitral award. Such claims are strictly limited to specific enumerated grounds comparable to those in the UNCITRAL Model Law.*
- *Austrian courts are arbitration-friendly and provide judicial assistance to arbitrators when needed. At the same time courts are reluctant to intervene in arbitral proceedings and may do so only when provided by the law.*
- *Interim measures of protection issued by arbitral tribunals are enforceable by A ustrian courts.*

2 VIAC arbitration is cost-effective

- *The VIAC fee schedule allows for a predictable cost calculation.*
- *Costs for arbitrators and administrative services are modest in comparison to other institutions.*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 43 2018.01.12. 11:57:24

- *The new opt-in system for fast-track proceedings guarantees even swifter awards at lower costs.*

3 Vienna is the preferred venue because ...

- *... it is among the top 7 venues for international arbitration worldwide.*
- *... it is a highly regarded meeting point for business and public services.*
- *... it lies in the heart of Europe, offers excellent flight connections to all parts of the world and is the hub for CEE/SEE travel.*
- *... Hotels and restaurants prices are, on an average, substantially lower than in other major European capitals.*

4 VIAC arbitrations are tailored to the needs of the parties

- *The Vienna Rules 2013 combine recent developments and well-tried provisions in order to create a modern set of rules.*
- *The conduct of proceedings may be determined by the parties and the tribunal.*
- *The parties can choose the language of the proceedings and the applicable substantive and procedural law.*
- *There are no restrictions on the parties´ choice of arbitrators.*
- *VIAC will appoint arbitrators where no agreement can be reached by the parties, thus ensuring that the proceedings are not stalled.*
- *The rules allow for the joinder of third parties and consolidation of proceedings in a flexible manner.*
- *Arbitral tribunals have the power to order interim and conservatory measures.*
- *Arbitrators are required to inform the Secretariat and the parties of the anticipated date of the final award upon closure of the proceedings.*
- *Expedited arbitration proceedings are available, which will result in a final award within six months.*
- *VIAC administers mediation and other ADR-proceedings before, during or after arbitral proceedings.*

5 Excellence and Experience

- *VIAC has successfully administered more than 1,600 arbitral*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 44 2018.01.12. 11:57:24

proceedings since its inception. It offers excellence, availability and individual attention to parties and their counsel at all times.

- *VIAC offers mediation and other ADR-services.*
- *There is a wide choice of arbitrators who are experienced in their respective fields. VIAC-appointed tribunals include the leading arbitrators of the world.*
- *VIAC´s Board and Secretariat administer the proceedings swiftly and at the highest level of quality.*
- *VIAC´s Secretariat supports arbitrators and parties throughout the course of the proceedings.*

6 VIAC offers ancillary services

- *Hearing and breakout rooms.*
- *Audio and video equipment.*
- *Assistance with further logistical organization, e.g. identifying and obtaining court reporters or interpreters.*
- *In-house luncheons and catering services.*

7 VIAC provides a link between academic and legal practice

- *VIAC has a close link with the Austrian Arbitration Association and friendly relations with other major arbitral institutions.*
- *VIAC is also a recognized research partner for Austrian and foreign law schools.*
- *VIAC is a founding partner of the „Willem C. Vis International Arbitration Moot" and the „IBA-VIAC CDRC Mediation and Negotiation Competition", bringing together the best students from around the world to compete against each other before leading practitioners to develop their arbitration and negotiation skills.*[67]

Habár a fenti érvek között több nem jogi, hanem elsődlegesen gazdasági – kereskedelmi megfontolás is szerepel (melyek egyébként kifejezetten lényegesek, adott esetben egy üzleti döntés meghozatalakor akár ügydöntőek is lehetnek), a felsorolásban szerepelnek olyan ténykérdések is, melyek kifejezetten témánk szempontjából jelentősek – ilyen például

67 Lásd: http://www.viac.eu/en/viac/seven-best-reasons-for-choosing-viac A letöltés ideje: 2017. 10. 11. 22:20

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 45 2018.01.12. 11:57:24

az, a későbbiekben kifejtésre kerülő kérdés is, mely a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésében az osztrák Legfelső Bíróság egyedi és különleges szerepére vonatkozik.[68] Fontos kérdés továbbá az, hogy az érvénytelenítési okok az UNCITRAL Mintatörvényben található rendelkezések figyelembe vételével kerültek kialakításra és szigorú feltételrendszer mellett alkalmazhatóak.

2. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének jogszabályi háttere az osztrák jogban

Ausztriában a választottbírósági joganyagot az eredetileg 1895-ben módosított Osztrák Polgári Perrendtartás (*Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten*) tartalmazza.[69] 2006. július 1-jén lépett hatályba az új osztrák választottbírósági törvény (*Schiedsrechts-Änderungsgesetz*), amely ugyan formailag továbbra is az osztrák Polgári Perrendtartás része (az 577 – 618. szakaszát képezi a polgári eljárásjogi törvénynek), de lényegében egy új, az UNCITRAL Mintatörvénynek megfelelő választottbírósági joganyagot tartalmaz.[70] Az osztrák Parlament a törvényt 2013 júniusában módosította, mely módosítást 2014. január 1-jén lépett hatályba, és eme módosítás jelentős mértékben érinti jelen fejezet témáját.

A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére irányadó okokat, és egyes fontos szabályokat az osztrák Polgári Perrendtartás 611 – 613. §§-i tartalmaznak.

A 611. § alapvetően az érvénytelenítési okokat szabályozza az alábbiak szerint:

---

68 Ausztria mint népszerű választottbíráskodási helyszín vonatkozásában lásd továbbá: Boóc: A *nemzetközi kereskedelmi* … 23 – 25. o.

69 A törvény szövegét lásd: https://www.jusline.at/gesetz/zpo A letöltés ideje: 2017. 10. 11. 23:44

70 A 2006. évi osztrák választottbírósági törvényről lásd részletesen: Power: *The Austrian Arbitration*…; Zeiler – Steindl: *The New Austrian* …

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 46 2018.01.12. 11:57:24

ANTRAG AUF AUFHEBUNG EINES SCHIEDSSPRUCHS

§ 611.

(1) Gegen einen Schiedsspruch kann nur eine Klage auf gerichtliche Aufhebung gestellt werden. Dies gilt auch für Schiedssprüche, mit welchen das Schiedsgericht über seine Zuständigkeit abgesprochen hat.

(2) Ein Schiedsspruch ist aufzuheben, wenn

1. eine gültige Schiedsvereinbarung nicht vorhanden ist, oder wenn das Schiedsgericht seine Zuständigkeit verneint hat, eine gültige Schiedsvereinbarung aber doch vorhanden ist, oder wenn eine Partei nach dem Recht, das für sie persönlich maßgebend ist, zum Abschluss einer gültigen Schiedsvereinbarung nicht fähig war;

2. eine Partei von der Bestellung eines Schiedsrichters oder vom Schiedsverfahren nicht gehörig in Kenntnis gesetzt wurde oder sie aus einem anderen Grund ihre Angriffs- oder Verteidigungsmittel nicht geltend machen konnte;

3. der Schiedsspruch eine Streitigkeit betrifft, für welche die Schiedsvereinbarung nicht gilt, oder er Entscheidungen enthält, welche die Grenzen der Schiedsvereinbarung oder das Rechtsschutzbegehren der Parteien überschreiten; betrifft der Mangel nur einen trennbaren Teil des Schiedsspruchs, so ist dieser Teil aufzuheben;

4. die Bildung oder Zusammensetzung des Schiedsgerichts einer Bestimmung dieses Abschnitts oder einer zulässigen Vereinbarung der Parteien widerspricht;

5. das Schiedsverfahren in einer Weise durchgeführt wurde, die Grundwertungen der österreichischen Rechtsordnung (ordre public) widerspricht;

6. die Voraussetzungen vorhanden sind, unter denen nach § 530 Abs. 1 Z 1 bis 5 ein gerichtliches Urteil mittels Wiederaufnahmsklage angefochten werden kann;

7. der Gegenstand des Streits nach inländischem Recht nicht schiedsfähig ist;

8. der Schiedsspruch Grundwertungen der österreichischen Rechtsordnung (ordre public) widerspricht.

(3) Die Aufhebungsgründe des Abs. 2 Z 7 und 8 sind auch von Amts wegen wahrzunehmen.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 47 2018.01.12. 11:57:24

> *(4) Die Klage auf Aufhebung ist innerhalb von drei Monaten zu erheben. Die Frist beginnt mit dem Tag, an welchem der Kläger den Schiedsspruch oder den ergänzenden Schiedsspruch empfangen hat. Ein Antrag nach § 610 Abs. 1 Z 1 oder 2 verlängert diese Frist nicht. Im Fall des Abs. 2 Z 6 ist die Frist für die Aufhebungsklage nach den Bestimmungen über die Wiederaufnahmsklage zu beurteilen.*
> *(5) Die Aufhebung eines Schiedsspruchs berührt nicht die Wirksamkeit der zugrunde liegenden Schiedsvereinbarung. Wurde bereits zweimal ein Schiedsspruch über den selben Gegenstand rechtskräftig aufgehoben und ist ein weiterer hierüber ergehender Schiedspruch aufzuheben, so hat das Gericht auf Antrag einer der Parteien gleichzeitig die Schiedsvereinbarung hinsichtlich dieses Gegenstandes für unwirksam zu erklären.*

A választottbírósági ítélettel szemben az érvénytelenítési kereset a rendelkezésre álló jogorvoslat. Lényeges különbség azonban a Mintatörvényhez képest az, hogy ez azokra a választottbírósági ítéletekre is vonatkozik, melyekben a választottbíróság a saját joghatóságáról rendelkezett. A korábbi választottbírósági szabályozás nem engedte meg azt a lehetőséget, hogy a választottbíróságnak a saját hatásköréről való döntése ellen érvénytelenítési keresetet lehessen előterjeszteni. Fontos megemlíteni, hogy a Mintatörvény 16. cikkelyének (3) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

> *(3) The arbitral tribunal may rule on a plea referred to in paragraph (2) of this article either as a preliminary question or in an award on the merits. If the arbitral tribunal rules as a preliminary question that it has jurisdiction, any party may request, within thirty days after having received notice of that ruling, the court specified in article 6 to decide the matter, which decision shall be subject to no appeal; while such a request is pending, the arbitral tribunal may continue the arbitral proceedings and make an award.*[71]

[71] A Mintatörvény szövegét lásd: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 13. 11:12

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 48 2018.01.12. 11:57:24

A fentiek értelmében a Mintatörvény csak akkor teszi lehetővé a választottbíróság joghatóságának tárgyában hozott döntéssel szembeni jogérvényesítést (érvénytelenítési kereset benyújtását), amennyiben a választottbíróság megállapította joghatóságát. Az új osztrák választottbírósági törvény szerint erre mindkét esetben – vagyis a joghatóság tárgyában hozott nemleges döntés esetén is – lehetőség mutatkozik.

A régebbi osztrák szabály szerint, amennyiben a választottbíróság külön döntést hozott a joghatóság kérdésében, az nem volt támadható önálló érvénytelenítési keresettel, csupán akként, hogy a végső döntés ellen terjesztett elő érvénytelenítési kérelmet a fél.

Az új szabályozás legfontosabb jelentősége ebben a körben – miként azt Jenny Power is kiemeli – az, hogy bátorítsa a választottbíróságot, hogy önálló döntést hozzon a joghatóság kérdésében, amennyiben az szükséges, amely önálló döntéssel szemben önállóan lehet érvénytelenítési keresetet beadni. A korábbi szabályozás alatt kialakult esetekben a választottbíróság kétséges esetekben is a joghatóság fennállása mellett döntött, abból a megfontolásból, hogy a felek majd a végleges ítélet ellen esetlegesen indítandó érvénytelenítési keresetben foglalkozhatnak a joghatóság problémájával. Az új szabályozás ebben a körben mindenképpen sokkal inkább támogatja a választottbírósági eljárások hatékonyabb lefolytatását.[72]

3. Az érvénytelenítési perekkel kapcsolatos gyakorlat rövid összefoglalása az osztrák jogban

Az osztrák választottbírósági törvény által tartalmazott érvénytelenségi okok egy része teljes mértékben egyezik a Mintatörvény által szabályozott érvénytelenségi okokkal. Ezen okok az alábbiak:

- érvényes választottbírósági szerződés hiánya, a választottbírósági szerződést kötő félnek a szerződés megkötéséhez szükséges képesség hiánya;
- valamelyik fél értesítésének elmulasztása a választottbíró jelölésének lehetőségéről;

72 Lásd: Power: *I.m.* 112. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 49 2018.01.12. 11:57:25

- valamelyik fél az ügyét az eljárásban nem tudja előadni;
- a választottbíróság összeállítása vagy összetétele nem felel meg a törvény előírásainak vagy a felek megállapodásának;
- a választottbírósági ítélet túlterjeszkedik a választottbírósági szerződésen avagy a felek kérelmén.Van olyan érvénytelenítési ok az osztrák választottbírósági törvényben, amely a Mintatörvényben megfogalmazotthoz képest kissé eltérően került szabályozásra. Ez az ok a közrendbe ütközéssel összefüggő érvénytelenítés. Az osztrák jog teljesen egyértelműen különbséget tesz a 611. § (2) bekezdés 5. pontjában és 8. pontjában az eljárásjogi és az anyagi jogi közrend között, hiszen az 5. pont egyértelműen akként fogalmaz, hogy a közrendbe ütközés az eljárás lefolytatása során állapítható fel, míg a 6. pont esetében ez az ok a választottbírósági ítélet vonatkozásában jelenik meg.[73] A választottbírósági törvény annyiban meg is kísérli meghatározni, vagy legalább körülhatárolni a közrend (*ordre public*) egyébként sokszor nehezen megragadható fogalmát, hogy a közrendbe ütközést az osztrák jogrend alapvető értékeibe (*Grundwertungen des österreichischen Rechtsordnung*) tekinti.

Az eljárásjogi közrendbe ütközés tekintetében említést érdemel az Osztrák Legfelső Bíróságnak egy viszonylag új, 2016. szeptember 28-án kelt döntése (OGH 28. 09. 2016, 18 OCg 3/16 i).[74] Az ebben az ügyben született ítélet jelentős mértékben eltér az addigi osztrák gyakorlattól. A Legfelső Bíróság elé került ügyben a választottbírósági részítélet *(Zwischenschiedsspruch*) érvénytelenítését kezdeményezték a választottbírósági törvény 611. § (2) bekezdés 5. pontja alapján, az eljárásjogi közrendbe ütközésre hivatkozással. Az osztrák Legfelső Bíróság által kialakított új, a korábbiakkal ellentétes álláspont az volt, hogy

73 A választottbírósági ítéletekkel szemben kezdeményezett érvénytelenítési perekről összefoglalóan az osztrák jogban lásd: Pitkowitz: *Die Aufhebung von …*

74 Az ítélet teljes szövegét lásd: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Justiz/JJT_20160928_OGH0002_018OCG00003_16I0000_000/JJT_20160928_OGH0002_018OCG00003_16I0000_000.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 13. 14:12

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 50 2018.01.12. 11:57:25

megvalósíthatja az eljárásjogi közrendbe ütközését egy választottbírósági ítéletnek az, ha az indokolás nem megfelelő. Ebben a körben a Legfelső Bíróság egyebek mellett rögzítette azt, hogy fennáll az eljárásjogi közrendbe ütközés, amennyiben az ítélet lényegében csak tartalommal nem bíró fordulatokat *(inhaltsleere Floskeln)* tartalmaz. A Legfelső Bíróság – mintegy általános jelleggel a jövőbeni választottbírósági ítéleteket megfogalmazó választottbírák számára is – kimondja, hogy egy választottbírósági ítélet akkor tekinthető megfelelő módon megindokoltnak *(ausreichend begründet)*, amennyiben a választottbíróság az eljárás folyamán saját álláspontját megtárgyalja, és az eljárást lezáró ítéletében arra kifejezetten rá is mutat. Természetesen azokban az esetekben, ahol a felek a ZPO 606. § (2) bekezdése alapján korábban kifejezetten lemondtak arról, hogy a választottbírósági ítéletet a választottbíróság indokolással lássa el (*Verzicht auf die Begründung des Schiedsspruchs*), úgy az eme érveléssel történő érvénytelenítés nyilván nem kérhető, hiszen az egyértelműen *a venire contra factum proprium* elvébe ütközne. Arra tekintettel, hogy a ZPO 610. § (1) 2. pontja alapján, amennyiben a felek ebben megállapodtak, lehetséges kérni az ítéleti indokolás magyarázatát, a fenti érvelést tartalmazó érvénytelenítési kereset kezdeményezése előtt mindenképpen fontos eme lehetőséget is kimeríteni.[75]

A választottbírósági ítéletek közrendbe ütközése kapcsán fontos utalni az osztrák Legfelső Bíróság egy igen friss, 2017. március 2-án kelt, sportjogi választottbíráskodással összefüggő ítéletére (18 OCg 6/16f). Ennek az ügynek a felperese az SK Austria Klagenfurt labdarugó egyesület volt, míg alperese az osztrák Bundesliga. Az ügy lényege abban foglalható össze, hogy az SK Klagenfurt a 2016/2017-es szezonra az első osztályba szeretett volna kerülni, ezt azonban a Bundesliga nem engedte meg.

Az első osztályba kerülés feltételét egy ezzel kapcsolatos kézikönyv szabályozza, mely egyebek mellett kimondja, hogy a jelentkezéseket egy speciális testület bírálja el, melynek döntése ellen a Panaszbizottsághoz,

75 Az OGH 28. 09. 2016, 18 OCg 3/16 i ítélet részletes bemutatását lásd: Grill – Lukic*: Austrian Supreme Court Establishes…* Lásd: http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2016/12/24/austrian-supreme-court-establishes-new-standards-as-regards-the-decisive-underlying-reasoning-of-arbitral-awards/ A letöltés ideje: 2017. 10. 13. 14:36

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 51 2018.01.12. 11:57:25

majd ezt követően a Bundesliga Állandó (intézményesített) választottbíróságához lehet fordulni, mely azt vizsgálja, hogy a döntéshozatalban részt vevő mennyire jártak el szabályosan.

Az első osztályba történő jelentkezés során az SK Austria Klagenfurt nem volt hajlandó bankgaranciát szolgáltatni pénzügyi helyzete alátámasztásának bizonyítékául, hanem ezt különböző szponzori nyilatkozatokkal kívánta pótolni. A választottbírósági eljárásban pedig új, addig be nem mutatott dokumentumokat – ingatlan-nyilvántartási kivonatokat – kívánt felhasználni annak érdekében, hogy igazolja pénzügyi teljesítőképességét. A választottbíróság ítéletében arra is rámutatott, hogy a klubnak ezeket a dokumentumokat nem a választottbírósági eljárásban, hanem hamarabb kellett volna becsatolni, de még egy korábbi becsatolás esetén sem lettek volna alkalmasak arra, hogy igazolják a pénzügyi-gazdasági helyzetet, hiszen arra a kézikönyv előírásai szerint az SK Klagenfurt által is ismert módon más dokumentumok szükségesek.

Az ügyben eljáró Legfelső Bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy az anyagi jogi és eljárásjogi közrend, illetve az ügy előadásának a joga az eljárás során sérült-e. Az ügy egyik érdekessége, hogy a Legfelső Bíróság rámutatott arra, hogy ebben az ügyben a választottbírósági eljárás monopol-jellegű, vagyis a sportklubnak a fent említett kézikönyv rendelkezései nyomán mindenképpen a választottbírósági vitarendezést el kell fogadnia. Ezekben az esetekben a Legfelső Bíróságnak – álláspontja szerint – igen alaposan, egyéb esetekhez képest még gondosabban kell azt vizsgálnia, hogy lehet-e esetlegesen érvénytelenítési ok fennállásáról beszélni. A konkrét esetet tanulmányozva a Legfelső Bíróság arra az álláspontra jutott, hogy még egy ilyen szigorú vizsgálatot alkalmazva sem lehetséges a tárgybani ítélet érvénytelenítése az anyagi jogi közrend, az eljárásjogi közrend vagy az ügy előadásának jogával kapcsolatos sérelem miatt.[76]

A fenti ügyben a Legfelső Bíróság – más ügyre is irányadó módon – szögezte azt le, hogy a felperesi álláspontal ellentétesen a Legfelső Bíróság egy érvénytelenítési eljárás során azt nem vizsgálhatja, hogy a

[76] A 18 OCg 6/16f ügy részletes bemutatását lásd: Pitkowitz: *No foul play*… Lásd: https://www.gpp.at/fileadmin/user_upload/NP_ILO_No_foul_play_in_arbitral_award_regarding_football_licensing_15.06.2017_1_.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 25. 23:53

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 52 2018.01.12. 11:57:25

konkrét esetben az első osztályba történő kerüléshez szükséges feltételek fennállnak-e, hanem a Legfelső Bíróság hatásköre – a közrend körében – arra terjed ki, hogy az ügyben eljáró választottbíróság azon döntése, mely az egyesületnek az első osztályba történő kerülésének jogát elutasította, lehet-e ellentétes az osztrák jog alapvető értékeivel.[77]

Megjegyzendő, hogy a rendelkezésre álló esetjogból leszűrhető alapvető tanulság az, hogy az osztrák gyakorlatban a közrendi záradékra történő hivatkozás csak kivételes lehet, amelyet esetről esetre mérlegelve lehetséges csak alkalmazni. Annak megítélése, hogy a választottbírósági ítélet az osztrák jogrendszerrel ellentétes, pedig akként lehetséges, hogy azt szükséges megvizsgálni, hogy az ítélet vajon olyan jogi megfontolásokon és érveken alapszik, melyek az osztrák jogrenddel összeférhetetlenek.[78]

Az osztrák választottbírósági törvény ismer olyan érvénytelenítési okot is, amelyek a Mintatörvényben nem szerepelnek. A 611. § (2) bekezdés 6. pontja szerint az ítélet ellen akkor is érvénytelenítési eljárást lehet kezdeményezni, amennyiben fennállnak az osztrák perrendtartás 530. § (1) bekezdés 1-5 pontjában szabályozott perújrafelvétel, perújítás (*Wiederaufnahmsklage*) feltételei. A felhívott 530. § (1) bekezdésének 1-5. pontjai az alábbiak szerint rendelkeznek:

> *(1) Ein Verfahren, das durch eine die Sache erledigende Entscheidung abgeschlossen worden ist, kann auf Antrag einer Partei wieder aufgenommen werden,*
> *1. wenn eine Urkunde, auf welche die Entscheidung gegründet ist, fälschlich angefertigt oder verfälscht ist;*
> *2. wenn sich ein Zeuge, ein Sachverständiger oder der Gegner bei seiner Vernehmung einer falschen Beweisaussage (§ 288 StGB) schuldig gemacht hat und die Entscheidung auf diese Aussage gegründet ist;*
> *3. wenn die Entscheidung durch eine als Täuschung (§ 108 StGB), als Unterschlagung (§ 134 StGB), als Betrug (§ 146 StGB), als Urkundenfälschung (§ 223 StGB), als Fälschung besonders*

77 Lásd ezzel kapcsolatban: Carter (ed.): *International Arbitration Review.*

78 Lásd ezzel kapcsolatban: *The Baker & Mckenzie International…* 44 – 45. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 53 2018.01.12. 11:57:25

> *geschützter Urkunden (§ 224 StGB) oder öffentlicher Beglaubigungszeichen (§ 225 StGB), als mittelbare unrichtige Beurkundung oder Beglaubigung (§ 228 StGB), als Urkundenunterdrückung (§ 229 StGB), oder als Versetzung von Grenzzeichen (§ 230 StGB) gerichtlich strafbare Handlung des Vertreters der Partei, ihres Gegners oder dessen Vertreters erwirkt wurde;*
> *4. wenn sich der Richter bei der Erlassung der Entscheidung oder einer der Entscheidung zugrunde liegenden früheren Entscheidung in Beziehung auf den Rechtsstreit zum Nachteil der Partei einer nach dem Strafgesetzbuch zu ahndenden Verletzung seiner Amtspflicht schuldig gemacht hat;*
> *5. wenn ein strafgerichtliches Erkenntnis, auf welches die Entscheidung gegründet ist, durch ein anderes rechtskräftig gewordenes Urteil aufgehoben ist.*[79]

A fentiek alapján jól látszik, hogy ezen érvénytelenítési okok a klasszikus perújítási okoknak felelnek meg.[80] Az osztrák választottbírósági törvény alapján ebben az esetben is lehetséges érvénytelenítési keresetet kezdeményezni, sőt ezen érvénytelenítési okot – együttesen azzal az esettel, ha az ügy választottbírósági útra nem tartozhat, illetve az anyagi jogi közrendbe ütközés esetével – az eljáró bíróságoknak egy már megindított érvénytelenítési eljárásban *ex officio* is figyelembe kell vennie.

Fontos megemlíteni, hogy a perújítási okoknak a választottbírósági eljárás rendszerébe történő illesztése megjelenik az új magyar Vbt-ben is, igaz, ott nem érvénytelenségi okként, hanem a választottbírósági testület részére lehetővé téve az eljárás újításáról szóló döntést a törvény, majd a kérelem keretei között az újított eljárás lefolytatását. Ezen kérdéssel munkánk egy későbbi fejezete foglalkozik.

Lényeges – a Mintatörvénytől szintén eltérő – sajátossága az osztrák

79 A ZPO 530. §-a kapcsán – részletesen – lásd: Rechberger (HRSG.): ZPO. ZIVILPROZESSORDNUNG.... 1762 – 1805. O.

80 Ezzel kapcsolatban utalunk az 1911. évi I. törvénycikkre a Polgári Perrendtartásról (PLÓSZ féle Pp.), melynek 784. § 8. pontj hasonló rendelkezéseket tartalmaz. E kérdéssel részletesen a Magyarországot bemutató fejezet foglalkozik.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 54 2018.01.12. 11:57:25

választottbírósági törvénynek az, hogy habár egy választottbírósági ítélet érvénytelenítése magának a választottbírósági szerződésnek az érvénytelenségét nem eredményezi, amennyiben azonban egy választottbírósági ítélet már ugyanazon tárgyban kétszer érvénytelenítésre került és az újonnan meghozott választottbírósági ítélet ismételt érvénytelenítését kérik, a bíróság a fél kérelmére rendelkezhet úgy, hogy az adott tárgykör vonatkozásában, vagyis részlegesen a választottbírósági szerződés érvénytelen.[81]

Az osztrák választottbírósági törvény 612. §-a szintén egy, a Mintatörvény által nem ismert rendelkezést tartalmaz:

> § 612.
> *Die Feststellung des Bestehens oder Nichtbestehens eines Schiedsspruchs kann begehrt werden, wenn der Antragsteller ein rechtliches Interesse daran hat.*

Ez lényegében egy megállapítási kereset, amely arra irányul, hogy egy választottbírósági ítélet létét vagy nem létét állapítsa meg egy állami bíróság. Annak jogi igazolása lehet ezen eljárás tárgya, hogy az adott választottbírósági ítélet valóban meghozatalra került-e avagy sem. Egyes szerzők (Paul Oberhammer) rámutatnak arra, hogy egy ilyen kérelem akár a választottbírósági ítélet érvénytelenítése melletti szubszidiárius kérelemként is előterjeszthető.[82]

Fontos feltétele azonban a 612. § szerinti eljárás kezdeményezésének az, hogy megfelelő módon igazolást nyerjen a kezdeményező fél jogi érdeke. Miként Jenny Power kiemeli, önmagában a gazdasági érdek nem elegendő, hanem kifejezetten jogi érdek bizonyítása is szükséges.[83]

A fentiekben tárgyalt, egyes érvénytelenítési okok hivatalból történő figyelembe vételének jelentőségét mutatja a 613. §, melynek értelmében amennyiben egy bíróság vagy egy másik hatóság például egy végrehajtási eljárásban észleli azt, hogy ezen érvénytelenítési okok fennállnak, akkor a választottbírósági ítélet ebben az eljárásban figyelmen kívül hagyásra

81 Lásd: osztrák ZPO 611. § (5) bekezdés

82 Lásd: Oberhammer: *Entwurf eines neuen*… 142. o.

83 Lásd: Power: *The Austrian Arbitration*… 118. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 55 2018.01.12. 11:57:25

kerül.[84] Tekintettel a választottbírósági ítéletek végrehajthatóságára a végrehajtási eljárásban történő figyelembe vétele ezen különleges érvénytelenítési okoknak kifejezetten fontos kérdés. Kiemelendő, hogy a Mintatörvény ilyen jellegű rendelkezést nem tartalmaz, így az osztrák törvénynek ez is egy jelentős eltérése a Mintatörvényhez képest.[85]

Az osztrák választottbírósági törvény szerint a választottbírósági ítélet érvénytelenítésének kezdeményezésére nyitvaálló határidő három hónap, mely az ítélet kézhez vételekor kezdődik, azonban amennyiben az 530. § (1) bekezdése szerinti perújítás alapján történő érvénytelenítésre kerül sor, akkor az ott meghatározott határidő az irányadó. A három hónapos határidőt nem módosítja, nem terjeszti ki az, hogyha a felek a 610. § alapján az ítélet kijavítását vagy magyarázatát kérik.

A választottbírósági ítéletek elleni érvénytelenítési eljárásban kiemelkedő szerep jut a 2014. január 1-je óta hatályos törvénymódosítás óta az osztrák Legfelső Bíróságnak. A módosítás lényege az alábbiak szerint foglalható össze. Az osztrák parlament 2013 júniusában fogadta el a választottbírósági jogszabály módosítását, melynek eredményeképpen a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére vonatkozó eljárásra kizárólag az osztrák Legfelső Bíróság a jogosult. A korábbi szabályozás szerint a helyi bíróság ítéletét követően fellebbezés esetén a megyei bírósági szint járt el, majd ezzel szemben lehetett felülvizsgálatot (*Revision*) kezdeményezni a Legfelső Bíróság előtt.[86]

Habár a felülvizsgálati kérelem esetén jogkérdésnek kell fennállnia, és ezért elméletileg korlátozott e körben a Legfelső Bírósághoz történő fordulás joga, miként azt Venus Valentina Wong megállapítja, arra figyelemmel, hogy ezek a jogkérdések azonosak azokkal, mint amelyek alapján az érvénytelenségi eljárást lehetett kezdeményezni, így e körben a felek lényegében mindig be tudták sikeresen terjeszteni a felülvizsgálati

84 A 613. § szövege az alábbi: *Stellt ein Gericht oder eine Behörde in einem anderen Verfahren, etwa in einem Exekutionsverfahren, fest, dass ein Aufhebungsgrund nach § 611 Abs. 2 Z 7 und 8 besteht, so ist der Schiedsspruch in diesem Verfahren nicht zu beachten.*

85 Lásd: Power: *I.m.* 119. o.

86 Az érvénytelenítési keresettel kapcsolatos további eljárásra lásd különösen: Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World*… 30. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 56 2018.01.12. 11:57:25

kérelmet.[87] Ennek a módosításnak a legfőbb indoka az volt, hogy Ausztria a lehetőségek szerint még vonzóbb választottbírósági tereppé váljon és a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése rövidebb időt vegyen igénybe. Miként Wong idézett munkájában hangsúlyozza, a novellatervezethez készített kritikai észrevételek kiemelik azt, hogy az ügyérték 5 %-ában meghatározott illetékérték (melyet az érvénytelenítési kereset benyújtásakor kell leróni) túlzottan magas, ezért ezen javaslatok ennek mérséklésére törekedtek, mely csökkentésre azonban nem került sor.

A módosítás további, igen nagy jelentősége az, hogy az osztrák Legfelső Bíróságnak ebben az eljárásban – kivételesen – ténykérdésekkel is kell foglalkoznia. Ugyan az érvénytelenítési keresetben alapvetően jogkérdést kell hagyományosan vizsgálni, de ebben az esetben a tények áttekintése sem mellőzhető, amely sajátosság a Legfelső Bíróság vonatkozásában mindenképpen egyedinek tekinthető. Lényeges megemlíteni, hogy ebben az esetben eljárása során a Legfelső Bíróság az elsőfokú bírósági eljárásra irányadó szabályokat kell alkalmazni.[88]

Megemlítendő továbbá, hogy ugyancsak a Legfelső Bíróság jár el a törvénymódosítás eredményeképpen annak megítélése során, hogy egy adott választottbírósági ítélet létezik-e avagy sem, illetve szintén a Legfelső Bíróság hatásköre a választottbíróság összetételével, illetve a választottbíró kizárásával kapcsolatos állami bírósági döntés.

4. Az IBA Guidelines alkalmazása a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során az osztrák gyakorlatban

Ahhoz, hogy megítélésre kerülhessen, hogy egy választottbíró milyen módon és milyen okból kerülhet a választottbírósági eljárásból kizárásra, illetve ezen a jogcímen milyen módon kerülhet érvénytelenítésre egy már meghozott választottbírósági ítélet, mindenképpen fontos figye-

87 Lásd: Wong: *Amendments to the*… http://www.lcia.org//Membership/YIAG/2013-summer-yiag-e-news.aspx#Austria A letöltés ideje: 2017. 10. 16. 23:09

88 Lásd: Nueber: *Amendments to Austrian* … https://www.schoenherr.eu/uploads/tx_news/schoenherr_Amendments_to_Austrian_Arbitration_Law.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 16. 23:14

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 57 2018.01.12. 11:57:25

lembe venni az *IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration* (*IBA Guidelines*) című iránymutatást, mely 2004. május 22–én került elfogadásra, majd átfogó módosítására 2014. október 23-án került sor. Ezen iránymutatás azzal foglalkozik, hogy e fogalmak gyakorlatban történő megjelenése a választottbírósági eljárásban milyen problémákat vet föl, és azok hogyan kezelhetőek.[89]

Az *IBA Guidelines* célja a nemzetközi választottbírósági eljárásban felmerülő érdekkonfliktusok, összeférhetetlenségek kezelésére vonatkozó iránymutatás annak érdekében, hogy az egyre növekvő számú nemzetközi választottbírósági eljárások hatékonyságát az egyes összeférhetetlenségi esetek ne rontsák.[90]

Az *IBA Guidelines* 2004-ben történt elfogadása után kialakult gyakorlata alapján általánosságban elmondható, hogy az *IBA Guidelines*-t széles körben alkalmazzák, egyes jogrendszerekben gyakrabban, másoknál ritkább esetekben találunk rá hivatkozásokat. A *China International Economic and Trade Arbitration Commission* (CIETAC), a kínai nemzetközi gazdasági és kereskedelmi választottbírósági bizottság például áttekintvén az iránymutatást, úgy gondolta, hogy az túl részletes, és sok szempontból nem releváns a kínai választottbíráskodás vonatkozásában.[91]

Az *IBA Guidelines*-ra rendszerint kizárási kérelmek és eseti bírósági döntések hivatkoznak. Nyilvánvaló módon az eldöntendő kérdés az, hogy vajon egységes, az egyes nemzeti jogrendszereken felülemelkedő alkalmazása az ajánlásoknak lehetséges-e.

Érdemes kiemelni, hogy egyes választottbírósági intézmények az *IBA Guidelines* esetleges módosításával, kiegészítésével kapcsolatban több javaslatot is tettek. (Megjegyezzük, hogy az iránymutatást kidolgozó munkacsoport az iránymutatás elején szereplő bevezetésben *expressis verbis* ki is mondja, hogy kifejezetten várja az anyaggal kapcsolatos kiegészítéseket.)[92]

89 Ezzel kapcsolatban lásd különösen: Boóc: *The IBA Guidelines*… 281 – 291. o.

90 A választottbírói semlegesség és pártatlanság vonatkozásában lásd továbbá: Várady: *Választottbírói semlegesség*… 561 – 573. o.

91 Lásd: Gill: *The IBA Conflicts*… 62. o. A CIETAC eljárási szabályzatának hatályos szövegéhez lásd: *China International Economic*…

92 Az IBA Guidelines vonatkozásában, az első évek gyakorlatára lásd különösen:.Scherer: *The IBA Guidelines*… 5 – 53. o.; Adascalitei – Appiah-Ampo-

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 58 2018.01.12. 11:57:25

A Stockholm-i Kereskedelmi Kamara is több észrevételt tett, egyebek mellett javasolja, hogy az *IBA Guidelines* egyes választottbírósági eljárási szabályzatok részét képezze, illetve általánosságban azt is tanácsolja, hogy az egyes nemzeti választottbírósági törvények és eljárási szabályzatok tartalmazzanak kötelezést arra nézve, hogy a választottbírósági ítéleteknek minden esetben legyen indokolása, illetve azt is célszerű szabályozni, hogy eme indokolásoknak milyen részletesnek kell lenniük.[93]

Az elmúlt évek gyakorlatát figyelembe véve elmondható, hogy az *IBA Guidelines* – az IBA által elfogadott egyéb ajánlásokhoz hasonlatos módon – a nemzetközi választottbíráskodási jog fontos instrumentumának tekinthető.

Az *IBA Guidelines* alkalmas lehet arra, hogy ebben az igen kényes, számos tényező által befolyásolt kérdésben, a választottbírói függetlenség és pártatlanság, illetőleg a választottbírói összeférhetetlenség vonatkozásában az egységes jogértelmezés és gyakorlat irányába vezető úton megfelelő iránytűként szolgáljon.

2013. június 17-én az osztrák Legfelső Bíróság egy, a választottbírósági szakírók által is több alkalommal vitatott tárgyban hozott ítéletet, jelesül, hogy lehetséges-e, és ha igen, milyen mértékben a választottbíró ellen kizárási eljárást kezdeményezni a 2006. évi választottbírósági jogszabály alapján a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére szolgáló eljárásban (2 Ob 112/12b. sz. ügy). A Legfelső Bíróság szerint, amennyiben a kizárási kérelem előterjesztésére a választottbírósági ítélet meghozatalát követően kerül sor, akkor ebben a kérelemben kizárólag egyértelmű kizárási okokra lehet hivatkozni, melyek kapcsán figyelembe kell venni az *IBA Guidelines* előírásait is.[94]

FO: *Weaknesses in the*… http://www.ciarb.org/news/ciarb-news/news-detail/features/2016/05/05/weaknesses-in-the-2014-iba-guidelines-on-conflicts-of-interest-in-international-arbitration A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 0:01

93 Lásd: Gill: *The IBA Conflicts*... 67. o.

94 A 2 Ob 112/12b. ügy részletes bemutatását lásd: Pitkowitz: *Supreme Courts Defines*… https://www.gpp.at/fileadmin/user_upload/ILO_Supreme_Court_defines_limits_for_challenge_of_arbitrator_in_set-aside_proceedings.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 19. 00:02

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 59 2018.01.12. 11:57:25

Az ügy tényei szerint az alperes a felperestől egy folyékony gáz tisztítására alkalmas berendezést rendelt meg, mellyel kapcsolatban azonban kellékszavatossági problémák merültek fel. Ezen kérdések orvoslására négy választottbírósági eljárás került lefolytatásra, mindegyikben ugyanaz a három főből álló testület járt el. A testület a negyedik eljárásban a kérelmet elutasította. Az ítélet kibocsátását követő két héten belül a felperes az alperes által megnevezett választottbíró ellen kizárási indítványt terjesztett elő. A kizárási indítvány párhuzamosan a bíróság és a választottbíróság elé került beadásra. A választottbíróság visszautasította azt, hogy az üggyel foglalkozzon, mivel azt az álláspontot fogadta el, hogy a választottbírósági eljárás befejezésével a választottbíróság funkciója megszűnt (*functus officio*). Az állami bíróság pedig a kizárást azért utasította el, mert ez a lehetőség kizárólag a választottbírósági eljárás tartama alatt vehető igénybe – ezt az álláspontot fogadta el a Legfelső Bíróság is.

Az ítélet kézhez vételét követő három hónapon belül a felperes érvénytelenségi keresetet terjesztett elő. Ezt arra alapozta, hogy az alperes által jelölt választottbíró az alperes anyavállalata felügyelő bizottságának tagja volt, mely tény a felperesnek az ítélet meghozatala előtt tudomására nem jutott. Később, az érvénytelenítési eljárás során felperes arra is hivatkozott, hogy a testület elnöke is elfogult, ugyanis az elnök ügyvédi irodája a múltban alperest egy másik, a választottbírósági eljárástól független ügyben képviselte, és közreműködött egy, az alperes és kisebbségi részvényese közötti szerződés létrehozásában. Az érvénytelenítési perben első fokon eljáró bíróság elutasította a keresetet azzal az indokolással, hogy a választottbírósági eljárás befejezését követően a fél számára ismertté vált kizárási okok rendszerint nem használhatóak fel egy érvénytelenítési eljárásban, csak nagyon komoly kizárási okok érnék el a közrendbe ütközés szintjét.

Az elsőfokú döntést a másodfok és a Legfelső Bíróság is helyben hagyta, kimondva azt, hogy kizárólag égbekiáltó elfogultság alapozhatná meg az érvénytelenítést, melyet jelen esetben nem talált bizonyítottnak. A Legfelső Bíróság határozatában hivatkozott az *IBA Guidelines*-ra és lényegében azt mondta ki, hogy esetről esetre lehetséges azt megvizsgálni, hogy az érvénytelenítési eljárásban hivatkozott és kezdeményezett kizárási kérelem sikeres lehet-e.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 60 2018.01.12. 11:57:25

Nikolaus Pitkowitz kiemeli, hogy az is jelentős előrelépésnek tekinthető, hogy a Legfelső Bíróság egyáltalán elvi szinten lehetségesnek véli az érvénytelenítési eljárásban a kizárási kérelem előterjesztését. Az ügy végső kimenetele pedig azzal a tanulsággal jár, hogy a feleknek a választottbírósági eljárás tartama alatt kell alapos kutatásokat végezniük annak érdekében, hogy kizárási ok fennállhat-e, és amennyiben ilyet találnak, akkor a lehető leghamarabb kell kezdeményezni a kizárást. Arra figyelemmel, hogy a felperes által először előterjesztett kizárás, mely a felügyelő bizottsági tagságra az alperesi leányvállalatban alapoz, cégnyilvántartásban, közhiteles nyilvántartásban bejegyzett adat, így vélhetően felperes nem volt attól elzárva, hogy ehhez már a választottbírósági eljárás folyamán hozzájusson.

Fentiek alapján jól látható, hogy az osztrák választottbírósági jog gyakorlata az ítéletek érvénytelenítése vonatkozásában a nemzetközi választottbíráskodásra is nagy hatást gyakorol, azt jelentős mértékben gazdagíthatja.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 61 2018.01.12. 11:57:25

III. Svájc

1. Bevezetés, a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének jogszabályi háttere a svájci jogban

Mint ismeretes, Svájc közkedvelt helyszíne a nemzetközi választottbírósági eljárásoknak, mely számos történeti, jogtörténeti okkal is magyarázható.[95] A svájci nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás és a svájci nemzetközi magánjog igen intenzív kapcsolatát az is jelzi, hogy az erre vonatkozó alapvető szabályok azonos törvényben, az 1987. december 18-án elfogadott, a svájci nemzetközi magánjogról szóló szövetségi törvényben (*Bundesgesetz über das internationale Privatrecht vom 18. Dezember, 1987*, a továbbiakban: IPRG) lelhetőek fel. A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásról szóló szabályok az IPRG tizenkettedik fejezetében olvashatóak. A svájci választottbírósági törvény alapvetően nem az UNCITRAL Mintatörvényen alapul, de lényeges kiemelni, hogy az IPRG 12. fejezetének szabályai és a Mintatörvény között számos hasonlóság van, olykor lényegében egyező szabályokról is lehet beszélni.[96]

Utalva a francia Yves Derains a közrend és a választottbírósági eljárás során alkalmazandó jog összefüggéseit tárgyaló munkájára, lényeges kiemelni, hogy a nemzetközi kereskedelmi gyakorlatban az egyes kollíziós problémák a választottbírósági eljárás lefolytatásakor is felmerülhetnek, így a nemzetközi magánjog szabályai a választottbírósági eljárásokban

95 A svájci választottbírósági jogról magyar nyelven összefoglalóan lásd: Tóth: *A nemzetközi választottbíráskodás*… 7 – 11. o.; Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi*… 51 – 60. o. A svájci magánjog fejlődéséhez lásd: Sándor.: *A svájci kereskedelmi jog*… 83 – 97. o.; Hamza: *Entstehung und Entwicklung*… 236 – 256. o.

96 Lásd: Frey– Favre – Bulle – Aebi: *Arbitration Procedures*…https://content.next.westlaw.com/Document/I46606fdd1c9011e38578f7ccc38dcbee/View/FullText.html?contextData=(sc.Default)&transitionType=Default&firstPage=true&bhcp=1 A letöltés ideje: 2017. 11. 20. 14:28

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 62 2018.01.12. 11:57:25

is igen lényeges szerephez juthatnak.[97] Lényeges hangsúlyozni, hogy az IPRG jelenlegi formája egy mintegy tízéves folyamat eredményeként jött létre, több tervezet és számos módosító javaslat áttekintését követően.[98] Az IPRG 1989. január 1-jén lépett hatályba.

A belföldi választottbíráskodás szabályai a svájci Polgári Perrendtartás 353 – 399. cikkelyei között kerülnek meghatározásra, mely új polgári eljárásjogi törvény 2011. január 1-jén lépett hatályba. Érdemes megemlíteni, hogy a polgári perrendtartás 353. cikkelyének (2) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy a felek eltérjenek a polgári perrendtartásnak a választottbíráskodásra irányadó szabályaitól és közvetlenül az IPRG szabályait rendeljék alkalmazni. Ennek elsődlegesen akkor lehet jelentősége, ahol az eljárásban több fél érdekelt, melyek közül vannak svájci és Svájcon kívüli honosságú személyek.

Az IPRG – sem a nemzetközi magánjoggal, sem a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodással foglalkozó részében – nem definiálja a közrend fogalmát, annak meghatározását a jogtudományra, illetőleg jelentős mértékben az esetjogra hagyva. Az IPRG 17., 18. és 19. cikkelyében a közrendnek a nemzetközi magánjogban kialakult jelentésével, míg a 190. cikkely második bekezdésének e) pontjában a választottbírósági ítélet érvénytelenítési okaként megjelölt közrend-fordulattal találkozunk.

Az IPRG 17. cikkelye kimondja, hogy a külföldi jog alkalmazása kizárt, amennyiben az olyan eredményre vezetne, mely a svájci közrenddel (*ordre public*) össze nem férő. A 18. cikkely szerint a svájci jog rendelkezéseit kell kötelezően alkalmazni abban az esetben, amennyiben ezt különleges célok szükségessé teszik, függetlenül attól, hogy az IPRG szabályai más jog alkalmazását írnák elő, itt tehát e jogszabályhely a kollíziós szabályok jog-kijelölő funkcióját adott esetben felülírni képes. A 19. cikkely akként rendelkezik, hogy az IPRG által alkalmazni rendelt jog helyett egy másik jog rendelkezéseit is figyelembe kell venni, amennyiben a svájci jogfelfogás szerint valamelyik fél védelemre méltó és nyilvánvaló érdeke ezt megköveteli, és az ügy valamelyik más joggal szoros összefüggésben áll.

97 Lásd: Derains: *Public Policy and*… 227 – 256. o.

98 Ehhez részletesen lásd: Samuel: *A Critical Look*… 27 – 56. o.; Blessing: *Introduction to*… 170 – 180. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 63 2018.01.12. 11:57:25

Ezek a rendelkezések elsősorban a közrendnek a nemzetközi magánjogból ismert jelentéseivel és funkciójával foglalkoznak, de – miképpen a későbbiekben részletesen bemutatásra kerül – igen szoros összefüggésben állnak a közrend azon jelentéstartalmával, mely a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére vonatkozik. Ezzel kapcsolatban az IPRG 190. cikkelyére kell utalnunk, amely a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére vonatkozó szabályokat tartalmazza, és melyet – témánkra tekintettel – célszerűnek tűnik szó szerint idézni:

> *Art. 190. IX. Endgültigkeit, Anfechtung*
> *1. Grundsatz*
> *2. Mit der Eröffnung ist der Entscheid endgültig.*
> *3. Der Entscheid kann nur angefochten werden:*
> *a. wenn der Einzelschiedsrichter vorschriftswidrig ernannt oder das Schiedsgericht vorschriftswidrig zusammengesetzt wurde;*
> *b. wenn sich das Schiedsgericht zu Unrecht für zuständig oder unzuständig erklärt hat;*
> *c. wenn das Schiedsgericht über Streitpunkte entschieden hat, die ihm nicht unterbreitet wurden oder wenn es Rechtsbegehren unbeurteilt gelassen hat;*
> *d. wenn der Grundsatz der Gleichbehandlung der Parteien oder der Grundsatz des rechtlichen Gehörs verletzt wurde;*
> *e. wenn der Entscheid mit dem Ordre public unvereinbar ist.*
> *3. Vorentscheide können nur aus den in Absatz 2, Buchstaben a und b genannten Gründen angefochten werden; die Beschwerdefrist beginnt mit der Zustellung des Vorentscheides.*[99]

Az IPRG 190. cikkelye szerint a választottbírósági ítélet a kihirdetésével jogerős és végleges. A választottbírósági ítélet érvénytelenítésére abban az esetben kerülhet sor:

a) ha az egyesbíró kiválasztása avagy a választottbírósági testület összeállítása nem az irányadó szabályok szerint történt;

b) amennyiben a választottbíróság joghatóságát helytelenül állapította

[99] Az IPRG hiteles szövegét lásd: https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 15:24

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 64 2018.01.12. 11:57:26

meg vagy tagadta meg;

c) ha a választottbíróság döntése a kereseti kérelemben foglaltakon túlterjeszkedett, illetve elmulasztott dönteni olyan kérdésekben, melyek a kereseti kérelemben szerepeltek;

d) ha a felek egyenlő bánásmódjának elve, avagy a felek meghallgatásának elve sérült;

e) amennyiben az ítélet a közrenddel (a német és a francia szövegben: *ordre public*, az olasz szövegben: *ordine pubblico*) összeférhetetlen.

Lényeges, hogy a választottbíróság közbenső döntéseinek érvénytelenítését csak a fent idézett a) és b) pont esetében lehet kérelmezni. A 191. cikkely értelmében a külföldi választottbírósági ítélet érvénytelenítésére a Svájci Szövetségi Bíróság, Legfelső Bíróság (*Schweizerische Bundesgericht*) az illetékes. Az érvénytelenítési kereset előterjesztésére 30 nap áll rendelkezésére az ítélet közlésétől számítva. A nemzetközi választottbírósági eljárásban a választottbírósági ítéletet közöltnek akkor kell tekinteni, ha a felek számára kézbesítésre került, kivéve ha az adott választottbírósági szabályzat mást ír elő. A svájci belföldi választottbíróságí eljárásban ezzel szemben – a felek ellenkező megállapodásának hiányában – a választottbírósági ítélet a választottbíróság székhelyén illetékes bíróságnál kerül letétbe helyezésre, mely bíróság fogja a feleket az ítéletről értesíteni.[100]

Igen lényeges kiemelni, hogy a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodástól eltérően a svájci belföldi választottbíráskodás az ítélet érvénytelenítésére további lehetőségeket biztosít, ugyanis lehetséges az érvénytelenítést azon az alapon is kérni, hogy az ítélet önkényes, mert nyilvánvalóan helytelen tényeken, vagy a jog egyértelmű megsértésén alapszik.[101]

A svájci belföldi választottbíráskodás során meghozott ítéletek érvénytelenítése tekintetében a svájci polgári perrendtartás (*Schweizerische Zivilprozessordnung vom 19 Dezember, 2008*, svájci ZPO) 389 – 399. cikkelyei tartalmaznak rendelkezéseket. Az érvénytelenítési okok a belföldi választottbírósági ítéletek vonatkozásában az alábbiak:

100 Lásd: Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World*… 372. o.

101 A belföldi választottbírósági ítélet érvénytelenítésének összevetését a nemzetközi választottbírósági eljárással lásd különösen: Walter – Bosch – Brönnimann: *Internationale Schiedsgerichtsbarkeit*… 225. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 65 2018.01.12. 11:57:26

> *Art. 393 Beschwerdegründe Ein Schiedsspruch kann nur angefochten werden, wenn: a. die Einzelschiedsrichterin oder der Einzelschiedsrichter vorschriftswidrig ernannt oder das Schiedsgericht vorschriftswidrig zusammengesetzt worden ist; b. sich das Schiedsgericht zu Unrecht für zuständig oder für unzuständig erklärt hat; c. das Schiedsgericht über Streitpunkte entschieden hat, die ihm nicht unterbreitet wurden, oder wenn es Rechtsbegehren unbeurteilt gelassen hat; d. der Grundsatz der Gleichbehandlung der Parteien oder der Grundsatz des rechtlichen Gehörs verletzt wurde; e. er im Ergebnis willkürlich ist, weil er auf offensichtlich aktenwidrigen tatsächlichen Feststellungen oder auf einer offensichtlichen Verletzung des Rechts oder der Billigkeit beruht; f. die vom Schiedsgericht festgesetzten Entschädigungen und Auslagen der Mitglieder des Schiedsgerichts offensichtlich zu hoch sind.*[102]

Láthatóan az érvénytelenítési okok az IPRG által megfogalmazott érvénytelenítési okokhoz hasonlóak, bizonyos pontokon mutatnak azokon túl.

2. Az érvénytelenítési perekkel kapcsolatos gyakorlat rövid összefoglalása a svájci jogban

Az IPRG és a svájci ZPO rendszerében is fontos érvénytelenítési ok lehet az, ha az érvénytelenítést kérő fél bizonyítja, hogy az ügy előadásához fűződő joga sérült, azaz nem hallgatták meg a felet megfelelő módon. A svájci Legfelső Bíróságnak a 4P.88/2006. (2006. július 10.) ítéletében is ezzel a kérdéssel kellett foglalkoznia.[103]

A jogvita egy bolgár síterep tulajdonlása miatt alakult ki a bolgár privatizációs ügynökség és egy befektető között. A privatizációs ügynök-

102 A svájci ZPO vonatkozó részletét – német, francia, olasz és angol nyelven lásd: http://www.arbitration-ch.org/en/arbitration-in-switzerland/index.html A letöltés ideje: 2017. 10. 29. 22:38

103 A 4P.88/2006 (2006. július 10.) sz. határozat teljes szövegét lásd: http://www.polyreg.ch/bgeunpub/Jahr_2006/Entscheide_4P_2006/4P.88__2006.html A letöltés ideje: 2017. 10. 30 22:45

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 66 2018.01.12. 11:57:26

ség szerint a befektető a terület megszerzését követően a szerződés által tartalmazott ún. *Information Memorandum*-ban szereplő beruházási-fejlesztési kötelezettségének nem tett eleget. Az egyedüli választottbíróból álló választottbíróság a privatizációs ügynökség álláspontját fogadta el és a befektetőt a szerződésben szereplő 700.000 USD összegű kötbér megfizetésére kötelezte. A befektető az ítélet érvénytelenítését kérte, és azzal érvelt a Legfelső Bíróság előtt, hogy a választottbíró elmulasztott bizonyítást felvenni a privatizációs ügynökség *culpa in contrahendo*-jának megvizsgálása tárgyában és nem kérte, hogy az eljárás anyagaihoz a teljes *Information Memorandum* csatolásra kerüljön, mivel az eljárásban rendelkezésre álló anyag nem volt teljeskörű. A Legfelső Bíróság – egyebek mellett – azzal utasította el az érvénytelenítés iránti keresetet, hogy nem elfogadható az, hogy a befektető szerint az eljárásban rendelkezésre álló *Information Memorandum* nem teljeskörű, ugyanakkor ő maga a teljes anyag csatolását elmulasztotta megtenni. Ezzel a Legfelső Bíróság lényegében akként foglal állást, hogy a befektető eljárása a *contra factum proprium* elvébe ütközik.

Nagyon fontos szempontokat rögzít a Legfelső Bíróság aránylag friss, 2013. július 26-án kelt döntése az 5A 68/2013. és 5A 69/2013. sz. ügyekben.[104] A Legfelső Bíróság ezen utóbbi döntéseiben kimondta azt, hogy egy külföldi választottbírósági ítélet elismerése és végrehajtása azon az alapon nem utasítható vissza, hogy az *ICC Court* – az *International Chamber of Commerce*-nek (ICC) egyebek mellett a kizárási eljárások elbírálására hivatott irányító testülete – nem adta meg indokait annak, hogy egy választottbíró kizárását miért utasította el. Az ügy tényei az alábbiak szerint foglalhatók össze. A felek a választottbírósági eljárásukat az ICC 1998. évi Eljárási Szabályzata alapján folytatták le, amely a 7. cikkely (4) bekezdésében kimondja, hogy az *ICC Court* a választottbírók kiválasztása, megerősítése, kizárása vagy helyettesítése esetében a döntéseik indokait nem kell közölniük:

104 Az 5A 68/2013 és 5A 69/2013. sz. ügyek teljes szövegét lásd_: http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=1565&opac_view=2 A letöltés ideje: 2017. 10. 30. 23:07

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 67 2018.01.12. 11:57:26

> „*The decisions of the Court as to the appointment, confirmation, challenge or replacement of an arbitrator shall be final and the reasons for such decisions shall not be communicated.*"[105]

A választottbírósági ügyet az alperesek nyerték meg és végre kívánták hajtani az ítéletet. Az ellenfél, az érvénytelenítési eljárás felperese azzal érvelt, hogy az ügy előadásához való joga sérült az ügy kapcsán, illetve az a tény, hogy az *ICC Court* szerint elmaradt az indokolás, sérti a svájci közrendet.

A Legfelső Bíróság az érvénytelenítési keresetet elutasította, többek között azzal érvelve, hogy a közrendbe ütközés alapján csak akkor lehet egy ítélet elismerését és végrehajtását megtagadni, ha a svájci közrend alapvető elvei sérülnek. Megítélésünk szerint az ítéletnek igen sokatmondó megállapítása az, hogy amikor a felek – így az érvénytelenítési kereset felperese – magukat a választottbírósági eljárásnak alávetették, annak előnyeivel és hátrányaival is tisztában kellett lenniük. A Legfelső Bíróság szerint a jóhiszeműség elvével ellentétes az, hogy az érvénytelenítést kezdeményező fél a választottbíróság ítéletét egy olyan szabály alkalmazása (az indokolás mellőzése) miatt kezdeményezi, amely szabály a mindkét fél által előzetesen, konszenzusos alapon kikötött választottbírósági eljárási szabályzatban kifejezetten szerepel, és amely szabályzatnak a felek önállóan alávetették magukat, ezzel egyértelműen ki is jelölve a jogvita elbírálásának főbb határait, csomópontjait.[106]

Miként a későbbiekben részletesen kifejtésre kerül, a magyar joggyakorlatban is több eseti határozat szögezi le egyértelműen, hogy a felek a választottbírósági szerződés megkötésével, a választottbírósághoz történő fordulással – az állami bírósági rendszerből magukat kivonva – a választottbírósági vitarendezés hatálya alá vetik magukat, melyben a felek által is ismert módon az Eljárási Szabályzat döntő jelentőséggel bír.

105 Az ICC 1998. évi választottbírósági szabályzatát lásd különösen: https://www.trans-lex.org/750200/_/icc-arbitration-rules-1998/ A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 23:16

106 Az ügy részletes – kritikai – bemutatását lásd: Voser – Raneda: *Swiss Supreme Court*… https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-543-0908?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1 A letöltés ideje: 2017. 10. 30. 23:15

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 68 2018.01.12. 11:57:26

Nem az ICC vonatkozásában, hanem a Svájcban irányadó Svájci Választottbírósági Szabályok (*Swiss Rules of International Arbitration,* a továbbiakban: *Swiss Rules*) tekintetében is találunk példát a joggyakorlatból, mely az indokolási kötelezettség kérdésével foglalkozik. A Legfelső Bíróság a 2008. február 29-én kelt, 4A_452/2007. sz. ítéletében azt fejtette ki, hogy a választottbíráknak kötelezettségük a releváns érvek meghallgatása és megvizsgálása, de ez nem azt jelenti, hogy minden egyes – adott esetben az ügy szempontjából irreleváns – érvet tüzetesen kell elemezniük.[107] A *Swiss Rules* egyébként arra is ad lehetőséget – más eljárási szabályzatokhoz hasonlóan – hogy a felek akként állapodjanak meg, hogy a választottbíróságnak egyáltalán nem kell indokolást tennie az ítélethez. A *Swiss Rules* 32. cikkelyének (3) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

> *The arbitral tribunal shall state the reasons upon which the award is based, unless the parties have agreed that no reasons are to be given.*[108]

A Svájci Legfelső Bíróság – helyeselhető módon – kiemelkedő jelentőséget tulajdonít annak, hogy amennyiben bármilyen, tágabb értelemben az eljárás szabálytalanságát jelző, és ekként adott esetben érvénytelenítést eredményezhető ok bármilyen formában már a választottbírósági eljárás folyamata alatt észlelhető, akkor azt mindenképpen az arra hivatkozni kívánó félnek már a választottbírósági eljárás folyamán jeleznie szükséges. A Legfelső Bíróság 4.P.146/2005. számú, 2005. október 10-én eldöntött ügyében is ez volt a meghatározó kérdés. Ebben az érvénytelenítési perben a felperes az egyik választottbíró függetlenségének hiányára hivatkozott – azaz lényegében az érvénytelenítési per keretei között

107 A 4A_452/2007. sz. ügy részletes bemutatását lásd: Scherer – Baizeau: *Swiss Rules of…* Lásd: http://www.lalive.ch/data/publications/msc_Swiss_Rules_of_International_Arbitration_Awards.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 00:02

108 A *Swiss Rules* teljes szövegét lásd: https://www.swissarbitration.org/files/33/Swiss-Rules/SRIA_EN_2017.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 00:01

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 69 2018.01.12. 11:57:26

kívánt kizárási indítványt előterjeszteni –, nem volt azonban világos, hogy mi zárta el a felet attól, hogy ezt még a választottbírósági eljárás folyamán megtegye, így az érvénytelenítési keresete sikeresnek nem bizonyulhatott.[109]

A svájci Legfelső Bíróságnak egy aránylag friss, 2016. február 18-án kelt döntésében (4A_84/2015. sz. ügy) a választottbírósági szerződés létrejöttének körülményeit kellett megvizsgálnia.[110] Az ügy tényei röviden az alábbiak szerint foglalhatóak össze. A felek egy adásvételi ügyletről folytattak tárgyalásokat, mely szerint a vevőnek az iráni eladótól kellett volna acéltermékeket vásárolnia. Az eladó a vevő részére négy előlegszámlát (*pro forma* számlát) is kiállított, melyek azonban nem kerültek a vevő által kiegyenlítésre, az Iránnal szemben hatályban lévő szankciókra figyelemmel.

A felek aláírtak egy adásvételi szerződést, illetve egy *memorandum of understanding*-et, melyben azonban választottbírósági klauzula nem szerepelt. Az eladó ezt követően a vevőnek küldött egy együttműködési szerződéstervezetet. A későbbiekben öt verzió került a felek között megküldésre. A harmadik verzióig bezárólag a választottbírósági klauzulát illetően is szerepeltek módosítások, azonban a negyedik és ötödik verzióban már nem. Az együttműködési megállapodás soha nem került aláírásra, az acéltermékeket soha nem szállították le és a vevő soha nem fizetett

109 A 4.P.146/2005. sz ügy rövid összefoglalóját lásd: http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=1094&step=Abstract A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 00:02.Az ügy részletes bemutatását lásd: Scherer – Baizeau: *Swiss Rules of…*

110 A 4A_84/2015. sz. döntés angol nyelvű verzióját lásd: http://www.swissarbitrationdecisions.com/sites/default/files/18%20f%C3%A9vrier%202016%204A%2084%202016.pdf . A francia nyelvű szöveget lásd: https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=de&type=highlight_simple_query&page=1&from_date=&to_date=&from_year=1954&to_year=2017&sort=relevance&insertion_date=&from_date_push=&top_subcollection_clir=bge&query_words=4A_84%2F2015&part=all&de_fr=&de_it=&fr_de=&fr_it=&it_de=&it_fr=&orig=&translation=&rank=1&highlight_docid=atf%3A%2F%2F142-III-239%3Ade&number_of_ranks=34&azaclir=clir A letöltés ideje: 2017. 11. 06. 22:11

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 70 2018.01.12. 11:57:26

semmilyen összeget. Az eladó a vevő ellen a *Swiss Rules* szabályai szerint kezdeményezett választottbírósági eljárást. A Vevő az egyedüli választottbíróként eljáró választottbíró joghatóságát vitatta. Az egyedüli választottbíró azt az álláspontot fogadta el, hogy a felek – az együttműködési megállapodás aláírása nélkül is – érvényesen állapodtak meg a választottbíróság eljárásában és ítéletet is hozott, utalva a *clause of separability* elvére is.

A Vevő ezt követően fordult a Legfelső Bírósághoz az ítélet érvénytelenítését kérelmezve azzal az indokkal, hogy az IPRG 190. cikkelyének (2) bekezdése b) pontja alapján a választottbíró nem rendelkezett a szükséges joghatósággal az ügy elbírálására. A Vevő – az érvénytelenítési per felperese – szerint a felek közötti konszenzus hiánya a fő szerződés vonatkozásában a választottbírósági szerződésre is kiterjed.

A Legfelső Bíróság ezzel ellentétes álláspontot foglalt el. Kimondta, hogy habár a felek nem írták alá a választottbírósági klauzulát is tartalmazó megállapodást, a választottbíró a választottbírósági eljárás folyamán helyesen állapította azt meg, hogy a feleknek közös szándékuk volt a választottbírósági vitarendezés kikötése, hiszen a tervezetek során a megállapodás eme része módosításra nem került. Mindez a *culpa in contrahendo* általános jogelvével is magyarázható. A Vevő az érvénytelenítési eljárás során arra is hivatkozott, hogy maga a jogvita tartalmánál fogva sem esik bele az együttműködési megállapodás által keletkeztetett jogviszonyba, ezért nem vonatkozhat rá a választottbírósági klauzula sem. A Legfelső Bíróság – helyesen – utalt arra, hogy ha ez az érvelése a felperesnek elfogadható is lenne, azt a választottbírósági eljárás során nem említette, nem használta fel, így ez önmagában már az érvénytelenítési eljárás során nem alkalmazható. Ezzel a döntéssel a Legfelső Bíróság elvi szinten nyilvánította ki azt, hogy a választottbírósági klauzulát tartalmazó szerződésnek nem is kell feltétlenül a felek által aláírtnak lennie abban az esetben, ha az eset összes körülményének alapos vizsgálata után megállapítható, hogy a felek szándéka kiterjedt a választottbírósági klauzula elfogadására.[111]

Az IPRG fent idézett, a törvényben egymástól eltérő helyeken olvasható részletei a közrend vonatkozásában szoros összefüggésben állnak

111 Az esetet ismerteti részletesen: Wiebecke: *Switzerland.* 476 – 477. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 71 2018.01.12. 11:57:26

egymással abban az esetben, amikor a közrendnek a választottbírósági eljárásban betöltött szerepét vizsgáljuk. Habár az IPRG 190. cikkelye a közrendbe ütközést a választottbírósági ítélet érvénytelenítése kapcsán említi, és a New York-i Egyezmény V. cikkely második bekezdésének b) pontja a választottbírósági ítélet elismerése és végrehajtása kapcsán említi meg a közrendet, a közrend fogalma – miként arra Karl-Heinz Böckstiegel is rámutat – a választottbírósági eljárásban jóval korábban kezdődik, hiszen például a felek magánautonómiájának korlátja az, hogy mely ügyeket bírálhat el választottbíróság, és ilyen módon a választottbírósági vitarendezés lehetőségének hiánya (*lack of arbitrability*) igen gyakran a közrendi klauzula részét is képezheti.[112] (A közrend – és annak a nemzetközi magánjogban ismert jelentéstartalmának – figyelembe vétele a választottbírósági eljárás során azért kiemelkedő jelentőségű, mert ennek elmulasztása igen jó érvet szolgáltathat arra, hogy az ítélet érdemi része kerüljön anyagi jogi közrendbe ütközésre hivatkozással érvénytelenítésre.)

Az IPRG 17. cikkelye a negatív közrendi záradékot tartalmazza, hiszen megtiltja egy külföldi jog alkalmazását abban az esetben, amennyiben az olyan eredményre vezetne, amely ellentétben áll a svájci közrenddel. A joggyakorlatban kialakult álláspont szerint ez egy kivételesen alkalmazható rendelkezés, amely abban az esetben lehet releváns, ha a jog és igazság olyan mérvű megsértése áll fenn, mely ellentétben áll a jogról alkotott svájci felfogással. Így például az IPRG 17. cikkelyében szereplő negatív közrendi klauzula nem képezheti akadályát a szaud-arábiai jog alkalmazásának, mely jog a kamat kiszabását tiltja.[113]

Igen lényeges rámutatni arra – miként teszi ezt Francesco Tezzini –, hogy míg az IPRG 17. cikkelye a svájci közrend (*schweizerische Ordre public*) fogalmát alkalmazza, addig az IPRG 190. cikkelyében, a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során már „csupán" a közrend fogalmát olvassuk, anélkül, hogy Svájcra történő utalás szerepelne.[114] Ennek az IPRG 190. cikkelye második bekezdése e) pontjának értelmezése során lesz kiemelkedő jelentősége.

112 Lásd:. Böckstiegel: *Public Policy as*… 123 skk. o.

113 Lásd: Vischer: *IPRG Kommentar.* Art. 17, N. 1, 7.

114 Lásd: Trezzini: *The Challenge of*… 127. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 72 2018.01.12. 11:57:26

Az IPRG 18. és 19. cikkelye ezzel szemben egyfajta pozitív közrendi záradéknak tekinthető, hiszen itt alapvetően éppen egy közrendi érdek követeli meg egy adott jog alkalmazását, szemben az IPRG 17. cikkelye által szabályozott kizáró közrendi klauzulával. Ez a svájci gyakorlatban különös szerephez jut egy adott állam kógensen érvényesülő jogi normáinak alkalmazása esetén. Svájc esetében mindez igen eklatáns módon jelentkezik olyan ügyekben, ahol esetlegesen az Európai Unió jogát lenne szükséges alkalmazni.

A Svájci Szövetségi Bíróság (Legfelső Bíróság) egy híressé vált, 1992. április 28-i döntésében, a *Gamma SA vs. Sigma SA* ügyben fontos szempontokat fogalmazott meg. Ebben az ügyben a felek szerződésük jogául a belga jogot kötötték ki, azzal, hogy ez magában foglalta a belga jog részét képező, európai közösségi antitröszt-jogot is. A Szövetségi Bíróság megállapította azt, hogy egy választottbírósági ítélet vonatkozásában az Európai Közösség (Európai Unió) közrendjének megsértése lenne, ha a választottbírósági ítélet a Római Szerződés (Szerződés az Európai Közösség létrehozásáról) akkori 85., jelenlegi 81. cikkelyével inkonzisztens lenne.[115] Ennek megfelelően a választottbíráknak kötelezettségük az, hogy az előttük elfekvő megállapodásokat a közösségi jog szempontjából is megvizsgálják, annak érdekében, hogy elkerüljék a közösségi joggal össze nem férő döntések meghozatalát.[116]

Az ebben az ügyben kialakított álláspontot a Szövetségi Bíróság tovább árnyalta egy 1998. november 13-án meghozott döntésében (DFT 13.11.1998.). Az ügy tényei szerint a felek egy licencia-szerződést (*licensing agreement*) kötöttek, melyre a svájci jogot kötötték ki, de a szerződés alapján az egyes teljesítéseket az Európai Közösség (Európai Unió) területén kívánták véghez vinni. A választottbírósági eljárás során egyik fél sem hivatkozott az uniós versenyjog – a Római Szerződés (Szerződés az Európai Közösség létrehozásáról) 81. cikkelye – esetleges megsértésére, a választottbírák pedig maguktól nem vizsgálták meg az

115 Figyelemmel arra, hogy a *Gamma SA vs. Sigma SA* ügyben hozott döntés időpontjában (1992. április 28.) a dokumentum elnevezése még Római Szerződés volt, így e jogeset kontextusában ezen megnevezést használjuk.

116 Lásd: DFT 118. II. 193. A döntéssel kapcsolatban lásd: Trezzini: *I.m.* 135 – 136. o. Lásd továbbá: Blessing: *Introduction to*… 247 – 248. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 73 2018.01.12. 11:57:26

ügyet ezen aspektusból. A Szövetségi Bíróság szerint a választottbíráknak kötelezettségük a szerződést a Római Szerződés (Szerződés az Európai Közösség létrehozásáról) 81. cikkelye szempontjából is megvizsgálni – akkor is, ha a felek a svájci jogot kötötték ki – abban az esetben, ha legalább valamelyik fél hivatkozott a bírósági vagy választottbírósági eljárásban a szerződés érvénytelenségére.[117] Ezen felfogás szerint amennyiben a választottbírák nem így járnak el, akkor a döntés az IPRG 190. cikkely második bekezdésének b) pontja alapján lenne érvényteleníthető, mely szerint a választottbíróság joghatóságát helytelenül állapította meg vagy tagadta meg. Külön sajátossága ennek a döntésnek, hogy ezt az igen markáns álláspontot egy nem EU-tagállam legfelső bírói fóruma alakította ki.

Az IPRG fent idézett 17. és 18. cikkelyének értelmezése merült fel a Legfelső Bíróság 2001. március 28-i döntésében is. Itt a kérdés az volt, hogy egy, a svájci jogot kikötő szerződés, amely külföldi kötelező szabályokat – az ENSZ-nek a volt Jugoszlávia területére vonatkozó fegyver-embargó határozatát – sérti, ellentétes lehet-e a svájci OR 20. cikkelyével, mely a jóerkölcsről szól.[118] A döntés ellentétesnek ítéli a szerződést a jóerkölcs fogalmával, de semmiképpen sem az ENSZ határozat közvetlen alkalmazása, hanem a közrend megsértésén keresztül. Mint látható, ebben a határozatban voltaképpen az IPRG 17 – 19 cikkelyeinek és a 190. cikkely második bekezdése e) pontjának együttes alkalmazására kerül sor.

A nemzetközi választottbíráskodás svájci szabályai tekintetében különös kiemelést érdemel az IPRG 192. cikkelye, mely az alábbi rendelkezést tartalmazza:

---

117 Lásd: DFT 13.11.1998., mellyel kapcsolatban lásd: Trezzini: *The Challenge of*… 138. o. Trezzini kiemeli, hogy egyes szerzők szerint a választottbíráknak akkor is figyelembe kell venniük ebben az esetben a Római Szerződés 81. cikkelyét, ha egyik fél sem hivatkozott az ügy versenyjogi vonatkozásaira. Lásd továbbá: Blessing: *Introduction to*… 247 – 248. o.

118 A svájci OR 20. cikkelyének első bekezdése a szerződések jóerkölcsbe ütközését az alábbiak szerint határozza meg: „*Ein Vertrag, der einen unmöglichen oder widerrechtlichen Inhalt hat oder gegen die guten Sitten verstösst, ist nichtig.*"

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 74 2018.01.12. 11:57:26

> *Hat keine der Parteien Wohnsitz, gewöhnlichen Aufenthalt oder eine Niederlassung in der Schweiz, so können sie durch eine ausdrückliche Erklärung in der Schiedsvereinbarung oder in einer späteren schriftlichen Übereinkunft die Anfechtung der Schiedsentscheide vollständig ausschliessen; sie können auch nur einzelne Anfechtungsgründe gemäss Artikel 190 Absatz 2 ausschliessen.*
> *Haben die Parteien eine Anfechtung der Entscheide vollständig ausgeschlossen und sollen die Entscheide in der Schweiz vollstreckt werden, so gilt das New Yorker Übereinkommen vom 10. Juni 1958 über die Anerkennung und Vollstreckung ausländischer Schiedssprüche sinngemäss.*

A fenti rendelkezés értelmében, amennyiben a választottbírósági eljárásban részt vevő felek egyikének sincs Svájcban a székhelye, telephelye vagy szokásos tartózkodási helye, akkor vagy a választottbírósági megállapodásban vagy egyéb írásos megállapodásban szereplő kifejezett állítással lemondhatnak arról, hogy az ítélet ellen érvénytelenítést terjesztenek elő, avagy azt csak az IPRG-ben meghatározott egy vagy több okra szűkítik, azaz nem teszik teljes mértékben – az IPRG által meghatározott módon – lehetségessé.

A Várady – Barceló – Mehren által írott kézikönyv utal az 1993-as tunéziai választottbírósági törvényre, amely az IPRG itt hivatkozott rendelkezésével áll összhangban:

> *„Recent Tunisian legislation follows the Swiss approach. Article 78 (6) of the 1993. Article 78 (6) of the 1993 Arbitration Code states: The parties who have neither domicile, principal residence, nor a business establishment in Tunisia, may expressly exclude totally or partially all recourse against an arbitral award."*[119]

Egy konkrét ügyben az IPRG éppen ezen – az érvénytelenítésekkel szoros összefüggésben álló – rendelkezés értelmezése kapott kimagasló szerepet. A *Tabbane v. Switzerland (41069/12)* ügyben az Emberi Jogok Európai

119 Lásd: Várady – Barceló – von Mehren: *International Commercial*… 628. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 75 2018.01.12. 11:57:27

Bírósága 2016. március 1-jén hozott ítéletet.[120] Az ügy tényei röviden az alábbiak szerint foglalhatóak össze. A francia illetőségű Colgate – Palmolive SA – mely az amerikai Colgate – Palmolive Co. leányvállalata – a tunéziai piacra kívánt lépni. A kozmetikumokkal, háztartási cikkekkel foglalkozó cég azonban annak érdekében, hogy a termékek behozatalával kapcsolatos magas vámtételeket elkerülje, egy sajátos koncepciót talált ki. Helyi partner együttműködését kereste, amely a Colgate – Palmolive termékeihez hasonló termékeket gyártott. 2000-ben egy helyi vállalkozó, Tabbane Úr a Colgate – Palmolive céggel ipari és kereskedelmi együttműködést alakított ki. Az együttműködés részeként közösen létrehozták a Hysys elnevezésű holding céget, melyben Tabbane Úr és fiai 49 %-ot tulajdonoltak, a Colgate tulajdonrésze szintén 49 % volt, és a fennmaradó 2 % pedig a Colgate egyik *trustee*-ja tulajdonában állt. A Hysys holding egy helyi forgalmazó cég, a Genese majdnem összes részvényét tulajdonolta. A felek – a Colgate és Tabbane Úr – között négy megállapodás jött létre, egyebek mellett egy szindikátusi szerződés, illetve egy opciós szerződés, mely a Colgate részére vételi opciót teremtett Tabbane Úr és fiainak a holdingcégben fennálló részvényeinek a kivásárlására.

Az opciós szerződésre irányadó jog a new york-i jog volt, ICC választottbírósági klauzula került kikötésre, azzal, hogy a választottbíráskodás helyszínét a választottbírák határozzák meg. A klauzula azt is tartalmazta, hogy a választottbíróság döntése végleges és jogi kötőerővel bíró, és egyik félnek sem lesz semmilyen joga jogorvoslatot előterjeszteni az ítélettel szemben.

A felek viszonya 2006-ban romlott meg, amikor a Genese felmondott egy gyártási és szállítási, még 2000-ben megkötött szerződést egy helyi, a Tabbane család ellenőrzése alatt álló céggel. 2007 júniusában a Colgate gyakorolta opciós jogát a Hysys cég vonatkozásában. A Tabbane család azonban a részvények átadását megtagadta. 2008-ban a Colgate a választottbírósági klauzula alapján választottbírósági eljárást kezdeményezett Tabbane Úrral és három fiával szemben. A választottbíróság az eljárás helyszínéül Genfet választotta. 2011-ben meghozott ítéletében a választottbíróság a Colgate javára döntött.

120 Az ítélet hivatalos szövegét francia nyelven lásd: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{„itemid”:[„001-161870”]} A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 22:53

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 76 2018.01.12. 11:57:27

Tabbane Úr az ítélet érvénytelenítését kezdeményezte az IPRG által meghatározott módon, azt a Svájci Legfelső Bíróság elé terjesztve. 2012. január 4-én kelt döntésében a Legfelső Bíróság nem tekintette az ügyet befogadhatónak, érdemi tárgyalásra érdemesnek, mivel álláspontja szerint a felek a választottbírósági klauzulában – összhangban az IPRG 192. cikkelyével – lemondtak a fellebbezési-jogorvoslati jogukról. Tabbane Úr 2012 júliusában fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához, az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkely (1) bekezdésére (bírósághoz való fordulás joga, tisztességes tárgyaláshoz való jog) és 13. cikkelyére (hatékony jogorvoslathoz való jog) hivatkozással. Tabbane Úr szerint az eljárásban az itt hivatkozott jogai megsértésére került sor. Habár Tabbane Úr 2013-ban meghalt, özvegye és gyermekei az eljárást tovább folytatták.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága Tabbane Úr kérelmét elutasította és több, a választottbíráskodással kapcsolatos elvi szempontot rögzített. Kimondta, hogy a felek által önkéntesen és szabadon választott választottbírósági eljárásban történő lemondás a jogorvoslati jogról nem ellentétes az Egyezmény fenti cikkelyeivel, amennyiben a joglemondás a következő kritériumokat teljesíti: *(i)* a felek szabadon döntöttek a joglemondásról, *(ii)* a joglemondás törvényes és *(iii)* kifejezett. Lényeges, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága ebben az ügyben vizsgálta először azt, hogy az ítélet érvénytelenítéséről történő lemondás az Egyezmény rendelkezéseivel miként fér össze. Az Emberi Jogok Európai Bírósága kifejezetten figyelemmel volt arra, hogy a konkrét ügy szabadon választott választottbíróság volt (szemben például számos sport-választottbírósággal, mely kötelezően igénybe veendő), a fél által jelölt választottbíró is elfogadta, hogy Genf legyen a választottbíróság székhelye, továbbá, hogy az ügy befogadhatóságát megtagadó Legfelső Bíróság nem önkényesen döntött, hanem figyelemmel volt az ügy körülményeire.[121]

Álláspontom szerint ennek az ügynek a legfőbb tanulsága a választottbírósági vitarendezés fontos sajátossága, az önkéntesség, a

121 *A Tabbane v. Switzerland* ügy részletes bemutatását és értékelését lásd: Kunz: *Waiver of Right*… 125 – 132. o. Lásd továbbá: Voser – George: ECtHR: *Waiver of Recourse*… http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2016/03/31/ecthr-waiver-of-recourse-against-international-arbitral-award-not-incompatible-with-echr/ A letöltés ideje 2017. 10. 31. 23:58

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 77 2018.01.12. 11:57:27

szabadon választhatóság. Ha a felek magukat az állami jogszolgáltatatás keretei között egy választottbíróság joghatóságának vetik alá, és szabad elhatározásukból a választottbíróság vitarendezési kereteit kijelölik – egyebek mellett például a jogorvoslat jogát kizárják – akkor a későbbiekben nem hivatkozhatnak az Egyezmény megsértésére, eljárási jogaik sérelmére, hiszen ezen eljárási jogosultságokat és lehetőségeket, melyet egyikük a választottbírósági eljárás lezárását követően sérelmesnek tart, a felek mindenfajta kényszer nélkül és szabadon, vélhetőleg kellő átgondolással konszenzusos alapon határozták meg. A svájci közrend sérelméről pedig egyértelmű módon azért nem lehetséges a jelen esetben beszélni, hiszen a jogorvoslati jogról történő lemondásra maga az irányadó jogszabály, az IPRG is kifejezett lehetőséget ad.

Nagyon érdekes kérdés az, hogy a választottbírósági ítéletek a svájci jogban egyáltalán *Revision*, azaz felülvizsgálati eljárás tárgyát képezhetik-e. Erre a svájci jogban csak kivételesen van lehetőség. Várady Tibor utal arra, hogy a svájci Legfelső Bíróság először egy 1992-es ítéletében mutat rá arra, hogy kivételes jelleggel a választottbírósági ítélet ellen is van lehetőség *Revision*, felülvizsgálati kérelem előterjesztésére:

> „*Revision was first recognized only as a possibility in a decision of 11 March 1992. In a case in which company P. requested revision of an arbitral award, the Federal Tribunal took note of the fact that the Swiss PIL Act restricted the number of possible recourses against arbitral awards, and does not mention revision as a possible recourse. Nevertheless, the Federal Tribunal found that "such silence of the legislator does not bind the Court," but represents a gap in the statute ("Gesetzeslücke," "lacune de la loi") which may be remedied by the court. The Federal Tribunal stressed that parties submitting their case to arbitration cannot be deemed to have accepted an award rendered under the influence of a crime, or by way of ignoring essential facts or decisive evidence. After it admitted revision as a matter of principle, the Federal Tribunal nevertheless denied the request, holding that the circumstance relied upon by the party seeking revision did not meet the requirements of Swiss law. It was only in a more recent August*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 78 2018.01.12. 11:57:27

2006 case that the Federal Tribunal actually granted a request for revision. The facts of this case fit perfectly into the general pattern of revision. During the arbitration proceedings, it was alleged that the purchase of shares was a part of a money laundering scheme. This allegation was considered relevant, but was not proven. An award was rendered on 16 August 2004. The losing party sought annulment in line with Article 190 of the Swiss PIL Act, but the Federal Tribunal denied the challenge on 14 December 2004. The request for revision relied on newly discovered evidence emerging from an affidavit of 13 January 2006 submitted to the English Privy Council. It is important to point out that the applicant sought revision of the arbitral award, and not of the court decision denying annulment. The newly discovered facts were facts which already existed prior to the rendering of the arbitral award, but were not known to the applicant, and such ignorance was not due to negligence. The newly discovered facts were also of a decisive nature. These circumstances satisfied the requirements of Article 137 of the Judicial Organization Act which deals with revision of Supreme Court Judgments, and which was applied here by analogy. Revision was granted, and the case was sent back to the arbitrators for a new decision."[122]

Várady Tibor fenti részletes levezetésében bemutatja, hogy a hivatkozott, 1992-es döntésében a Svájci Legfelső Bíróság – habár a konkrét ügyben nem engedte meg a felülvizsgálati eljárás lefolytatását – rámutat arra, hogy az IPRG-ben lévő joghézag (*Gesetzeslücke*, *lacune de loi*) alapján lehet elviekben megengedni a választottbírósági ítélet ellen kivételes esetben a felülvizsgálati kérelmet mint jogorvoslatot. A Várady Tibor által bemutatott esetek alapján az tűnik ki, hogy a felülvizsgálat alapját elsődlegesen az alapeljáráshoz képest újonnan felfedezett tények, esetleg bizonyítékok képezhetik. Az azóta eltelt időben meghozott határozatok is alapvetően azt a trendet követik, hogy abban az esetben lehetséges a felülvizsgálat, ha a felülvizsgálati ok egyben érvénytelenítési ok lenne,

122 Lásd: Várady: *Control of*… 446. o. Az idézetben hivatkozott határozatok: DFT 118 II 199, DFT. 29.08.2006.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 79 2018.01.12. 11:57:27

ha és amennyiben az adott ok felfedezésekor, nyilvánosságra kerülésekor az érvénytelenítési kereset benyújtására nyitvaálló határidő már eltelt.[123]

A Svájci Legfelső Bíróságnak egy igen új, 2016. szeptember 7-én meghozott döntésében (4A_386/2015.) egy felülvizsgálati (*Revision*) eljárásban kellett egy választottbíró függetlenségével és pártatlanságával összefüggő kérdésben állást foglalnia.[124]

A felülvizsgálati ügy felperese, egy olasz cég egy nagy német mérnök-cégcsoport holland leányvállalatával kötött szerződést egy hajólift építésére és felállítására Olaszországban. A végső teszt során a liftkábelek szétszakadtak és a tartó platform összedőlt. Mindkét fél a másik felet tartotta felelősnek a történtekért. Az ügyben eljáró ICC egyedüli választottbíróként a CMS ügyvédi irodahálózat svájci tagjának ügyvédjét jelölte ki, aki a holland fél javára döntött.

Az olasz fél csak az ítélet meghozatala után tudta azt meg, hogy a CMS hálózat német tagja egy másik, az ügytől teljesen független ügyben a német anyavállalat cégcsoportjának egy másik tagja részére adott jogi tanácsokat. Az olasz fél ekkor az ítélet felülvizsgálatát kezdeményezte a választottbíró függetlensége és pártatlanságának hiánya kapcsán.[125] A holland fél ezzel nem értett egyet, egyebek mellett azzal is érvelve, hogy ezt a kérdést kizárólag egy érvénytelenítési eljárás keretei között lehetne vizsgálni, melynek kezdeményezésére nyitva álló határidő már letelt, ezért ennek az igénynek érvényesítésére, vizsgálatára már nincsen mód.

A Legfelső Bíróság felhívására az egyesbíróként eljáró választottbíró nyilatkozatot terjesztett elő, melyben előadta, hogy a CMS nem egy nemzetközileg integrált ügyvédi iroda, hanem független irodák nemzet-

123 Lásd: Spoorenberg – Franchini: *Supreme Court rules*…. http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Arbitration-ADR/Switzerland/Tavernier-Tschanz/Supreme-Court-rules-on-waiver-of-challenge?utm_source=ILO+Newsletter&utm_medium=email&utm_content=Newsletter+2017-11-30&utm_campaign=Arbitration+%26+ADR+Newsletter A letöltés ideje: 2017. 11. 30. 22:55

124 A 4A_386/2015. sz. döntés szövegét lásd: http://www.polyreg.ch/bgeunpub/Jahr_2015/Entscheide_4A_2015/4A.386__2015.html A letöltés ideje: 2017. 11. 06. 22:58

125 A választottbíró pártatlanságának és függetlenségének kérdéséhez a svájci jogban lásd különösen: Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi*… 51 – 110. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 80 2018.01.12. 11:57:27

közi hálózata (*network*), ugyanis az egyes irodák partnerei nemzetközi szinten a befolyó árbevételt egymás között nem osztják meg.

A Legfelső Bíróság ítéletében – a jövő gyakorlata szempontjából talán nem a legszerencsésebb módon – abban a kérdésben nem foglalt egyértelműen állást, hogy amennyiben a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére nyitvaálló határidő már letelt, akkor a választottbíró függetlenségének és pártatlanságának hiányára alapozva lehet-e felülvizsgálati kérelmet előterjeszteni. A Legfelső Bíróság azonban az ügy érdemének áttekintését követően a kérelmet elutasította, megítélése szerint az érintett választottbíró függetlenségének és pártatlanságának hiánya még az ügyben nemzetközi ajánlásként ismert *IBA Guidelines* szabályait figyelembe véve sem áll fenn.[126]

A választottbírósági ítéletek *Revision*-jával és az IPRG 12. cikkelyének (1) bekezdésével kapcsolatban egy nagyon jelentős magyar vonatkozással is bíró, kifejezetten új döntés is rendelkezésre áll a svájci joggyakorlatban. A svájci Legfelső Bíróság – francia nyelven – a 4A_53/2017. sz. ügyben 2017. október 17-én hozott lényeges döntést. Az ügy lényege a következők szerint foglalható össze.[127]

A svájci Legfelső Bíróság előtt Horvátország kezdeményezett választottbírósági ítélet érvénytelenítésére, illetve, másodlagos kereseti kérelemként *Revision* elrendelésére irányuló eljárást. A választottbírósági eljárásban Horvátország ellenfele a MOL Nyrt. volt, és Horvátország kereseti kérelme a választottbírósági eljárásban a Horvátország a MOL

126 A Legfelső Bíróság szerint a jelen kérdés legfeljebb az *IBA Guidelines* Zöld Listája (*Green List*) hatálya alá esne, mely azonban nem vezet kizáráshoz. Az ügy részletes bemutatását lásd: Wiebecke: *Switzerland.* 477 – 478. o.

127 A 4A_53/2017. sz. üggyel összefüggésben lásd*:* Spoorenberg – Franchini: *Supreme Court rules on*… http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Arbitration-ADR/Switzerland/Tavernier-Tschanz/Supreme-Court-rules-on-waiver-of-challenge?utm_source=ILO+Newsletter&utm_medium=email&utm_content=Newsletter+2017-11-30&utm_campaign=Arbitration+%26+ADR+Newsletter A letöltés ideje: 2017. 12. 01. 12:25; Voser –. Cremades: *Swiss Supreme Court*…. https://www.swlegal.ch/getdoc/e08ab393-4f4d-4591-8805-108565e39e34/2017_Nathalie-Voser_Anne-Carole-Cremades_Swiss-Sup.aspx A letöltés ideje: 2017. 12. 01. 12:30

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 81 2018.01.12. 11:57:27

közötti, a horvát INA cégre vonatkozó Szindikátusi Szerződés 2003. évi módosításának érvénytelenítése volt. A választottbírósági eljárásban Horvátország akként érvelt, hogy a MOL úgy szerzett irányításra lehetőséget adó jogokat az INA-ban, hogy megvesztegette Horvátország egykori miniszterelnökét. A választottbíróság azonban úgy döntött, hogy Horvátország a feltételezett vesztegetést nem tudta bizonyítani, és elutasította Horvátország kereseti kérelmeit.

Ezen ítélet vonatkozásában nyújtott be kérelmet Horvátország a Legfelső Bíróság előtt, melyben azt kérelmezte, hogy a Legfelső Bíróság vagy érvénytelenítse a választottbíróság ítéletét, vagy a felülvizsgálatot (*Revision*) tegye lehetővé, ugyanis csak az ítélet meghozatala után jutott Horvátország tudomására az, hogy az általa jelölt választottbíró elmulasztotta a feleket tájékoztatni egy lehetséges érdekkonfliktusról. Ezenfelül Horvátország utalt arra, hogy az ügy előadásához fűződő joga sérült az eljárás során, illetve hivatkozott az eljárásjogi közrend sérelmére is.

Az ügyben a lényegi eldöntendő kérdés az volt, hogy az ügy egyáltalán befogadható-e, foglalkozhat-e azzal a Legfelső Bíróság. A MOL álláspontja szerint ugyanis az ügy a felek között létrejött választottbírósági klauzulára tekintettel nem befogadható. A kérdéses választottbírósági klauzula az alábbiak szerint rendelkezik:

> *„Awards rendered in any arbitration hereunder shall be final and conclusive and judgment thereon may be entered into any court having jurisdiction for enforcement thereof. There shall be no appeal to any court from awards rendered into any court from awards rendered hereunder."*

A klauzula második mondata érdekes az ügy szempontjából, hiszen a kérelem befogadásánál azt kellett megvizsgálni, hogy miként kell azt értelmezni, hogy a felek a bírósághoz fordulás jogáról, a fellebbezésről az ítélet vonatkozásában lemondanak.

A Legfelső Bíróság álláspontja szerint a hivatkozott klauzula egyértelmű és érvényes joglemondást tartalmaz arról, hogy a felek a választottbíróság bármely ítéletét rendes állami bíróság előtt támadják meg.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 82 2018.01.12. 11:57:27

A Legfelső Bíróság vizsgálta azt is, hogy a fellebbezés (*appeal, recours*) kifejezést a jelen kontextusban miként kell értelmezni. A Legfelső Bíróság szerint a fellebbezést ebben az értelemben a lehető legtágabb módon kell értelmezni elsődlegesen az alábbi érvek miatt. A választottbírósági eljárásra az UNCITRAL választottbírósági szabályokat kellett alkalmazni, melyek nem tartalmaznak semmilyen fellebbezési lehetőséget egy fellebbviteli bíróság előtt. Ezenfelül, sem a *lex arbitri*-ként alkalmazandó svájci jog, sem a *lex causae*-ként szóbajöhető horvát jog, sem a magyar jog nem tartalmaz arra nézve jogi lehetőséget, hogy a felek az ügy érdemében hozott választottbírósági ítélettel szemben fellebbezést terjesszenek elő. Ebből kifolyólag a szerződés megkötésekor jogi képviselővel eljáró feleknek semmilyen indoka nem lehetett arra nézve, hogy egy olyan jogról (fellebbezési jog) mondjanak le a választottbírósági eljárásban, amely jog az irányadó jogrendszerekben nem is létezik. Ezért a fellebbezés szó, és a klauzulában szereplő fordulat helyes értelmezése a felek vélhető akaratát is figyelembe véve az, hogy a felek a klauzula megfogalmazásával és elfogadásával szükségszerűen a svájci jog által kínált jogorvoslati lehetőségről, az érvénytelenítési eljárásról (és ekként a *Revision*-ról) mondtak le, hiszen a fenti logika alapján csak egy ilyen tartalmú rendelkezésnek lehetett értelme.

Megjegyzendő, hogy eme határozat végső következtetése (az ügyek nagyon is eltérő körülményeinek figyelembe vétele mellett), jelesül az, hogy a felek egy választottbírósági klauzula kikötésével az állami bírósági jogérvényesítés alól akár teljes mértékben is kivonhatják magukat, bizonyos tekintetben hasonlóságot mutat a magyar Alkotmánybíróság 3265/2017. (X. 19.) AB határozatával, melynek részletes kifejtését a Zárókövetkeztetések címet viselő fejezet tartalmazza.

3. A közrendbe ütközés mint érvénytelenségi ok a svájci jogban

Az alábbiakban áttekintjük, hogy a svájci választottbírósági gyakorlat milyen értelmezést alakított ki az IPRG 190. cikkely első bekezdés e) pontja vonatkozásában, vagyis azon szabály tekintetében, hogy a választottbírósági ítélet érvénytelenítését akkor is lehet kérelmezni, ha az ítélet a közrenddel ellentétes. Figyelemmel arra, hogy ez a rendelkezés

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 83 2018.01.12. 11:57:27

– miként említésre került – a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásra vonatkozik, igen lényeges ezt a szabályt összevetni a már hivatkozott New York-i Egyezménnyel, melynek V. cikkelye második bekezdésének e) pontja az alábbiak szerint rendelkezik:

> *2. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása abban az esetben is megtagadható, ha annak az országnak illetékes hatósága, amelyben az elismerést és végrehajtást kérik, megállapítja, hogy: b) a határozat elismerése vagy végrehajtása ennek az országnak közrendjébe ütköznék.*[128]

Összevetve a New York-i Egyezmény és az IPRG vonatkozó rendelkezéseit, szembetűnő a különbség, mely szerint az IPRG az érvénytelenítést akkor teheti lehetővé, ha a közrendbe ütközik az ítélet, míg a New York-i Egyezmény esetében a határozatot elismerő és végrehajtó állam közrendbe ütközése lehet érvénytelenítési ok.[129] A kérdés tehát rögtön felmerül, hogy mi a különbség az adott állam közrendje és a nemzetközi értelemben vett közrend jelentéstartalma között. Habár a New York-i Egyezmény szövegezése egyértelműen a választottbírósági ítéletet elismerő ország közrendjéről szól, a választottbírósági eljárás nemzetközi jellegére tekintettel alapvetően célszerű lehet a közrend – fogalomnak egyes nemzetközi aspektusaira is figyelemmel lenni.[130] Az egyes államok vonatkozó joggyakorlata is nagy hangsúlyt fektet eme kérdés vizsgálatára. Martin Hunter – Alan Redfern kézikönyve utal egy irányadó indiai esetre. India Legfelső Bírósága a *Renusagar Power Co. Ltd. v. General Electric Co. (1993)* ügyben az alábbi álláspontra helyezkedett:

---

128 A magyar jogban a New York-i Egyezményt az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet hirdette ki.

129 Fontos része a New York-i Egyezmény idézett részének, hogy az adott állam bíróságainak nem kötelező az elismerés, illetve a végrehajtás megtagadása közrendbe ütközés esetén, hanem ez a bíróság diszkrecionális jogkörébe tartozó kérdés.

130 Ezzel kapcsolatban lásd: Carbonneau: *Alternative Dispute*… 66 – 67. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 84 2018.01.12. 11:57:27

> „*This raises the question of whether the narrower concept of public policy as applicable in the field of public international law should be applied or the wider concept of public policy as applicable in the field of municipal law. The Court held that the narrower view should prevail and that enforcement would be refused on the public policy ground if such enforcement would be contrary to (i) fundamental policy of Indian law; or (ii) the interests of India;or (iii) justice or morality.*"[131]

India Legfelső Bírósága szerint a helyi jognál szűkebb értelmű, nemzetközi közrend fogalmat kell értelmezni a választottbírósági ítéletek elismerése és végrehajtása tekintetében ugyan, de ennek részletes tárgyalásánál már azt fejti ki, hogy a választottbírósági ítélet elismerése és végrehajtása a közrendbe ütközés címén akkor tagadható meg, ha az indiai jog alapvető rendjével, India érdekeivel, illetve az igazság vagy az erkölcs fogalmával ellentétes. Mint látható, ez a közrendi klauzula a nemzetközi közrend (*international public policy*) fogalmánál talán valamivel tágabb értelmezést nyert az India Legfelső Bírósága által elfoglalt álláspont szerint.

A svájci joggyakorlatban az IPRG 190. paragrafus második bekezdésének e) pontját illetőleg igen jól elkülöníthető az eljárásjogi értelemben vett közrend és az anyagi jogi értelemben vett közrend. Az eljárásjogi közrend lényege, hogy mindegyik fél számára a független ítélethez való jogot garantálni kell, azaz a megfelelő eljárást, a bizonyítékok és a tények adekvát bemutatásának, értékelésének rendjét biztosítani kell. Az anyagi jogi közrend pedig elsődlegesen a jogrend olyan alapelveit, alapvető értékeit jelenti, melyeket minden választottbírósági ítéletnek tiszteletben kell tartania.

Az eljárásjogi közrend fogalom értelmezése kapcsán a svájci esetjogban több említésre méltó ügy lelhető fel. Kimondásra került például, hogy önmagában az a tény, hogy egy választottbírósági ítéletben nincsen indokolás, nem tekinthető az eljárásjogi közrend megsértésének. A választottbíróság által igénybe vett szakértők függetlensége vonatkozásában a Svájci Szövetségi Bíróság (Legfelső Bíróság) akként foglalt állást, hogy

131 A *Renusagar Power Co. Ltd. v. General Electric Co.* ügyet idézi: REDFERN – HUNTER: *Law and Practice*… 473. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 85 2018.01.12. 11:57:27

mindaddig, amíg egy szakértőnek nincsen személyes érdekeltsége a jogvita kimenetelében, nem lehet az eljárásjogi közrend megsértéséről beszélni.[132]

Nagyon érdekes következtetésre jutott azonban az eljárási közrendi klauzula vonatkozásában a Svájci Szövetségi Bíróság egy másik ügyben. Abban az esetben, amennyiben a választottbíróság a bizonyítási eljárás során lehetőséget ad arra, hogy bizonyos tények bizonyítékként kerüljenek figyelembe vételre, de a későbbiekben a felek részére azt jelzi, hogy ezeket a tényeket a felek nem állították megfelelő módon (és ezért azokat nem veszik figyelembe), már esetlegesen lehet beszélni az eljárásjogi közrend megsértéséről. A választottbíróság ugyanis, amennyiben felhatalmazást adott valamilyen bizonyíték csatolására, akkor a későbbiekben – a Szövetségi Bíróság döntése szerint – a jóhiszeműség sérelme nélkül ezt a döntését önkényesen nem változtathatja meg. A Szövetségi Bíróság rámutat arra is, hogy ezzel megszegi a választottbíróság azt a kontraktuális jellegű jogviszonyt, ami a választottbíróság és a felek között fennáll, és ez ellentétes a *pacta sunt servanda* elvével.[133]

Álláspontom szerint ez az ítélet két szempontból is igen érdekes. Egyfelől a fenti érvelés igen jól összekapcsolja az eljárásjogi és az anyagi jogi közrend fogalmát, illetve kiemeli azt, hogy a választottbíróság és a felek között van egyfajta szerződéses jogviszony, hiszen a felek alávetették magukat a választottbíróság döntésének, megbízták a választottbíróságot azzal, hogy járjon el az ügyben, és e szerződéses jogviszonyban bizonyos kötelezettségek értelemszerűen a választottbíróságot is terhelik.[134]

Ami az anyagi jogi értelemben vett közrendi klauzulát illeti, itt az eljáró bíróság – azaz a Svájci Szövetségi Bíróság – feladata a konkrét ügyekben mérlegelni azt, hogy történt-e olyan fokú jogsértés, amely a

132 Ezzel kapcsolatban lásd: Müller: *International Arbitration*. 180 – 181. o.

133 Az NE (Neuchâtel) 23.09.1999. ügy vonatkozásában lásd: Müller: *I.m.* 183.o.

134 Érdemesnek tűnik utalni arra, hogy ez a vonása a modern választottbíráskodásnak igen sok rokonságot mutat a választottbíráskodás római jogi fogalmával, ahol is a *pactum*ként ismert *receptum arbitrii* is hangsúlyozza a jogviszony kontraktuális természetét, mely kérdéssel jelen mű Bevezetésében részletesebben foglalkoztunk. A *receptum arbitrii* fogalmához lásd: Földi – Hamza: *A római jog*… 542. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 86 2018.01.12. 11:57:27

jogrend alapvető elveivel ellentétes. A rendelkezésre álló esetjog alapján a *pacta sunt servanda* elvének, a jóhiszeműség elvének súlyos megszegése, a joggal való visszaélés tilalma, azaz voltaképpen a magánjog olykor nyilvánvalóan jelentős morális tartalommal bíró általános elveinek megsértése alapozhatja meg az anyagi jogi értelemben vett közrendbe ütközést.

A Szövetségi Bíróság egy eset kapcsán kimondta azt, hogy a jóhiszeműség, illetve különös tekintettel a *culpa in contrahendo* megsértésének – és akár a választottbírósági ítélet közrendbe ütközés címén történő érvénytelenítése alapjának – tekinthető, ha valamelyik fél a szerződéses tárgyalások során a fél döntésének meghozatalához feltétlenül szükséges azon információkat nem mondja el a másik fél számára, mely információkat a másik fél nem tudott és nem is tudhatott.[135] Elvi jelentőségű a Szövetségi Bíróság azon álláspontja, mely szerint azt, hogy a jóhiszeműség elvének megsértése, illetve a joggal való visszaélés úgy valósult meg, hogy a választottbírósági ítélet közrendbe ütközés címén érvényteleníthető, a svájci OR második cikkelyének fényében kell vizsgálni.[136]

A svájci magánjog által előírt, a szerződések, kötelmek létrehozatalakor megkövetelt jóhiszemű eljárás tehát egyfajta zsinórmértékét képezheti egy választottbírósági ítéletnek a közrendbe ütközés révén történő érvénytelenítési eljárása során.[137]

Ahhoz, hogy érthetővé váljon, a svájci joggyakorlat mennyiben értelmezi nemzetköziként, illetőleg nemzetek felettiként a közrend fogalmát, célszerű utalni a Svájci Szövetségi Bíróság egy 2001-es döntésére, melyet

135 Lásd: MÜLLER: *International Arbitration*. 191. o.

136 Az OR második cikkelye az alábbiakat mondja ki: „*Haben sich die Parteien über alle wesentlichen Punkte geeinigt, so wird vermutet, dass der Vorbehalt von Nebenpunkten die Verbindlichkeit des Vertrages nicht hindern solle. Kommt über die vorbehaltenen Nebenpunkte eine Vereinbarung nicht zustande, so hat der Richter über diese nach der Natur des Geschäftes zu entscheiden. Vorbehalten bleiben die Bestimmungen über die Form der Verträge.*"

137 A jóhiszeműség fogalmához a svájci jogban lásd különösen: FÖLDI.: *A jóhiszeműség és tisztesség*… 48 – 52. o. A ZGB második cikkelye a jóhiszeműség fogalmára a *Treu und Glauben*, a *bonne foi*, illetve a *buona fede* kifejezéseket alkalmazza.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 87 2018.01.12. 11:57:27

a Redfern – Hunter kézikönyv is részletesen ismertet.[138] A döntés indokolása szerint a közrend olyan alapvető jogi értékeket tartalmaz, melyektől való eltérés a svájci gazdasági és jogi renddel ellentétes lenne. Egy másik esetben a Szövetségi Bíróság arra az iránymutató álláspontra helyezkedett, mely szerint az IPRG 190. cikkely második bekezdésének e) pontját egységesen, az egyetemes közrend fogalmat alapul véve kell értelmezni, mely független a jogvitától és az alkalmazandó anyagi jogtól. A közrendbe ütközést a svájci felfogás szerint akkor lehet megállapítani, ha az ítélet a civilizált államok jogi és erkölcsi értékeivel ellentétes, mely értékek ennélfogva nemzetek fölötti szinten kell, hogy érvényesek legyenek.[139]

A korábbiakban már idézett Trezzini a tekintélyes Pierre Lalive professzor véleményét akként foglalja össze, hogy a közrendi záradék alapján történő érvénytelenítésnek három szintje ismeretes. Elsőként lehet beszélni a hazai közrend-fogalomról, mely a belföldi szabályok eredményeként jön létre és belföldi viszonyok között tud érvényesülni. Másodikként kell megemlíteni a svájci nemzetközi közrendet, mely ugyan belföldi eredetű, de alkalmazására nemzetközi dimenzióban kerül sor, harmadikként pedig a nemzetek közötti, nemzetek feletti, illetőleg valóban nemzetközi közrendre lehet utalni, amely nem egy adott nemzeti jogrendszer terméke, hanem az a közrendi fogalom, mely a civilizált államok és a nemzetközi kereskedelem szereplőinek felfogásából, attitűdjéből eredeztethető.[140]

4. Választottbírósági ítéletek érvénytelenítése a Lausanne-i Sport Választottbíróság (CAS) gyakorlatában

A svájci gyakorlatban a választottbírósági ítélet érvénytelenítése vonatkozásában sajátos szerepet tölt be a Lausanne-i Sport Választottbíróság (*Tribunal Arbitral du Sport*, *Court of Arbitration for Sport*, CAS) ítéleteivel

138 Lásd: Redfern - Hunter: *Law and Practice*… 614.o. A jogeset száma: DFT 18.11.2011.

139 Lásd: Müller: *International Arbitration* 171. o. A jogeset száma: DFT. 17.02.2000.

140 Lásd: Trezzini: *The Challenge of Arbitral*… 131. o. Lásd továbbá: Lalive: *Ordre Public transnational*… 329 skk.o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 88 2018.01.12. 11:57:28

kapcsolatos eljárásokban kialakult szemléletmód. A CAS-t 1984-ben a Nemzetközi Olimpiai Bizottság alapította meg. A CAS Lausanne-ban működik, alapvetően a svájci jog alá tartozó, jórészt nemzetközi sportjogi kérdésekben döntőbíráskodó választottbírósági intézmény.[141]

A CAS döntéseivel kapcsolatban a Legfelső Bírósághoz több, az ítéletnek a svájci közrendbe való ütközése révén történő érvénytelenítési kérelem is érkezett. Az ítéletnek az anyagi jogi közrendbe ütközése miatt a Legfelső Bíróság mindeddig elutasította az érvénytelenítési kérelmeket.[142] A Legfelső Bíróság a sportjogi ügyekben is megállapította azt, hogy a közrendbe ütközést inkább egy egyetemes, mint belföldi fogalomként kell felfogni, amelynek lényege, hogy a civilizált államok által elismert alapvető jogi vagy morális elvekkel inkompatibilis ítéletek elismerését és végrehajtását megakadályozza.

A *Marc Biolley v. Association Turkish FA (2007)* ügyben 2007-ben a Legfelső Bíróság megállapította, hogy egy ítélet az anyagi jogi közrenddel akkor ellentétes, ha az anyagi jognak olyan fundamentális szabályait sérti meg, melynél fogva az ítélet a fennálló jogrenddel és értékrendszerrel összeegyeztethetetlenné válik. A Legfelső Bíróság értelmezésében ilyen a szerződéses szabadság, a joggal való visszaélés tilalma, és talán ami a sportjogi kérdésekben még számottevőbb lehet, az a diszkrimináló rendelkezések tilalma és a cselekvőképtelen személyek védelme.

A CAS által meghozott ítéletekkel szemben nyújtottak be olyan érvénytelenítési keresetet is, mely szerint a meghozott ítélet ellentétes a jóhiszeműség elvével és az egyenlő bánásmód követelményével, és ezért a svájci közrendbe ütközik. Ezzel kapcsolatban érdemes utalni a *Raducan v. IOC (2000)* ügyre. A 2000. évi Sydney-i Olimpiai Játékok alatt a CAS *ad hoc* eljáró választottbírósági tanácsa úgy találta, hogy egy román tornásznő, Andreea Raducan, aki, általa is elismerten bevett egy tiltott

141 A CAS igen informatív weboldala a következő: http://www.tas-cas.org/ A letöltés ideje: 2017. 11. 25. 23:01. A weboldalon fellelhető választottbírósági szabályzaton és eseti döntéseken túlmenően a CAS tevékenységével kapcsolatban lásd különösen: Blackshaw – Siekmann – Soek (ed.): *The Court of Arbitration*…

142 Lásd ezzel kapcsolatban: Mitten: *Judicial Review of*… 9. o. lásd: http://ssrn.com/abstract=1376317 . A letöltés ideje: 2017. 11. 25. 23:07

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 89 2018.01.12. 11:57:28

összetevőt tartalmazó tablettát, dopping-vétséget követett el. Andreea Raducan a fentiek szerinti érvénytelenítési keresetét arra alapozta, hogy a dopping ellenőrzés során produkált vizeletminta (62 ml) és a labor által bevizsgált vizeletminta (100 ml) mennyisége közötti, fel nem derített különbség miatt a sport választottbíróság őt nem marasztalhatta volna, mivel egy másik ügyben, ahol a vizeletminta integritása nem volt kellőképpen igazolható, a vizsgált sportolót nem marasztalták, és ezért a román tornásznő szerint az ő marasztalása az egyenlő bánásmód elvét sértette. A Legfelső Bíróság szerint az a tény, hogy Andreea Raducan az eljárás során tett olyan nyilatkozatot, mellyel elismerte a tiltott összetevőt tartalmazó szer használatát az ügyet teljesen eltérővé teszi az érvénytelenítési keresetben hivatkozott ügytől, melyre tekintettel az egyenlő bánásmód elvének megsértéséről nem lehet beszélni.[143]

Témánk szempontjából még érdekesebb azon ténykörülmény figyelembe vétele, mely szerint a CAS választottbíráskodás székhelyének mindig Lausanne-t tekintik – függetlenül attól, hogy a választottbírósági tanács eljárását ténylegesen földrajzilag hol folytatja le –, és az eljárásra a svájci jog az irányadó. Így a CAS választottbírósága által meghozott ítélet – Svájc kivételével – mindenhol külföldi választottbírósági ítéletnek tekinthető, mely ítélet elismerése és végrehajtása esetében figyelembe kell venni a New York-i Egyezmény V. cikkelyének e) pontja által előírt közrendi klauzulát.

Az Egyesült Államok joggyakorlatában több alkalommal is felmerült, hogy a CAS választottbírósága által meghozott ítéletet a közrendbe ütközéssel kívánták érvényteleníteni. Érdemes utalni a *Slaney v. International Amateur Athletic Federation (2001)* elnevezésű ügyre.[144] Az ügy tényállása szerint egy amerikai középtávfutó hölgy szervezetében a tesztoszteron – epitesztoszeron aránya a megengedett 6:1 arányhoz képest megnőtt. A Nemzetközi Amatőr Atlétikai Szövetség szabályai szerint ezen megemelkedett arány azt vélelmezi, hogy az atléta tiltott doppingszert használt, mely vélelmet az atléta tiszta és meggyőző bizonyítékkal megdönthet, igazolva, hogy a megemelkedett arányt patológiai vagy fiziológiai állapota okozta. Mary Slaney az eljárás során ilyen bizonyítékot nem csatolt.

143 Részletesen lásd: Mitten: *I.m.* 11 – 12. o.

144 Az ügy összefoglalását lásd: Mitten: *I.m.* 15 – 16. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 90 2018.01.12. 11:57:28

A választottbírósági ítéletet azonban azzal az indokkal kívánta érvényteleníttetni, hogy az Amerikai Egyesült Államok közrendjével ellentétes az, hogy elmarasztalása egy olyan teszten alapul, amely tudományosan érvénytelen és a női atlétákkal szemben diszkriminatív. Az USA *Second Circuit* Bírósága elutasította a kérelmet.

Ezen megközelítés kapcsán Mitten rámutat arra, hogy megítélése és az ügy tanulságai szerint is a New York-i Egyezmény közrendi klauzulája alapján igen szűk körben lehet egy választottbírósági ítélet elismerését és végrehajtását megtagadni. Ez csak olyan esetekben lehetséges, amikor a választottbírósági ítélet az igazság és az erkölcs alapvető fogalmait sértené meg, és az ítélet végrehajtása a jog valamilyen kiemelkedő jelentőségű alapelvével lenne ellentétes.

A *Second Circuit* álláspontja szerint a Nemzetközi Atlétikai Szövetség fent idézett szabályai és ismertetett eljárásrendje semmilyen módon nem tekinthető olyannak, amely a közrendi klauzula alkalmazása eme feltételrendszerének megfelelne.

Matthew J. Mitten ezzel kapcsolatban – figyelemmel a Svájci Legfelső Bíróság és az USA bíróságainak álláspontjára – azt a következtetést vonja le, hogy az olimpiai játékokkal és a nemzetközi sporttal kapcsolatos választottbírósági döntések elismerése és érvényesítése során az egyes nemzeti jellegű megközelítések helyett a közrendi klauzulát transznacionális módon kell értlemezni, amely Mitten által az egyetemes *lex sportiva*-ként egyébként megfelel a modern olimpiai játékok alapítója, Pierre de Coubertin báró ama célkitűzésének, mely szerint az olimpiai mozgalom fontos célja az egyetemes alapvető etikai elvek tiszteletben tartása.[145]

Matthew J. Mitten mintegy ellenpéldaként – és meglehetősen kritikus véleménnyel – utal az Európai Bíróság egy 2006. évi döntésére. A *Meca-Medina and Majcen v. Comm'n of European Communities (2006)* ügyben az Európai Bíróság megengedte, hogy két szlovén hivatásos úszó az európai közösségi jog alapján megtámadja a CAS választottbíróságának ítéletét.[146] A választottbíróság ítéletében a két úszóval szemben az 1999. évi brazil úszó világkupán elkövetett doppingvétségért a Nem-

145 Ezzel kapcsolatban lásd: Mitten: *I.m.* 17. o.

146 Az ügy teljes leírását lásd: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:224:0008:0008:EN:PDF A letöltés ideje: 2017.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 91 2018.01.12. 11:57:28

zetközi Úszószövetség (*Federation Internationale de Natation*, FINA) által kiszabott négyéves felfüggesztést két évre mérsékelte. Az Európai Bíróság megengedte, hogy az ügyet újratárgyalják azzal, hogy vajon a kétéves felfüggesztés arányos volt-e, figyelemmel a Római Szerződésnek a szolgáltatások és a verseny szabadságát kimondó rendelkezéseire. Az Európai Bíróság szerint ugyanis eme sportjogi szabályok, azáltal, hogy az úszókat a hivatásos úszástól, úszóversenyzéstől tiltották el, jelentős gazdasági kihatással bírnak e sportolókra, és erre tekintettel azt kell megvizsgálni, hogy e dopping-szabályok az európai közösségi jogi fenti elvi szabályaival összeegyeztethetőek-e. Igen fontos rögzíteni, hogy az Európai Bíróság megállapította, hogy a dopping-szabályokban szereplő feltételek megfelelőek, és a szankciók nem aránytalanok, nem túlzóak, vagyis nem ellentétesek az európai közösségi versenyjoggal, de az Európai Bíróság ebben az ügyben úgy tűnik, hogy a New York-i Egyezményben vagy a svájci IPRG-ben lefektetett feltételeken kívül a CAS választottbíróságának döntése érvénytelenítése kapcsán egyéb szempontokat is figyelembe vett.

Mitten szerint az idézett ügyben kifejtett álláspont azért nem szerencsés, mert a nemzetközi olimpiai játékokkal és a nemzetközi sporttal kapcsolatos egységes jogi értelmezés fejlődésének visszaszorításával járhat, holott Mitten véleménye szerint éppen egy ilyen jellegű egységes nemzetközi sportjogi jogrend elérése lenne üdvös, melyben a közrend értelmezésében is fontos a lehetőség szerinti egységesség elérésére törekedni.[147]

11. 25. 23:08. Az ügy kivonatos ismertetését lásd: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-02/cp060065en.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 25. 23:08

147 Ezzel kapcsolatban lásd: Mitten: *I.m.* 19. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 92 2018.01.12. 11:57:28

IV. Anglia

1. Bevezetés

Angliában a választottbírósági jogot az 1996. évi *Arbitration Act* szabályozza.[148] Eme jogszabály egy szakértő bizottság (*Departmental Advisory Committee*) által került összeállításra. Az 1996. évi *Arbitration Act*-re ugyan jelentős hatással volt az UNCITRAL *Model Law*, de a brit törvény a Mintatörvényt nem vette át teljes mértékben.[149]

A szakértő bizottság jelentése kiemeli, hogy az *Arbitration Act* célja egy logikus, jól értelmezhető, a laikus személy számára is könnyen olvasható és érthető – felhasználóbarát nyelven írott – jogszabály létrehozása volt:

> *„One of the major purposes of the Arbitration Act 1996 was to set out most of the important principles of the law of arbitration of England and Wales in a logical order and expressed in a language sufficiently clear and free from technicalities to be readily comprehensible to the layman. It was to be ‚in user friendly language'.* "[150]

Fontos utalni arra is, hogy az *Arbitration Act* a tisztesség (*fairness*), a felek autonómiája (*party autonomy over the arbitration*) és a bírósági beavatkozás lehetőségének korlátozottsága (*the restriction of judicial intervention in proceedings*) alapelvének figyelembe vételével került megalkotásra.

148 Az 1996. évi *Arbitration Act* részletes bemutatására lásd különösen: Harris – Planterose – Tecks: *The Arbitration Act. 1996*…; Merkin – Flannery: *Arbitration Act 1996*. A kontinentális jog és a *Common Law* fogalmának kapcsolatához összefoglalóan lásd: Hamza: *Entstehung und Entwicklung* … 402 – 416. o.

149 Ezzel kapcsolatban lásd különösen: Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi*… 111 – 114. o. Az angol választottbíráskodás történetéhez lásd: Kecskés: *Polgári jogi fejlődés* … 163 – 164. o.

150 Lásd: *Report on the Bill* … 275. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 93 2018.01.12. 11:57:28

IV. Anglia

A választottbírósági ítélet érvénytelenítésével összefüggésben az *Arbitration Act* az alábbi esetköröket tartalmazza:

1. A választottbíróság joghatóságának bíróság előtti megtámadása (*challenging the award: substantive jurisdiction*).
2. A választottbíróság ítéletének megtámadása komoly szabálytalanság (*serious irregularity*) okán.
3. Jogi okból történő fellebbezés (*appeal on point of law*), melytől a felek azonban megállapodásukban eltérhetnek.

Lényeges megemlíteni, hogy az *appeal on point of law* olyan lehetséges érvénytelenítési ok, amely a Mintatörvényben nem szerepel, ebből a szempontból angol sajátosság, és számos kritika is érte az elmúlt időben, melynek okán az angol bíróságok csak igen ritka esetben bírálnak el sikeresen ezen a jogcímen előterjesztett jogorvoslatot.[151]

Fontos megemlíteni, miként azt a *Novasen S.A. v. Alimenta S.A. (2011)* ügy is rögzíti, hogy a fenti lehetőségeken kívül a *Common Law* egyéb, a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére fennálló opciót nem biztosít.[152]

A kontinentális jogrendszerekkel összehasonlítva jól látható, hogy az *Arbitration Act* által alkalmazott érvénytelenítési rendszer némiképp eltérő. Nagyon szellemes hasonlatot alkalmaz ezzel kapcsolatban, a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének brit gyakorlatát elemezve egy írásában Mohamed Raffa nemzetközi választottbíró és választottbírósági szakíró:

> *„From a point of view of the English side of running things, the affairs of the world may appear in a different perspective.*
> *A few years back when an extremely thick fog descended on the Channel Sea halting all ships and ferry crossings from and to the*

151 Lásd ezzel kapcsolatban: Peacocke: *US and UK* …. https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=aaa4af0a-0e6f-4706-8bbd-d05930dffd9b A letöltés ideje: 2017. 09. 24. 23:24

152 A *Novasen S.A. v. Alimenta S.A. (2011)* ügy kapcsán lásd: http://www.oreillystewart.com/access-our-knowledge/new-legislation/latest-developments-arbitration-enforcement A letöltés ideje: 2017. 09. 24. 22:04

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 94 2018.01.12. 11:57:28

> *continent, the Times newspaper commented in its morning issue by saying "Fog halts all crossings; Europe is isolated".*
> *So when recent decisions by the English courts continue to restate that it will do all it can to maintain the "sanctity" of awards and continue to uphold awards where the findings of the tribunal seem to be reasonable and that the arbitrators award might be unimpeachable despite some inaccuracies on the face of it such as in the choice of words, what then is the use of S.69 in the Arbitration Act 1996?"*[153]

E fejezetben a brit szabályozás és gyakorlat eme sajátosságaira is rá kívánunk mutatni. Kiemelendő, hogy a kontinentális szabályozástól sok szempontból eltér az *Arbitration Act* érvénytelenségi okokat tartalmazó része, miként az még egy, az 1950. évi választottbírósági törvény hatálya alatt keletkezett esetben, a *Zermalt Holdings SA v. Nu-Life Upholstery Repairs (1985)* ügyben kifejezetten rögzítésre is került:

> *"...as a matter of general approach the courts strive to uphold arbitration awards. They do not approach them with a meticulous legal eye endeavouring to pick holes, inconsistencies and faults in awards and with the objective of upsetting or frustrating the process of arbitration. Far from it, the approach is to read an arbitration award in a reasonable and commercial way expecting, as is usually the case, that there will be no substantial fault that can be found within it."*[154]

153 Lásd: Raffa: *Challenging Arbitration Awards* … https://www.academia.edu/8110149/Challenging_Arbitration_Awards_possible_in_UK A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 15:13

154 A *Zermalt Holdings SA v. Nu-Life Upholstery Repairs (1985)* ügy kapcsán Lásd http://www.nadr.co.uk/articles/published/ArbitrationLawRep/Fidelity%20v%20Myriad%202005.pdf A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 13:05

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 95 2018.01.12. 11:57:28

2. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének jogszabályi háttere az angol jogban

A választottbíróság joghatóságának bíróság előtti megtámadását az *Arbitration Act* 67. szakasza szabályozza és az alábbi feltételek szerint:

> *(1) A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) apply to the court –*
> *(a)challenging any award of the arbitral tribunal as to its substantive jurisdiction; or*
> *(b)for an order declaring an award made by the tribunal on the merits to be of no effect, in whole or in part, because the tribunal did not have substantive jurisdiction.*[155]

A jogszabályhely értelmében vagy akkor van lehetőség a joghatóság megtámadására, ha a választottbíróság erről külön ítéletet hozott, vagy pedig lehetséges a végső, az ügy érdemében hozott ítélet megtámadása azon az alapon, hogy az ítélet részben vagy egészben nem érvényes a joghatóság hiánya miatt. Amennyiben a választottbíróság a joghatóságról külön ítéletet hoz és az kerül megtámadásra e fenti ok miatt, a választottbíróság folytathatja az eljárást és ítéletet is hozhat az ügy érdemében függetlenül attól, hogy a rendes bíróság előtt függő jogi helyzetben van a joghatóság ügye.

Fontos megemlíteni, hogy habár a hagyományos angol jog nem ismerte, az *Arbitration Act* a 30. szakaszban lehetővé teszi az ún. *Kompetenz-Kompetenz* elv alkalmazását a választottbírósági eljárásban.

Az angol gyakorlat szerint a joghatósági alapon történő megtámadás egyik esete lehet az ún. *functus officio*, amikor is a választottbíró mandátuma – akár meghatározott időpont, akár más ok folytán – lejárt.[156]

Az angol esetjog alapján kitűnik, hogy amennyiben valamelyik fél úgy gondolja, hogy a választottbíróságnak nincsen joghatósága, azt

155 Az *Arbitration Act* autentikus szövegét lásd: https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 12:48

156 Ezzel kapcsolatban a *Haussmann Ltd. v. Pharaon (2003)* ügyet idézi: Raffa: *Challenging Arbitration Awards* …

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 96 2018.01.12. 11:57:28

mindenképpen kellő időben és késedelem nélkül szükséges jelezni a választottbírósági eljárásban, ellenkező esetben a nemzetközi választottbírósági gyakorlatban jól ismert *waiver* jogintézménye kerülhet alkalmazásra. Ezt támasztják alá a *Primetrade AG v Ythan Ltd. (2005)* ügyben tett megállapítások is:

> *"… if a party to arbitral proceedings takes part, or continues to take part, in the proceedings without making, either forthwith or within such time as is allowed by the arbitration agreement or the tribunal or by any provision of this part, any objection that the tribunal lacks substantive jurisdiction, in this case by virtue of becoming the holder of the bill of lading or, as the case may be, the person to whom delivery is to be made have transferred to and vested in him all rights of suit under the contract of carriage as if he had been a party to that contract".*[157]

Érdemes megjegyezni, hogy kivételes esetekben – különleges feltételek fennállása esetén – van lehetőség arra, hogy a választottbírósági eljárásban szereplő fél még akár a joghatóságról szóló ítélet megszületése előtt rendes bírósághoz forduljon az eljáró választottbíróság joghatóságának vitatása céljából.[158]

Az *Arbitration Act* 32. szakasza ezzel kapcsolatban az alábbiakat tartalmazza:

> *32 Determination of preliminary point of jurisdiction.*
> *(1) The court may, on the application of a party to arbitral proceedings (upon notice to the other parties), determine any question as to the substantive jurisdiction of the tribunal.*
> *A party may lose the right to object (see section 73).*

157 A *Primetrade AG v Ythan Ltd. (2005)* ügy kapcsán különösen: http://www.nadr.co.uk/articles/published/ArbitrationLawRep/Primetrade%20v%20Ythan%202005.pdf A letöltés ideje: 2017. 09. 24. 22:27

158 Ezzel kapcsolatban lásd: ROWLEY – MENDELSOHN (ed.): *Arbitration World.* 74. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 97 2018.01.12. 11:57:28

(2)An application under this section shall not be considered unless–
(a)it is made with the agreement in writing of all the other parties to the proceedings, or
(b)it is made with the permission of the tribunal and the court is satisfied–
(i)that the determination of the question is likely to produce substantial savings in costs,
(ii)that the application was made without delay, and
(iii)that there is good reason why the matter should be decided by the court.

A fenti jogszabályszöveg alapján egyértelmű, hogy egy ilyen jellegű, az ítélet meghozatala előtti, rendes bíróság előtti eljárás kezdeményezéséhez szükséges a többi peres fél beleegyezése, vagy a választottbíróság engedélye, és az, hogy a rendes bíróság meg legyen győződve arról, hogy a kérdés rendes bíróság előtt történő eldöntése jelentős költségmegtakarítással jár, annak kezdeményezésére késedelem nélkül került sor, és jó oka van annak, hogy a kérdést a bíróság döntse el.

A kontinentális érvénytelenítési okokhoz legközelebbi rokonságot mutató szabályozás az angol *Arbitration Act* 68. szakaszában található, mely az alábbi rendelkezéseket tartalmazza, és melynek pontos idézése a szabályok jelentősége okán igen fontos:

68 Challenging the award: serious irregularity.
(1)A party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) apply to the court challenging an award in the proceedings on the ground of serious irregularity affecting the tribunal, the proceedings or the award.
A party may lose the right to object (see section 73) and the right to apply is subject to the restrictions in section 70(2) and (3).
(2)Serious irregularity means an irregularity of one or more of the following kinds which the court considers has caused or will cause substantial injustice to the applicant–
(a)failure by the tribunal to comply with section 33 (general duty of tribunal);

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 98 2018.01.12. 11:57:28

(b)the tribunal exceeding its powers (otherwise than by exceeding its substantive jurisdiction: see section 67);
(c)failure by the tribunal to conduct the proceedings in accordance with the procedure agreed by the parties;
(d)failure by the tribunal to deal with all the issues that were put to it;
(e)any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in relation to the proceedings or the award exceeding its powers;
(f)uncertainty or ambiguity as to the effect of the award;
(g) the award being obtained by fraud or the award or the way in which it was procured being contrary to public policy;
(h)failure to comply with the requirements as to the form of the award; or
(i)any irregularity in the conduct of the proceedings or in the award which is admitted by the tribunal or by any arbitral or other institution or person vested by the parties with powers in relation to the proceedings or the award.
(3)If there is shown to be serious irregularity affecting the tribunal, the proceedings or the award, the court may–
(a)remit the award to the tribunal, in whole or in part, for re-consideration,
(b)set the award aside in whole or in part, or
(c)declare the award to be of no effect, in whole or in part.
The court shall not exercise its power to set aside or to declare an award to be of no effect, in whole or in part, unless it is satisfied that it would be inappropriate to remit the matters in question to the tribunal for reconsideration.
(4)The leave of the court is required for any appeal from a decision of the court under this section.

A szabályozás értelmében e szakasz alapján a választottbírósági eljárásban született ítélet érvénytelenítését kezdeményező fél a másik fél és a testület értesítésével rendes bíróság előtt komoly szabálytalanságra (*serious irregularity*) hivatkozva kezdeményezhet eljárást.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 99 2018.01.12. 11:57:28

IV. Anglia

Az *Arbitration Act* egészére irányadó általános szabály szerint csak akkor van lehetőség az érvénytelenítési per kezdeményezésére, ha és amennyiben az azt kezdeményezni kívánó fél a választottbírósági törvény és eljárás szerint rendelkezésre álló egyéb jogorvoslati lehetőségeket kimerítette és, amennyiben ez lehetséges volt, kérelmezte a választottbírósági ítélet kijavítását vagy kiegészítő választottbírósági ítélet meghozatalát.[159]

Az *Arbitration Act* 68. szakasza esetében is alkalmazást kell, hogy nyerjen az egyéb jogorvoslatok vonatkozásában irányadó 73. szakasz, mely az alábbi szabályokat tartalmazza:

> *Loss of right to object.*
> *(1)If a party to arbitral proceedings takes part, or continues to take part, in the proceedings without making, either forthwith or within such time as is allowed by the arbitration agreement or the tribunal or by any provision of this Part, any objection–*
> *(a)that the tribunal lacks substantive jurisdiction,*
> *(b)that the proceedings have been improperly conducted,*
> *(c)that there has been a failure to comply with the arbitration agreement or with any provision of this Part, or*
> *(d)that there has been any other irregularity affecting the tribunal or the proceedings,*
> *he may not raise that objection later, before the tribunal or the court, unless he shows that, at the time he took part or continued to take part in the proceedings, he did not know and could not with reasonable diligence have discovered the grounds for the objection.*
> *(2)Where the arbitral tribunal rules that it has substantive jurisdiction and a party to arbitral proceedings who could have questioned that ruling–*
> *(a)by any available arbitral process of appeal or review, or*
> *(b)by challenging the award,*
> *does not do so, or does not do so within the time allowed by the arbitration agreement or any provision of this Part, he may not*

159 Lásd: *Arbitration Act*, 70. szakasz.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 100 2018.01.12. 11:57:28

> *object later to the tribunal's substantive jurisdiction on any ground which was the subject of that ruling.*

Habár az angol választottbírósági törvény nem adoptálta a Mintatörvényt, de a fenti rendelkezés mindenképpen az ott ismert *waiver* célját tölti be, hiszen abban az esetben, amennyiben a fél a jogérvényesítéssel – a választottbírósági tanács joghatóságának vitatásával, az eljárás megfelelő lefolytatásának vitatásával, vagy bármely más szabálytalanság feltárásával – késedelmeskedik, azzal az eljárás eme eleme kifogásolásának jogát el fogja veszteni. A jogszabály a joghatósággal kapcsolatos kifogásolás jogát külön is kiemeli. Ennek az a magyarázata, hogy amennyiben a választottbíróság önálló határozatban dönt joghatóságának fennállásáról, akkor az azt vitatni kívánó félnek eme határozat ellen külön kell jogorvoslatot (érvénytelenítést) kezdeményeznie, és nem lehetséges az, hogy taktikai megfontolásokból csak a végső ítélet kézhez vétele után kezdi el a joghatóság kérdését vitatni. Ezért tartalmazza az *Arbitration Act* a meglehetősen szigorú tartalmú jogvesztést (*loss of right to object*) ebben a tekintetben.[160]

Fontos szabályt tartalmaz továbbá a költségek vonatkozásában az *Arbitration Act* 70. § (4) bekezdése is, mely kimondja:

> *(7) The court may order that any money payable under the award shall be brought into court or otherwise secured pending the determination of the application or appeal, and may direct that the application or appeal be dismissed if the order is not complied with.*

Az *Arbitration Act* a *serious irregularity* eseteit az alábbiak szerint definiálja:

1. A választottbíróság az *Arbitration Act* 33. szakaszában meghatározott általános kötelezettségének nem tesz eleget, azaz az ügyet nem pártatlanul, nem lelkiismeretesen tárgyalja, nem alkalmazza azokat az

160 A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásban a rendes bírósághoz fordulás nagyon sokszor valóban az eljárás elhúzására irányuló taktika része. Ezzel kapcsolatos nemzetközi kitekintésként lásd: MOREL DE WESTGAVER – DOWLING – NG: *Dilatory Tactics and* … https://www.financierworldwide.com/dilatory-tactics-and-the-courts-readiness-to-safeguard-arbitration-through-cost-sanctions/#.Wcj4ZzVx3cs . A letöltés ideje: 2017. 09. 25. 14:50

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 101 2018.01.12. 11:57:29

eljárásokat, melyek az adott ügy körülményei alapján szükségesek.[161]

2. A választottbíróság vagy a választottbírósági feladattal megbízott intézmény vagy személy túllépi a hatáskörét, azonban nem a joghatóság vonatkozásában, hiszen arra a már korábban említett 67. szakasz az alkalmazandó.
3. A választottbíróság az eljárást nem a felek által megállapodott eljárás szabályai szerint folytatja le.
4. A választottbíróság nem foglalkozik az összes eléje tárt kérelemmel, üggyel.
5. A választottbírósági ítélet hatályában bizonytalanság vagy kétértelműség lelhető fel.
6. A választottbírósági ítélet csalárdság útján vagy más olyan módon jött létre, melynek alapján az a közrenddel ellentétes.
7. A választottbírósági ítéletre irányadó formának a meghozott ítélet nem felel meg.
8. Bármilyen, a választottbíróság, vagy a választottbírósági feladattal megbízott személy vagy testület eljárásában fellelhető egyéb szabálytalanság.

Az ilyen módon érvényteleníteni kívánt ítélet vonatkozásában, amennyiben a kérelmet megalapozottnak látja három lehetősége áll fenn az eljáró bíróságnak:

1. az ügyet visszautalja – részben vagy egészben – a választottbíróság elé, annak érdekében, hogy a választottbíróság az ügyet újra áttekintse;
2. az ítéletet részben vagy egészben érvényteleníti,
3. kijelenti, hogy az ítéletnek részben vagy egészben nincs jogi hatása.

161 Az *Arbitration Act* 33. szakasza az alábbiak szerint rendelkezik: (*1)The tribunal shall –*
(a)act fairly and impartially as between the parties, giving each party a reasonable opportunity of putting his case and dealing with that of his opponent, and (b)adopt procedures suitable to the circumstances of the particular case, avoiding unnecessary delay or expense, so as to provide a fair means for the resolution of the matters falling to be determined. (2)The tribunal shall comply with that general duty in conducting the arbitral proceedings, in its decisions on matters of procedure and evidence and in the exercise of all other powers conferred on it.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 102 2018.01.12. 11:57:29

Lényeges, hogy az utóbbi két eshetőséget a bíróság csak abban az esetben alkalmazza, amikor megbizonyosodott afelől, hogy az ügyet nincs értelme újratárgyalás céljából visszautalni a választottbíróság számára. Amennyiben a bíróságnak az itt meghatározott döntése ellen a fél fellebbezni kíván, az csak a bíróság jóváhagyásával történhet meg.

3. Az érvénytelenítési perekkel kapcsolatos gyakorlat rövid összefoglalása az angol jogban

A közrendbe ütközés alapján történő érvénytelenítés az angol esetjogban is igen fontos szerephez jut. A magyar jogirodalomnak egy, a témával foglalkozó lényeges cikke címében is utal a zabolázhatatlan ló metaforájára, melyet az angol bírósági gyakorlat az alábbiak szerint említ a *public policy* meghatározásaként:[162]

> *„a very unruly horse and when once you get astride it you never know where it will carry you.*"[163]

Nagyon érdekes a nemzetközi és a hazai közrend megjelenítésének különbsége a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése terén az angol esetjogban. Ennek igen fontos példája lelhető fel egy, még az 1950. évi választottbírósági törvény alapján elbírált ügyben. A *Soleimany v. Soleimany* ügy lényege Iránból származó szőnyegek Iránból történő behozatala volt. Az ügyben érintettek iráni származású zsidó személyek voltak, akik Angliában éltek. A választottbíró észlelte azt, hogy a szőnyegek behozatala illegális módon történt meg, de ezt a kérdést nem tekintette relevánsnak, ugyanis az ügyben irányadó zsidó jog szerint ez a felek szerződéses jogait nem érintette. A felek egyike a választottbírósági ítélet ellen az 1950. évi választottbírósági törvény alapján kezdeményezett érvénytelenítési eljárást. Az ügyben eljáró *Court of Appeal* a választottbírósági szerződés alapján az ügyet ugyan választottbírósági

162 Lásd: Kecskés: „*Jó lovassal a* … 129 – 153. o

163 A *Richardson v. Meilish (1824)* ügyet idézi: *The Baker & McKenzie International* … 545. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 103 2018.01.12. 11:57:29

eljárás keretei között eldönthetőnek minősítette, de a fentiek okán az ítélet végrehajtását megtagadta.[164]

A legújabb gyakorlat alapján elmondható az, hogy a nemzetközi közrend és az angol közrend jogi megítélése között jelentős különbség lelhető fel azon esetekben, amikor valamilyen kérdés az angol közrenddel ellentétes, akkor a teljesítés, jogvita helyének jogától, annak tartalmától független módon az angol bíróság nem fogja az ítélet végrehajtását engedélyezni, azaz azt a közrendi klauzula alapján fogja megtagadni. Az is elmondható az angol gyakorlat alapján, hogy amikor akár a végrehajtási eljárás során, akár az ítélet érvénytelenítése során a közrendbe ütközés felmerül, az angol bíróságok elsődlegesen a választottbírósági ítélet indokolását és nem az ügy tényeit vizsgálják.[165]

A választottbírósági ítélet megtámadásának harmadik lehetséges – jellegzetesen angol, egyéb választottbírósági törvények által nem ismert – módja az *appeal on point of law*, melynek alapvető feltételeit az *Arbitration Act* 69. szakasza az alábbiak szerint szabályozza:

> *69 Appeal on point of law.*
> *(1)Unless otherwise agreed by the parties, a party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) appeal to the court on a question of law arising out of an award made in the proceedings.*
> *An agreement to dispense with reasons for the tribunal's award shall be considered an agreement to exclude the court's jurisdiction under this section.*
> *(2)An appeal shall not be brought under this section except–*
> *(a)with the agreement of all the other parties to the proceedings, or*
> *(b)with the leave of the court.*
> *The right to appeal is also subject to the restrictions in section 70(2) and (3).*
> *(3)Leave to appeal shall be given only if the court is satisfied–*
> *(a)that the determination of the question will substantially affect*

164 A *Soleimany v. Soleimany (1999) QB 785* ügyet idézi: Liebscher: *The Healthy Award*. 313. o.

165 Lásd: *The Baker & McKenzie International* .... 546 – 547.o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 104 2018.01.12. 11:57:29

> *the rights of one or more of the parties,*
> *(b)that the question is one which the tribunal was asked to determine,*
> *(c)that, on the basis of the findings of fact in the award–*
> *(i)the decision of the tribunal on the question is obviously wrong, or*
> *(ii)the question is one of general public importance and the decision of the tribunal is at least open to serious doubt, and*
> *(d)that, despite the agreement of the parties to resolve the matter by arbitration, it is just and proper in all the circumstances for the court to determine the question.*

Ez a jogorvoslat lényegében egy jogkérdésben történő fellebbezést jelent, amely általában véve a választottbíráskodás természetétől idegen. Nem véletlen, hogy e rendelkezés alternatív, vagyis a feleknek módjuk van arra, hogy eltérjenek tőle, hiszen amennyiben alkalmazzák, azzal bár bizonyos feltételekkel, de lényegében a fellebbezés jogintézményét építik be a választottbírósági eljárásba, amely alapvetően a választottbírósági eljárás egyfokú és végleges jellegével ellentétes. Amennyiben a választottbírósági eljárásban felekként részt vevő személyek között olyan – ritkán alkalmazott – megállapodás van érvényben, hogy eltekintenek attól, hogy a választottbírósági ítélet indokolást tartalmazzon, az – értelemszerűen – azt is jelenti, hogy a felek nem kívánják az *appeal on point of law* alkalmazását, hiszen ilyen jellegű fellebbezés előterjesztése nyilvánvalóan csak akkor értelmezhető, ha az ítélet indokolással is rendelkezik.

Érdemes megemlíteni, hogy amennyiben a felek a választottbírósági eljárást az ICC vagy az LCIA választottbírósági szabályzata szerint folytatják le, akkor úgy kell tekinteni, mintha lemondtak volna az *appeal on point of law* alkalmazásáról.[166]

Ahhoz, hogy egy *appeal on point of law* benyújtásra kerüljön, vagy mindegyik fél jóváhagyása szükséges (melyre a gyakorlatban nyilván kicsi az esély), vagy pedig a bíróság engedélyének kell rendelkezésre állnia. A jogszabályhely azt is kimondja, hogy mely esetekben fogja a bíróság a

166 Lásd ezzel kapcsolatban: Pendell – Bridge: *Arbitration in England and Wales*. 323. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 105 2018.01.12. 11:57:29

jóváhagyást megadni. Ekként szükséges az, hogy, az eldöntendő kérdés az eljárásban részt vevő egy vagy több fél jogát lényegesen befolyásolja, a kérdés olyan legyen, amellyel kapcsolatban a választottbíróság részére a felek kérelmet terjesztettek elő. Lényeges továbbá, hogy az ítéleti ténymegállapítást is figyelembe véve a választottbírósági testület döntése nyilvánvalóan helytelen, vagy az eldöntendő kérdésnek általános jelentősége legyen és a választottbírósági testület döntése legalább komoly kételyekkel bírjon, és a felek választottbírósági megállapodása ellenére szükséges és igazságos (*just and proper*) legyen az, hogy a bíróság döntsön az ügyben.

Habár az *appeal on point of law* a fentiek alapján jelentősen korlátozott módon nyújtható be, a választottbírósági ítélet véglegessége ellen hat, és ezért számos kritika tárgya. Egyes szerzők rámutatnak arra a történeti sajátosságra, mely szerint huzamosabb ideig az angol bíróságok a választottbíróságok autonómiáját nem teljes mértékben ismerték el, és ez csak a XX. században változott meg.[167]

Önmagában véve – még a fenti feltételek mellett sem – könnyű azt megállapítani, hogy mi minősül ténybeli és mi jogbeli kérdésnek. A *Fence Gate Ltd. v NEL Construction Ltd. (2001)* ügyben egyértelműen kimondásra került, mennyire nehéz meghatározni azt, hogy mi minősül jogkérdésnek egy választottbírósági eljárásban:

> „*it is never easy to define what is meant by a question of law in the context of an arbitration appeal.*"[168]

Elméleti szinten kísérli meg meghatározni a jogi tévedés fogalmát a *Sanghi Polyesters Ltd. v. The International Investor (KCFC) (2000)*

167 Ezzel kapcsolatban lásd különösen: O'Reilly: *Appeals from Arbitral …* : https://www.biicl.org/files/2493_michael_o_reilly_-_appeals_from_arbitral_awards_the_section_69_debate_.pd A letöltés ideje: 2017. 09. 26. 22:13

168 A *Fence Gate Ltd. v NEL Construction Ltd. (2001)* ügy kapcsán lásd: Raffa: *Challenging Arbitration Awards …* https://www.academia.edu/8110149/Challenging_Arbitration_Awards_possible_in_UK A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 15:13

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 106 2018.01.12. 11:57:29

ügyben kifejtett jogi álláspont. Ebben az ügyben a muszlim saria jog kerül összeütközésbe az angol joggal és az indokolás a jogi hibának a jogelvhez való viszonyát hangsúlyozza az alábbiak szerint:

> „*An error of law arises in respect of a legal principle rather than on the application of a legal principle to fact. Also in respect as to what may constitute a dispute on a question of law.*"[169]

A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése kapcsán kifejezetten *leading case*-nek tekinthető a *Lesotho Highlands Development Authority v Impregilo Spa* [2005] UKHL 43 elnevezésű ügy.[170] Ezen ügyet a joggyakorlat úgy tekinti, mint egy példáját annak, hogy a *House of Lords* mint fellebbviteli fórum a választottbírósági ügyek mérsékelt mértékű felülvizsgálatát (*policy of limited review of awards*) támogatja.[171]

Az ügy lényege az alábbiak szerint foglalható össze. A Lesotho-i Fejlesztési Hatóság eltérő országokból származó cégekből álló konzorciummal kötött vállalkozási szerződést, melynek tárgya egy duzzasztógát felépítése volt Lesothoban. A szerződésre irányadó jog a lesothoi volt, és az ICC választottbírósága került eljáró fórumként kijelölésre, de a szerződés nem határozta meg a pénznemet, amiben adott esetben egy ítéleti marasztalást meg kell határozni. A felek között egy fizetéssel összefüggő jogvita alakult ki, és Londonban került lefolytatásra a választottbírósági eljárás. A testület részítélete a konzorcium javára európai pénznemben állapított meg fizetést, és ítélet előtti kamatról is rendelkezett.

---

169 A *Sanghi Polyesters Ltd. v. The International Investor (KCFC) (2000)* ügyet idézi: Raffa: *I.m.* https://www.academia.edu/8110149/Challenging_Arbitration_Awards_possible_in_UK A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 15:13. Az ügy kapcsán, elsődlegesen a saria jog és az angol jog összevetése vonatkozásában lásd továbbá: Paulsson – Rawding – Reed: *The Freshfields Guide* … 29. o.

170 A *Lesotho Highlands Development Authority v Impregilo Spa* [2005] UKHL 43 ügy teljes szövegét lásd: http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2005/43.html A letöltés ideje: 2017. 09. 28. 23:05

171 Lásd ezzel kapcsolatban: Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World* 75. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 107 2018.01.12. 11:57:29

IV. Anglia

A választottbírósági tanács azt állította, hogy az *Arbitration Act* lehetőséget biztosított számára, hogy a marasztalási pénznem összegét megválassza, illetve hogy ítélet előtti kamatfizetésről rendelkezzen. A Fejlesztési Hatóság az ítélet ellen érvénytelenítési keresetet terjesztett elő Angliában. A *High Court* az *Arbitration Act* 68. § (2) bekezdés b) pontja alapján az érvénytelenítésnek helyt adott, kimondva, hogy a választottbíróság – a jogszabályhellyel összhangban – nem a joghatóság vonatkozásában, de túllépte a hatáskörét, és ekként a komoly szabálytalanság (*serious irregularity*) esete áll fenn. A bíróság szerint a hatáskör túllépés mind a pénznem meghatározása, mind az ítélet előtti kamat megítélése vonatkozásában megtörtént. A *Court of Appeal* az ítéletet hatályában fenntartotta. A *House of Lords* ugyanakkor a *Court of Appeal* ítéletét megváltoztatta, és kimondta, hogy a testület nem lépett túl a hatáskörén az *Arbitration Act* 68. § (2) b) pontja alapján az egyik vitatott pontban sem. Az ítélet leszögezte, hogy az *Arbitration Act* nevezett rendelkezésének kialakulását a New York-i Egyezmény V. cikkelyének (1) bekezdés c) pontja inspirálta, és mivel ezen cikkelyt megszorítóan kell értelmezni és az ítélet érdemi megállapításainak újravizsgálására nincsen mód, így hasonló megoldást kell alkalmazni az *Arbitration Act* 68. § (2) b) pontja esetében is.[172]

Az ügyben előadóként eljáró – a *House of Lords* által végül elfogadott álláspontot képviselő – Lord Steyn véleményéből az alábbiak szerint idézünk:

172 A New York-i Egyezmény V. cikkely, (1) bekezdésének c) pontja az alábbiak szerint rendelkezik: *1. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása annak a félnek kérelmére, akivel szemben azt érvényesíteni kívánják, csak abban az esetben tagadható meg, ha ez a fél annál az illetékes hatóságnál, amelynél az elismerést és a végrehajtást kérik, bizonyítja, hogy: c) a választottbírósági határozatot olyan vitás ügyben hozták, amelyre a választottbírósági kikötés nem vonatkozik, illetve amelyre rendelkezései nem terjednek ki, vagy a határozat a választottbírósági kikötés keretén kívül eső ügyre vonatkozó döntést tartalmaz; ha azonban a választottbíráskodásnak alávetett kérdésekre vonatkozó döntések elválaszthatók azoktól, amelyek a választottbíráskodásnak nem voltak alávetve, a választottbírósági határozatnak az a része, amely a választottbíráskodásnak alávetett ügyekre vonatkozó döntéseket tartalmaz, elismerhető és végrehajtható;*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 108 2018.01.12. 11:57:29

> *By its very terms section 68(2)(b) assumes that the tribunal acted within its substantive jurisdiction. It is aimed at the tribunal exceeding its powers under the arbitration agreement, terms of reference or the 1996 Act. Section 68(2)(b) does not permit a challenge on the ground that the tribunal arrived at a wrong conclusion as a matter of law or fact. It is not apt to cover a mere error of law. This view is reinforced if one takes into account that a mistake in interpreting the contract is the paradigm of a „question of law" which may in the circumstances specified in section 69 be appealed unless the parties have excluded that right by agreement. In cases where the right of appeal has by agreement, sanctioned by the Act, been excluded, it would be curious to allow a challenge under section 68(2)(b) to be based on a mistaken interpretation of the underlying contract. Moreover, it would be strange where there is no exclusion agreement, to allow parallel challenges under section 68(2)(b) and section 69.*
>
> *In order to decide whether section 68(2)(b) is engaged it will be necessary to focus intensely on the particular power under an arbitration agreement, the terms of reference, or the 1996 Act which is involved, judged in all the circumstances of the case. In making this general observation it must always be borne in mind that the erroneous exercise of an available power cannot by itself amount to an excess of power. A mere error of law will not amount to an excess of power under section 68(2)(b).*[173]

Az indokolás szerint az *Arbitration Act* felhívott rendelkezése, a 68. § (2) b) pontja olyan okból nem teszi lehetővé az érvénytelenítést, hogy a választottbírósági testület jogi vagy ténybeli kérdésben hibás következtetésre jutott.[174] Az indokolás szerint a szerződés hibás értelmezése a jogi kérdés (*question of law*) paradigmájával vethető össze, amely egyes körülmények fennállása esetén az *Arbitration Act* 69. §-a (*Appeal on*

[173] Lásd: http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2005/43.html A letöltés ideje: 2017. 09. 28. 23:05

[174] Az *Arbitration Act* 68. § (2) bekezdés b) pontja az alábbiakat mondja ki: *(2) Serious irregularity means an irregularity of one or more of the following kinds which the*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 109 2018.01.12. 11:57:29

point of law) alapján támadható meg, feltéve, ha a felek nem zárták ki eme pont alkalmazását. Az ítélet megítélésünk szerint helyesen mondja ki azt, hogy ha és amennyiben a felek szerződésükben a jogi kérdésben történő érvénytelenítés lehetőségét, azaz a 69. § alkalmazását kifejezetten kizárták, igen furcsa lenne, ha lényegileg ugyanezen indokolással és tartalommal, de névleg egy másik jogcímen – az *Arbitration Act* 68. § alapján – mégis lehetséges lenne. Sajátos logikát alkalmazva azt is kimondja az ítélet, hogy fordított esetben, ha kifejezetten lehetséges lenne a 69. § alapján kezdeményezni az érvénytelenítést, különös lenne, ha ezzel párhuzamosan, mintegy konkuráló jogcímként a 68. § (2) bekezdés b) pontja alapján is lehetne kezdeményezni az eljárást.

Az ítélet megítélésünk szerint igen előremutatóan és elvi jelleggel mondja ki azt is, hogy, a választottbíróságot megillető hatáskör hibás gyakorlása nem vezethet oda, hogy a hatáskör átlépéséről beszélhessünk, és egy jogi hiba (*error of law*) nem eredményezheti a 68. § (2) bekezdés b) pontja szerinti, hatáskör-túllépésen alapuló érvénytelenítési ok fennállását. Fontos megemlíteni továbbá azt is, hogy a többségi véleménnyel ellentétes álláspontot képviselők között is akad olyan (Lord Philipps of Worth Matravers), aki akként foglalt állást, hogy ha és amennyiben a kisebbségi véleménye lett volna a többségi, vagyis megállapítást nyert volna az, hogy a választottbírák túllépték a hatáskörüket a 68. szakasz alapján, szükséges lett volna további megfontolás alá venni ama kérdést, hogy vajon ez lényeges igazságtalanságot (*substantial injustice*) okozott-e az alpereseknek:

> *„Had I been in the majority in concluding that the arbitrators had exceeded their powers under section 68 it would have been necessary to give further consideration to the question of whether this had caused substantial injustice to the respondents. As, however, I am in a minority, this question does not arise and both limbs of the appeal will be allowed.*"[175]

court considers has caused or will cause substantial injustice to the applicant – (b)the tribunal exceeding its powers (otherwise than by exceeding its substantive jurisdiction: see section 67).

175 Lásd: http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2005/43.html A letöltés ideje: 2017. 09. 28. 23:05

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 110 2018.01.12. 11:57:29

A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése körében egy viszonylag új ügy a *The Secretary of State for Home Department v. Raytheon Systems Limited (2015*) ügye, melyben az egyik fél a brit belügyminisztérium volt.[176] Az ítélet tényei röviden az alábbiak szerint foglalhatóak össze.[177] A választottbírósági eljárás alperese, a *Raytheon Systems Limited* a Belügyminisztériummal egy új e-határellenőrzési rendszer kifejlesztésére és szállítására kötött szerződést, melynek célja a határvédelem reformja volt. A szerződés igen nagy összegben került megkötésre. 2010 júliusában a Belügyminisztérium bejelentette a szerződés felmondásának szándékát. Ezt követően a felek között vita alakult ki a felmondással kapcsolatos felelősség kapcsán, és a Belügyminisztérium választottbírósági eljárást kezdeményezett, melyben a Raytheon Systems Limited következetesen állította, hogy a Belügyminisztérium a szerződést jogellenesen mondta fel. A választottbíróság egy 2014. augusztus 4-én kelt részítéletben (amely később két alkalommal memorandumok útján kijavításra került) arra a következtetésre jutott, hogy a Belügyminisztérium a szerződést jogellenesen mondta fel, megtagadta a szerződés teljesítését, és a *Raytheon Systems Limited* ezen megtagadást tudomásul vette. A választottbírósági testület a kár mértékét több, mint 126 millió fontban ítélte meg, további 60 millió fontot és kamatait ítélt meg.

A Belügyminisztérium érvénytelenítési keresetet terjesztett elő az *Arbitration Act* 68. szakasz (2) bekezdésének d) pontja alapján, azzal, hogy az ítélet súlyos szabálytalanságban szenved, ugyanis a választottbírósági testület nem foglalkozott az összes olyan üggyel, melyet elé tártak a felek („*failure by the tribunal to deal with all issues put to it*"). A Belügyminisztérium e körben két felelősségi és két mennyiségi kérdést is megjelölt. Az ügyben döntést hozó Justice Akenhead végül

176 A *Secretary of State for Home Department v. Raytheon Systems Limited (2015)* összefoglalására lásd: https://high-court-justice.vlex.co.uk/vid/ht-2014-00056-558626190 A letöltés ideje: 2017. 09. 28. 23:52.

177 Az ítélet részletes elemzését, bemutatását lásd: de Brugiere: *English Courts Set Aside* … http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2015/03/24/english-courts-set-aside-award-on-grounds-of-serious-irregularity-under-section-68-of-the-arbitration-act-1996/#comment-59528 A letöltés ideje: 2017. 09. 29. 0:06

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 111 2018.01.12. 11:57:29

a választottbírósági ítéletet érvénytelenítette. Az ügyben egyébként a fenn tárgyalt *Lesotho Highlands Development Authority v Impregilo Spa* ügy is említésre került. Érdemes megjegyezni, hogy az ítélet indokolása rámutat arra, az érvénytelenítés jogosságát megalapozó tényre is, hogy igen hosszú idő, megközelítőleg 16 hónap telt el az utolsó szóbeli tárgyalás és az ítélet kelte között:

> *(i) Both of the issues which he found had not be dealt with by the Tribunal under Section 68(2)(d) were "towards the more serious end of the spectrum of seriousness in terms of irregularity". He noted that the fact that the tribunal had taken some 16 months after final oral submissions to produce their award "might lead a fair minded and informed observer to wonder (rightly or wrongly) at least whether (subconsciously) the tribunal was seeking some sort of shortcut".*[178]

Fontos utalni arra, hogy az ítélet indokolása a megismételt választottbírósági eljárással kapcsolatban megfogalmaz számos olyan problémát és kérdést, melyek az ügyön túlmutató tanulsággal bírnak:

> *(ii) Citing the case of Lovell Partnerships (Northern Ltd) v AW Construction plc (1996) 81 BLR 83, he noted that it would be "invidious and embarrassing [for the tribunal] to be required to free [itself] of all previous ideas and to re-determine the same issues", and that even for a conscientious tribunal, re-determining issues could create "its own undesirable tensions and pressures".*
> *(iii) Mr Justice Akenhead considered that it was unlikely that a new arbitration would lead to a significant re-drawing of the issues in the arbitration. He added that he would expect that "on many of the individual issues on which each party lost, the losing party would not seek to re-argue them", failing which he anticipated that the party having previously lost on an individual issue in the first arbitration, and electing to run the same argument again in*

178 Idézi: Brugiere: *I.m.*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 112 2018.01.12. 11:57:29

> *the new arbitration, would face cost sanctions.*
> *(iv) He added that, in the new arbitration, he expected that much of the factual and expert evidence would be redeployed.*
> *(v) Mr Justice Akenhead also expressed doubt that the current tribunal, having likely not considered in detail the evidence on the delays to the disputed project, would have any significant recollection of the evidence. He commented on the delays between the date evidence was given in the first arbitration and this hearing, and further added that these delays would likely extend to 4 years if an appeal was pursued.*[179]

Fentiek alapján az ítélet indokolása szerint, amennyiben a megismételt eljárásban egy fél ugyanazon kérdésben ugyanazon érvelést terjesztené elő, az vélhetően azonos eredményre vezetne, és amennyiben egy adott kérdésben már az első eljárásban vesztes fél ugyanazon érvekkel jönne elő a második eljárásban, annak költség oldalról lényeges következménye kell, hogy legyen.

Az indokolás több helyen is rámutat az alapeljárás ama fogyatékosságára, hogy a választottbírák minden, a felek által felhozott kérdéssel megfelelő módon foglalkoztak. Így az esetet részletesen kommentáló Maguleonne de Brugiere szerint a jelen választottbírósági ügy fontos tanulsága minden választottbíró számára – tapasztalattól, életkortól független módon – hogy a testület elé kerülő ügyben felmerülő minden egyes kérdéssel, a felek által felvetett problémával megfelelő módon foglalkozni kell. Természetesen az ügy lényegi kérdései (*essential issues in the case*) és a felek által vitatott pontok között különbséget kell tenni. Brugiere utal rá, hogy annak érdekében, hogy a választottbírók az ilyen jelleg csapdahelyzetből meneküljenek, célszerű, ha megkövetelik a felektől az eljárás elején, hogy állítsanak össze egy listát az ügyben eldönteni kívánt kérdésekről. Miként Brugiere is kiemeli, az ICC Eljárási Szabályzata ezt kifejezetten tartalmazza, hiszen az ún. *Terms of Reference* intézménye éppen erre hivatott. Az ICC Eljárási Szabályzatának 23. cikkelye a következők szerint rendelkezik:

179 Lásd: Brugiere: *I.m.*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 113 2018.01.12. 11:57:30

> *As soon as it has received the file from the Secretariat, the arbitral tribunal shall draw up, on the basis of documents or in the presence of the parties and in the light of their most recent submissions, a document defining its Terms of Reference. This document shall include the following particulars:*
> *a) the names in full, description, address and other contact details of each of the parties and of any person(s) representing a party in the arbitration;*
> *b) the addresses to which notifications and communications arising in the course of the arbitration may be made;*
> *c) a summary of the parties' respective claims and of the relief sought by each party, together with the amounts of any quantified claims and, to the extent possible, an estimate of the monetary value of any other claims;*
> *d) unless the arbitral tribunal considers it inappropriate, a list of issues to be determined;*
> *e) the names in full, address and other contact details of each of the arbitrators;*
> *f) the place of the arbitration; and*
> *g) particulars of the applicable procedural rules and, if such is the case, reference to the power conferred upon the arbitral tribunal to act as amiable compositeur or to decide ex aequo et bono.*[180]

A c) pont rendelkezik akként, hogy a *Terms of Reference*-nek – egyebek mellett a választottbírák védelme és az eljárás integritása érdekében – tartalmaznia kell az összes, a választottbírák által az eljárásban eldönteni kívánt kérelmet.

Az angol választottbíráskodási jog kapcsán jelenleg megítélésünk szerint nem elhanyagolható kérdés, hogy a *Brexit* miként fogja befolyásolni a választottbíráskodási jogot az Egyesült Királyságban. A jelen munka írásakor a *Brexit* pontos jogi konstrukciója még nem ismert, de a jelenleg rendelkezésre álló információk szerint a *Brexit*-nek bizonyosan lesz hatása a választottbíráskodási jogra is.[181]

180 Lásd: https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/#article_23 A letöltés ideje: 2017. 10. 09. 23:34

181 A *Brexit* egyes jogi kihatásairól összefoglalóan lásd: http://www.economist.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 114 2018.01.12. 11:57:30

Egyes feltételezések szerint a *Brexit* a választottbíráskodási jogra pozitív hatásokkal járhat. Amennyiben az Egyesült Királyság az Európai Unió része marad, úgy az Egyesült Királyságban meghozott állami bírósági ítéletek a közösségi jog – az ún. Brüsszel I rendelet alapján – a többi uniós tagállamban is közvetlenül végrehajthatóak. Habár jelenleg nem ismert, hogy a *Brexit* ezen rendelet vonatkozásában milyen változtatást fog jelenteni, de az nyilvánvaló, hogy a *Brexit*-től független módon az Egyesült Királyság a New York-i Egyezmény részese marad, így a külföldi választottbírósági ítéleteknek – ilyen értelemben a brit választottbírósági ítéleteknek külföldi országokban történő elismerése adott lesz, ami a választottbírósági eljárások jelentőségét a továbbiakban is felerősítheti.[182]

A *Brexit* továbbá a brit bíróságoknak további jelentős szabadságot adhat a választottbírósági ügyeknek rendes bíróság elé történő vitele megtiltása (*anti-suit injuction*) tekintetében is. Jelenleg az Egyesült Királyság mint az Európai Unió tagja ilyen jellegű tiltó végzést más európai uniós tagállami bíróság vonatkozásában nem hozhat, erre csak akkor van lehetősége, ha a választottbírósági szerződés ellenére a felek az Európai Unión kívüli államban fordulnak nemzeti bírósághoz. Ez az álláspont került rögzítésre egyébként az igen ismert *Allianz SpA v West Tankers (Case C-185/07)* ügyben is.[183]

A *Brexit* hatályba lépését követően ez a korlátozás vélhetően nem fog már létezni, amely alapvetően – a brit bíróságok számára az *anti-suit injuction* kiadásában nagyobb szabadságot biztosítva – a választottbírósági

com/Brexit A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:10

182 A Brüsszel I rendelet szövegét lásd: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33054&from=HU A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:41 Összefoglalóan lásd: Gombos: *A jog érvényesülésének térsége* …

183 Az *Allianz SpA v West Tankers (Case C-185/07)* és általában a Brexit és a nemzetközi választottbíráskodás összefüggéseiről lásd: Rogers – Goodall: *How will Brexit* … http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/142441/how-will-brexit-impact-arbitration-in-england-and-wales A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:53 A *West Tankers* ügyről magyarul lásd: Kecskés – Nemessányi: *Veszélybe került a választottbíráskodás*…. 14 – 23. old.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 115 2018.01.12. 11:57:30

eljárások integritásának további erősödéséhez vezethet.[184] Természetesen mindezzel kapcsolatosan az első gyakorlati tapasztalatok csak a *Brexit* hatályba lépését követő években lefolytatásra kerülő választottbírósági eljárások folyamán jelenhetnek meg és válhatnak értelmezhetővé.[185]

184 Lásd: Speller: *England and Wales*. 151. o.

185 Lásd továbbá: Lienen: *The Brexit Scenario* … http://www.ciarb.org/news/ciarb-news/news-detail/features/2017/05/26/the-brexit-scenario-when-life-gives-you-lemons-turn-to-arbitration A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:56

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 116 2018.01.12. 11:57:30

V. Az Amerikai Egyesült Államok

1. Bevezetés. Az érvénytelenítési okok rendszere az USA jogában. A jogforrási háttér vizsgálata

Az Amerikai Egyesült Államok jelentős belföldi és értelemszerűen szintén igen jelentős nemzetközi választottbírósági hagyománnyal és bőséges gyakorlattal rendelkezik. Az európai jogtól jelentősen különböző fejlődési íve, sajátos szabályozási rendszere, terminológiája és gyakorlata mindenképpen szükségessé teszi, hogy a választottbírósági ítéletek érvénytelenítését az amerikai jogban részletesen tárgyaljuk.[186]

Az USA jogrendszerében a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésének vizsgálatánál jogforrásként a szövetségi törvényt, a *Federal Arbitration Act*-et (FAA), illetve az egyes államok választottbírósági törvényeinek mintájául szolgáló *Uniform Arbitration Act*-et (UAA) célszerű megvizsgálni. Az FAA 1925-ben került elfogadásra, és azóta számos alkalommal módosították, többek között azon esetekben, amikor az USA egy-egy nemzetközi egyezményhez csatlakozott. Az UAA-t a tagállamok jogegységesítő bizottságának konferenciája (*Conference of Commissioners on Uniform State Laws*) 1924-ben állította össze, és legutóbbi átfogó módosítását ugyanezen konferencia 2000. augusztus 3-án fogadta el.[187]

Az FAA 10. §-ában a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése kapcsán az alábbiak olvashatóak:

> „*In either of the following cases the United States court in and for the district wherein the award was made may make an order vacating the award upon the application of any party to the arbitration –*

186 Ezzel kapcsolatban összefoglalóan lásd: Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World*. 395 – 409. o.

187 Az FAA és az UAA vonatkozásában magyar nyelven részletesen lásd: Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi* … 176 – 179. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 117 2018.01.12. 11:57:30

> *(1) where the award was procured by corruption, fraud, or undue means;*
> *(2) where there was evident partiality or corruption in the arbitrators, or either of them;*
> *(3) where the arbitrators were guilty of misconduct in refusing to postpone the hearing, upon sufficient cause shown, or in refusing to hear evidence pertinent and material to the controversy; or of any other misbehavior by which the rights of any party have been prejudiced; or*
> *(4) where the arbitrators exceeded their powers, or so imperfectly executed them that a mutual, final, and definite award upon the subject matter submitted was not made.*"[188]
> *(5) Where an award is vacated and the time within which the agreement required the award to be made has not expired the court may, in its discretion, direct a rehearing by the arbitrators.*
> *(b) The United States district court for the district wherein an award was made that was issued pursuant to section 590 of title 5 may make an order vacating the award upon the application of a person, other than a party to the arbitration, who is adversely affected or aggrieved by the award, if the use of arbitration or the award is clearly inconsistent with the factors set forth in section 582 of Title 5.*

Miként látható, a fenti normaszöveg nem tartalmazza a kontinentális jogban *ordre public*-nek, illetve a *Common Law*-ban *public policy*-nak nevezett fogalmat, vagyis a közrendi klauzulát,[189] hiszen a törvényszöveg szerint a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére akkor kerülhet sor, ha

- a választottbírósági ítélet, csalás, korrupció vagy egyéb jogellenes cselekmény következtében jött létre;

188 Az FAA autentikus szövegét lásd: http://www.sccinstitute.com/media/37104/the-federal-arbitration-act-usa.pdf#page=5&zoom=auto,-82,135 vagy https://pittvis.files.wordpress.com/2016/09/us-federal-arbitration-act.pdf A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 14:13

189 Lásd ezzel kapcsolatban: Born: *International Commercial Arbitration* … 527. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 118 2018.01.12. 11:57:30

- ha a választottbírák vagy valamelyik választottbíró részéről nyilvánvaló elfogultság (*evident partiality*) vagy korrupció esete áll fenn;
- ha a választottbírák vétkesek voltak abban, hogy megfelelő ok fennállása esetén a tárgyalást elhalasszák, vagy visszautasították az ellenkező bizonyítására történő lényeges bizonyíték értékelését, illetve minden olyan eljárás esetén, mellyel valamelyik fél joga csorbult;
- amennyiben a választottbírák túllépték hatáskörüket, avagy jogaikat annyira tökéletlen módon gyakorolták, hogy az ügyben egy közös, határozott és végső ítélet nem jött létre.[190]

Nagyon fontos utalni arra, hogy a fenti normaszöveg alapján nem csupán a választottbírósági eljárásban ténylegesen részt vevő felek, hanem – *agency*, azaz kormányzati szerv érintettsége esetén – olyan személy is kérheti – bizonyos feltételek fennállása esetén – a választottbírósági ítélet érvénytelenítését, aki számára az ítélet kifejezetten hátrányos hatással bír, hátrányt okoz.

Az FAA 12. cikkelye értelmében a választottbírósági ítélet érvénytelenítésének kezdeményezésére 3 hónap áll rendelkezésre, és a választottbírósági eljárásban született ítélet felfüggesztésének végrehajtására is van lehetőség. A végrehajtás felfüggesztése akkor is lehetséges, amikor azt külföldi választottbírósági ítélet vonatkozásában, a New York-i Egyezmény kapcsán kérelmezik.

A New York-i Egyezmény értelmezése tekintetében az amerikai esetjogban kiemelést érdemel a *Bergesen v. Joseph Muller Corp.* ügy.[191] Ebben az ügyben a választottbírósági eljárás székhelye New York volt, a szembenálló felek pedig egy norvég hajótulajdonos és egy svájci cég. Az ügy alperese a választottbírósági ítéletnek a New York-i Egyezményen alapuló – tehát külföldi ítéletként értelmezettként – történő elismerését ellenezte, azt nem kívánta elfogadni, ugyanis álláspontja szerint azért,

190 A kontinentális jog és a *Common Law* fogalmának kapcsolatához az USA jogrendszerében összefoglalóan lásd: Hamza: *Entstehung und Entwicklung* … 604 – 624. o.

191 A *Bergesen v. Joseph Muller Corp., 548 F. Supp. 650 (S.D.N.Y. 1982)* ügyet lásd: http://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/548/650/1651030/ A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 15:14

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 119 2018.01.12. 11:57:30

mert az eljárás színhelye az Amerikai Egyesült Államok volt, az ítéletet nem lehet külföldinek minősíteni. Az ügyben eljáró bíróság ugyanakkor az ítéletet elismerte, kimondva azt, hogy az ügy külföldi megítéléséhez nem kizárólag a földrajzi tényező a meghatározó:

> „*We adopt the view that awards not considered as domestic denotes awards, which are subject to the Convention not because made abroad, but because made within the legal framework of another country, e.g. pronounced in accordance with foreign law or involving parties domiciled or having their principal place of business outside the enforcing jurisdiction.*"

Ennek az indokolásnak az egyik legfontosabb megállapítása jelentős segítség a New York-i Egyezmény helytálló értelmezéséhez, ugyanis a New York-i Egyezmény alkalmazhatóságának lehetőségét nem csupán abban látja, hogy az ítéletnek mindenképpen külföldön kell keletkeznie, hanem akkor is megállapítja az ítélet külföldi jellegét, amennyiben az egy külföldi ország jogi környezetében, annak megfelelően és azzal összhangban jött létre.[192]

A választottbírósági ítélet bíróság általi felülvizsgálata során az is lehetséges, hogy az állami bíróság a választottbíróság elé visszautalja az ügyet, hogy az tovább vizsgálja, kivéve, ha a választottbírósági szerződés már meghatározott egy bizonyos időkeretet a vita elbírálására, és az túllépésre került. A választottbírósági ítélet érvénytelenítésére egyébként a kézhez vételtől számított 90 napos határidő áll rendelkezésre. Ezzel kapcsolatban fontos utalni az *Argentine Republic v. National Grid Plc.* ügyben született döntésre, melyben a D.C. Circuit bírósága által kimondásra került, hogy egy *District Court* az FAA által választottbírósági ítélet érvénytelenítésére, megváltoztatására irányuló kereset kézbesítésére meghatározott határidőt nem változtathatja meg.[193]

192 A New York-i Egyezmény és az amerikai jog összefüggéseiről, kapcsolatáról lásd különösen: Carbonneau: *Alternative Dispute Resolution*… 65 – 66. o.

193 Az *Argentine Republic v. National Grid Plc., No. 10-7093.* sz. ítélet bemutatására lásd: *The Baker & McKenzie International* … . 562 – 565. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 120 2018.01.12. 11:57:30

Az FAA gyakorlatában számos példa akad arra, amikor is a választottbíró személyében fennálló ok miatt kerül sor az ítélet érvénytelenítésére, azaz, amennyiben a választottbíró részéről nyilvánvaló elfogultság (*evident partiality*) vagy korrupció esete áll fenn. Az amerikai gyakorlat a választottbíró függetlenségének, pártatlanságának vizsgálatát – részben történeti okokra is visszavezethetően – kissé másképp vizsgálja, mint azt az európai államok jogrendszerei teszik.[194]

A vonatkozó gyakorlatból csak néhány példát kívánunk – a teljesség igénye nélkül – megemlíteni. A *Nagel v. ADM Investor Services, Inc.* ügyben például a felperesek azzal érveltek, hogy a *National Grain & Feed Association* által szervezett választottbíróságtól nem tudnak pártatlan ítéletet kapni, ugyanis az egyesület tagjainak körülbelül a fele érintett volt a jogvita tárgyát képező *farm contract program*-ban.

A *Gianelli Money Purchase Plan & Trust v. ADM Investor Services, Inc.*[195] ügyben eljáró *Eleventh Circuit* Bírósága azt mondta ki, hogy az FAA alapján a nyilvánvaló elfogultság (*evident partiality*) az alábbi kritériumrendszer szerint áll fenn:

> *„(1) an actual conflict exists, or (2) the arbitrator knows of, but fails to disclose information, which would lead a reasonable person to believe that a potential conflict exists.*"

A fentiek értelmében az *evident partiality* megállapításához az szükséges, hogy létezzen egy tényleges érdekkonfliktus vagy a választottbíró tud olyan információról, de annak közlését, a feltárást elmulasztja, mely információ alapján egy ésszerűen gondolkodó személy azt fogja gondolni, hogy egy potenciális konfliktus fennáll.

Az FAA alapján az is egy érvénytelenítési ok, amennyiben a választottbíró a ráruházott hatáskört túllépi, mely hatáskört egyértelműen a felek megállapodása, ill. a választottbírósági alávetés jelöli ki. Az amerikai

194 Az *evident partiality* értelmezéséhez lásd különösen: Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi*… 189 – 220. o.; Boóc: *Gondolatok a* … 10 – 11. o.

195 A *Gianelli Money Purchase Plan & Trust v. ADM Investor Services, Inc* ügy kapcsán lásd különösen: http://caselaw.findlaw.com/us-11th-circuit/1152558.html A letöltés ideje: 2019. 09. 20. 21:50

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 121 2018.01.12. 11:57:30

gyakorlat szerint ezen érvénytelenítési ok fennállásához a hatáskör megkérdőjelezhetetlen túllépése szükséges.[196] A *Susquehanna Valley Cent Sch. Disc. at Conklen v. Susquehanna Valley Teachers' Ass'n* ügyben az került rögzítésre, hogy amennyiben a vákasztottbírósági ítélet ellen azért terjesztenek elő érvénytelenítési keresetet, mert a választottbírák – az eljárást kezdeményező fél szerint – a szerződést hibásan értelmezték, a felülvizsgálatot végző bíróságnak vizsgálnia kell azt, hogy a választottbíróság által alkalmazott szerződéses konstrukciót ésszerűen abban a kontextusban, melyben a szerződés készült, valóban lehetséges volt-e választani.[197]

Hasonló álláspont tükröződik a *Coast Trading Co. Inc. v. Pac Molasses Co.* ügyben, jelesül az, hogy amennyiben a választottbírósági ítélet az alávetés keretein belül kerül elfogadásra, akkor azt egy állami bíróság jogbeli vagy ténybeli tévedés miatt nem érvénytelenítheti, amennyiben az ítélet a választottbírák becsületes döntését tartalmazza egy tisztességes és teljeskörű tárgyalást követően.[198]

Ehhez hasonló megállapításra jutott a Legfelsőbb Bíróság az *Oxford Health Plans LLC v. Sutter* ügyben, kimondva, hogy az állami bíróság feladata csak annak a vizsgálata lehet, hogy a választottbíróság egyáltalán értelmezte-e a felek szerződését, és nem az, hogy jó vagy rossz eredményre jutott.

Más szavakkal ez azt jelenti, hogy abban az esetben lehet ezen a jogcímen a választottbírósági ítélet érvénytelenítését kérni, amennyiben a választottbíró a szerződés által ráruházott autoritásból kilépve jár el, ezzel a választottbírósági szerződés által megteremtett kereteket figyelmen kívül hagyva.[199]

Mindebből az következik, hogy a hatáskör túllépése miatti érvénytelenítés az amerikai gyakorlatban egyike a legkivételesebb esetekben alkalmazható lehetőségeknek.

196 Összefoglalóan erről lásd: Grenig: *After the* … 92 skk. o.

197 *Susquehanna Valley Cent Sch. Disc. at Conklen v. Susquehanna Valley Teachers' Ass'n* ügyet idézi: Grenig: *I.m.* 92. o.

198 A *Coast Trading Co. Inc. v. Pac Molasses Co.* ügy vonatkozásában lásd: Martinez Fraga: *The American Influence* .... 104. o.

199 Az *Oxford Health Plans LLC v. Sutter* vonatkozásában lásd: https://www.supremecourt.gov/opinions/12pdf/12-135_e1p3.pdf letöltés ideje: 2017. 09. 21. 0:59

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 122 2018.01.12. 11:57:30

A választottbírósági ítélet érvényteleníthető akkor is, ha a fél részéről olyan csalárdság vagy visszaélésszerű magatartás valósul meg, amely képes lehet elviekben a választottbíró jogszerűtlen befolyásolására. A *Fred J. Brotherton, Inc. v. Kreielsheimer* ügyben például a választottbíró saját maga által megtett látogatása a jogvita tárgyát képező építési helyszínre vezetett oda, hogy az ítélet a nem jogszerű eljárás (*misconduct*) okán érvénytelenítésre került.[200]

Ha *expressis verbis* nem is szerepel a normaszövegben a közrend fogalma, találhatunk esetlegesen olyan elemeket, melyek legalábbis részben a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás által elfogadott közrend-fogalom egyes mozzanatainak megfelelhetnek. Az igen súlyos eljárási szabálysértések bizonyos fokig talán megfeleltethetőek lehetnek az ún. eljárásjogi közrend fogalmának.[201] Mindenesetre – miként a későbbiekben részletesen bemutatásra kerül – az amerikai joggyakorlat a közrend fogalmának megfelelő érvénytelenítési okot nem kizárólagosan a törvényszöveg textusára alapozva ismer.

A mintatörvényként alkalmazott UAA 23. paragrafusa a választottbírósági ítélet érvénytelenítésének alábbi lehetőségeit tartalmazza:

> *(a) Upon [motion] to the court by a party to an arbitration proceeding, the court shall vacate an award made in the arbitration proceeding if:*
> *(1) the award was procured by corruption, fraud, or other undue means;*
> *(2) there was:*
> *(A) evident partiality by an arbitrator appointed as a neutral arbitrator;*
> *(B) corruption by an arbitrator; or*
> *(C) misconduct by an arbitrator prejudicing the rights of a party to the arbitration proceeding;*
> *(3) an arbitrator refused to postpone the hearing upon showing of sufficient cause for postponement, refused to consider evidence*

200 *Fred J. Brotherton, Inc. v. Kreielsheimer, 83 A. 2d. 707, 709.* sz. ügyet idézi: Grenig: *I.m.* 98. o.

201 Az eljárásjogi közrend fogalmához lásd különösen: Boóc: *Észrevételek a* … 37. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 123 2018.01.12. 11:57:30

> *material to the controversy, or otherwise conducted the hearing contrary to Section 15, so as to prejudice substantially the rights of a party to the arbitration proceeding;*
> *(4) an arbitrator exceeded the arbitrator's powers;*
> *(5) there was no agreement to arbitrate, unless the person participated in the arbitration proceeding without raising the objection under Section 15(c) not later than the beginning of the arbitration hearing; or*
> *(6) the arbitration was conducted without proper notice of the initiation of an arbitration as required in Section 9 so as to prejudice substantially the rights of a party to the arbitration proceeding.*[202]

Mint látható, az UAA vonatkozó szabályai jórészt megegyeznek az FAA fent citált rendelkezéseivel, az ötödik és a hatodik bekezdésben találunk kettő, a szövetségi törvény által nem ismert érvénytelenítési okot. Az ötödik bekezdés a választottbírósági szerződés meglétének hiányát is érvénytelenítési okként kezeli, hacsak az ellenfél tiltakozás bejelentése nélkül részt vett az eljárásban. A hatodik bekezdés pedig érvénytelenítési oknak tekinti azt, ha az egyik felet nem értesítették a választottbírósági eljárás megindításáról, és ezzel az eljárásban alapvető jogai csorbultak.

Kiemelést érdemel, hogy eme érvénytelenítési ok a New York-i Egyezmény V. cikkely 1.b pontjában szereplő okkal egyezik, mely a következők szerint rendelkezik:

> *„1. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása annak a félnek kérelmére, akivel szemben azt érvényesíteni kívánják, csak abban az esetben tagadható meg, ha ez a fél annál az illetékes hatóságnál, amelynél az elismerést és a végrehajtást kérik, bizonyítja, hogy:*
> *b) azt a felet, akivel szemben a választottbírósági határozatot érvényesíteni kívánják, nem értesítették szabályszerűen a választottbíró kijelöléséről vagy a választottbírósági eljárásról vagy pedig ez a fél egyéb okból nyilatkozatát előterjeszteni nem tudta…"*

202 Az UAA autentikus szövegét lásd: https://www.trans-lex.org/604810/_/us-uniform-arbitration-act-2000/ A letöltés ideje: 2017. 11. 18. 23:08

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 124 2018.01.12. 11:57:30

Mint ismeretes, a magyar jogban a New York-i Egyezményt az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet hirdette ki.[203] Ennek azért van jelentősége témánk szempontjából, mert magyar esetjogi példa is van arra, hogy a külföldi választottbíróság határozata alapján kért végrehajtási eljárásban a végrehajtási kérelemhez csatolni kell a választottbírósági kikötést tartalmazó eredeti megállapodást vagy annak megfelelően hitelesített másolatát, illetve az arra vonatkozó bizonyítékot, hogy a tárgyalásra szóló idézést legalább egy ízben megfelelő módon kézbesítették, mely kérdéssel munkánk egy későbbi részében foglalkozunk.

Említést érdemel ugyanakkor, hogy a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága a BH 1999.270. sz. alatt közzétett – a későbbiekben részletesen bemutatásra kerülő – határozatában a Cluji Mezőgazdasági Ipari és Kereskedelmi Kamara melletti Kereskedelmi Döntőbizottság határozatával foglalkozott. Az iratok alapján megállapítható volt, hogy az adós (az alperes) a választottbírósági eljárásban nem vett részt, a felperesnek mint végrehajtást kérőnek olyan iratot kellett volna csatolnia, melyből az tűnik ki, hogy az alperes részére a választottbíróság tárgyalására szóló idézést legalább egy ízben megfelelő módon és időben kézbesítették. Ilyen okirat csatolására nem került sor, ezt pedig a Legfelsőbb Bíróság súlyos eljárási szabálysértésnek minősítette, és ilyen módon a határozat nem is volt végrehajtható.[204] Mint látható, eme szabályozás logikája teljes mértékben egyezik az amerikai UAA 23. paragrafusa 6. bekezdésében szabályozottakkal.

---

203 Ezzel kapcsolatban részletesen lásd a Bevezetést.

204 Lásd: Boóc.: *A kereskedelmi választottbíráskodás* … 120. o. Megjegyzést érdemel az is, hogy a bíróság – ítéletének indokolásában – hivatkozott a Magyar Népköztársaság és a Román Népköztársaság között a polgári, családjogi és bűnügyi jogsegély tárgyában, Bukarestben 1958. október 7-én aláírt szerződés kihirdetéséről szóló 1959. évi 19. törvényerejű rendeletre is, mely jogszabály – többek között – azt is előírja, hogy igazolni kell, hogy az idézés megfelelő módon kézbesítésre került.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 125 2018.01.12. 11:57:30

2. A Mitsubishi Motors Corporation v. Soler Chrylser – Plymouth ügy vizsgálata

A választottbírósági ítéletek közrendbe ütközésének kérdését tekintve az amerikai jogban megkerülhetetlen a korábban már hivatkozott *Mitsubishi Motors Corporation v. Soler Chrylser – Plymouth (1985)* ügy, ahol egyébként nem az ítélet, hanem a választottbírósági klauzula kapcsán merült fel igen jelentős, a közrend fogalmával is behatóan foglalkozó polémia.[205]

A *Mitsubishi Motors* ügy lényege az volt, hogy a svájci – japán vegyesvállalat és egy Puerto Rico-i autókereskedő egymással szerződést kötött, mely szerint az autókereskedő disztribútori feladatokat látott el.[206] A szerződés megkötése után mintegy két évvel, 1981-ben a Puerto Rico-i autókereskedő (*Soler*) képtelen volt teljesíteni a kitűzött eladásokat. Válaszként a *Mitsubishi Motors* jelentős mennyiségű gépkocsit tartott vissza Japánban és a felek között erre tekintettel jelentős jogvitára került sor. A felek közötti szerződés választottbírósági vitarendezést írt elő, mely alapján a *Mitsubishi Motors* kezdeményezte is a választottbírósági eljárást.

A *Soler* azonban viszontkeresettel élt, melyben az üggyel kapcsolatban jelentős versenyjogi aggályokat is támasztott, és az USA szövetségi versenyjogi törvényének, a híres *Sherman Act*-nek a megsértésére is hivatkozott. Az ügyben felmerült, a közrend (*public policy*) kérdését jelentős mértékben felvető probléma az volt, hogy vajon az antitröszt jellegű kereseti követelés választottbírósági útra tartozik-e, avagy az ilyen jellegű, a társadalmat, a gazdaság jelentős szegmensét is befolyásolni képes ügyek nem bírálhatóak el a felek által kikötött, az állami jogérvényesítéshez képest alternatív vitarendezés útján.

Az ügyben a végső szót kimondó amerikai bíróság szerint az ügy választottbírósági eljárás tárgya lehet, vagyis lényegében a közrend sérelmét az antitröszt jellegű kereseti kérelmek dacára nem tekintette

205 A közrend nemzetközi fogalmához a választottbíráskodásban lásd különösen: Arfazadeh: *Ordre public et arbitrage*…

206 A *Mitsubishi Motors Corporation v. Soler Chrylser – Plymouth 473 U.S. 614 (1985)* ügy tényállását lásd részletesen: https://supreme.justia.com/cases/federal/us/473/614/case.html A letöltés ideje: 2017. 11. 18. 23:04

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 126 2018.01.12. 11:57:30

a bíróság megalapozottnak. Felhívta a bíróság ugyanakkor a figyelmet arra is, hogy azzal, hogy a választottbírósági eljárás folytatását lehetővé tette, lehetőséget és alkalmat adott arra is, hogy a választottbírósági ítélet elismerése és végrehajtása során az amerikai bíróságok megvizsgálják, hogy az antitröszt – törvények törvényes érdekének figyelembe vételére miképpen került sor.[207]

Az 1985-ben eldöntött Mitsubishi-ügy azért igen jelentős, hiszen markáns szemléletváltást tükröz a korábbi gyakorlathoz képest. Ha összehasonlítjuk egy kevesebb, mint 20 évvel előtte, 1968-ben keletkezett és szintén igen jelentős vitát kiváltó üggyel, az *American Safety Equipment Corp., v. J. P. Maguire & Co., Inc.* (*American Safety Case*) esetben elfoglalt bírói állásponttal, a különbség szembetűnő. Az *American Safety Case*-ben a bíróság egyértelműen kimondta, hogy az antitröszt-ügyek, melyek emberek százezreinek, millióinak életét befolyásolhatják, jelentős gazdasági következményekkel, nem szabad, hogy ne a bíróság által kerüljenek eldöntésre:

> „*A claim under the antitrust laws is not merely a private matter … Antitrust violation can affect hundreds of thousands, perhaps millions of people and inflict staggering economic damage. We do not believe Congress intended such claims to be resolved elsewhere than the courts.*"[208]

Látható módon a *Mitsubishi*-ügyben az amerikai bíróság kifejezte azon álláspontját, mely a választottbírósági vitarendezésnek tág teret enged, és kiemelte, hogy a kereskedelmi választottbíráskodás mint vitarendezési mód iránt empatikus szövetségi politika mutatkozik, amely különös mértékben van jelen a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás

---

207 „*Having permitted the arbitration to go forward, the national courts of the United States will have the opportunity at the award-enforcement stage to ensure that the legitimate interest in the antitrust laws has been addressed.*" Idézi:. Brunet – Speidel – Sternlight – Ware: *Arbitration Law* … 301. o.

208 Idézi: Redfern – Hunter: *I. m.* 431. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 127 2018.01.12. 11:57:31

területén.[209] Megjegyzendő egyébként, hogy a svájci joggyakorlatban is igen pregnáns módon jelentkezett azon probléma, hogy az antitröszt szabályok alkalmazása miként viszonyulhat a választottbírósági vitarendezés kérdéséhez. Ehelyütt ebben a vonatkozásban a Svájci Szövetségi Bíróság 1992. április 28-i döntésére kívánunk utalni a *Gamma SA vs. Sigma AS* ügyében.[210]

A *Mitsubishi*-ügyben tapasztalható szemlélet, a *Mitsubishi*-ügy szelleme („*the ghost of Mitsubishi*") meghatározóvá válik a választottbírósági ítéleteknek a közrendbe ütközés címén történő érvénytelenítésének megítélése során az amerikai joggyakorlatban. A *Mitsubishi*-ügy kapcsán az a kérdés is feltehető, hogy az Egyesült Államok bíróságainak egy másik országban meghozott választottbírósági ítéletet milyen mértékben van joga felülvizsgálni, illetőleg megtagadható-e az ítélet elismerése és végrehajtása esetleges jogbeli vagy ténybeli tévedések fennforgása esetén?[211]

A közrendi klazula vonatkozásában pedig az is elemzés tárgyát kell, hogy képezze, hogy a tételes jog keretein adott esetben kívül álló, részben politikai, részben például morális tényezők vezethetnek-e – és ha igen, milyen mértékben –a választottbírósági ítéletek érvénytelenítéséhez.

3. A manifest disregard of law fogalma és gyakorlata az USA jogában

Az amerikai esetjogban a választottbírósági ítéleteknek érvénytelenítése esetén igen gyakran találkozunk egy olyan fogalommal, mely fogalom az FAA – fentebb idézett és elemzett – normaszövegében ugyan nem szerepel, mégis az ítéleti indokolások rendszeresen hivatkoznak rá.

Ezen fogalom a *manifest disregard of law*, amelynek a legadekvátabb magyar fordítása talán az lenne, hogy a jog nyilvánvaló figyelmen kívül hagyása. Ezzel kapcsolatban elméleti szempontból az az egyik legfontosabb kérdés, hogy e fogalom vajon beilleszthető-e az FAA tételes

209 Lásd ezzel kapcsolatban: Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World*. … 395. o.

210 A *Gamma SA vs. Sigma AS* üggyel részletesen e könyv a svájci jogot bemutató fejezete foglalkozik.

211 Lásd: Brunet – Speidel – Sternlight – Ware: *Arbitration Law* … 299 – 300. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 128 2018.01.12. 11:57:31

normaszövegében szereplő érvénytelenítési okok közé, azaz valamelyik esetkör alá szubszumálható-e, avagy egy, elsősorban a bírói gyakorlat által kialakított, de esetlegesen egyéb jogi hagyományokból, például a kontinentális *ordre public* jelentéstartalmából is építkező fogalomról van szó.

THOMAS OEHMKE a kereskedelmi választottbíráskodásról szóló munkájában az alábbiak szerint igyekszik meghatározni a *manifest disregard of law* fogalmát:

> „*Manifest disregard of law is judicially distinguished from misinterpretation of law. To be clear, arbitrators are the sole determiners of fact and law (unless agreement otherwise specifies). As such, arbitrators are allowed to misinterpret the law or make mistakes of law – without the award being vacated. Yet, this is all a matter of degree. When misinterpretation of law becomes so serious and grave that it is elevated to the plateau of manifest disregard of law, an award may be vacated.*"[212]

Eme megfogalmazás szerint a *manifest disregard of law* fogalma megkülönböztetésre szorul a jog félreértelmezésétől. A választottbírák ugyanis éppen a választottbírósági vitarendezés sajátszerűségeiből adódó módon – gondolva itt arra, hogy az eljárás egyfokúsága révén nincs lehetőség fellebbezésre – félreértelmezhetik a jogot, illetve követhetnek el jogi tévedéseket is anélkül, hogy a választottbírósági ítéletet érvényteleníteni kellene.

OEHMKE ugyanakkor arra is felhívja a figyelmet, hogy a hangsúly a fokozatosságon van. Elképzelhető ugyanis, hogy a jog félreértelmezése (*misinterpretation of law*) olyan mértékű, hogy így ekvivalenssé válhat a *manifest disregard of law* fogalmával, mely a választottbírósági ítélet érvénytelenítésének alapjául is szolgálhat. Nyilvánvaló – ebből a logikából is következő módon – , hogy amennyiben egy „egyszerű" jogi tévedés már elegendő lenne ahhoz, hogy a *manifest disregard of law* címén egy választottbírósági ítélet érvénytelenítésre kerülhetne, akkor a választottbírósági ítélet voltaképpen megfellebbezhető lenne, mellyel

212 Lásd: OEHMKE: *Commercial Arbitration.* 103. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 129 2018.01.12. 11:57:31

a választottbírósági eljárást egyik alapvető lényegi elemétől, az eljárás egyfokúságától fosztanánk meg.[213]

Ezzel cseng össze az a megfogalmazás is, amely a *San Martine Compania De Navegacion S.A. v. Saguenay Terminals, Ltd.* ügy indokolásában olvasható, melynek értelmében a *manifest disregard of law* fogalma akkor merül fel, amikor is egy választottbíró megfelelő módon érti és ismeri ugyan a jogot, de annak ellenére, hogy tudja, hogy mi az irányadó jog, és azt az adott körülmények között miképpen kellene értelmezni, eljárása és ítélkezése során mindezt figyelmen kívül hagyja.[214] Igencsak hasonló megfogalmazás tűnik ki az Egyesült Államok Legfelső Bíróságának egy 1953-as ítéletéből, amely az egyik első lehetséges meghatározását tartalmazza a *manifest disregard of law* fogalmának. A *Wilko v. Swan, 346 U.S. 436 – 37 (1953)* ügy indokolása szerint:

> *„Although the bounds of this ground have never been defined, it clearly means more than error or misunderstanding with respect to the law. The error must have been obvious and capable of being readily and instantly perceived by the average person qualified to serve as an arbitrator. Moreover, the term "disregard" implies that the arbitrator appreciates the existence of a clearly governing principle but decides to ignore or pay no attention to it.… Judicial inquiry under the "manifest disregard" standard is therefore extremely limited. The governing law alleged to have been ignored by the arbitrators must be well defined, explicit, and clearly applicable."*[215]

213 Ezzel összefüggésben lásd: Gellért: *Új törvény a* … 451 – 452. o.

214 „*Manifest disregard of law occurs when an arbitrator understands and correctly states the law, but then turns around and – despite properly knowing what the law is and how it should be applied in this circumstances – proceeds to totally disregard it.*" A *San Martine Compania De Navegacion S.A. v. Saguenay Terminals, Ltd.* ügyet idézi: Oehmke: *Commercial Arbitration.* 104. o.

215 *A Wilko v. Swan, 346 U.S. 436 – 37 (1953)* ügy részletes leírását lásd: Reder: *Securities Law and* … Columbia Business Law Review, 1 (1990) , 91 – 117. o. 1990. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1495346 A letöltés ideje: 2017. 11. 17. 23:17 Ugyanezen ügyhöz lásd továbbá: Carbonneau: *Alternative Dispute Resolution*… 117. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 130 2018.01.12. 11:57:31

Az indokolás szerint a *manifest disregard of law* esetén egyértelmű tévedésnek kell fennforognia, melyet egy átlagos, választottbíróként eljárni alkalmas személy képes észlelni.[216] A választottbíró ugyanakkor az ügy elbírálása során észleli azt, hogy miként kellene eljárni, de a jog figyelembe vételének egyértelmű mellőzésével jár el tevékenysége során. Az indokolás azt is kimondja, hogy a *manifest disregard of law* standard alapján az érvénytelenítés lehetősége igen korlátozott (*extremely limited*), hiszen a választottbírói, a jogot figyelmen kívül hagyó eljárásnak jól megfogalmazottnak, *explicit*nek és egyértelműen felfedezhetőnek kell lennie.

Ismeretes egyébként olyan álláspont is, amely a *manifest disregard of law* fogalmát azonosítja az FAA 10. § (3) és (4) bekezdésében szereplő indokokkal, vagyis e fogalmat szubszumálja az *arbitrators were guilty of misconduct* és az *arbitrators exceeded their powers* fordulatokkal.[217]

Fontos figyelembe vennünk, hogy a *manifest disregard of law* fogalmával foglalkozó fenti indokolások egyfelől bizonyos fajta szándékosságot vélnek felfedezni a választottbíró részéről, másfelől pedig kifejezetten szűk körben engedik alkalmazhatónak eme érvénytelenségi okot. Ugyanakkor az is egyértelmű, hogy ezen álláspontok szerint a *manifest disregard of law* mint érvénytelenségi ok önálló indoknak tekinthető az FAA 10. §-ában lefektetettekhez képest.

Ezen utóbbi megállapítást is akár kétségbe vonhatja az Amerikai Legfelsőbb Bíróságnak egy 2008. évi – igen ismertté vált – döntése. A *Hall Street Associates, L. L. C. v. Mattel, Inc. 552 U.S. 576, 584 (2008)* egy belföldi választottbírósági eljárás volt, melynek az alapja egy bérleti jogviszony volt. A gazdasági tevékenységet folytató bérlő és bérbeadó jogvitája egyes, állítólagos környezetvédelmi jogszabályok megsértéséből származott.[218] A felek a választottbírósági szerződésükben kikötötték, hogy a bíróság a választottbíróság ítéletét érvénytelenítheti abban az

216 Megjegyezzük, hogy ez a zsinórmérce igen közel áll az angolszász jogban jól ismert *reasonable person* mint ésszerűen eljáró személy fogalmához. Ehhez lásd: BOÓC: *A nemzetközi kereskedelmi*… 134. o.

217 Lásd ezzel kapcsolatban: *The Manifest Disregard of Law* …

218 A *Hall Street Associates, L. L. C. v. Mattel, Inc. 552 U.S. 576, 584 (2008)* ügy részletes leírását, bemutatását lásd: TYLER – PARASHARAMI: *Finality Over Choice:*… 613 – 621. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 131 2018.01.12. 11:57:31

esetben, amennyiben a választottbírák ténybeli megállapításait nem támasztják alá alapvető bizonyítékok, illetve ha a választottbírák jogi következtetései tévesek. A választottbírósági ítélet érvénytelenítésének kezdeményezésére került sor, és az ügyet eldöntő Legfelsőbb Bíróság leszögezte, hogy a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére kizárólag az FAA 10. §-ában meghatározott okok tekinthetőek érvényes okoknak.

Ezzel kapcsolatban az a kérdés merül fel, hogy vajon jelenti-e ez azt, hogy az amerikai esetjog által kidolgozott *manifest disregard of law* mint érvénytelenítési ok így a jövőben nem válhat alkalmazhatóvá. Egyes álláspontok értelmében az ítélkezési gyakorlat a továbbiakban ezt az utat fogja követni, míg bizonyos megítélések szerint a *Hall Street Associates, L. L. C. v. Mattel, Inc.* ügyben született indokolás csak annyit jelent, hogy a felek választottbírósági megállapodásukban nem terjeszkedhetnek túl az FAA 10. §-a által szabályozott érvénytelenítési okoktól, de ez még nem jelenti a *manifest disregard of law* mint elsősorban a gyakorlat által kidolgozott érvénytelenítési oknak a megszűnését.[219]

A *Hall Street* ügy után a *manifest disregard of law* fogalmával kapcsolatban kétfajta álláspont látszik kikristályosodni az amerikai gyakorlatban. Az egyik irányzat teljes mértékben követi a *Hall Street* által elfoglalt állásponthoz, míg a másik ezzel teljesen ellentétes nézőpontot képvisel.

A *Citigroup Global Mkts v. Bacon* ügyben például az alábbiak kerültek kimondásra:

> „*Hall Street restricts the grounds for vacatur to those set forth in § 10 of the FAA, and consequently, manifest disregard of law is no longer an independent ground for vacating awards under the FAA*"[220]

---

219 „*Two things are clear from the opinion in Hall Street. First, parties cannot contract for expanded review of arbitral awards beyond the grounds identified int he FAA. Second, Hall Stree has not altered the pre-existing law on the „manifest disregard" standard: reports of its demise are greatly exaggerated.*" Lásd: Tyler – A. Parasharami: *I. m.* 618. o.

220 A *Citigroup Global Mkts v. Bacon 562 F. 3d 349 (5th Cir. 2009)* ügy kapcsán lásd: https://www.courtlistener.com/opinion/65000/citigroup-global-markets-inc-v-bacon/ A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 21:57

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 132 2018.01.12. 11:57:31

Ezen határozat akként foglal állást, hogy a *Hall Street* ítélet a választottbírósági ítélet lehetséges érvénytelenítési okait az FAA 10. §-ában foglaltakra szorította le, és ekként a *manifest disregard of law* a továbbiakban már nem független érvénytelenítési ok.

Hasonló álláspont olvasható ki a *Frazier v. Citifinancial Corp, LLC.* ügyben meghozott határozatból is:

> „*… the judicially-created bases for vacatur were no longer valid in light of Hall Street and that the categorical language of Hall Street compels to such a conclusion.*"[221]

Elméleti szempontból ezen határozat lényeges eleme, hogy *expressis verbis* kimondja, hogy a *manifest disregard of law* a bírói gyakorlat által teremtett érvénytelenségi ok, és a *Hall Street* határozat fényében már nem értelmezhető.

A *Republic of Argentina v. BG Group* ügyben az állami bíróság által pedig az került kimondásra, hogy azon érvelés az érvénytelenítésre, mely szerint a választottbírósági tanács félreértett és rosszul alkalmazott egy jogi doktrínát, az csupán egy jogi tévedés vélelmezése, valószínűsítése lehet, és nem feleltethető meg a *manifest disregard of law* fogalmának.[222]

Ugyanakkor vannak olyan, szintén a *Hall Street* ügy után keletkezett döntések, melyek mégis elismerik a *manifest disregard of law* mint önálló érvénytelenségi ok létjogosultságát. A *Stolt-Nielsen SA v. AnimalFeeds Int'l Corp.* ügyben például az került kimondásra, hogy ezen elv csak igen ritka esetben alkalmazható, amikor is a választottbírák az ügyben releváns jogi érvvel tisztában voltak, elfogadták azt, hogy a kérdéses jogi argumentum a választottbírósági jogvita kimenetelére hatással volt, és ennek ellenére, szándékosan a jogvita eldöntésénél figyelmen kívül hagyták.[223]

---

221 A *Frazier v. Citifinancial Corp, LLC., 604, F 3.d* ügy kapcsán lásd: http://caselaw.findlaw.com/us-11th-circuit/1520454.html A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 22:08.

222 A *Republic of Argentina v. BG Group, 715 F. Supp 2d 108, 123 (2010)* ügy kapcsán lásd: https://www.courtlistener.com/opinion/2540890/republic-of-argentina-v-bg-group-plc/ A letöltés ideje: 2017. 09. 20. 13:08

223 A *Stolt-Nielsen SA v. AnimalFeeds Int'l Corp, 548 F 3d. 85* ügy vonatkozásában lásd: https://www.courtlistener.com/opinion/1286497/stolt-niel-

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 133 2018.01.12. 11:57:31

V. Az Amerikai Egyesült Államok

Az ismertté vált *Merrill Lynch, Pierce, Fenner & Smith, Inc.* ügyben, túlmenően azon, hogy egyértelműen rögzítésre került, hogy a *manifest disregard of law* a bírói gyakorlat által alkotott fogalom, hangsúlyosan szerepel az is, hogy a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére valójában csak szűk körben nyílik lehetőség:[224]

A *Wachovia Securities LLC* ügy indokolása kifejtette azt, hogy a *Hall Street* ügy ugyan vitt némi bizonytalanságot a *manifest disregard of law* mint érvénytelenítési ok státuszába, de ettől függetlenül ezen indokolás önálló és független érvénytelenítési oknak kezeli.[225] A *Dewan* ügyben pedig egyértelműen a *manifest disregard of law* elvének alkalmazhatósága került kimondásra, az alábbi esetben:

> *„where the arbitrator understands and correctly states the law, but proceeds to disregard the same."*[226]

Ennek megfelelően alkalmazható a *manifest disregard of law* elve abban az esetben, amennyiben a választottbíró érti és ismeri az alkalmazandó jogot, majd annak figyelmen kívül hagyásával, mellőzésével jár el a választottbírósági eljárás során.

A *Coffee Beanery Ltd.* ügyben pedig rögzítésre került, hogy habár az állami bíróság lehetőségei az ítélet érvénytelenítése tekintetében majdnem kizárólagosan az FAA által meghatározottak szerint vannak kijelölve, de a szövetségi bíróságok ettől függetlenül a *manifest disregard of law* alapján is érvényteleníthetik a választottbírósági ítéletet, hiszen az egy általánosan elismert jogelv (*universally recognized principle*).[227] A

sen-sa-v-animalfeeds-intern-corp/ A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 23:03

224 Erről összefoglalóan lásd: Santos: *Challenge of an* … 307 – 326. o.

225 A *Wachovia Sec. LLC v. Brand, 671 F. 3d 472* ügy vonatkozásában lásd: http://www.ca4.uscourts.gov/Opinions/Published/102111.P.pdf A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 23:53

226 A *Dewan v. Walia, 544 Fed. App'x 240.* ügy elemzését lásd részletesen: Dully – Mputubwele – Correa: *Supreme Court Declines…d.* Lásd: http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Arbitration-ADR/USA/KL-Gates/Supreme-Court-declines-to-revisit-Hall-Street-and-manifest-disregard A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 23:57

227 A *Coffee Beanery, Ltd. v. WW. LLC 300 Fed, App'x 415.* ügy tekintetében

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 134 2018.01.12. 11:57:31

Coffee Beanery Ltd. ügyben az alábbi részletes érvelés olvasható a *manifest disregard of law* mint érvénytelenítési ok tekintetében:

> *„…. the Court acknowledged that maybe the term manifest disregard [in Wilko] was meant to name a new ground for review, though it also suggested that narrower interpretation of Wilko were equally plausible… It is worth noting that since Wilko, every federal appellate court has allowed for the vacatur of an award based on an arbitrator's manifest disregard of law. In light of the Supreme Court's hesitation to reject the manifest disregard doctrine in all cirumstances, we believe it would be imprudent to cease employing such a universally recognized principle. Accordingly this Court will follow its well-established precedent here and continue to employ the manifest disregard standard."*

A Sixth Circuit Bírósága a fentebb idézett – és láthatóan egyébként nagy hatású – *Hall Street* ügyben született döntés után jutott arra a megállapításra, hogy függetlenül a *Hall Street* döntéstől általánosan elfogadott jogelvként fogja alkalmazni a *manifest disregard of law* fogalmát a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során.

Egy viszonylag új, 2014-es ügy, a *Schafer*-ügy pedig már-már megkísérel egyfajta meghatározást adni arra az esetkörre, amikor a *manifest disregard of law* elve alkalmazható lehet:

> *„an arbitrator cannot reject the law, but can disagree with non-binding precedent without disregarding the law."*[228]

lásd: KRAMER: *Manifest disregard of* … Lásd: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=afcbcb01-4171-473c-8e77-57568fbadf3a A letöltés ideje: 2017. 09. 19. 0:04

228 A *Schafer v. Multiband Corp, 551 Fed. App'x 814*. ügy tekintetében lásd: STEED: *Appealing Arbitration Awards and* … http://apps.americanbar.org/litigation/committees/appellate/articles/spring2016-0516-appealing-arbitration-awards-circuit-split-manifest-disregard-law.html A letöltés ideje: 2017. 09. 09. 0:13

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 135 2018.01.12. 11:57:31

Ezen ítélet tükrében a választottbíró ugyan a kötőerővel nem rendelkező precedens esetében megteheti, hogy azzal nem ért egyet, de az irányadó jogszabályokat teljes mértékben nem hagyhatja figyelmen kívül, hiszen ez elvezethet ezen érvénytelenítési ok alkalmazásához.

Egyes szerzők a fentiekben elemzett *manifest disregard of law* fogalmát a közrend fogalmától teljesen elkülönülten vizsgálják, mint egy másik, az FAA-ban nem szabályozott érvénytelenségi okot. Így vélekedik Jack C. Coe is, aki szerint ebben az esetben az ítéletnek az elfogadott közrendbe kell ütköznie, vagyis a közrend fogalmát bizonyos tartalommal kell kitölteni.[229]

4. A közrendbe ütközés mint érvénytelenségi ok az USA jogában

Már most hangsúlyozandó, hogy egyes esetekben nem csupán az ítéleteknek a közrendre való hivatkozással történő érvénytelenítésével találkozunk, hanem bizonyos esetekben magukat a választottbírósági kikötéseket támadták meg eme jogcímen. Ezen eseteket vizsgálva elmondható, hogy érzékelhető azon tendencia, mely szerint a választottbírósági klauzuláknak a közrendbe történő ütközés okán történő érvénytelenítése esetén a bíróságok bizonyos mértékig a peres felek eltérő gazdasági pozícióját is törekszenek kompenzálni. Egy kaliforniai bíróság például három esetben is a választottbírósági kikötést a közrendbe ütközőnek minősítette. Az esetek azonos tényállása szerint ingatlan adásvételi ügyletek megkötésére irányuló szerződéses dokumentációk részévé tette a választottbírósági kikötést az ingatlanközvetítő társaság, olyan módon, hogy a blanketta-szerződések elkészítésében az ügyfélnek nem volt lehetősége közreműködni, valamint a szerződés-tervezetek módosítására sem volt mód aláírásuk előtt. A kaliforniai bíróságok szerint ez az ügyfelet kifejezetten előnytelen helyzetbe juttatja, és ez a körülmény közrendbe ütközőnek is minősülhet.[230]

229 Lásd: Coe, Jr.: *International Commercial Arbitration* … 303. o.

230 Lásd a *Villa Milano HOA vs Il Davorge* (84 Cal. App. 4th 8190, 2000), a *Flores v. Transamerica HomeFirst Inc.* (93 Cal. App. 4th 846, 2001) és a *Pardee Constr. Co vs Superior Court* (100 Cal. App. 4th 1081, 2002) döntéseket. Idézi: Bělohlavek: *Arbitration, Ordre Public* … 1373. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 136 2018.01.12. 11:57:31

A neves amerikai választottbírósági szakértő, GARY B. BORN – a közrend fogalma természetének leírása végett – azt a szakirodalomban ismert hasonlatot alkalmazza, mely szerint a közrendi klauzula voltaképpen egy olyan megzabolázhatatlan ló, amely nem várt úticélokra viszi el lovasát.[231] Eme hasonlat azt kívánja érzékeltetni, hogy amennyiben túl tág teret engednénk a közrendbe ütközés jogcímén történő érvénytelenítésnek, akkor az vélhetőleg a választottbírósági jogérvényesítés fontos és elismert céljaival is ütközne.

A rendelkezésre álló – igen bőséges – amerikai gyakorlatot figyelembe véve azt láthatjuk, hogy a kifejezetten a közrendbe történő ütközés okán való érvénytelenítést nagyon szűk körben engedi meg a bíróság.

A választottbírósági ítéleteknek esetleges közrendbe ütközésével foglalkozó ügyek közül az egyik legismertebb – és a szakirodalom által is gyakran idézett – példa a *Parsons & Whittemore Overseas Co. v. Societe Generale de L'Industrie du Papier* (1974) ügy.[232] Ebben az ügyben a felperesi cég mint vállalkozó az alperessel arra kötött szerződést, hogy Egyiptomban egy papírüzemet fog üzemeltetni és ott munkát végez. A projekt finanszírozásában közreműködött egy amerikai nemzetközi fejlesztéseket támogató ügynökség (*USAID/U.S. Agency for International Development*). A szerződésben szerepelt választottbírósági kikötés is, illetve a kereskedelmi gyakorlat által ismert, a *vis major*-ért való felelősséget kizáró klauzula. A munka a szerződésben meghatározottak szerint el is kezdődött, azonban a vállalkozó munkavállalóinak jelentős része rövid idő múlva elhagyta Egyiptomot az arab-izraeli hatnapos háború kitörése miatt. Ennek magyarázata az, hogy az egyiptomi kormány az Izrael és az USA közötti együttműködés miatt megszakította a diplomáciai kapcsolatait az Egyesült Államokkal. Ennek megfelelően az összes USA – polgárt arra utasította az egyiptomi kormány, hogy hagyják el Egyiptomot, kivéve ha nem szereznek be egy speciális, meghatározott okból történő ott-tartózkodásra jogosító vízumot.

---

231 Lásd: BORN: *International Commercial Arbitration* …528. o. Ezzel kapcsolatban – a cím hasonlósága okán – lásd továbbá: KECSKÉS: *„Jó lovassal a…*

232 Az ügy részletes leírását lásd: BORN: *I.m.* 529 – 531. o. és BĚLOHLAVEK: *Arbitration, Ordre Public* …1377. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 137 2018.01.12. 11:57:31

A felek között választottbírósági eljárásra került sor, melyben az amerikai fél a *vis major* záradékra is hivatkozott. A választottbíróság az amerikai fél számára kedvezőtlen döntést hozott, és kártérítésre kötelezte azzal az indokkal, hogy nem tett jóhiszemű erőfeszítéseket annak érdekében, hogy beszerezze a hivatkozott vízumot. Az amerikai fél a választottbírósági ítélet érvénytelenítését a közrendbe ütközésre hivatkozással kérte. Az amerikai bíróság álláspontja szerint azonban az USA és Egyiptom mint két állam viszonya, illetőleg annak esetleges megromlása önmagában nem alapozhatja meg egy választottbírósági ítéletnek a közrendbe ütközését. Az amerikai fél egyébként azt is állította, hogy eme helyzet miatt az ügy nem lehetne választottbíróság által tárgyalható. A bíróság azonban rámutatott arra, hogy az, hogy valamilyen nemzeti érdek véletlenül egy kereskedelmi szerződés megszegéséhez vezet, önmagában nem jelentheti azt, hogy az ügy ne lenne választottbíróság által tárgyalható.[233]

Habár a *Parsons & Whittemore Overseas Co. v. Societe Generale de L'Industrie du Papier* ügy tizenegy évvel korábban került eldöntésre, mint a jelen fejezet korábbi részében elemzett, *leading authority*-nek tekinthető *Mitsubishi*-ügy, a bíróságoknak azon irányultsága, mely a választottbírósági vitarendezésnek kedvez, igen hasonlónak tekinthető a két ügyben kifejtett bírói indokolás alapján. Egy nemzetközi választottbírósági eljárás kapcsán, 2004-ben, a *Karaha Bodas Co. L.L.C. vs. Perusahaan Perambangan Minyak Dan Gas Bumi (2004)* ügyben meghozott döntés szerint a közrendbe ütközés alapján történő érvénytelenítést szűk körben lehet alkalmazni, olyan esetekben, amikor a választottbírósági ítélet végrehajtása a fórum-állam erkölcsi rendszerének és jogrendszerének legalapvetőbb elemeit sértené.[234]

Akad példa az amerikai gyakorlatban kifejezetten belföldi, tehát nemzetközi elemet egyáltalán magában nem hordozó választottbírósági

233 „*The mere fact that an issue of national interest may incidentally figure into the resolution of a breach of contract claim does not make the dispute non arbitrable.*" Lásd: Born: *International Commercial Arbitration* …531. o.

234 „*The public policy defence is to be construed narrowly to be applied only where enforcement would violate the forum' s state most basic notions of morality and justice.*" Lásd: Bělohlavek: *Arbitration, Ordre Public* … 1407. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 138 2018.01.12. 11:57:31

eljárásban született ítéletnek a közrendbe történő ütközés révén való megtámadására is. 2005-ben a *Mercy Hospital, Inc. v. Massachusetts Nurses Association (2005)* ügyben született ítélet a közrendbe ütközés feltételeinek megállapításához az alábbiak vizsgálatát tartja szükségesnek:

> "*The mere fact that general considerations of supposed public interests might be offended by an arbitral award is not enough to make the exception available. Rather, the award must violate an explicit ... well defined and dominant public policy, as ascertained by reference to ... laws and legal precedents.*"[235]

Ezen indokolás szerint önmagában az, hogy a közérdek egyes elemei sérülhetnek egy választottbírósági ítélet által, nem lehet elegendő ahhoz, hogy az érvénytelenítésre sor kerülhessen. Ahhoz, hogy az ítélet érvényteleníthető legyen, jól meghatározott és domináns közrendi elemeket kell sértenie, mely értelemszerűen adott esetben a közérdek bizonyos sérelmeit is jelentheti. Annak ellenére, hogy valóban nehéz e feltételeket teljesíteni, akad néhány példa, melyekben választottbírósági ítéletet a közrendbe ütközés miatt érvénytelenítettek.

Egy munkajogi választottbírósági esetben (*Iowa Elec. Light and Power Co. v. Local Union*) egy nukleáris erőmű munkását elbocsátották, majd az ítélet szerint vissza kellett helyezni munkakörébe. Az elbocsátás indoka az volt, hogy a munkás korábbi időpontban szerette volna kivenni az ebédszünetét az előírt időhöz képest. Habár a munkajogi választottbírósági eljárást megnyerte a munkavállaló, az ítéletet voltaképpen a közrendre való hivatkozással érvénytelenítették, hiszen a korábbra tett – az előírásokat megsértő – ebédszünet az atomerőmű biztonságát is veszélyezteti, ami közbiztonsági szempontból is igen aggályos, így a közrend sérelme is fennállhat.[236]

---

235 A *Mercy Hospital, Inc. v. Massachusetts Nurses Association* , 429 F.3d 338, 343 (1st Cir. 2005) ügyhöz lásd különösen: http://caselaw.findlaw.com/us-1st-circuit/1436526.html A letöltés ideje: 2017. 11.17. 23:43

236 A *Iowa Elec. Light and Power Co. v. Local Union 204* ügyhöz lásd: http://openjurist.org/834/f2d/1424 A letöltés ideje: 2017. 09. 18 20:06

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 139 2018.01.12. 11:57:32

Hasonlóan egy munkajogi választottbírósági ügyben (*Newsday, Inc. v. Long Island Typographical Union)* is közrendi sérelem miatt került érvénytelenítésre az ítélet. Ezen ügy tényállása szerint egy munkavállalót elbocsátottak, majd később az ítélet eredményeképpen vissza kellett állítani a munkaviszonyát. Figyelemmel arra, hogy a munkavállaló egyes kollégákat a munkahelyén szexuálisan zaklatott, a választottbírósági ítéletet a közrend sérelmére való hivatkozással érvénytelenítették.[237]

A kontinentális jog által ismert *ordre public* fogalma az amerikai jogban *public policy* néven ismeretes, és – miként a fentiekben kifejtésre került – szűk körben teszi lehetővé a választottbírósági ítéletek érvénytelenítését. A választottbíró által a jog nyilvánvaló (és az esetjog szerint voltaképpen szándékos) figyelmen kívül hagyása, a *manifest disregard of law* a *public policy*-tól ugyan némiképpen „formailag" elkülönülő, az FAA normaszövegében a *public policy*-hoz hasonlatosan szintén fel nem sorolt kategória. Tartalmilag azonban a kettő érvénytelenítési ok között – álláspontunk szerint – sok hasonlóság, illetőleg akár átfedés fedezhető fel, hiszen a jog nyilvánvaló semmibevétele számos esetben annyira kirívó mértéket ölthet, hogy az szükségképpen a közrend sérelmével jár.

Említést érdemel, hogy az UAA 2000. évi átdolgozása során felmerült az is, hogy a közrend sérelme, illetőleg a *manifest disregard of law* mint normatív érvénytelenítési ok a törvényszövegbe beemelésre kerüljön. A 2000. július 28 – augusztus 4. között megtartott konferencián – többek között – azon indokból vetették el ezen okoknak a mintatörvénybe való felvételét, mely szerint nehéz lenne egyértelmű és vitán felül álló értelmezést kidolgozni e fogalmak számára.

A rendelkezésre álló esetjog elemzése alapján úgy tűnik, hogy az amerikai belföldi választottbírósági eljárásokban elsősorban munkajogi, fogyasztóvédelmi ügyekben lehetséges sikerrel érvényteleníteni a közrendi klauzula alapján a választottbírósági ítéletet. A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás kapcsán a közrend sérelmének értelmezése vonatkozásában a fentiekben részletesen tárgyalt *Mitsubishi Motors* ügyben elfoglalt álláspont jelentős hatással van a joggyakorlatra.

237 A *Newsday, Inc. v. Long Island Typographical Union* ügyhöz lásd: http://openjurist.org/915/f2d/840/newsday-inc-v-long-island-typographical-union-no-cwa A letöltés ideje: 2017. 09. 18 20:08

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 140 2018.01.12. 11:57:32

1995-ben a *Federal District Court of Massachusetts* mint eljáró bíróság a *Sonatrach (Algeria) v. Distrigas Corp. (1995)* ügyben alapvetően hangsúlyozta, hogy a közrendbe ütközés esetén (a *Mitsubishi Motors* ügyre is hivatkozva) elsősorban nemzetek feletti, nemzetközi szempontokat kell figyelembe venni, vagyis a közrend fogalmának nemzetközi dimenziót kell alkotni:

> „*The Supreme Court powerfully advocates the need for international comity in an increasingly interdependent world. Such respect is especially important, in this Court's view, when parties mutually agree to be bound by freely negotiated contracts.*"[238]

Fentiekre is tekintettel, figyelemmel arra, hogy a választottbírósági eljárás mindig is a felek szabadon választott vitarendezési módjaként ismeretes, lényeges tekintetbe venni, hogy az amerikai jog által ugyan szűk keretek között, de ismert közrendi klauzula, illetve a *manifest disregard of law* ténylegesen csak azon esetekben nyerhet alkalmazást, amikor is ezen szabad vitarendezési eljárás eredményeképpen létrejött ítélet olyan – sokszor nehezen megfogalmazható és morális értéktartalmaktól sem feltétlenül mentes – érdekek sérelmét jelenti, mely sérelem orvoslása fontosabbnak kell, hogy bizonyuljon a választottbírósági ítélet véglegességének, elismerésének és végrehajtásának szintén jelentős és a választottbírósági vitarendezés egészét meghatározó elvénél.

5. Az IBA Guidelines alkalmazása a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése során az amerikai gyakorlatban

Az *IBA Guidelines* vonatkozásában a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése terén az amerikai gyakorlatban *leading case*-nek, vezető jogesetnek az *Applied Industrial Materials Corp. Ovalar Makine Ve Ticaret Sanayi* ügy (*Aimcor* – ügy) tekinthető.[239] Az *Aimcor* – ügy tényei röviden az alábbiak szerint foglalhatóak össze. A felek egy *joint venture*-t alakítot-

238 A *Sonatrach (Algeria) v. Distrigas Corp. (1995)* esetet idézi: Redfern – Hunter: *Law and Practice of* … 170. o.

239 Az *Applied Industrial Materials Corp. Ovalar Makine Ve Ticaret Sanayi* ügy

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 141 2018.01.12. 11:57:32

tak, amelynek értelmében az Aimcor feladata volt szénkoksz vásárlása és Törökországba szállítása, míg az Ovalar a szénkoksz törökországi disztribúcióját és eladását vállalta. A két fél viszonya 1997-ben megromlott és egy alávetési megállapodásnak megfelelően választottbírósági testület került felállításra, melynek a feladata a feleknek a profithoz való jogukkal kapcsolatos vita megoldása volt. A felek által jelölt választottbírák (*party – appointed arbitrators*) közösen Fabrikant Urat, egy cég vezérigazgatóját jelölték elnöknek, aki – az alávetési megállapodás rendelkezéseinek megfelelően – feltárási nyilatkozatot tett az eljárás elején, melyben semmilyen, kizárási okot képező körülmény nem szerepelt.

A választottbírósági eljárás folyamán azonban az egyik felet, az Aimcort egy másik cég, az Oxbow megvásárolta. A választottbírósági tanács elnöke (Fabrikant Úr) ezt követően közölte, hogy a cégéből valamelyik kollégája tárgyalásokat folytat az Oxbow nevű céggel, de ő maga személyesen nem vesz részt ezekben a tárgyalásokban és a jövőben sem kíván részt venni. További feltárási nyilatkozatok nem kerültek elő az eljárás során, azonban a választottbírósági tanács egy kettő-egy szótöbbséggel meghozott, az Aimcor részére kedvező részítéletet hirdetett ki, melyben a döntő szavazat az elnöké volt.

A marasztalt peres fél, az Ovalar később rájött arra, hogy a választottbírósági tanács elnökének egyik irodája kifejezetten üzleti kapcsolatba került az Oxbow céggel, mely tény nem került közlésre. Ezért az Ovalar az elnököt lemondásra szólította fel, melynek az elnök nem tett eleget. Ezt követően az Ovalar az Amerikai Egyesült Államokban az ítélet érvénytelenítését és a választottbírósági elnöknek az eljárásból való kizárását kezdeményezte. A megvizsgálandó jogkérdés az volt, hogy a fenti ténykörülmények – az *evident partiality* szabályára és az *IBA Guidelines* rendelkezéseire is figyelemmel – megalapozhatják-e az elnök kizárását az eljárásból.

Az első és másodfokon eljáró bíróság az Ovalar kérelmének – eltérő indokokkal – helyt adott. Az ítéletek részben foglalkoztak az *evident partiality* megjelenésének kérdésével, de hivatkoztak az *IBA Guidelines*-ra is. A választottbíró közlési, feltárási kötelezettségének megmagyarázásához

bemutatását lásd: Scherer: *The IBA Guidelines* … 12 – 13. és 24 – 26. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 142 2018.01.12. 11:57:32

az alacsonyabb szintű bíróság azt az érvrendszert alkalmazta, hogy az meghatározott „okok" diktálják, hogy a választottbírónak az elfogultság vagy az elfogultság látszatának elkerülése érdekében folyamatos tájékoztatási kötelezettsége (*continous obligation*) áll fenn. A hivatkozott okok pedig az *IBA Guidelines* tartalmának elemzéséből vezethetőek le. A fellebbviteli bíróság szerint ugyanakkor a folyamatos közlési kötelezettségnek a forrása abban a puszta tényben leledzik, hogy a választottbírónak az összeférhetetlenségről (*conflict of interest*) tudomása van, és nem abban, hogy elfogadta a választottbírói megbízatást. A fellebbviteli bíróság így egy megszorító értelmezést alkalmazott, hiszen míg az elsőfokú bíróság egy folyamatos általános feltárási kötelezettséget állapított meg, addig a másodfokú bíróság a folyamatos tájékoztatási kötelezettséget csak akkor követelte meg, ha a választottbíró ténylegesen az összeférhetetlenség tényéről tudomást is szerzett.

Az amerikai gyakorlatban az a kérdés is felmerült, hogy vajon a felek joglemondás (*waiver*) útján lemondhatnak-e a választottbírósági ítélet bíróság előtti érvénytelenítéséről. A kialakult esetjog szerint ezen joglemondás nem tilthatja meg a bíróságoknak azt, hogy az FAA 10. szakaszának megfelelően (melyet fentebb elemeztünk) a választottbíróság eljárását adott esetben felülvizsgálják. Mindezt a *Hoeft v. MVL Grp., Inc. (2003)* ügy indokolása nagyon szellemesen írja le:

> „*since federal courts are not rubber stamps, parties may not, by private agreement, relieve them of their obligation to review arbitration awards for compliance with Section 10 (a).*"[240]

Ebben az ügyben a választottbírósági ítélet rendes bíróság előtt történő megerősítése, végrehajtásra irányuló elismerése során került az kimondásra, hogy a szövetségi bíróságok nem pusztán gumibélyegzők (*rubber stamps*), így nem foszthatóak meg a felek egymás közötti megállapodásában attól, hogy vizsgálják, a választottbírósági ítélet vajon megfelel-e az FAA 10. szakaszában rögzített feltételeknek.

240 A *Hoeft. v. MVL Grp, Inc. (2003)* ügyet lásd: http://caselaw.findlaw.com/us-2nd-circuit/1410723.html A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 16:01

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 143 2018.01.12. 11:57:32

A fentieket összefoglalva megállapítható, hogy az amerikai jog a választottbíráskodást a vitarendezés igen kiemelkedő módjának ismeri el, és ennek megfelelően alapvetően a választottbírósági ítéletek véglegességének elvét vallja. Ehhez képest csupán kivételes jelleggel kerülhet sor a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 144 2018.01.12. 11:57:32

VI. Magyarország

1. A jogtörténeti előzmények rövid bemutatása

A jelenleg hatályos választottbírósági törvényt megelőző jogforrások vonatkozásában a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése tekintetében elsődlegesen az 1911. évi I. törvénycikk a Polgári Perrendtartásról, a Plósz Sándor nevéhez köthető Pp. (Plósz féle Pp.) érdemel kiemelést.

Feltétlenül meg kell ugyanakkor II. József 1786. évi eljárási rendeletét említeni, amely azt mondta ki, hogy amennyiben a választottbírósági eljárás során nyilvánvaló csalásra került sor, akkor az ítélet kézhez vételétől számított 14 napon belül volt lehetőség rendes bíróság előtt pert kezdeményezni.[241]

A Plósz féle Pp. XVII. címében (767 – 788. §§) az alábbi pontok szerint kerül szabályozásra a választottbíráskodás:

- Választottbírósági szerződés;
- A választottbírák kinevezése;
- A választottbírák felelőssége;
- A választottbíróság joghatósága;
- A választottbíróság eljárása (bizonyítékok, jogi képviselet, stb.);
- A választottbíróság ítélete;
- A választottbíróság ítéletének érvénytelenítése

A választottbíróság ítéletének érvénytelenítése kapcsán a Plósz féle Pp. az alábbi rendelkezéseket tartalmazta:

> *784. § A választott bíróság itéletét keresettel érvényteleniteni lehet a rendes bíróság előtt:*
> *1. ha választott bírósági szerződés nem volt, vagy ha nem érvényesen,*

241 Lásd: Boóc: *A Brief Introduction*… 353. o. A választottbíráskodás magyarországi kezdeteihez lásd különösen: Kecskés: *A választottbíráskodás magyarországi*… 101 – 117. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 145 2018.01.12. 11:57:32

vagy nem az eldöntött ügyre vonatkozólag lett kötve, valamint ha az ítélet hozatala előtt hatályát vesztette;
2. ha a szerződésnek vagy a törvénynek a választott bíróság alakítására vagy a határozathozatalra vonatkozó rendelete meg lett sértve;
3. ha az ítélet hozatalában oly biró vett részt, a kit a rendes bíróságnak jogerős végzése kizárt, vagy a kinek ily kizárását a fél a választott bírósági ítélet meghozatala előtt hibáján kivül nem eszközölhette ki;
4. ha a fél meghallgatását a 776. § ellenére mellőzték;
5. ha az ítélet a felek kérelmén túl terjeszkedik vagy a 782. § ellenére nincs indokolva;
6. ha a 782. §-nak az ítélet eredetijének aláírására vonatkozó szabályait meg nem tartották;
7. ha az ítélet a törvény szerint meg nem engedett cselekményre kötelez vagy rendelkező részében érthetetlen;
8. azokban az esetekben, a melyekben az 563. § 4., 5., 7., 8. és 9. pontja alapján perujitásnak van helye.
A választott bíróság előtt kötött egyesség a rendes bíróság előtt keresettel megtámadható e § 7. és 8. pontja alapján.

A 783. § a jelenlegi szabályozással egyezően rögzítette, hogy a választottbírósági ítélet és egyezség hatálya a bírósági ítélet vagy egyezség hatályával egyezik.

Lényeges szabály, hogy a Plósz féle Pp. hatálya alatt 90 nap állt rendelkezésre az érvénytelenítési kereset megindítására, és volt az állami bíróságnak lehetősége arra, hogy a választottbírósági ítélet vagy egyezség végrehajtásának ideiglenes felfüggesztését kérelemre az ellenfél meghallgatása nélkül is elrendelhesse, ha az előterjesztett adatokból a kereset sikere valószínűnek mutatkozott. Érdemes megemlíteni, hogy a Plósz féle Pp. érvénytelenítési okként a közrendbe ütközést nem sorolta fel.

Álláspontunk szerint a 784. § 5. pontja érdemel különleges figyelmet, mely az érvénytelenítést akkor teszi lehetővé, ha az ítélet a felek kérelmén túl terjeszkedik vagy a Pp. előírása ellenére nincs indokolva. A Curia P. VII. 6001/1918. sz. alatti határozatában ezzel kapcsolatban az alábbi megállapítások szerepelnek:

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 146 2018.01.12. 11:57:32

> *„Ha a választott bíróság ítéletének van oly része, amely az ítéleti indokolás fogalmának egyáltalában megfelel és ennek a résznek a tartalma arra az ügyre vonatkozik, amely a választott bíróság előtt döntés alatt állott, a választott bíróság ítéletét az indokolás hiánya címén a Pp. 784. §-ának 5. pontja alapján keresettel érvénytelenníteni nem lehet. A Pp. 782. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a választott bíróság – ellenkező szerződési intézkedés hiányában – ítéletét indokolni köteles, az indokolás kisebb – nagyobb kimeritőségének. sem pedig, már a dolog természeténél fogva sem, az indokolás belső kielégitőségének, meggyőzőségének kivánalmát levezetni nem lehet.”*[242]

Fentiekből jól látszik, hogy a Plósz féle Pp. hatálya alatt is a választottbírósági ítélet érvénytelenítése mindenképpen egy kivételes jogorvoslati lehetőség volt.

Az 1952. évi Pp. elfogadásakor – hűen a korszellemhez – nem került szabályozásra a választottbíráskodás. Csupán a Pp. 1972. évi Novellájakor került a korabeli gazdasági és társadalmi viszonyokra is figyelemmel mintegy négy szakaszban szabályozásra a választottbíráskodás, annak ellenére, hogy Magyarország a választottbíráskodással kapcsolatos nemzetközi egyezményekhez – így például a New York-i Egyezményhez, avagy a KGST országok relációjában jelentős Moszkvai Egyezményhez (A gazdasági és tudományos-műszaki együttműködési kapcsolatokból származó polgári jogi jogviták választottbírósági elbírálásáról szóló Egyezmény) – csatlakozott.[243]

---

242 A határozatot idézi: Fabinyi: *A Választott bíráskodás*. 249. o.

243 Erről részletesebben lásd: Horváth: *Arbitration in Hungary*…. A Moszkvai Egyezményt Magyarországon a gazdasági és tudományos-műszaki együttműködési kapcsolatokból származó polgári jogi jogviták választottbírósági elbírálásáról szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 1973. évi 23. törvényerejű rendelet hirdette ki. Lásd továbbá: Tóth: *Választottbíróság elé*… http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/otdk_kulonszam/valasztottbirosag_ele_viheto_ugyek_a_magyar_jogban/ A letöltés ideje: 2017. 12. 04. 12:53

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 147 2018.01.12. 11:57:32

A Pp. 1972-ben elfogadott szövege a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése kapcsán az alábbi rendelkezéseket tartalmazta:

> *362. § (1) A fél, továbbá az, akire az ítélet rendelkezést tartalmaz, illetőleg a 360. § (1) bekezdésének c) pontja esetében az ügyész a választottbíróság ítéletének a felek részére történt kézbesítésétől számított kilencven nap alatt keresettel az ítélet érvénytelenítését kérheti, ha*
> *a) a választottbírósági szerződés az ítélettel eldöntött vitára nem terjedt ki;*
> *b) a választottbírósági szerződésnek a bíróság megalakítására, vagy a határozathozatalra vonatkozó rendelkezéseit megsértették, vagy az ítéletet a fél meghallgatásának mellőzésével hozták, illetőleg azt nem indokolták;*
> *c) a választottbírósági ítélet az Alkotmányba vagy a magyar jognak feltétlen alkalmazást kívánó szabályába (közrendbe) ütközik.*

Eljárási szempontból fontos szabály, hogy a korabeli szabályozás 90 napos határidőt szabott, és a jogvesztő jelleggel szemben az igazolási kérelem előterjesztését lehetővé tette. Az egyes érvénytelenítési okok vonatkozásában a 362. § (1) c) pontjában szereplő fordulat érdemel különleges figyelmet, mivel ez – szemben a ma elfogadott, igen komplex, a későbbiekben részletesen bemutatásra kerülő értelmezéstől némiképpen, de nem teljes mértékben eltérően – a közrendet a magyar jog feltétlen alkalmazást kívánó szabályaként határozta meg.

A külföldi választottbíráskodással kapcsolatos korabeli álláspontot igen jól tükrözi a BH1980. 304. sz. alatt közzétett határozat, mely szerint külföldi választottbírósági határozat a magyar bíróságot nem köti, de bizonyítékként figyelembe vehető. A kérdéses ítélet azt is kimondja, hogy a külföldi választottbírósági határozat a magyar bíróságra ugyan kötőerővel nem bír, a Pp-ben szabályozott választottbírósági eljárás és az annak során hozott ítélet hatálya csak a belföldön lefolytatott ilyen eljárásra vonatkozik. Ez világosan kitűnik a Pp. XXIV. fejezetében foglalt rendelkezésekből. Annak természetesen nincs akadálya, hogy a bíróság a külföldi választottbíróság ítéletét mint bizonyítékot figyelembe

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 148 2018.01.12. 11:57:32

vegye, de csak a magyar bizonyítási eljárási szabályoknak megfelelően és a belföldi jog megfelelő alkalmazásával.

2. Érvénytelenítési okok az új Vbt-ben

Az Országgyűlés 2017. május 30. napján fogadta el a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvényt (a továbbiakban: Vbt.), amely 2018. január 1-jén lépett hatályba, felváltva az 1994. évi LXXI. törvényt (a továbbiakban: régi Vbt.).[244] Az 1994. évi Vbt. így több, mint húsz év után hatályon kívül helyezésre került.[245] Az új választottbírósági törvény igen hangsúlyos módon az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottságának (*United Nations Commission on International Trade Law*, UNCITRAL) 1985-ben elfogadott Mintatörvényét követi, figyelembe véve a Mintatörvény 2006-os módosításait is.[246] Az új Vbt. elfogadása – időpontját és egyes jellegzetességeit is tekintve – figyelemmel van a magyar polgári perrendtartás kodifikációjára, melynek eredményeként került elfogadásra a Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (új Pp.).[247]

---

244 A Vbt. közzétételére a Magyar Közlöny 2017. évi 85. számában került sor. Elérhetőség: http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK17085.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 23., 14:51

245 A választottbíráskodásról összefoglalóan a magyar jogban lásd különösen: Okányi: *Választottbíráskodás Magyarországon*…; Kecskés: *Arbitration Proceedings*. 659 – 692 o. A régi Vbt. kapcsán lásd különösen: Szász: *A választottbíráskodásról*… 8-11 o.; Horváth: *The New Arbitration Act*… 17 – 24. o..; Horváth: *A választottbíráskodásról szóló*…..; 335 – 340. o. Szász – Horváth: *Country Report*….; Kecskés – Lukács (szerk.): *Választottbírók könyve.;* A gyűjteményes kötet ismertetését lásd: Boóc: *Kecskés László – Lukács Józsefné*… 639 – 640. o.; Varga: *The Law and Practice* …

246 Az új Vbt. egyik első, hírlevél formátumú bemutatásához lásd: http://www.pwc.com/hu/hu/hirujsagok/assets/adohirujsag/tax_newsflash_578.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 23., 14:51 Az új Vbt. kapcsán lásd továbbá: Sárközy: *A választottbírráskodás státuskérdéseiről*…

247 A választottbírósági eljárás és a polgári perrendtartás újrakodifikálása összefüggései kapcsán lásd különösen: Szabó: *A választottbíráskodás hazai*... 118 – 127. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 149 2018.01.12. 11:57:32

Az új Vbt. számos újítást tartalmaz, melyek részben munkánk tárgyától függetlenek, részben azonban a dolgozat szempontjából kifejezetten lényegesek.[248] Röviden utalni kívánunk Bodzási Balázs véleményére, aki szerint Magyarország versenyképességének növelése szempontjából meghatározó jelentősége lehet az új Vbt-nek.[249]

Az új Vbt. által bevezetett egyik igen fontos újítás az, hogy a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő Állandó Választottbíróság (a továbbiakban: Kereskedelmi Választottbíróság) hatáskörébe került minden kereskedelmi ügy, azokat kivéve, amelyek a Sport Állandó Választottbíróság és a Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamara mellett működő választottbíróság hatáskörébe tartoznak. A Kereskedelmi Választottbíróság hatáskörének bővítésével párhuzamosan 2017. december 31-én megszűnt az Energetikai Állandó Választottbíróság és a Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróság, amely választottbíróságok hatáskörébe tartozó ügyeket a továbbiakban a Kereskedelmi Választottbíróság fogja elbírálni.

Eme szervezeti változásnak a választottbírósági ítélet érvénytelenítése vonatkozásában akkor lesz majd megítélésünk szerint szerepe, amikor az újjászervezett választottbíróságok által meghozandó ítéletek ellen a felek az első érvénytelenítési keresetet beadják majd. A Vbt. másik fontos újdonsága ugyanakkor – a későbbiekben kifejtendő eljárásújítás – a választottbírósági ítélet érvénytelenítése szempontjából is igen nagy jelentőséggel bírhat.

A választottbírósági ítélet érvénytelenítésére nyitvaálló okok igen hasonlatosak régi és az új Vbt-ben. Az új Vbt. vonatkozó szabályait az alábbiak szerint idézzük:

248 A régi Vbt. egyes vitatható pontjai kapcsán – melyek az új Vbt. kodifikálásakor is figyelmet kaptak – lásd különösen: Boronkay – ifj. Wellmann: *A választottbíráskodás helyzete*… http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2015_12_Boronkay-Wellmann.pdf letöltés ideje: 2017. 08. 23., 15:55 A választottbíráskodás néhány időszerű kérdéséről lásd: Törő: *Aktualitások a választottbíráskodással*… 5 – 11. o.; Pásztor: *A választottbíráskodás mint*… http://akk.uni-nke.hu/uploads/media_items/4ttt.original.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 13. 12:50

249 Lásd: Bodzási: *A gazdasági jogot*… http://ptk2013.hu/szakcikkek/bodzasi-balazs-a-gazdasagi-jogot-erinto-fobb-jogszabalyvaltozasok-2016-17-ben/6409 a letöltés ideje 2017. 09. 08. 13:41

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 150 2018.01.12. 11:57:32

47. § (1) A választottbírósági ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye. A választottbírósági ítélet rendes bírói úton csak a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránt indított perben vizsgálható felül.
(2) A választottbírósági ítélet a másik fél ellen előterjesztett kereset alapján a 7. § (2) bekezdésében meghatározott bíróság által és csak abban az esetben érvényteleníthető, ha
a) az érvénytelenítés iránt indított per felperese bizonyítja, hogy
aa) a választottbírósági szerződést kötő felek egyikének nem volt jogképessége vagy cselekvőképessége; vagy a választottbírósági szerződés annak a jognak a szabályai szerint, amelynek alávetették, ilyen alávetés hiányában pedig a magyar jog szerint nem érvényes; vagy
ab) a fél a választottbíró kijelöléséről, illetve a választottbírósági tanács eljárásáról nem volt szabályosan értesítve, vagy egyébként nem volt képes az ügyét előterjeszteni; vagy
ac) a választottbírósági ítélet a választottbíráskodásnak való alávetésben figyelembe nem vett, vagy azon kívül eső vitára terjed ki, illetve az ilyen alávetés terjedelmén túli döntést tartalmaz, azzal, hogy amennyiben az alá- és alá nem vetett ügyek egymástól elválaszthatók, a választottbírósági ítélet érvénytelenítése csak az alávetésen kívüli részben hozott döntés tekintetében kérhető; vagy
ad) a választottbírósági tanács összetétele vagy a választottbírósági eljárás nem felelt meg a felek megállapodásának - kivéve, ha a megállapodás ellentétes e törvény kötelezően alkalmazandó szabályával -, vagy ilyen megállapodás hiányában nem felelt meg e törvény rendelkezéseinek; vagy
b) a bíróság úgy ítéli meg, hogy
ba) a vita tárgya a magyar jog szerint választottbírósági útra nem tartozhat, vagy
bb) a választottbírósági ítélet a magyar közrendbe ütközik.
(3) Az érvénytelenítés iránti kereset a választottbírósági ítéletnek, ha pedig a 46. § szerinti kérelmet terjesztettek elő, a választottbírósági tanács e kérelem alapján hozott döntésének átvételét követő hatvan napon belül terjeszthető elő. E határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.
(4) A bíróság a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránt indított perben bármelyik fél indokolt kérelmére a per tárgyalását

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 151 2018.01.12. 11:57:33

> *legfeljebb kilencven napra felfüggesztheti annak érdekében, hogy a választottbírósági tanácsnak a 46. § korlátain belül lehetősége legyen a választottbírósági eljárást újranyitni vagy más olyan eljárási cselekményt megtenni, amellyel a választottbírósági tanács álláspontja szerint az érvénytelenségi ok kiküszöbölhető. Ebben az esetben az ítélettel megszűnt választottbírósági eljárás a bíróság által meghatározott célból és időtartamban folytatódik. Az újranyitott választottbírósági eljárásban hozott ítélet érvénytelenítése az annak átvételét követő hatvan napon belül keresetváltoztatással vagy viszontkeresettel kérhető.*
> *(5) A választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén a választottbírósági eljárás a választottbírák 12. § szerinti kijelölésével folytatódhat.*

A 47. § (4) bekezdésében szerepel egy igen fontos új eljárási lehetőség, az eljárás felfüggesztésének a lehetősége, melyet a későbbiekben részletesen kifejtünk.

Az új Vbt-hez fűzött miniszteri indokolás az alábbiakat mondja ki:

> 47. § *A Javaslat a Vbt.-vel egyezően szabályozza, hogy a választottbírósági ítélet rendes bírói úton milyen okból, milyen módon, milyen határidőben támadható meg. A Javaslat a választottbírósági ítélet érvénytelenítésével kapcsolatban egyértelművé teszi, hogy a keresetindításra abban az esetben is csak 60 nap áll rendelkezésre, ha az érvénytelenítést közrendbe ütközés miatt, vagy azért kérik, mert a vita választottbírósági útra nem tartozhat. A Javaslat továbbá nemcsak az ítélet választottbíróság általi kiegészítése, hanem annak kijavítása és értelmezés adása esetén is biztosítja a lehetőséget érvénytelenítés iránti per indítására.*
> *A Javaslat a „pergazdaságosság" szempontjára is figyelemmel megteremti a lehetőséget arra, hogy az érvénytelenítés iránti perben eljáró bíróság valamelyik fél kérelmére a per tárgyalását felfüggessze, annak érdekében, hogy a választottbírósági tanács a 46. § korlátain belül megteendő eljárási cselekményével orvosolja eljárása esetleges fogyatékosságát.*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 152 2018.01.12. 11:57:33

> *A Javaslat pótolja a Vbt. szabályozási hiányát, és meghatározza a választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén követendő eljárást. Az eljárás ebben az esetben a választottbírák 12. § szerinti kijelölésével folytatódhat, így ha valamelyik fél az eljárást folytatni kívánja, a választottbírákat újra ki kell jelölniük. Ennek során dönthetnek akár úgy is, hogy új összetételű tanács bírálja el az ügyet, de ha az érvénytelenítés miatt nem vesztették bizalmukat, akár az érvénytelenített ítéletet hozó tanács tagjait is jelölhetik.*[250]

Az indokolás által kiemelt újdonságokat külön részletesen tárgyalni fogjuk.

A Vbt. nagyon szűk körben határozza meg a választottbírósági ítélet érvénytelenségére alapot adó jog- és ténykörülményeket, amelynek elsődleges jogpolitikai indoka abban keresendő, hogy a választottbíróság felek közötti jogvitában a felek önkéntes alávetése alapján jár el, ebből eredően a feleknek választottbírósági szerződés megkötésekor figyelemmel kell lenniük arra, hogy jogvitájukat jogerősen (és végrehajthatóan) az adott ügyben eljáró választottbíróság dönti el. Ebből eredően a Vbt. a jogerős ítéletbe vetett társadalmi bizalom jegyében a jogerős ítélet ellen csak jelentős jogsértés esetén ad rendkívüli perorvoslatra lehetőséget.

Miként azt a BH 1998.550. sz. eseti bírósági határozat ki is mondja, külföldi választottbírósági határozat megtámadására, érvénytelenítésére – kivéve, ha a külföldi választottbíróság a felek kikötése alapján a magyar jogot alkalmazta – a magyar bíróságoknak nincs joghatósága.

Ahhoz, hogy magának az érvénytelenítési keresetnek a lényegét megértsük, fontos a választottbírósági eljárásnak és az állami bíróságnak a kapcsolatával is foglalkozni. Mindezt – az érvénytelenítési per természetének bemutatásával együtt – a Fővárosi Törvényszék 9.G.43.060/2014. sz. ügyben született ítéletének indokolása nagyon részletesen írja le:

> *A választottbírósági szerződéssel a megállapodást létrehozó felek a törvénykezési hatalmat gyakorló bíróság helyett szabadon választottak egy olyan, az eljárása során nem közhatalmi cselekményeket teljesítő személyt, akinek – illetve amelynek – az ítéletét a hatá-*

250 Lásd: http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf A letöltés ideje: 2017. 08 24. 12:21

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 153 2018.01.12. 11:57:33

lyával az állam úgy ismeri el, mintha az a törvénykezési hatalom gyakorlásával meghozott bírósági ítélet lenne. A választottbírósági szerződéssel és a keresetindítással létrehozott alaki jogviszony nem szerveződik az állam igazságszolgáltatási közjogi rendszerébe. A választottbírósági eljárás során kifejtett eljárási cselekmények nem hatalomgyakorlást jelentő magatartásra utalnak, megmaradnak a magánjogi jogviszonyok keretein belül. …

A választottbírósági eljárás – mint a felek és a választottbíróság részvételével létrejövő alaki jogviszony – a résztvevők számára az eljárási jogok gyakorlását és a kötelezettségek teljesítését úgy tette lehetővé és indokolttá, ahogy ezen alaki jogviszony tartalmát és hatályát a választottbírósági szerződés, a keresetindítás, a Vbt. és az Eljárási Szabályzat rendelkezései behatárolták. …

Az érvénytelenítési perben az állam bírósága azt ítélhette meg, hogy a hatályosan létrejött polgári eljárásban a felek és a választottbíróság eljárási jogaikat megfelelően gyakorolhatták-e, kötelezettségeiket teljesíthették-e, illetve a választottbíróság döntése a felek által szabott határon belül alakította-e a jogviszonyuk tartalmát. A Vbt. 55. § (2) bekezdésével nevesített érvénytelenítési okok sem a felek anyagi jogviszonyában jelentkező konkrét jogsérelmeket orvosolhatják.[251] *A Vbt. 55. § (2) bekezdésében írt érvénytelenítési okok az állam rendelkezési jogának sérelmét, valamint az állam által – feltétlen érvényesülést igénylő módon – alkotott vagy elismert alapvető szabályok lerontását mutatják. A Vbt. 55. § (2) bekezdésében írt érvénytelenítési okok a felek jogviszonyán túlmutatnak, ezzel együtt nem a felek adott anyagi jogi jogviszonyában értékelhető jogsérelmet küszöbölik ki. …*

Az érvénytelenítési kereset megindítása sem jelentheti azt, hogy ezzel visszaszállna az állam bíróságára az a jog, hogy a felek közötti és megnevezett anyagi jogvitát elbírálja, akár közvetett módon. Az érvénytelenítési per alapjául szolgáló jogviszony nem a választottbírósági eljáráshoz vezető jogvitát kiváltó anyagi jogviszony. Az érvénytelenítési per alapjául szolgáló jogviszony kizárólag a választottbírósági eljárásként megnevezett alaki jogviszony.

251 Itt értelemszerűen a régi Vbt. szakaszaira történik az utalás.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 154 2018.01.12. 11:57:33

A fenti idézet megítélésem szerint a gyakorlat igényeire figyelemmel, de elméleti megközelítéssel adekvát módon jelöli ki az érvénytelenítési kereset jellegét, melyet egyébként a jogot kereső félnek az érvénytelenítési kereset benyújtásakor mindenképpen célszerű figyelembe vennie.

3. Az érvénytelenítési okok rendszere és gyakorlata a régi és az új Vbt. alapján

Az egyes érvénytelenítési okok megfogalmazása kapcsán az új és a régi Vbt. között jelentős különbség, hogy az új Vbt. egyértelműen kimondja, hogy az érvénytelenítésre akkor kerülhet sor, amennyiben felperes az érvénytelenítési ok fennálltát bizonyítja, vagyis ebben a körben a felperesi bizonyítási teher egyértelműen megfogalmazásra és kifejezésre kerül. Az alábbiakban az egyes érvénytelenítési okokat tekintjük át részletesen, bemutatva a vonatkozó gyakorlat egyes megállapításait is.

3.1. *A választottbírósági szerződést kötő felek egyikének nem volt jogképessége vagy cselekvőképessége; vagy a választottbírósági szerződés annak a jognak a szabályai szerint, amelynek alávetették, ilyen alávetés hiányában pedig a magyar jog szerint nem érvényes*

Ezen érvénytelenítési ok tulajdonképpen két esetkört foglal magában, erre figyelemmel ezek teljesen önálló tárgyalása indokolt. Az első kérdés azzal foglalkozik, hogy ha valamelyik fél nem rendelkezik cselekvőképességgel avagy jogképességgel, akkor ez a státusbeli hiány nyilvánvalóan a perképesség hiányához, az eljárás teljes mértékű hibás mivoltához fog vezetni. Megjegyzendő, hogy ez alapvetően olyan ok, amely sok esetben az eljárás elején ismert, vagy az eljárás folyamán kell, hogy ismertté váljon. Így abban az esetben, amennyiben az érvénytelenítési perben erre hivatkozó fél már korábban ismerte vagy ismerhette ezen ok fennálltát, úgy megítélésünk szerint mindenképpen vizsgálandó kérdés, hogy a *waiver of right to object*-et alkalmazni lehet-e, azaz lehet-e azt mondani, hogy a fél már az eljárás folyamán lemondott a kifogás jogáról.[252]

[252] A kifogás jogáról történő lemondáshoz (*waiver of right to object*) lásd különösen: Blackaby – Partasides – redfern – Hunter: *Redfern and Hunter*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 155 2018.01.12. 11:57:33

A Vbt. 5. §-a ugyanis – összhangban a Mintatörvény rendelkezéseivel – kimondja, hogy azt a felet, akinek tudomása van arról, hogy e törvény bármely, a felek eltérő megállapodását megengedő rendelkezésének vagy a választottbírósági szerződés bármely előírásának nem tettek eleget, és az eljárásban továbbra is részt vesz, anélkül, hogy ezen mulasztás miatti kifogását haladéktalanul, vagy ha arra határidőt szabtak, e határidőn belül bejelentené, úgy kell tekinteni, mint aki a kifogás jogáról lemondott.

Természetesen elképzelhető, még ha kicsi is a valószínűsége, hogy valamelyik fél ténylegesen csak a választottbírósági eljárás lefolytatását követően szerez tudomást arról, hogy az ellenfél vagy valamelyik peres fél nem rendelkezett cselekvőképességgel vagy jogképességgel, de a fentiek alapján megítélésem szerint az érvénytelenítési eljárás során ezt mindenképpen igazolnia kell.

A régi Vbt. 55. § (1) bekezdés a) pontja tartalmaz ezzel teljes mértékben azonos szabályozást. Az esetjog kapcsán érdemes utalni a Legfelsőbb Bíróság Gfv. XI.310.452/2008/4. sz. alatti döntésére. A választottbírósági eljárás alperese az Albán Köztársaság Magyarországi Nagykövetsége volt. A Legfelsőbb Bíróság azért érvénytelenítette a választottbíróság ítéletét, mivel a nagykövetség nem rendelkezik jogképességgel. A Bécsi Szerződés 3. cikk 1/A pontja alapján a diplomáciai képviselet feladatköre a küldő állam képviselete a fogadó államban. Ebből a rendelkezésből az is következik, hogy a nagykövetség a külföldi állam képviseleti szerve, így egy nagykövetség önállóan nem rendelkezik jogi személyiséggel. A Legfelsőbb Bíróság kiemelte, hogy amikor az ítélet meghozatalának tényéről az Albán Köztársaság tudomást szerzett, keresetindításra jogosult félként jogszerűen kérhette a választottbírósági ítélet érvénytelenítését, mert az rá vonatkozóan is tartalmazott rendelkezést akként, hogy a képviselő által a képviselt fél válik jogosulttá, illetve kötelezetté.[253] Természetesen egyéb esetekben is hivatkoztak a felek a régi Vbt. 55. § (1) bekezdés a) pontjára, de ezeket az eljáró bíróságok nem találták alaposnak.[254]

Az ugyanezen pont alatt szabályozott másik eset, mely szerint akkor is érvényteleníthető a választottbíróság ítélete, ha a választottbírósági

on…. 594 skk.o.

253 Ezzel kapcsolatban lásd: Murányi: *Az állami bíróságoknak*… 342. o.

254 Lásd pl. Gfv.X.30.296/2009/5. sz. jogeset.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 156 2018.01.12. 11:57:33

szerződés annak a jognak a szabályai szerint, amelynek alávetették, ilyen alávetés hiányában pedig a magyar jog szerint nem érvényes, számos fontos kérdést vet fel. Először is nem függetleníthető a nemzetközi választottbíráskodásban ismert alapelvtől, a *Kompetenz-Kompetenz* elvétől, mely szerint a választottbíróság saját hatásköréről – beleértve bármely, a választottbírósági szerződés létezését vagy érvényességét illető kifogást – maga dönt. Ebből a szempontból a szerződés részét képező választottbírósági kikötést úgy kell tekinteni, mint a szerződés egyéb kikötéseitől független megállapodást. Ebből az is következik, hogy a választottbíróságnak az a döntése, amely szerint egy szerződés érvénytelen, önmagában nem vonja maga után a választottbírósági kikötés érvénytelenségét. Megjegyzendő, hogy amíg az előbbiekben tárgyalt feltétel esetében – miként az kiemelésre került – adott esetben nehezen lehet azt bizonyítani, hogy arról az eljárás folyamán arról nem szerzett tudomást, a választottbírósági szerződés érvénytelensége lehet olyan kérdés, amelyről valóban a fél hitelt érdemlő és valós bizonyságot csak az ítélet kézhez vételével szerez. A joggyakorlat ebben a kérdésben nagyon sok fontos tanulsággal szolgál.

Először is érdemes a 3/2013. sz. Polgári Jogegységi Határozatot megemlíteni, amely kimondja, hogy fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapuló választottbírósági kikötés tisztességtelen. A bíróság e kikötés tisztességtelenségét hivatalból köteles észlelni, de annak semmisségét csak akkor állapíthatja meg, ha a fogyasztó – a bíróság felhívására – arra hivatkozik. A jogegységi határozat indokolása a választottbírósági vitarendezés lényegére is kiható módon igen lényeges szempontokat rögzít:

> *A választottbírósági kikötés szerződésen alapuló bíróválasztás: az érintett felek akaratuk kölcsönös és egybehangzó kifejezésével abban állapodnak meg, hogy jogvitájuk eldöntését a választottbíróságra bízzák, ezzel együtt a rendes bíróságok eljárását mellőzik. Az ilyen megállapodásban a felek szabadon dönthetnek arról, mely ügyleteikre, illetve az adott ügylet keretében mely kérdésekre kötik ki a választottbíróság eljárását és szabadon határozzák meg az eljáró választottbíróságot is. A Ptk. 7. §-a nem kötelezővé, hanem választhatóvá teszi a szerződéses jogviszony alanyai számára jogvitájuk választottbírósági*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 157 2018.01.12. 11:57:33

útra terelését. A választottbírósági megállapodással létrejövő jogviszony tartalmát a felek rendelkezési joga tölti ki tartalommal, ezért az ilyen kikötés nem tartozik a Ptk. 209. § (6) bekezdésének hatálya alá.
Az irányelv Melléklete a tisztességtelennek minősülő feltételek felsorolását tartalmazza. Ennek az 1.q) pontja kifejezetten nevesíti az olyan feltételt, amelynek tárgya vagy hatása az, hogy kizárja vagy gátolja a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybevételében, különösen arra kötelezve a fogyasztót, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbírósághoz fordulhat. Az irányelv német, angol illetve francia nyelvű változata még egyértelműbb kifejezést használ (Schiedsgerichtsverfahren, arbitration, illetve arbitrage), ami kifejezetten a választottbíróságra utal. A Vbtv. 3. § (1) bekezdés szerint választottbírósági eljárásnak a bírósági peres eljárás helyett van helye, vagyis hatályos jogunkban a választottbírósági kikötés kizárólagos, mindig kizárja a rendes bírói út igénybevételét. A választottbírósági kikötés tisztességtelenségét tehát éppen a kizárólagossága alapozza meg, vagyis az, hogy a rendes bírói utat kizárja és ezáltal a fogyasztót az igényérvényesítési lehetőségeiben korlátozza. Mindebből az következik, hogy az irányelv céljainak, Melléklete 1.q) pontja szövegének és ezáltal a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontjának az az új Ptk.-ban már egyértelműen érvényre juttatott értelmezés felel meg, amely az általános szerződési feltételen vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapuló választottbírósági kikötést tisztességtelennek tekinti. Fogyasztói szerződésben választottbírósági eljárást érvényesen tehát csak egyedi megtárgyalás alapján lehet kikötni. (Az egyedi megtárgyalás tényének vizsgálati szempontjait a Legfelsőbb Bíróság 2/2011.(XII.12.) PK véleményének 2. pontja rögzíti.) [255]

A fenti idézet egyik leglényegesebb pontja az, hogy a választottbírósági vitarendezés helyét az igazságszolgáltatás rendszerében adekvát módon mutatja be.

255 Lásd: http://www.kuria-birosag.hu/hu/joghat/32013-szamu-pje-hatarozat A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 21:17

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 158 2018.01.12. 11:57:33

A választottbírósági szerződés érvénytelensége kapcsán mindenképpen utalni szükséges az EBH 2003.959. sz. alatt közzétett döntésre, amelyben a Legfelsőbb Bíróság azt mondta ki, hogy a választottbírósági szerződés akkor is jogszabályba ütközik, ha abban a felek olyan választottbíróság eljárását kötötték ki, amelynek fennállása és működése törvénysértő. Ilyennek minősült a hivatkozott ügyben ama eseti Választottbíróság, amely a perbéli időszakban ténylegesen állandó Választottbíróságként működött anélkül, hogy arra külön törvényi felhatalmazással rendelkezne. A Legfelsőbb Bíróság ebben az ügyben rámutatott arra, hogy az Internet Szolgáltatók Tanácsa által támogatott eseti Választottbíróság néven működő Választottbíróság csak nevében eseti, ténylegesen az ügyek meghatározott körében állandó Választottbíróságként működő Választottbíróság, hiszen székhellyel, postacímmel és meghatározott állandó szervezettel rendelkezett.[256]

A választottbírósági szerződés érvénytelensége kapcsán egy aránylag friss ügyben a Kúria fontos megállapításokat tett.

A választottbírósági eljárásban a felperes a keresetét – szerződésben alkalmazott választottbírósági kikötés alapján – a Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróságnál nyújtotta be. A választottbírósági eljárás során az alperes először hatásköri kifogást terjesztett elő arra hivatkozással, hogy fogyasztónak minősül, ezért a vele szemben alkalmazott választottbírósági kikötés – figyelemmel a fent hivatkozott 3/2013. PJE határozatra – érvénytelen. Ezt követően azonban a hatásköri kifogását a tárgyaláson tett, jegyzőkönyvbe foglalt nyilatkozatában nem tartotta fenn, és perbe bocsátkozott.

A választottbíróság az érdemi ítéletében marasztalta az alperest. Az alperes az őt marasztaló ítélet érvénytelenítése iránt keresetet terjesztett elő a Fővárosi Törvényszéknél. Azzal érvelt, hogy fogyasztónak minősül, ezért a választottbírósági kikötés őt – többek között a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv alapján – nem köti, a Választottbíróság hatáskörének hiányára tehát bármikor, akár a választottbírósági ítélet meghozatalát követően is hivatkozhat.

256 Az intézményes és az eseti választottbíráskodás összefüggései kapcsán lásd különösen: Kovács: *A választottbírósági eljárások*… http://www.kovacskazmer.hu/docs/eloadasok/A-valasztottbirosagi-eljarasok-es-az-eseti-valasztott-biraskodas-Magyarorszagon.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 22:40

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 159 2018.01.12. 11:57:33

A Fővárosi Törvényszék, és az annak jogerős ítéletét helyben hagyó Kúria nem osztotta az alperes álláspontját. A Kúria hangsúlyozta, hogy az alperes jegyzőkönyvbe foglalt, ekként írásbeli nyilatkozatával kifejezte azt az akaratát, hogy a vele szemben előterjesztett keresetet a Választottbíróság bírálja el. Ezzel a felek között a választottbírósági eljárás során érvényes választottbírósági szerződés jött létre. Az 93/13/EGK irányelv tehát a jelen esetben nem volt alkalmazható, többek között azért, mert a választottbírósági kikötés nem általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapult.

A Kúria az alperes hatásköri kifogására tekintettel vizsgálta a fogyasztó fogalmát is. A Kúria ismét kiemelte: önmagában az a tény, hogy a befektetési szolgáltató egy ügyfelet a befektetési szolgáltatási tevékenységre irányadó szabályok szerint „lakossági ügyfél"-nek minősít, nem jelenti azt, hogy az ügyfél fogyasztónak is minősül. E szabályokat ugyanis a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseivel együtt kell alkalmazni. A konkrét esetben az ügyfél jogi személy volt, akinek fogyasztói minőségét a régi Ptk. szerint volt szükséges vizsgálni, mely szerint fogyasztónak a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül eső célból szerződést kötő személy minősül. A Kúria megerősítette, hogy e rendelkezés értelmezése során elsősorban nem abból kell kiindulni, hogy mi a cégjegyzékbe bejegyzett főtevékenysége az adott jogi személynek, hanem jelentőséget kell tulajdonítani a cég által kötött ügyletek gyakoriságának, terjedelmének.[257]

3.2. *A fél a választottbíró kijelöléséről, illetve a választottbírósági tanács eljárásáról nem volt szabályosan értesítve, vagy egyébként nem volt képes az ügyét előterjeszteni*

Ezen ok a régi Vbt. hatálya alatt is az egyik leggyakrabban hivatkozott érvénytelenítési oknak tekinthető és valójában itt is két külön feltételről beszélhetünk. Az első feltétel ugyanis azt mondja ki, hogy a választottbíró kijelöléséről, illetve a választottbírósági tanács eljárásáról a felet megfelelő módon, bizonyíthatóan értesíteni szükséges. Ha ez elmarad,

257 Lásd ezzel kapcsolatban: https://www.gfmt.hu/hir/ujabb-elvi-jelentoseguitelet-a-valasztottbirosagi-iteletek-ervenytelenitese-targyaban.php A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 23:24

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 160 2018.01.12. 11:57:33

akkor az igazságszolgáltatás egyik alapelve sérül, hiszen az érintett fél nem tud részt venni az eljárásban, alapvető eljárási jogait nem tudja gyakorolni. Fentiek alapján az esetjogban számos, eme megtámadási okra vonatkozó példával találkozhatunk.

Érdemes megemlíteni a Kúria Gfv.VII.30.282/2015/10. sz. ítéletét, mely egy, a Budapesti Ügyvédi Kamara támogatásával működő Eseti Választottbíróság ítéletét helyezte hatályon kívül, alapvetően eljárási szempontok alapján. Az ügy lényege az alábbiak szerint foglalható össze. A felek között az nem volt vitatott, hogy a 2007. május 16-án általuk megkötött, az alperes javára vételi és használati jogot alapító szerződésben, az abból eredő jogviták elbírálására kikötötték az eseti választottbíróság eljárását. Az eljárás lefolytatására pedig alkalmazni rendelték az Eljárási Mintaszabályzatot.

A felperes a felülvizsgálati kérelmében megalapozottan hivatkozott arra, hogy az eseti Választottbíróság az eljárása során a saját Eljárási Mintaszabályzatában írtakat nem tartotta be, sérült a bíróválasztási joga és az eljárás során sem biztosították jogszerű képviseletét. E körben a Kúria hivatkozik az Eljárási Mintaszabályzat 7. § 1. pontjában, illetve 11. § 2. pontjában írtakra. A 7. § 1. pontja értelmében a felperes a keresetlevél felperesi választottbíró részére történő megküldésével egyidejűleg a keresetlevélben is megjelöli az általa jelölni kívánt választottbírót, aki – amennyiben a jelölést elfogadja – az elfogadásról a feleket írásban, alakszerű nyilatkozatban 8 napon belül értesíti és a keresetlevél kézbesítésével (másolatban erről a felperest is értesítve) felhívja az alperest választottbíró-jelölésére és érdemi ellenkérelme előterjesztésére.

Az Eljárási Mintaszabályzat 11. §-ának 2. pontja szerint a perindítás hatálya akkor áll be, amikor az eseti választottbírósághoz benyújtott keresetet az ellenérdekű féllel közlik. Az ismertetett rendelkezésekre tekintettel az Eljárási Mintaszabályzat 9. §-a 3. pontjának az a rendelkezése, mely szerint a jogi képviselővel eljáró felet a jogi képviselő útján kell értesíteni az eljárási cselekményekről, csak a perindítás hatályának az alperessel szembeni beállása esetén, akkor alkalmazható, ha ő az ellenkérelméhez csatolja a jogi képviselője meghatalmazását.

A választottbírósági eljárás felperese birtokában lévő, az ellenérdekű fél által a választottbírósági eljárás megindulása előtt évekkel korábban

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 161 2018.01.12. 11:57:33

készített, egy esetleges későbbi választottbírósági eljárásban történő jogi képviseletének ellátására szóló ügyvédi meghatalmazás nem mentesíti a választottbírósági eljárásban a felperes által jelölt választottbírót az alól a kötelezettsége alól, hogy az Eljárási Mintaszabályzat 7. § 1. pontjának megfelelően, a keresetlevelet és annak mellékleteit – köztük a választottbíró jelölésére vonatkozó felhívást – közvetlenül az ellenérdekű félnek küldje meg.

A választottbírósági eljárás megindításának hatálya ugyanis az ellenérdekű féllel, a választottbírósági alperessel szemben, csak a keresetlevél részére történő közvetlen megküldésével áll be, így vele szemben az eljárás csak ekkor tekinthető megindultnak. Az Eljárási Mintaszabályzat 9. § 3. pontjában írtak csak akkor irányadóak, ha az eljárás megindításának hatálya beállt, azaz az ezt követő eljárási cselekményekre alkalmazhatók.

Miután a választottbírósági iratokból megállapíthatóan az eseti választottbíróság felperese által választott választottbíró a keresetlevelet nem az Eljárási Mintaszabályzat 7. § 1. pontjában foglaltaknak megfelelően, azaz nem közvetlenül az ellenérdekű fél alperesnek kézbesítette, az alperessel szemben az eseti választottbírósági eljárás hatálya nem állt be. Az alperes a választottbíró kijelöléséről, illetve a választottbíróság eljárásáról nem volt szabályosan értesítve. Az eseti választottbíróság eljárása nem felelt meg az Eljárási Mintaszabályzat rendelkezéseinek, ekként nem felelt meg a felek megállapodásának. Ebből következően megvalósult a Vbt. 55. § (1) bekezdésének *c)* és *e)* pontjában foglalt érvénytelenítési ok. Emiatt a jogerős ítélet a Vbt. 55. § (1) bekezdés *c)* és *e)* pontjába ütközik, mert ezeknek az érvénytelenítési okoknak a megvalósulása ellenére az elsőfokú bíróság az érvénytelenítés iránti keresetet elutasította.

Szintén lényeges eljárási kérdés vezetett az érvénytelenítéshez a Gfv. X. 30.229/2009/4. sz. ügyben. Ebben az ügyben a Legfelsőbb Bíróság nem tekintette szabályszerűen kézbesítettnek a keresetlevelet abban az esetben, amikor azt a törölt cég tulajdonosának kézbesítési megbízottja részére küldték meg.

Miként azt Murányi Katalin kiemeli, a Legfelsőbb Bíróság egy másik esetben, a Gfv. XI. 30.292/2007/7. sz. döntésben akként foglalt állást, hogy a cég székhelyéről nem kereste jelzéssel visszaérkezett

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 162 2018.01.12. 11:57:33

irat szabályszerűen kézbesítettnek tekinthető.[258] Ebben a döntésben nyilvánvalóan ama elvárás fogalmazódik meg, hogy egy gazdasági társaságnak hivatalosan regisztrált székhelyén elérhetőnek kell lennie, és az elérhetőség hiánya esetén annak minden jogkövetkezményét a gazdasági társaságnak kell viselnie. Megjegyzendő, hogy a Ctv. 74. §-a értelmében ez törvényességi felügyelet lefolytatására okot adó körülmény.

A választottbírósági eljárásról történő tudomásszerzés különösen lényeges egy külföldi választottbírósági eljárás esetében.[259] Habár nem az érvénytelenítés, hanem a külföldi választottbírósági határozat magyarországi végrehajtása kapcsán merült fel az a fontos jogi kérdés, melyben a Legfelsőbb Bíróság a BH 1999.270. sz. alatt közzétett határozatban akként foglalt állást, hogy külföldi választottbíróság határozata alapján kért végrehajtási eljárásban a végrehajtási kérelemhez csatolni kell a választottbírósági kikötést tartalmazó eredeti megállapodást vagy annak megfelelően hitelesített másolatát, illetőleg az arra vonatkozó bizonyítékot, hogy a határozat által kötelezett adósnak a tárgyalásra szóló idézést legalább egy ízben megfelelő módon kézbesítették. A becsatolás elmulasztása lényeges eljárási szabálysértés. A tárgybani eset szerint a végrehajtást kérő a Cluji Mezőgazdasági, Ipari és Kereskedelmi Kamara melletti Kereskedelmi Döntőbizottság határozatát kívánta végrehajtatni.

Az elsőfokú bíróság a végrehajtási kérelemnek helyt adott. Adósi fellebbezés nyomán a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte az elsőfokú végzést. Ennek indoka az volt, hogy a hiteles másolatban becsatolt választottbírósági határozatból az volt megállapítható, hogy az adós – alperes – a választottbírósági eljárásban nem vett részt, ezért a végrehajtást kérőnek csatolnia kellett volna olyan iratot vagy annak hiteles másolatát, melyből kitűnik, hogy a határozat által kötelezett adósnak az idézést legalább egy ízben megfelelő módon kézbesítették – ilyen iratot azonban a végrehajtást kérő nem csatolt.

Habár itt végrehajtás megtagadásáról van szó, nagyon lényeges, hogy

258 Lásd: Murányi: *Az állami bíróságoknak*… 343. o.

259 A rendelkezésre álló – igen gazdag – irodalomból összefoglaló jelleggel lásd: Einhorn: *The Recognition and Enforcement*… 43 – 65. o. https://ssrn.com/abstract=1925208 letöltés ideje: 2017. 08. 24. 15:42

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 163 2018.01.12. 11:57:33

a szabály jogpolitikai indoka azonos a tárgyalt érvénytelenítési okkal: ha és amennyiben a választottbírósági eljárás alperese objektív módon nincsen abban a helyzetben, hogy az eljárásban részt tudjon venni, hiszen az eljárásról nincs megfelelő módon értesítve, akkor vele szemben őt marasztaló, rá nézve kötelezettséget megállapító ítéletet nyilvánvaló módon nem lehetséges hozni. [260]

Az ugyanezen pontban szereplő másik érvénytelenítési ok az előzőhöz képest kicsit talán komplexebb. Érvénytelenítésre lehetőséget ad abban az esetben, amennyiben bizonyításra kerül, hogy a sérelmet szenvedett fél (a választottbírósági eljárásban vesztes fél) nem volt képes az ügyét megfelelően előadni. Eme fordulat helyes és szakszerű értelmezése az eljáró bíróságok számára nem kis feladatot ró. Megítélésem szerint ennek a kérdéskörnek az értelmezése szoros összefüggésben van a választottbírósági eljárás egy fontos alapelvével, a felek egyenlő elbánásban történő részesítésének elvével, melyet az új Vbt. – a régi Vbt-hez hasonló módon – az alábbiak szerint határoz meg:

> *29. §. A feleket a választottbírósági eljárás során egyenlő elbánásban kell részesíteni, és mindegyik félnek meg kell adni a lehetőséget arra, hogy az ügyét előadhassa.*

A Vbt. 29. §-a és az itt tárgyalt érvénytelenítési ok egymással szoros kölcsönhatásban állnak: ha és amennyiben az érvénytelenítési pert azon a jogcímen indítják meg, hogy a fél az ügyét megfelelő módon nem tudta előadni, gyakorta kerül hivatkozás erre az alapelvre. A régi Vbt-hez írott tankönyv eme elvet akként határozza meg, hogy „*a megfogalmazás arra*

260 A külföldi választottbírósági határozatok végrehajtásának némiképpen eltérő, de témánk vonatkozásában fontos szempontjait rögzíti a BH. 1999.223. sz. határozat, amely azt mondja ki, hogy lényeges eljárási szabályt sért a bíróság, ha a külföldi végrehajtást kérőnek a külföldi választottbírósági határozat végrehajtási tanúsítvánnyal való ellátása iránti kérelme elbírálásakor a New York-i Egyezményben előírt okiratok csatolásának hiányában hoz érdemi döntést. A kérdés tágabb összefüggéseiről lásd: Coutelier-Loic: *Annulment and Court…* https://ssrn.com/abstract=1957278 A letöltés ideje: 2017. 08. 24. 16:09

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 164 2018.01.12. 11:57:33

utal, hogy a jogszabály nemcsak egyszerű nyilatkozattételi jogot biztosít a feleknek, hanem ennél többről van szó. Megítélésünk szerint ide tartozik az is, hogy a félnek joga van bizonyítékok és bizonyítási indítványok beterjesztésére, stb."[261]

Kész Lívia álláspontja szerint ez az elv ekvivalens a polgári perre irányadó Pp. 2. §-nak (1) bekezdésében szereplő alapvetéssel, melynek értelmében a peres bíróság feladata, hogy a feleknek a jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogát érvényesítse, ily módon lehetőséget nyújtson a bírósági út igénybevételére és a jogvita pártatlan eldöntésére.[262]

Az EBH2007. 1705. sz. alatt közzétett ügyben az került kimondásra, hogy a felperesnek az ügy előadhatóságára vonatkozó joga nem sérül, ha bár az alperes utolsó válasziratát követően a választottbíróság nem hívta fel a felperest az észrevételei megtételére, de az alperesnek ez a válaszirata a korábbi – felperes által már ismert – ténybeli és jogi álláspontho képest változást nem tartalmazott.

Ezzel szemben az EBH2011. 2421. sz. alatt közzé tett elvi határozat rögzíti, hogy a *választottbírósági eljárásban is irányadó tisztességes eljárás elvéből következően a választottbíróságnak is közölnie kell a felekkel, hogy a perben felmerült tények, adatok alapján meghatározott semmisségi ok fennálltát észleli, ehhez képest milyen bizonyításra lehet szükség és lehetőséget kell adnia a feleknek a bizonyítási indítványaik, érdemi nyilatkozataik e körben való megtételére. Ennek elmulasztása esetén a feleknek az ügyük előadhatóságához való joga sérül, ez pedig megalapozza a választottbíróság ítéletének* a régi Vbt. 55. § (1) bekezdés c) pontja alapján történő érvénytelenítését.

Nagyon fontos – több esetre irányadó – szempontokat rögzít a BH2003. 127. sz. alatt közzétett határozat, mely szerint a *Választottbíróságnak az a döntése, hogy a fél által megjelölt bizonyítási indítványnak helyt ad-e vagy sem, nem tartozik az ügy előterjeszthetőségének fogalmi körébe.* An-

261 Lásd ezzel kapcsolatban: Horváth – Kálmán: *Nemzetközi eljárások joga*… 114. o.

262 Lásd: Kész: *A választottbíróság eljárása*… http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/kesz_livia__a_valasztottbirosag_eljarasa[jogi_forum].pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 16:06

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 165 2018.01.12. 11:57:34

nak elbírálása, hogy a fél által kért bizonyítás szükséges-e, az érdemi döntés körébe tartozik, mely alapvetően nem képezheti egy érvénytelenítési per tárgyát. A korábban már idézett, a Fővárosi Törvényszék 9.G.43.060/2014. sz. ügyben meghozott ítélet is hasonló okfejtést tartalmaz ezen érvénytelenítési ok vonatkozásában az alábbiak szerint:

> *„A választottbírósági eljárás irataiból az érvénytelenítési per tárgyalása után az volt megállapítható, hogy az eljárási cselekményeivel – a tárgyalás berekesztéséig mindvégig – a választottbíróság mindegyik fél számára biztosította a tényállások megtételére a lehetőséget, illetve biztosította bizonyítási eszköz megjelölési jog gyakorolhatóságát is. A felek által állított eseménytörténeti és jogi tények megítéléséhez szükséges eljárási cselekményeit az Eljárási Szabályzat 17. § (1) bekezdésével és 35. § (4) bekezdésével összhangban úgy határozhatta meg a választottbíróság maga, ahogy azt az állam bírósága ebben az érvénytelenítési perben sem volt jogosult felülbírálni. A választottbíróság annak lehetőségét volt köteles megadni, hogy mindegyik fél egyenlőképpen megjelölhesse bizonyítási eszközeit."*

Álláspontom szerint az itt idézett ítélet nagyon világosan írja le azt, hogy a választottbíróság mikor teljesíti ama alapelvet, hogy mindegyik felet egyenlő bánásmódban részesíti, és lehetőséget ad arra, hogy a fél az ügyét előadhassa: az ítélet értelmezésében ez azt jelenti, hogy a választottbíróság annak lehetőségét köteles megadni, hogy mindegyik fél egyenlőképpen megjelölhesse bizonyítási eszközeit. Az azonban, hogy ezekből mely bizonyítási indítványnak ad helyt a választottbíróság, és melyiknek nem, az alapvetően – és a választottbírósági eljárás lényegére rámutatva – a választottbíróság kompetenciája, és az érvénytelenítési per ezzel ellentétes értelmezése az érvénytelenítési pert a Vbt. által rá ruházott jogi tartalmától fosztaná meg.

Érdemes továbbá utalni a Legfelsőbb Bíróságnak az EBH 2007.1705. sz. ügyben kifejtett álláspontjára, mely szerint az ügy előadhatóságának fogalmába beletartozik az is, hogy a fél a másik fél álláspontját megismerhesse és az arra vonatkozó álláspontját kifejthesse. A felperesnek

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 166 2018.01.12. 11:57:34

azonban ez a joga nem sérült abból eredően, hogy a Választottbíróság az alperes újabb beadványát követően nem hívta fel a felperest arra vonatkozó további álláspontjának kifejtésére, miután megállapítható, hogy a korábban előterjesztett kérelmek és nyilatkozatok alapján mindkét fél álláspontja ismert volt, így az újonnan előterjesztett beadvány új elemet, nóvumot nem tartalmazott.[263]

Fontos érvrendszert, és talán más ügyekben is jól hasznosítható összegző megállapítást tartalmaz a Legfelsőbb Bíróság Gfv: XI.30.520/2007/6. sz. ítélete az alábbiak szerint:

> *„a választottbíráskodás a polgárok és szervezeteik szerződésén alapuló, az államot, a bírósági szervezetet mellőző vitarendezési mód, az állam a választottbíróság döntéseit csak akkor ismeri el és hajtja végre, ha a jogvita igazságos eldöntésének eljárási feltételeit biztosították és ezt be is tartották. Egyenlő elbánás, mindegyik félnek meg kell adni a lehetőséget arra, hogy ügyét előadhassa. A választottbíróság olyan ténybeli alapra helyezte a döntését, amellyel kapcsolatban a feleknek nem volt módjuk kifejteni az álláspontjukat és ilyen értelemben az ügyüket nem adhatták elő."*

Szintén az ügy előadhatóságának akadálya merült fel a Legfelsőbb Bíróság Gfv.X.30.188/2011/9. sz. alatt meghozott határozatában. Ebben az ügyben a Legfelsőbb Bíróság – iránymutató módon – azt mondta ki, hogy a Választottbíróság indokolatlanul korlátozta a feleket ügyük előadásában, amikor a hivatalból észlelt semmisség körében nem hívta fel őket jogi álláspontjuk, nyilatkozataik és bizonyítékaik előterjesztésére, mely ütközik a tisztességes eljárás alapkövetelményével. Ebből következően a Választottbíróság olyan ténybeli alapra helyezte a döntését, amellyel kapcsolatban a feleknek nem volt módjuk kifejteni a jogi álláspontjukat, és ilyen értelemben az ügyüket nem adhatták elő.

263 Lásd részletesen: Murányi: *Az állami bíróságoknak*… 343. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 167 2018.01.12. 11:57:34

3.3. *A választottbírósági ítélet túlterjeszkedik a választottbírósági alávetéshez tartozó jogvitán*

Ennek a megtámadási oknak az a lényege, hogy akkor lehet eme pontra hivatkozással kérelmezni a választottbírósági ítélet érvénytelenítését, ha az ítélet olyan jogvitás ügyben került meghozatalra, amelyre nem terjednek ki a választottbírósági szerződés rendelkezései. Murányi Katalin a régi Vbt. kapcsán megjegyzi, hogy az eme kérdést szabályozó, régi Vbt. 55. § (1) bekezdés d) pontját a bírósági gyakorlat szerint a régi Vbt. 5. § (4) bekezdésében és 6. §-ban foglaltakkal együtt kell alkalmazni.[264] A régi Vbt. 5. § (4) bekezdése azon, a választottbírósági gyakorlatban nagy jelentőséggel szereplő szabályt tartalmazza, mely szerint az is érvényes választottbírósági szerződésnek tekinthető, amennyiben felperes a keresetlevélben állítja, alperes pedig nem tagadja azt, hogy a felek között választottbírósági kikötés jött létre.

Említést érdemel e körben a Legfelsőbb Bíróság BH 2007.193. sz. alatti határozata, amelynek értelmében, amennyiben a fél a Választottbíróságnak a hatáskör kérdésében hozott határozata ellen nem fordul bírósághoz, önmagában ez nem zárja ki, hogy később a régi Vbt. 55. § (1) bekezdés d) pontja alapján érvénytelenítési pert kezdeményezzen.

Fontos megemlíteni ezen érvénytelenítési ok tekintetében a Legfelsőbb Bíróság LB-H-GJ-2009-51. sz. határozatát.Az ügy tényállásának lényeges elemei szerint a felperes gazdasági társaság 2004. január 6-án aláírt társasági szerződése akként rendelkezett, hogy a társasági jogviták tekintetében a szerződő felek alávetik magukat a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Állandó Választottbíróság kizárólagos döntésének azzal, hogy a Választottbíróság a saját eljárási szabályzata szerint egy választottbíróval, magyar nyelven jár el. Társasági jogvitának minősül a társaság és tagja – ideértve a kizárt, vagy a társaságtól egyébként megvált korábbi tagot is – közötti, valamint a tagok egymás közötti jogviszonyában a társasági szerződéssel kapcsolatban, avagy a társaság működésével összefüggésben keletkezett jogvita.

264 Lásd részletesen: Murányi: *I. m.* 343. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 168 2018.01.12. 11:57:34

A felperes gazdasági társaság 2007. január 24-én megtartott taggyűlésén a törzstőke 91%-a volt képviselve, a jelenlévő tagok többsége (90%-a) elhatározta a társasági szerződés módosítását. Ez érintette a választottbírósági kikötést is, mert a továbbiakban a társasági szerződéssel és a tagsági jogviszonnyal összefüggő ügyek elbírálására a Pest Megyei Bíróság kizárólagos illetékességét kötötték ki. A társasági szerződés módosítását a cégjegyzékbe bejegyezték.

A felperes a rendes bírósághoz benyújtott kereseti kérelmében a Választottbíróság közbenső ítéletének érvénytelenítését kérte, melynek okaként a Vbt. 55. § (1) bekezdésének *d)* pontját jelölte meg. A felperes azt a jogi álláspontot fejtette ki, hogy a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (2006. évi Gt.) szerint kifejezetten a társasági szerződésben rendelkezhetnek a tagok arról, hogy választottbírósági kikötést alkalmaznak-e a társasági jogvitáikra. A választottbírósági kikötés kötelezően a társasági szerződés része, ezért a perbeli esetben a társasági szerződés módosítása a választottbírósági kikötés hatályon kívül helyezésével járt. A választottbírósági kikötés nem élvezhet abszolút önállóságot azzal a szerződéssel szemben, amelyben szerepel.

A Legfelsőbb Bíróságnak abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia, hogy a társasági szerződésbe foglalt választottbírósági kikötés csak a Ptk. szabályai alapján, valamennyi szerződő fél erre irányuló kölcsönös és egybehangzó akarata alapján szüntethető-e meg (módosítható), vagy pedig a társasági szerződés módosítására irányadó szabályok szerint. A felülvizsgálati kérelmet a Legfelsőbb Bíróságnak alaposnak ítélte meg.

A 2006. évi Gt. szabályaiból az következik, hogy ha a társaság és a tag közötti jogvita eldöntésére a társaság tagjai választottbíróságot akarnak igénybe venni, akkor erről a társasági szerződésben kell rendelkezniük, és a jogvita elbírálására egy meghatározott állandó, illetve eseti választottbíróságot meg kell jelölniük. Ez a jogszabályi rendelkezés a gazdasági társaság tagjai számára lehetővé teszi azt, hogy attól az általános törvényi normától, mely szerint az igazságszolgáltatást az államilag szervezett rendes bíróságok gyakorolják, a társasági szerződésükben eltérjenek, de ezt csak a létesítő okiratukban tehetik meg.

A felperes a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint felülvizsgálati kérelmében helytállóan hivatkozott arra, hogy ha a választottbírósági

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 169 2018.01.12. 11:57:34

kikötés a társasági szerződés részévé vált, az a társasági szerződés módosítására vonatkozó szabályok szerint módosítható.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a módosítás folytán a társasági szerződésben eredetileg kikötött választottbírósági eljárás helyett az Alkotmányban szabályozott rendes bírósági eljárás kikötése nem csorbítja annak a tagnak a jogát, aki a társasági szerződés ekként történő módosításához szavazatával nem járul hozzá, mert a rendes bíróság eljárásának kikötése többlet eljárási garanciát jelent a felek jogvitáiban. Ezt a kérdést az eredeti társasági szerződésnek a 2007. január 27-én hozott taggyűlési határozattal történt módosításakor nyilván az alperes is így ítélte meg, miután a taggyűlési határozatot az arra rendelkezésre álló határidőben nem támadta meg.

Miután a felperes társasági szerződése 2007. július 26-án – vagyis amikor a választottbírósági eljárás megkezdődött – már nem tartalmazott választottbírósági kikötést, a Választottbíróság a 2006. évi Gt. 10. §-a (2) bekezdésének és a régi Vbt. 3. § (1) bekezdése *c)* pontjának megsértésével állapította meg hatáskörét. A Választottbíróság olyan jogvitás ügyben hozott közbenső ítéletet, amelyre vonatkozó választottbírósági kikötés a felperes létesítő okiratában már nem volt, ezért a felperes a régi Vbt. 55. § (1) bekezdés *d)* pontja alapján megalapozottan kérte a választottbírósági ítélet érvénytelenítését.

A Fővárosi Bíróság 1-H-Gj-2007-3. sz. döntésében nagyon világosan kerül rögzítésre az, hogy a régi Vbt. 55. § (1) bekezdés d) pontja milyen esetekben kerülhet alkalmazásra. Eme érvénytelenítési ok bekövetkeztéhez az vezethet, ha a választottbírósági döntés a felek megnevezett jogviszonyában olyan jogvitát bírált el, aminek megítélésére a választottbírósági szerződéssel a választottbíróságot a felek nem jogosították fel. A jogvita a keresetet indító fél jogállítása és az ellenérdekű fél jogtagadása alapján azonosítható be. A választottbírósági szerződés hatályának, alkalmazhatósági körének megítélhetőségénél a felek rendelkezési joga szabja meg a határt. Azzal összhangban, hogy szükséges, hogy a felek a polgári jog szabályai szerint szabadon rendelkezzenek az eljárás tárgyáról, a választottbírósági szerződés tartalmát is szabadon állapíthatják meg. A választottbírósági szerződés fontos eleme a választottbíráskodás határozott kikötésén túl az is, hogy megnevezzék, milyen szerződéses, illetve

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 170 2018.01.12. 11:57:34

szerződésen kívüli jogviszonyukból származó jogvitájukat kívánják a felek a választottbíróság elé utalni. A választottbírósági szerződésből ezért beazonosíthatónak kell lennie a jogvitát fakasztani képes jogviszonynak, de ezen túl a felek jogosultak szabadon megnevezni azokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyekkel kapcsolatos vitákat tekintik a választottbírósági szerződés hatálya alá tartozónak.

3.4. *A választottbírósági tanács összetétele vagy a választottbírósági eljárás nem felelt meg a felek megállapodásának, vagy megállapodás hiányában a törvény rendelkezéseinek*

A fenti esetkör egyik – nem kizárólagos – megjelenési formája az, amennyiben a választottbírósági eljárásban olyan választottbíró vesz részt, akinek valójában az eljárásból kizárásra kellene vagy kellett volna kerülnie.[265] Ahhoz, hogy megítélésre kerülhessen, hogy egy választottbíró milyen módon és milyen okból kerülhet a választottbírósági eljárásból kizárásra, mindenképpen fontos figyelembe venni az *IBA Guidelines*-ban foglaltakat.

A magyar joggyakorlatban az *IBA Guidelines* által képviselt elvek vonatkozásában kiemelkedő jelentőséggel bír a Legfelsőbb Bíróság Gfv.X.30.141/2010/24. számú, 2010. október 12-én kelt – a korabeli sajtóban is jelentősebb visszhanggal bíró – határozata.[266] Ebben az ügyben a Legfelsőbb Bíróság a Fővárosi Bíróság ítéletét helyezte hatályon kívül és érvénytelenítette a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara által 2009. november 21. napján meghozott ítéletet. A jelen munka szempontjából az ügy releváns tényei az alábbiak szerint foglalhatóak össze.

A felek által kijelölt választottbírák és az általuk megválasztott elnök nyilatkoztak a jelölésre, illetve a megválasztásra. Nyilatkozatukban kijelentették, hogy a felektől függetlenek és nincs tudomásuk olyan

265 A választottbíró kizárásával kapcsolatban lásd részletesen: Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi…*

266 A határozattal kapcsolatban lásd: Varga: *A választottbíráskodás elfogadottságának…*: http://real.mtak.hu/16922/1/vargai_publ_v%C3%A1lasztottb%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1g_elfogadotts%C3%A1ga_20140610.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 24. 14:01

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 171 2018.01.12. 11:57:34

körülményről, mely az ügyben való pártatlanságukat, vagy függetlenségüket sértené.[267]

A Választottbíróság első tárgyalásán, 2008. február 4-én készült jegyzőkönyv szerint, az eljáró tanács elnöke tájékoztatta a feleket arról, hogy a felperes által jelölt választottbíró és a tanács elnöke ugyanazon a munkahelyen dolgoznak főállásban. A felek úgy nyilatkoznak, hogy a tájékoztatást tudomásul veszik és ennek ismeretében kijelentik, hogy a Választottbíróság összetételével kapcsolatban észrevételük, kifogásuk nincs.

A választottbírósági eljárás alperese 2008. május 21-i beadványában kizárási indítványt terjesztett elő a tanács elnökével és a választottbírósági felperes által jelölt választottbíróval szemben. A Választottbíróság Elnöksége a kizárási indítványt egyhangúan elutasította arra hivatkozva, hogy a két választottbíró és a választottbírósági felperes jogi képviselője között – aki a választottbírák munkahelyén, egy magyarországi Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszékén tiszteletbeli tanár és ekként óraadó – nem áll fenn olyan munkakapcsolat, amely befolyásolhatná őket a döntés meghozatalában.

A választottbírósági alperes (jelen eljárás felperese) 2008. augusztus 1-én benyújtott kérelmében a Fővárosi Bíróságnál kezdeményezte a két választottbíró kizárását, azonban a bíróság a nemperes eljárásban hozott 9.Gpk.41.164/2008/11. számú végzésével a két választottbíró kizárását megtagadta.

Nagyon lényeges ebben a körben hivatkozni arra, hogy ilyen jellegű – az összeférhetetlenséget felvető – kérdések esetében az ezt kifogásoló félnek haladéktalanul be kell ezzel kapcsolatos kérelmét nyújtania az eljáró választottbíróság felé, és az ezzel ellentétes tartalmú – akár ráutaló magatartással megvalósuló – nyilatkozatoktól tartózkodnia célszerű. A Legfelsőbb Bíróság ugyanis például a BH 2006.218. szám alatt közzétett döntésében hangsúlyozta azt, hogy a választottbírósági ítélet érvénytelenítésének okaként a felperes nem hivatkozhat a választottbírósági tanács összetételét érintő eljárási szabálysértésre akkor, ha az eljárás során bejelentette, hogy a Választottbíróság összetételével kapcsolatban kifogása nincs.

267 A választottbírói feltárási kötelezettséggel kapcsolatban az újabb irodalomból lásd különösen: Pitkowitz: *Should there be*… 403 skk o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 172 2018.01.12. 11:57:34

A választottbíróság alperest – az érvénytelenítési per felperesét – egy kiugróan magas összegben, 4.988.000.000 forint összegben marasztalta. A felperes a Fővárosi Bírósághoz 2009. december 3-án benyújtott keresetében a jogerős választottbírósági ítélet érvénytelenítését kérte.

Az állami bíróság előtt folyó per felperese (a választottbírósági per alperese) az érvénytelenítési keresetben hivatkozott a közrend sérelmére, arra, hogy ügyét nem volt képes megfelelően előadni a választottbírósági eljárásban, továbbá a felperes a régi Vbt.55.§ (1) bekezdés e) pontjára hivatkozással kérte az érvénytelenítést, arra alapozva, hogy a Választottbíróság összetétele, eljárása nem felelt meg a Vbt. rendelkezéseinek. E körben arra hivatkozott, hogy a két választottbíró és a választottbírósági felperes jogi képviselője azonos helyen dolgoznak, így e három személynek lehetősége volt a kommunikációra, esetleg szimpátia is kialakulhatott közöttük. A választottbírósági felperes jogi képviselőjével közvetlen munkakapcsolatban álló felperesi választottbíró és a tanács elnöke a Vbt. 17.§ (1) bekezdése értelmében haladéktalanul kötelesek lettek volna feltárni ezt a pártatlanságukban kételyt ébresztő körülményt.

Az ügyben eljáró elsőfokú bíróság, akkori nevén a Fővárosi Bíróság jogerős ítéletében az érvénytelenítési keresetet elutasította. Ezen érvénytelenítési ok tekintetében utalt az *IBA Guidelines*-ra, és e körben kifejtette, hogy nem áll fenn tényleges érdekkonfliktus akkor, ha a választottbírák valamelyike az egyik fél ügyvédjével ugyanabban a szakmai közösségben vagy társadalmi szervezetben fennálló tagsága révén áll kapcsolatban. Ebben az esetben a választottbíráknak nincs feltárási kötelezettsége, aminek a választottbírósági eljárásokban az indoka az, hogy „*ésszerűségen alapuló határt kell szabni a feltárásoknak. Bizonyos helyzetekben az objektív vizsgálatnak felül kell írnia a tisztán a ‹felek szemével› végzett szubjektív vizsgálatot.*" Áttekintve a választottbírósági eljárási cselekményeket és azok tartalmát, a választottbírák függetlenségét és pártatlanságát megkérdőjelező felperesi állítást a Fővárosi Bíróság nem találta megalapozottnak.

A Fővárosi Bíróság jogerős ítélete ellen az állami bíróság előtt folyó per felperese (a választottbírósági per alperese) terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet. A felülvizsgálati kérelemben ezen érvénytelenítési ok kapcsán előadta, hogy helytelen a jogszabályok elsőfokú bíróság által

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 173 2018.01.12. 11:57:34

történt azon értelmezése, hogy a választottbírákat még feltárási kötelezettség sem terhelte az alperes képviselőjéhez fűződő kapcsolatukra vonatkozóan, hiszen a függetlenség és a pártatlanság olyan alkotmányos alapelvek, amelyek feltétlen érvényesülést kívánnak. Álláspontja szerint a Vbt.11.§-a szerinti jogelvek legalább látszólagosan sérültek. Hangsúlyozta, hogy a választottbírósági tanács elnöke és egyik tagja kollégája az alperes jogi képviselőjének, mind a ketten tanszékvezetők is voltak a perrel érintett időszakban. A tanszékvezető dönt az óraadó megbízásáról és vele függelmi kapcsolatot létesít. Új tényként jegyezte meg, hogy az általa jelölt választottbíró is óraadó a Kar Polgári Eljárásjogi tanszékén, melyet mind a hárman elhallgattak.

Rámutatott arra, hogy a pártatlanság megítélése körében nyilvánvalóan a választottbírák maguk is jelentőséget tulajdonítottak annak, hogy egymásnak kollégái, hiszen a tanács elnöke és az alperes által jelölt választottbíró a per első tárgyalásán feltárták ezt a közöttük fennálló kapcsolatot, azt azonban elhallgatták, hogy az alperesi képviselő is kollégájuk.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelemnek helyt adott és érvénytelenítette a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróság által meghozott ítéletet. A pártatlanság és függetlenség vonatkozásában a Legfelsőbb Bíróság kiemelte:

> *A választottbírák pártatlanságával és függetlenségével foglalkozó jogirodalom egyöntetűen kiemeli, hogy „a függetlenség fogalmánál elsősorban objektív tényezőket kell vizsgálnunk, vagyis a választottbíró és a felek vagy képviselőik közötti kapcsolatrendszert, míg a pártatlanság - pártosság ezzel szemben főként szubjektív kategória, hiszen azt mutatja, van-e valamilyen szemléleti elkötelezettsége, előítélete a választottbírónak az ügy iránt, illetve elfogult-e (pozitív vagy negatív irányban) valamelyik féllel szemben."(Boóc Ádám: A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás, A választottbíró megválasztása és kizárása, HVG-orac Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest, 2009. 320. oldal.) …*
>
> *A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a választottbíró Vbt.17.§ (1) bekezdése által előírt kötelezettsége (feltárási kötelezettség)*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 174 2018.01.12. 11:57:34

> *megismertetni a felekkel azokat az objektív körülményeket, melyek jogos kétségeket ébreszthetnek a választottbíró függetlensége és pártatlansága tekintetében. Jogos kétségnek tekinthetjük azt, ha egy ésszerűen gondolkodó és tájékozott harmadik fél az adott körülményekből arra a következtetésre jutna, fennáll a valószínűsége annak, hogy a választottbírót döntése meghozatalában a felek által benyújtott ügy lényegétől eltérő egyéb tényezők is befolyásolhatják. Ez nem jelenti azt, hogy ilyen körülmények fennállása esetén a választottbíró ténylegesen elfogult, azonban a félre kell bízni annak az eldöntését, hogy elfogadja-e a körülmények ismeretének birtokában a kijelölt választottbírókat, vagy pedig kifogást jelent be velük szemben."*[268]

A Legfelsőbb Bíróság utalt arra, hogy nézetkülönbsége az elsőfokú bírósággal az *IBA Guidelines* értelmezésében foglalható össze. A választottbírák és a jogi képviselő közötti, a tárgybeli ügyben szereplő kapcsolatot az elsőfokú bíróság az *IBA Guidelines Zöld Listájába (Green List*) tartozónak vélte, ami olyan jellegű, kizárást semmiképpen nem eredményező kapcsolatot jelent, melyet fel sem kell tárni a felek részére, nem érvényesül a feltárási kötelezettség (*disclosure obligation*).

Ezzel szemben a Legfelsőbb Bíróság ezt a kapcsolatot az *IBA Guidelines* Narancssárga Listájába (*Orange List*) sorolta, amely azon esetköröket jelenti, ahol is a választottbíráknak a kapcsolat vonatkozásában van feltárási kötelezettsége, és ennek teljesítését követően lesznek olyan helyzetben a felek, hogy felelősen tudjanak arról dönteni, kezdeményezik-e a kizárási eljárást:

> *Az IBA irányelv konkrétan az egy tanszéken dolgozó választottbírák és a fél jogi képviselője közötti jelen eljárásban felmerült kapcsolattal azonos helyzet értékelésével nem foglalkozik. Található azonban az ún. „Narancs Listában" egy csoport, amely a „Kapcsolat két választottbíró, illetve választottbíró és ügyvéd között" (3.3.) cím*

268 A határozat elérhetősége: http://birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/birosagi-hatarozatok-gyujtemenye, a határozat azonosítója: Gfv.30141/2010. A letöltés ideje: 2017. 09. 07. 13:36

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 175 2018.01.12. 11:57:34

alatt sorol fel olyan viszonyokat, amelyeket fel kell a választottbíráknak tárniuk. Ezek között szerepel például a 3.3.1. pontban az a kapcsolat, amikor két választottbíró ugyanannak az ügyvédi irodának a tagja, továbbá a 3.3.2 pontban az a kapcsolat, amikor a választottbíró és egy másik választottbíró vagy az egyik fél ügyvédje ugyanannak az ügyvédi kamarának a tagja. Az Irányelv szerint ezeket a kapcsolatokat fel kell tárni a felek előtt.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint, ha két választottbíró azonos ügyvédi irodában történő működése, illetve a választottbíró és az egyik fél ügyvédjének azonos kamarai tagsága a kötelezően feltárandó tények között található, akkor a választottbírók és az egyik fél jogi képviselőjének az egy tanszéken belüli, több évtizede fennálló munkakapcsolata mindenképpen ebbe a csoportba tartozik. Jelen ügyben a választottbírósági tanács egyik tagja és az elnöke feltárták a felek előtt azt, hogy egy tanszéken dolgoznak, ebből következően úgy ítélték meg, hogy feltárási kötelezettség terhelte őket e kapcsolat tekintetében. Ugyanakkor nem tárták fel azt, hogy ugyanezen a tanszéken a felperes jogi képviselőjével, mint a tanszék tiszteletbeli tanárával és megbízott óraadójával is huzamos idő óta munkakapcsolatban állnak.

A Legfelsőbb Bíróság nem ért egyet az elsőfokú bíróság álláspontjával abban, hogy az egy tanszéken való munkavégzés alapjául szolgáló jogviszonyok (munkaviszony és megbízotti jogviszony) különbözősége miatt egy objektív szemlélőben nem merülhetnek fel jogos kétségek a választottbíró függetlensége tekintetében.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a felperes által jelölt választottbírónak és a választottbírósági tanács elnökének a választottbírósági felperes jogi képviselőjével huzamos idő óta fennálló, egy tanszék keretében végzett oktatói munkakapcsolatukat is fel kellett volna tárniuk, mert e kapcsolat ténye is jogos kétségeket ébreszthet a félben a választottbírák függetlensége tekintetében.

Az elsőfokú bíróság és a Legfelsőbb Bíróság közötti nagyon jelentős nézeteltérés a kérdés kapcsán jól mutatja azt, hogy mennyire eltérően lehet egy tényhelyzet jogi értelmezése, jogi értékelése. Figyelemmel arra,

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 176 2018.01.12. 11:57:34

hogy ez a kérdéskör igen szenzitívnek minősíthető, az itt elemzett eset jól bizonyítja, miért is volt szükséges az IBA Guidelines létrehozása. Ha azonos jogrendszerben két bíróság – egy elsőfokon eljáró és egy perorvoslati fórum – ennyire eltérő értelmezést alkalmaz, akkor egy uniformizálásra törekvő iránymutatás hiányában igen nagy különbségek lehetnének eltérő jogrendszerek jogalkalmazói és különböző jogi kultúrák képviselői interpretációi között, amely valóban alááshatná a nemzetközi választottbíráskodás hatékonyságát. Ekként ezen példa alapján is jól igazolható az IBA Guidelines valóban hiánypótló jellege.

A választottbírósági eljárás eljárási hibáját állapította meg a Fővárosi Törvényszék a 7.G.41.009/2013. sz. ügyben is. Ebben az ügyben a Fővárosi Törvényszék az érvénytelenségi perben megállapította, hogy a választottbíróság nem tájékoztatta a felperest arról a tényről, hogy az eljárása során a kölcsönszerződések egyes feltételeinek semmisségét észlelte, és nem adott lehetőséget arra, hogy a felperes a választottbíróság által észlelt semmisségi okokkal kapcsolatban a jogi álláspontját előterjessze. A választottbíróság nem tájékoztatta a feleket arról, hogy a kölcsönszerződéseket fogyasztói szerződésnek minősítette és ezzel összefüggésben nem észlelte a választottbírói kikötés nyilvánvaló tisztességtelenségét, úgy folytatta le az eljárást, hogy nem hívta fel az alpereseket arra, hogy ennek ismeretében alávetik-e magukat a választottbíróság döntésének.

Az ezen pont alatt felmerülő érvénytelenítési perek közül érdemes utalni egy igen friss határozatra, mely a Bírósági Határozatok 2017. évi IV. számában került közzétételre. A BH 2017.4.126 sz. határozat azt mondta ki, hogy ha a választottbírósági eljárási szabályzat szerint a tanács az ítéletét zárt ülésen hozza meg, a „zárt ülés" követelménye azt jelenti, az eljáró tanács tagjainak az ítéletet olyan módon kell meghozniuk, hogy a nyilvánosság kizárásával tartott megbeszélésükön, azonos időpontban, egymással közvetlenül érvelve meg tudják vitatni az ügyben felmerült jogi problémákat. Az eljárási szabályzat e rendelkezésének megsértése megalapozza a választottbírósági ítélet érvénytelenítését a Vbt. 55. § (1) bekezdés e) pontja alapján.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 177 2018.01.12. 11:57:34

3.5. *A bíróság szerint a vita a magyar jog szerint választottbírósági útra nem tartozhat, vagy a választottbírósági ítélet a magyar közrendbe ütközik*

Azon érvénytelenítési ok kapcsán, hogy a vita a magyar jog szerint választottbírósági útra nem tartozhat, mindenképpen az alábbiakra a figyelmet feltétlenül fel kell hívni. Exkurzus gyanánt be kell mutatnunk a közelmúltban a régi Vbt-t ért, jogtörténeti jelentőségű módosítást és annak utóhatását.

2012 nyarán jelent meg a régi Vbt., valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 2012. évi LXV. törvény.

A választottbírósági jogérvényesítés szempontjából a fenti törvény két igen jelentős rendelkezést tartalmaz, melyek a régi Vbt. 2. §-át a (3) és (4) bekezdéssel egészítik ki, illetőleg a régi Vbt. 4. §-át módosítják az alábbiak szerint:

> *„(3) Kizárólag magyarországi székhelyű, ennek hiányában telephelyű felek között megkötött szerződésből fakadó, belföldön fekvő ingatlannal kapcsolatos dologi jogi hatályú jogot, valamint bérleti és haszonbérleti szerződést érintő jogvitában - amennyiben a szerződésre a magyar jogot kell alkalmazni - kizárólag magyarországi székhelyű állandó választottbíróság járhat el saját eljárási szabályzatának alkalmazása mellett. (4) A (3) bekezdés szerinti választottbírósági eljárás nyelve a magyar."*
>
> *„4. § Nincs helye - sem magyarországi, sem Magyarországon kívüli választottbírósági hellyel (székhellyel) rendelkező eseti vagy állandó - választottbírósági eljárásnak a Polgári perrendtartás (a továbbiakban: Pp.) XV-XXIII. fejezetében szabályozott eljárásokban, valamint olyan ügyben, amelyben a jogvita tárgya a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény hatálya alá tartozó Magyarország határa által körbezárt területen lévő nemzeti vagyon, illetve azzal kapcsolatos bármely jog, igény, követelés, továbbá olyan ügyekben, amelyekben törvény a jogvita választottbírósági eljárás keretében történő rendezését kizárja."*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 178 2018.01.12. 11:57:34

Ad I: E szabály voltaképpen a választottbírósági eljárás kiköthetőségét szűkítette azzal, amikor is kimondta azt, hogy amennyiben kizárólag magyarországi székhelyű, vagy ennek hiányában telephelyű felek között megkötött szerződésből fakadó, belföldön fekvő ingatlannal kapcsolatos dologi jogi hatályú jogot, valamint bérleti és haszonbérleti szerződést érintő jogvita áll fenn – amennyiben a szerződésre a magyar jogot kell alkalmazni –, akkor, abban az esetben kizárólag magyarországi székhelyű állandó választottbíróság járhat el saját eljárási szabályzatának alkalmazása mellett. Ebben az esetben a választottbírósági eljárás nyelve a magyar.

Ez azt jelentette, hogy a fenti feltételek esetén a feleknek nem volt lehetőségük külföldi választottbírósági eljárás, pl. a párizsi székhelyű ICC, vagy a londoni LCIA kikötésére. Habár bizonyos szempontból érthető az, hogy két magyar gazdasági társaság között, Magyarországhoz kötött jogvita esetén (pl. magyarországi ingatlan tulajdonjoga), ahol is a szerződésben a magyar jog van kikötve, irracionális lehet egy külföldi választottbíróság, azért a felek választási szabadságát ez a szabály feltétlenül szűkíti. Felmerül a kérdés ugyanis, hogy pl. két külföldi cég magyarországi leányvállalata miért ne köthetne ki egy bérleti szerződés esetében külföldi választottbíróságot akár a magyar jog alkalmazása mellett, és szintén nem érthető, hogy miért vannak kötve a felek a magyar nyelv használatához.

Mindenesetre a jelen szabály alapján a választottbírósági kikötésben a felek korlátozottak voltak, ezért célszerű volt erre figyelmet fordítani, nehogy a klauzula érvénytelen legyen.

Ad II.: E szabály szerint kimondja, hogy sem magyarországi, sem Magyarországon kívüli választottbírósági hellyel (székhellyel) rendelkező eseti vagy állandó választottbírósági eljárásnak nem lehet helye a Pp. XV-XXIII. fejezetében szabályozott eljárásokban, valamint olyan ügyben, amelyben a jogvita tárgya a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény (Nvt.) hatálya alá tartozó Magyarország határa által körbezárt területen lévő nemzeti vagyon, illetve azzal kapcsolatos bármely jog, igény, követelés, továbbá olyan ügyekben, amelyekben törvény a jogvita választottbírósági eljárás keretében történő rendezését kizárja.

Az Nvt. egyébként önmagában is jelentősen szűkíti a választottbíráskodási jogrendezést, hiszen annak 17. § (3) bekezdése az alábbiakat mondta ki:

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 179 2018.01.12. 11:57:34

> *(3) Magyarország határa által körbezárt területen lévő nemzeti vagyonra vonatkozó polgári jogi szerződésben a nemzeti vagyonnal rendelkezni jogosult irányadóként kizárólag a magyar nyelvet, valamint a magyar jog alkalmazását, és jogvita esetére kizárólag a magyar bíróság - ide nem értve a választottbíróságot - joghatóságát kötheti ki. A nemzeti vagyonnal rendelkezni jogosult e jogviták eldöntésére választottbírósági eljárást nem köthet ki.*

A Vbt-nek a 2012. évi LXV. törvénnyel történő módosítása voltaképpen a Vbt-t az Nvt. fentiekben idézett rendelkezéseihez igazította hozzá.

Kecskés László akadémikus professzor, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróság egykori elnöke és Tilk Péter szerint az Nvt. fenti rendelkezése egyfelől az Alaptörvénybe, másfelől a nemzetközi jogba is ütközik, álláspontjuk szerint fennállt a veszélye a hatályos beruházási szerződések tömeges érvénytelenné válására, illetve ez káros lehet Magyarország befektetés-védelmi jó hírnevére, ill. tőkevonzó képességére is. Összefoglalóan állapítja meg Kecskés László és Tilk Péter tanulmányában, hogy:

> *„A Nvt. 17. § (3) bekezdésében foglalt korlátozás tehát vélhetően Alaptörvény-ellenes, egyúttal azonban a jogi problémákon túl jelentős gazdasági érdeksérelmet is jelenthet Magyarországnak. A nemzeti vagyon védelme fontos szempont, alkalmatlan eszközökkel történő megkísérlése azonban már rövidtávon is kimutathatja negatív hatását."*[269]

Kétségtelen tény, hogy az Nvt. – és ennek megfelelően a Vbt. is – jelentős mértékben szűkítette a választottbírósági vitarendezés lehetőségét, hiszen gyakorlatilag a nemzeti vagyon fogalma alá szubszumálható kérdések vonatkozásában azt teljes mértékben kizárta.

A 2015. évi VII. törvény 35. §-a a Vbt-t 2015. 03. 19-i hatállyal az alábbiak szerint módosította:

269 Lásd: Kecskés – Tilk: *A nemzeti vagyonról szóló*…230. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 180 2018.01.12. 11:57:34

> 4. § *Nincs helye választottbírósági eljárásnak a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) XV-XXIII., és XXV. fejezetében szabályozott eljárásokban, továbbá olyan ügyekben, amelyekben törvény a jogvita választottbírósági eljárás keretében történő rendezését kizárja.*

Ezzel visszatért az eredeti, a 2012. évi módosítást megelőző, a nemzetközi szerződésekkel sokkal inkább konform állapot.[270]

Vitathatatlan tény, hogy a választottbírósági eljárásokban született ítéletekkel szemben kezdeményezett érvénytelenítési perekben a közrendi klauzula valóságos örökzöld argumentum, vagyis annak meghivatkozása, hogy az ítélet a magyar közrendbe ütközik.[271]

Maga a közrend meghatározása nem könnyű feladat, és ebben a körben mindenekelőtt a BH. 1996.159. sz. ítéletre kell utalni, mely szerint az ítéletnek a magyar közrendbe ütközését önmagában nem valósítja meg az, ha az ítélet valamely fél számára kedvezőtlen, továbbá az ítéletben szereplő indokolás nem kellő megalapozottsága sem.

Kiemelést érdemel, hogy a Vbt. nem határozza meg a közrend fogalmát, annak ellenére, hogy arra a nemzetközi szakirodalom már hosszú ideje több álláspontot dolgozott ki (*public policy*, *ordre public*, *Vorbehaltsklausel*). A jelenlegi magyar joggyakorlatban a BH1997.489. sz. alatt közzétett határozat tartalmaz a közrend fogalmával kapcsolatban lényeges elemeket. A határozatból a következők szerint idézünk:

> *„A közrend sérelme ugyanis csak akkor valósul meg, ha az ítélet az alkotmányban meghatározott garanciális szabályba ütközik, vagy az az*

---

270 Lásd ezzel kapcsolatban: Nagy: *Esettanulmány a jogbiztonsággal*…http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/33_Nagy_Csongor_Istvan.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 22:59 Lásd továbbá: Nagy: *The Lesson of a*… https://ssrn.com/abstract=2864908 A letöltés ideje: 2017. 08. 24. 15:38

271 A közrend fogalmáról összefoglalóan lásd: Raffai: *A közrend fogalma a…;* A magyar szakirodalomban lásd továbbá: Burián: *Gondolatok a …;* Kecskés: *„Jó lovassal a”…* 129 – 153. o.; Kiss: *A választottbíróság ítéletének…* 10 -14. o Raffai: *A közrend a kereskedelmi…* 1–12. o.; Kecskés – Nemessányi: *Magyar közrend – nemzetközi közrend* …. 21 – 38. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 181 2018.01.12. 11:57:35

alkotmányos alapjogok és kötelezettségek sérelmét jelenti. … Másrészt a közrend fogalma nem szűkíthető le az alkotmányban meghatározott garanciális szabályokra, illetve az alkotmányos alapjogokra, hanem feltétlen érvényesülést kívánó törvényekben kerül megfogalmazásra, amelyek szükségképpen az életviszonyok egy meghatározott, konkrétabb körére vonatkoznak. A társadalom életét szabályozó alapvető fontosságú, ezért feltétlen érvényesülést kívánó törvény a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. tv., és a választott bírósági ítélet ennek rendelkezéseibe ütközik. A Vb. tv. nem határozza meg a közrend fogalmát, és jelenleg a tételes jogi szabályozás sem ad fogalommeghatározást. A magyar jogirodalomban elfogadott meghatározás szerint a közrend tartalma nemcsak az alkotmányban lefektetett elveket és a feltétlen alkalmazást kívánó törvényeink célját védi, hanem politikai célkitűzéseinket, erkölcsi eszméinket is (lásd dr. Réczei László: Nemzetközi magánjog Tankönyvkiadó 1961. Budapest 89. oldal). A közrend lényege, hogy a fogalma alá vonható intézményeket és elveket a jog feltétlenül meg kívánja védeni, érvényre akarja juttatni. A közrend egyébként tartalmában változó kategória; időben és térben egyaránt mindig az adott gazdasági-társadalmi berendezkedés és a politikai-erkölcsi felfogás függvényeként értelmezhető (dr. Mádl Ferenc-dr. Vékás Lajos: Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, Universitas 1992., 131-132. oldal). … Nincs azonban egyértelműen kialakult jogirodalmi álláspont arra vonatkozóan, hogy melyek egy jogi norma feltétlen alkalmazást kívánó – imperatív jellegű – kritériumai, vagyis hogy mely jogszabályokat kell feltétlen alkalmazást kívánó természetűeknek tekinteni. A legelfogadhatóbb álláspont szerint azok a jogszabályok imperatív jellegűek, amelyek közvetlenül szolgálják és védik a gazdasági-társadalmi rendnek – többségükben az alkotmányban is kifejezett – alapjait. Kétség esetén az illető jogszabály céljából kell kiindulni (dr. Mádl-dr. Vékás idézett mű, 133. oldal). A közrend lényegéről, tartalmáról kialakult, fent ismertetett jogirodalmi álláspontot elfogadva a Legfelsőbb Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a közrend fogalma nem szűkíthető le az alkotmányban meghatározott garanciális szabályok vagy alkotmányos alapjogok és kötelezettségek sérelmére."

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 182 2018.01.12. 11:57:35

A fenti meghatározás is igen jól mutatja, hogy a közrend meghatározása összetett feladat, és akár esetről esetre változhat a közrend sérelmének megítélése. Vélhetőleg ezen is alapulhat a kereskedelmi választottbíráskodást feldolgozó magyar tankönyv azon megállapítása, mely szerint a Vbt. megszületése óta a közrendre történő hivatkozással lefolytatott érvénytelenítési eljárások jórészt sikertelenek voltak.[272]

A Legfelsőbb Bíróság eseti döntése alapján tehát önmagában az, hogy az ítélet jogszabályba ütközik, még nem alapozza meg a közrend sérelmét. Ehhez a társadalom általános értékítéletét kell figyelembe venni, ami azonban jogilag egzakt módon nehezen írható körül.

Raffai Katalin álláspontja szerint

> *„a közrendi klauzula kérdésében az egyes bíróságok általánosságban a jogintézmény szűken vett értelméből indulnak ki, és egyetértés mutatkozik abban is, hogy csak a legsúlyosabb anyagi- és eljárásjogi sérelmek esetén és kizárólag rendkívüli esetekben lehet megalapozott az alkalmazása.”*[273]

Raffai ugyanitt alapvető különbséget tesz a nemzeti és a nemzetközi közrend, továbbá az eljárásjogi és az anyagi jogi közrend fogalma között.

Raffai Katalin egy másik írásában azt fejti ki, hogy a magyar jogygyakorlatban nem született olyan ítélet, mely a nemzetközi és a belföldi közrend közötti eltérést meghatározná. A nemzeti és a nemzetközi közrend közötti értelmezési különbségeket, illetve az álláspontja szerint nem egységes joggyakorlatot az alábbiak szerint jellemzi:

> *A jogszabályok és a bíróságok joggyakorlata minden esetben a magyar közrend sérelméről beszélnek, és ebből az a következtetés adódna, hogy a nemzetközi és a nemzeti közrend tartománya egybeesik. Mégis az ismertetett esetek ellentmondanak e megállapításnak: a nemzetközi közrendet a Legfelsőbb Bíróság szükebbnek értelmezte a nemzeti közrendnél. Az ítélet kontextusában tekintve, míg a nemzetközi elemet tartalmazó jogviszonyban a magyar*

272 Lásd: Horváth – Kálmán: *Nemzetközi eljárások joga*… 125. o.

273 Lásd: Raffai: *Az állami bíróságok szerepe*… 349. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 183 2018.01.12. 11:57:35

> *közrendnek nem része a kiemelkedően magas eljárási költség és a társadalmi értékítéletet sem sérti, addig a kizárólag belföldi elemet tartalmazóban igen. A legmeglepőbb a Legfelsőbb Bíróság érvelésében, hogy míg a BH 2003.127. számú eseti döntésben részletesen kifejti, hogy a közrendbe ütközésnek nem feltétele a jogellenesség, addig a BH 2007.130. sz. ügyben éppen a jogellenesség hiánya miatt nem látja megvalósulni a közrendbe ütközést. Az egymásnak ellentmondó döntések nem segítenek a közrend fogalma körül kialakult bizonytalanság eloszlatásában.*[274]

A magyar és nemzetközi közrend vonatkozásában, illetve abban a tekintetben, hogy magyar jog szerint meghozott ítélet egyáltalán ütközhet-e közrendben, véleményünk szerint célszerű felhívni a figyelmet a Burián László professzor által képviselt – határozott – álláspontra:

> *Álláspontom szerint a belföldi választottbírósági eljárásban a magyar anyagi jog alapján hozott ítéletnek a magyar közrendbe ütközése fogalmilag kizárható. A közrend természetére, alkalmazásainak feltételeire vonatkozóan a fentiekben ismertetett elméleti megközelítésekből ez okszerűen következik. …*
> *A fentiekből az a következtetés adódik, hogy helytelen a közrendre való hivatkozást olyan eljárásokban megengedni, melyekben fel sem merülhet a külföldi jog alkalmazásának lehetősége. Ebben az esetben a közrendre való hivatkozás lényegében fellebbezés, amit a választottbírósági eljárás nem ismer. Ugyancsak helytelen a belföldi határozatok kapcsán a közrendre való utalás.*[275]

Ebből az idézetből pedig az következik, hogy az új Vbt. 47. § (1) b bb) pontja csak akkor kerülhet alkalmazásra, ha az eljárásra nem a magyar jog, hanem valamely külföldi jog az irányadó.

Ehhez igen hasonló álláspontot képvisel Vékás Lajos akadémikus professzor is:

---

274 Lásd: Raffai: *A New York-i Konvenció*… 185. o.

275 Lásd: Burián: *Gondolatok a*… 120. és 122. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 184 2018.01.12. 11:57:35

> *Nézetünk szerint megfontolandó ezért, hogy a tradicionális felfogáshoz kellene ragaszkodni a választottbírósági törvény alkalmazásánál is: csak nemzetközi magánjogi tényállásnál és csak külföldi jog alkalmazásakor kellene vizsgálni a közrendbe ütközés lehetőségét. A magyar választottbírósági ügyek döntő részben (a közrend sérelme miatt eddig támadott ítéletekkel elbírált esetek pedig kivétel nélkül) belföldi jogviták, amelyeknél külföldi jog alkalmazása szóba sem kerül. Következésképpen az alkalmazott külföldi jog magyar közrendbe ütközésének még a lehetősége sem fordulhat elő. A magyar jog alkalmazásával hozott választottbírósági ítélet lehet jogszabálysértő, lehet mindkettő egyszerre, az elbírált szerződés ütközhet a jóerkölcsbe vagy más tilalomfába, de – véleményünk szerint – az ilyen ítélet nem ütközhet a magyar közrendbe.*"[276]

Érdemes megemlíteni, hogy ugyan nemzetközi magánjogi szempontból, de hasonló véleményen van Vörös Imre akadémikus is, aki az alkalmazandó külföldi jog által okozott, a hazai jogrenddel lényegesen és alapvetően szemben álló hatás korrigálásának eszközeként tartja számon a közrendi záradékot.[277]

Meg kell jegyeznünk azt, hogy a joggyakorlatban létezik ezzel ellentétes felfogás. A már idézett, a Fővárosi Törvényszék előtt 9.G.43.060/2014. sz. alatt folyamatban volt ügyben született ítélet indokolása elviekben lehetségesnek látja azt, hogy egy magyar jogot alkalmazó ügyben született választottbírósági ítélet is a közrendbe ütközzön:

> *„A magyar törvénykezési gyakorlat kinyilvánította, hogy a belföldi jogot alkalmazó választottbírósági ítélet is nevezhető magyar közrendbe ütközőnek. Ez fogalmilag csak akkor lehetséges, ha egy belföldi jog alapján meghozott választottbírósági ítéletben a jogvitát elbíráló olyan értelmezéssel ruház fel egy alkalmazott jogszabályt a konkrét jogviszonyra vetített jogkövetkezetésével, amely lerontja az állam feltétlen érvényesülést igénylő normáit, azokat így tagadja. A magyar közrend sérelmére való hivatkozás sem jelentheti azt, hogy*

276 Lásd: Vékás: *A közrend sérelme a*… 233.o.

277 Lásd: Burián – Czigler – Kecskés – Vörös: *Európai és magyar*… 129. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 185 2018.01.12. 11:57:35

lényegében fellebbezést bírálna el az érvénytelenítési per bírósága. A magyar közrendbe ütközés nem a választottbíróság eljárását, hanem a választottbírósági ítélet tartalmát minősíti. Ezen érvénytelenítési ok sem eredményezi azt, hogy a választottbírósági eljáráshoz vezető anyagi jogviszony mellőzésének joga visszaszállna az állam bíróságára a választottbírósági szerződés hatályának mellőzésével."

Eme idézet is jól illusztrálja azt, hogy még a közrendi klauzulára való hivatkozás sem változtathatja az érvénytelenítési pert fellebbezési eljárássá.

A külföldi választottbírósági határozatnak a magyar közrendbe ütközés miatti érvénytelenítésére, illetve a konkrét ügy szerint a választottbírósági ítélet elismerésének és végrehajtásának megtagadására (mely lényegileg ezzel azonos) jó példa lehet a BH 2003. 505. sz. határozat. Ebben az ügyben a külföldi választottbírósági ítélet elismerésének és végrehajtásának megtagadását kezdeményezte az adós az ítéletnek a magyar közrendbe ütközésére tekintettel. Véleménye szerint a végrehajtani kért külföldi ítélet, azért ütközik a magyar közrendbe, mert az eljárás lefolytatása során súlyos eljárási szabálysértés történt. Az érintett fél azt sérelmezte, hogy az eljáró tanács figyelmen kívül hagyta a tárgyalás elhalasztására irányuló kérelmét, a kitűzött tárgyalást megtartotta, amelyre ő, emiatt nyilatkozatát megfelelően előterjeszteni nem tudta. A Legfelsőbb Bíróság az előadott kifogást nem tartotta alkalmasnak a végrehajtás megtagadására, mert „(…) az adós nem hivatkozott olyan valós körülményekre, amelyek kizárták volna annak lehetőségét, hogy érdemi védekezését előterjessze. Önmagában a tárgyalás elhalasztására irányuló kérelem elutasítása nem valósítja meg a közrendbe ütközést.

A magyar felsőbírósági gyakorlat a közrendbe ütközés kérdésével számos esetben foglalkozott, ezek közül néhányat – a teljesség igénye nélkül – az alábbiak szerint ismertetünk. A BH 2003.127. sz. ügyben részleges érvénytelenítésre került sor.[278] A Legfelsőbb Bíróság úgy látta, hogy a közfelfogás számára elfogadhatatlanul magas összegű munkadíj megítélése a közrendbe ütközik és így a választottbírósági ítélet e rendelkezésének érvénytelenítésére vezethetett. Ebben az ügyben a Legfelsőbb

278 Az ügy angol nyelvű összefoglalását lásd: http://www.nt.hu/dinamic/letoltesek/5/court-practice-in-setting-aside-arbitration-awards.pdf A

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 186 2018.01.12. 11:57:35

Bíróság – mintegy kísérletet téve a közrend fogalmának meghatározására – kimondta, hogy a közrend lényege, hogy a fogalma alá vonható intézményeket és elveket a jog feltétlenül meg kívánja védeni, érvényre akarja juttatni. A közrend mint a jog értékítélete tartalmában változó kategória, időben és térben egyaránt, mindig az adott gazdasági – társadalmi berendezkedés, politikai – erkölcsi felfogás függvénye.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a választottbírósági ítélet közrendbe ütközése megállapításának nem szükségképpeni eleme a jogszabálysértés megvalósulása.[279] A közrend egyik összetevője a társadalom általános értékítélete, ezért ha egy választottbírósági döntés a társadalom értékítéletét sérti, annak közrendbe ütközése megállapítható, mert annak hatályosulásától a társadalmat meg kell védeni.[280]

Császár Mátyás külön is kiemeli a hivatkozott döntés indokolásának azon részét, mely szerint a Legfelsőbb Bíróság véleménye alapján a választottbíróság ítéletének hatályban tartása az ügyvédi munkadíj megállapítása vonatkozásában a bírói gyakorlatra is nemkívánatos hatást gyakorolhatott volna.[281]

Ez a felfogás egyébként összhangban van a Legfelsőbb Bíróságnak az EBH 1999. 37. sz. döntésében elfoglalt álláspontjával, mely szerint a Ptk. vonatkozó szabályaiba való ütközés „…önmagában nem valósítja meg közvetlenül a gazdasági-társadalmi rend alapjainak sérelmét." Ahhoz, hogy a választottbírósági ítélettel szemben megalapozottan lehessen alkalmazni a közrendbe ütközést, az ítéletnek „*olyan alapvető jogelvekkel kellene szembekerülnie, (…) amelyek messze meghaladják egy-egy törvény kereteit*."

Raffai Katalin doktori értekezésében a BH 2003.127. sz. üggyel kapcsolatban az alábbiakat emeli ki:

> *„A döntés nagy vitát kavart és megosztotta a jogászi társadalmat. Kérdésként merült fel, hogy a perköltség mértéke a közrend részét*

letöltés ideje: 2017. 11. 24. 14:09

279 Az üggyel kapcsolatban lásd továbbá: Kecskés: *„Jó lovassal a"*…. 129 – 153. o.

280 Lásd részletesen: Murányi: *Az állami bíróságoknak*…. 346 – 347. o.

281 Lásd: Császár: *A nemzetközi magánjogi*… 78. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 187 2018.01.12. 11:57:35

képezi-e. A szakirodalomban általánosan elfogadott álláspont szerint az eljárás túlzottan magas költségei alkalmasak lehetnek a bírósághoz való fordulás jogának a korlátozására, és így eredményezhetik az eljárásjogi közrend sérelmét.
Az igazságszolgáltatáshoz való alanyi jog sérelmét eredményezheti a túl magas perköltség biztosíték megállapítása is. Vitatható egy másik megállapítása is a LB-nek, mely szerint ez a döntés negatív hatást gyakorolt volna a későbbi bírói gyakorlatra. Általánosságban a közrenddel összefüggésben hozott egyetlen döntés sem lehet befolyással a későbbi ügyekre, egyrészt, mert a jogintézmény speciális jellegéből fakadóan általános következtetéseket nem lehet levonni, másrészt mindig az adott tényállás kapcsán a közrendre gyakorolt tényleges (effektív) hatást kell vizsgálni. A közrend kivételes tulajdonságával összeegyeztethetetlen, azzal érvelni, hogy a döntés a későbbi ítéleteket negatívan befolyásolja. Egyébként is értelemzavaró a mondat tartalma, mind a magyar jogrendszertől, mind pedig a közrend jogintézményétől idegen a precedens alapú működés.
A felülvizsgálati bíróság a kérelmező érvelését magáévá téve, a magyar közrend, amúgy is tisztázatlan fogalmát újabb olyan nehezen értelmezhető fogalommal bővítette, mint a „társadalmi értékítélet" Sajnos a fogalmat elmulasztotta körültekintően értelmezni. Bár alapjaiban helyeselhető az a koncepció, amely a közrend sérelmet a jogszabályba ütközésen túlra terjeszti ki (például erkölcsi alapelvek, társadalmi érdeket szolgáló generálklauzulák stb.), célszerű annak terjedelmét meghúzni."[282]

Fenti idézettel kapcsolatban két lényeges észrevételt kívánunk tenni. A perköltség kérdése mint lehetséges érvénytelenítési ok felmerült a Kúria K-H-GJ-2015-60. sz. bírósági határozatában is.

A választottbírósági alperesek nyújtottak be keresetet, melyben kérték a VB/07242. számú választottbírósági ítélet perköltségre vonatkozó rendelkezésének érvénytelenítését, arra hivatkozva, hogy ezek

[282] Lásd: Raffai: *A nemzetközi magánjogi*… https://www.ajk.elte.hu/file/DI_Raffai_Katalin_dis.pdf#page=201&zoom=auto,-82,818 a letöltés ideje: 2017. 08. 29. 17:59 Lásd továbbá: Raffai: *A közrend fogalma a*….

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 188 2018.01.12. 11:57:35

a rendelkezések a közrendbe ütköznek, ezért a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény (a továbbiakban: Vbt.) 55. § (2) bekezdés *b)* pontjában szabályozott érvénytelenítési ok megvalósult. Kérték az alperes perköltségben való marasztalását is.

Keresetük indokolásában kifejtették, hogy a választottbírósági felperesek 4.619.499.916 Ft-ban jelölték meg marasztalási kérelmük összegét, ám ehhez képest csak 326.274.445 Ft megfizetésére kötelezte a Választottbíróság a választottbírósági alpereseket (az érvénytelenségi per felpereseit). A Díjszabályzat szerint főszabályként a pervesztesség arányában kellett volna a választottbírósági díjakat és a felek költségeit viselni. A választottbírósági eljárásban a választottbírósági felperesek csak 7%-ban lettek pernyertesek - ebből következően a választottbírósági alperesek 93%-ban lettek pernyertesek. Ennek ellenére a túlnyomó részben pernyertes alpereseket kötelezték a 25.000.000 Ft-ot meghaladó perköltség megfizetésére, mely – álláspontjuk szerint – „a magyar igazságszolgáltatásban példa nélküli döntés, sérti a társadalom értékítéletét, erodálja az igazságszolgáltatás tekintélyét, az abba vetett bizalmat, a magyar bírói gyakorlatra is nem kívánatos negatív hatást gyakorol és így a magyar közrendbe ütközik".

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, megállapítva, hogy van jogi lehetőség a választottbírósági ítélet részbeni érvénytelenítésére.

A választottbírósági eljárás vonatkozásában az állam bírósága azt ítélheti meg, hogy a választottbírósági eljárás hatályosan létrejöhetett-e, a felek a választottbírósági eljárásban az eljárási jogaikat megfelelően gyakorolhatták-e, kötelezettségeiket teljesíthették-e, illetve a választottbíróság döntése a felek által megszabott határon belül alakította-e a jogviszony tartalmát.

A Vbt. 55. § (2) bekezdésében írt érvénytelenítési okok az állam rendelkezési jogának sérelmét, és az állam által – feltétlen érvényesülést igénylő módon – alkotott vagy elismert alapvető szabályok lerontását mutatják. Ezek az okok a felek jogviszonyán túlmutatnak, s nem a felek adott relatív hatályú jogviszonyában értékelhető jogsérelmet küszöbölik ki.

A közrendbe ütközéssel kapcsolatban az elsőfokú bíróság részletesen kifejtette álláspontját, s megállapította, hogy a közrendbe ütközés csak akkor valósulhat meg egy belföldi jog alkalmazásával meghozott válasz-

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 189 2018.01.12. 11:57:35

tottbírósági ítélet esetében, ha a választottbíróság olyan értelmezéssel ruház fel egy alkalmazott jogszabályt a konkrét jogviszonyra vetített jogkövetkeztetésével, amely lerontja az állam feltétlen érvényesülést igénylő normáit, azokat tagadja. A magyar közrendbe ütközés nem az adott relatív hatályú jogviszonyban résztvevő fél konkrét jogsérelmét, hanem az állam jogrendjének sérelmét jelenti.

A választottbírósági ítéletben foglalt költség-megállapítás nem sértette meg a Díjszabályzatban foglaltakat. A költség megállapítása is lehet ugyan a magyar közrendbe ütköző, de a Választottbíróság a szabályzatában foglaltaknak megfelelően járt el, s a szabályzat nem áll ellentétben feltétlen alkalmazást igénylő jogszabállyal, az Alaptörvénnyel vagy a közjó és közerkölcs elvárásainak érvényesülését biztosító egyéb alapvető normával.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az eljárási költség számításba vételével a Választottbíróság nem sértette meg az Eljárási Szabályzatát, de ha el is tért volna annak rendelkezésétől, az sem jelenthette volna, hogy az ítélet – a magyar közrendre hatást gyakorlóan – a közösség tagjaira is kötelező és feltétlen alkalmazást igénylő szabály rendeltetését vonta volna kétségbe.

Ezen döntés ellen az érvénytelenítési kereset felperesei nyújtottak be felülvizsgálati kérelmet, mely kérelem azonban elutasításra került. A Kúria kimondta, hogy helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság azt is, hogy elviekben ugyan a költség megállapítása is lehet a magyar közrendbe ütköző, de a Választottbíróság a szabályzatában foglaltaknak megfelelően járt el [Díjszabályzat 6. § (2) bekezdés], s a szabályzat nem áll ellentétben feltétlen alkalmazást igénylő jogszabállyal, az Alaptörvénnyel vagy a közjó és közerkölcs elvárásainak érvényesülését biztosító egyéb alapvető normával. A Választottbíróság az eljárás során felmerült, és a választottbírósági felperesek által előlegezett költségeket osztotta meg fele-fele arányban a felek között az ügy jellege folytán, s ezt a döntését meg is indokolta.

A BH 2003.127. sz. határozattal kapcsolatban másik észrevételünk pedig kapcsolódik Raffai Katalin véleményéhez, aki szerint a közrend mint társadalmi értékítélet nehezen értelmezhető fogalom, és ebben a megközelítésben álláspontunk szerint a polgári jog fontos alapfogalmával,

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 190 2018.01.12. 11:57:35

a jóerkölccsel mutathat bizonyos tekintetben rokonságot, ugyanakkor a két fogalmat egymással ekvivalensnek tekinteni bajos lenne.

Kecskés László a Legfelsőbb Bíróság kérdéses határozatával szemben igen markáns – a Legfelsőbb Bíróság indokolását kritikával illető – és a közrend mint fogalom elméleti rétegei tekintetében is nagyon lényeges kifejtést tartalmazó véleményt fogalmazott meg:

> *„Elviekben nem értek egyet a Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság azon ítéleti indokolási okfejtésével, miszerint a választottbírósági ítélet közrendbe ütközése megállapításának nem szükségképpeni eleme jogszabálysértés megvalósulása. Ez az álláspont ugyanis olyan jogképen alakul, melyben a belső közrend fogalma nem a jogrendszer keretei között helyezkedik el. A vonatkozó jogirodalom részletesebb vizsgálatával ellenkező álláspontra jutottam, mint a Legfelsőbb Bíróság. Felfogásom szerint ugyanis a belső közrend fogalma a jogrendszer fogalmi keretei között tételezhető és így a belső közrend megsértésének szükségképpeni feltétele a jogrendszer sérelme, azaz a jogrendszer valamely jogszabályának megsértése. A közrend ugyanis a jogrendszer jellegadó értékeit magában foglaló magva.”*[283]

A magunk részéről teljes mértékben egyetértünk Kecskés professzor ama megállapításával, mely szerint a közrend, egy a jogrendszer által értéknek vélt eszméket és fogalmakat tömörítő halmaz, így ha a közrend, illetve az ún. belső közrend sérül, akkor az – voltaképpen az *argumentatio a maiore ad minus* elvét is alkalmazva – mindenképpen kell, hogy a jogrendszer valamely konkrét normájának a megsértését is jelentse, hiszen a jogrendszer belső értékeit a konkrét jogi normáknak is hordozniuk kell magában. Megjegyzendő egyébként, hogy a transznacionális közrend sérelme esetén sem elképzelhetetlen az, hogy a közrendi sérelem konkrét norma sérelmével is együtt járjon.

Nagyon érdekes megvizsgálni azt a kérdést, hogy vajon amennyiben akár az érvénytelenítési perben merül fel az eljárással kapcsolatban bűncselekmény gyanúja, az vajon a régi Vbt. rendszerében megvalósíthatja-e

283 Lásd: Kecskés: *„Jó lovassal a”*… 143. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 191 2018.01.12. 11:57:35

a közrendi klauzula alapján az érvénytelenítést. Ez a kérdés szerepel a BH 2008/1/1796. sz. jogesetben. A jogvita abból eredt, hogy a választottbírósági eljárás során bizonyítás céljából okiratokat is felhasználtak. A felperes a közrendbe ütközés címén arra hivatkozott, hogy a választottbírósági eljárás során hamisított okiratokat, bizonyítékokat használtak fel.

Az ügyben eljáró Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy nem állapítható meg a közrendbe ütközés olyan utóbb felmerült tények vagy bizonyítékok alapján, amelyek a választottbírósági eljárás során szóba nem kerültek, melyekre hivatkozás nem történt. A Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránti per nem használható perújítás helyett, nem töltheti be a perújítás funkcióját. A régi Vbt. nem ismer olyan érvénytelenítési okot, amely megengedné a választottbírósági ítélet meghozatala után felmerült körülmények vizsgálatát.

Ezzel kapcsolatban Murányi Katalin azt fejti ki, hogy a jogszabályalkotónak kell annak lehetőségét megvizsgálnia, hogy az itt idézett esethez hasonló esetben mégis sor kerüljön esetleg egyfajta érvénytelenítésre. Az új Vbt. ezt a kérdést már szabályozza, a 48 – 52. §§-ban tárgyalt, a későbbiekben kifejtendő eljárásújítás jogintézményével.

A közrendnek a magyar bírósági gyakorlatban betöltött szerepét elemezve kiemelhető, hogy a kialakult gyakorlat szerint a közrendbe ütközés [régi Vbt. 55. § (2) bekezdés *b)* pontja] mint érvénytelenítési ok megvalósulása körében a bíróságnak azt kell vizsgálnia, hogy a választottbíróság olyan értelmezéssel ruház-e fel egy alkalmazott jogszabályt a konkrét jogviszonyra vetített jogkövetkeztetésével, amely lerontja az állam feltétlen érvényesülést igénylő normáit, azokat tagadja.

Érdemes kiemelni, hogy Raffai Katalin – idézett doktori értekezésében – a közrend értelmezésével kapcsolatban a magyar bírói gyakorlatban az alábbi hiányosságokat látja:

> *„A magyar bírói gyakorlat adós marad számos, az indokolásokban hivatkozott fogalom definíciójával: a)melyek az imperatív norma jellemzői b) miként nyilvánul meg a társadalmi értékítélet c) mit jelentenek a politikai célok.”*[284]

[284] Lásd: Raffai: *A nemzetközi magánjogi…* 203.o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 192 2018.01.12. 11:57:36

A közrendbe ütközés okán érvényteleníteni kívánt ítéletek vonatkozásában feltétlenül említést érdemel az EBH2009. 1969. sz. alatt közzé tett határozat. Ezen határozat szerint a jogerő jogintézményének alkalmazása a választottbírósági eljárásban is alkotmányos követelmény. A közrendbe ütközés mint érvénytelenítési ok körében az vizsgálható, hogy a választottbíróság jogerős ítéletében az anyagi jogerő alkotmányos követelményét mint a közrend részét, tartalmának megfelelően alkalmazta-e, és nem zárta-e el a választottbírósági szerződést megkötő felet attól, hogy igényét bírói úton – adott esetben a választottbíróság előtt – érvényesítse.

Szintén fontos, a korábbiakban már említett szempontokat emel ki az EBH2006. 1429. sz. határozat, mely szerint a választottbírósági ítélet érvénytelenítése közrendbe ütközés jogcímén csak a jogrend alapelveinek nyilvánvaló és súlyos megsértése esetén alkalmazható. Olyan eljárási szabálysértések mint a szakvélemény ellentmondásainak tisztázatlansága, vagy az ítélet indokolásának hiányosságai nem alapozzák meg a pártatlan és igazságos eljáráshoz fűződő alkotmányos alapelv sérelmét.

Az érvénytelenítési perek jelenlegi gyakorlata kapcsán feltétlenül említést érdemel az a kérdés is, hogy a magyar választottbírósági gyakorlatban az MKIK mellett működő Választottbíróság által meghozott ítéletek esetében milyen gyakran fordul elő sikeres érvénytelenítés. Az MKIK-tól közvetlen módon beszerzett adatok szerint 2002 óta mindösszesen 16 ügyben volt sikeres érvénytelenítés, azaz ezekben az esetekben adott helyt a bíróság az érvénytelenítési keresetnek.[285]

4. Az érvénytelenítési perek lényeges jellemzői az új Vbt. alapján, az eljárásújítás és a tárgyalás felfüggesztése intézményének bemutatása

Az érvénytelenítési per vonatkozásában továbbra is – a régi Vbt-hez hasonló módon – fontos szabály a határidő. Az új Vbt. ebben a tekintetben a régi Vbt-vel azonos szabályt tartalmaz. Az ítélet kézhez vételétől

285 A megkapott adatszolgáltatás szerint ezek a következő választottbírósági ügyek voltak: Vb/01047; Vb/03515; Vb/99164; Vb/00046; Vb/05019; Vb/04210; Vb/051231; Vb/07134; Vb/07177; Vb/07209; Vb/07181; Vb/09217; Vb/12075; Vb/11199; Vb/12141; Vb/14023.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 193 2018.01.12. 11:57:36

számított 60 napon belül van lehetőség az érvénytelenítési per kezdeményezésére, mely határidő jogvesztő jellegű. Arra tekintettel, hogy a választottbíróságok nem feltétlenül szóban, nyilvánosan hirdetik ki az ítéletüket, hanem azt írásos formában küldik meg a feleknek, a felek ténylegesen az írásbeli ítélet kézhez vételekor értesülnek annak tartalmáról. Ebből az okból kifolyólag, egy komplex, jelentős mennyiségű irattal rendelkező ügyben a hatvan nap nem is feltétlenül túlzottan hosszú időszak.

Az is előfordulhat, hogy a felek élnek az új Vbt. 46. § (2) bekezdésében szereplő lehetőséggel, mely szerint a felek eltérő megállapodása hiányában valamelyik fél a másik fél egyidejű értesítése mellett a választottbírósági ítélet átvételétől számított harminc napon belül kérheti a választottbírósági tanácsot, hogy az ítélet meghatározott része tekintetében adjon értelmezést. Ha és amennyiben a fél a választottbírósági ítélet fent megadott értelmezése után kerül abba a helyzetbe, hogy érvénytelenítési pert kíván kezdeményezni, akkor értelemszerűen egy lényegesen rövidebb határidő alatt kell meghoznia döntését, arra figyelemmel, hogy az ítélet kézhez vételével a hatvan napos megtámadási határidő – a választottbíróság által megadásra kerülő értelmezéstől független módon – elkezdődött.

Az új Vbt. is természetesen megőrzi és fenntartja az érvénytelenítési pereknek ama sajátosságát, hogy azok nem tekinthetőek semmilyen körülmények között sem fellebbezésnek. Ezzel kapcsolatban Wellmann György is utal arra, hogy a régi Vbt. szerint az érvénytelenítési per ugyan jogorvoslati funkciót tölt be, de nem tekinthető fellebbezési vagy perújítási lehetőségnek.[286]

Az érvénytelenségi perek jellemzőit alaposan, és a lényegi sajátosságokra rámutatva foglalja össze az 1-H-Gj-2007-103. sz. – már egyéb vonatkozásban korábban is idézett – bírósági határozat:

> *„Az érvénytelenítési perben az állam bírósága azt ítélheti meg, hogy a választottbírósági eljárás hatályosan létrejöhetett-e, a felek és a választottbíróság az eljárási jogaikat megfelelően gyakorolták-e,*

286 Lásd: Wellmann: *A választottbíráskodás és az…* 20 – 27. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 194 2018.01.12. 11:57:36

kötelezettségeiket teljesítették-e, a választottbíróság döntése a felek által szabott határon belül alakította-e jogviszonyuk tartalmát, illetve az ítélet tartalma alapján járt-e a döntés és annak indokolása a közösségre kiható nem kívánatos következménnyel. Az érvénytelenítési perben az egyes érvénytelenítési okok külön-külön szabják meg az állam bírósága előtt indított jogalakítási kereset elbírálásának rendjét. A bíróság a keresetet indító által megnevezett érvénytelenítési okokhoz kötötten köteles megítélni az érvénytelenítési keresetet. Az érvénytelenítési perben a választottbírósági eljáráshoz vezető anyagi jogviszony, az ebből származóan állított jogok és kötelezettségek el nem bírálhatók, az érvénytelenítési per alapjául szolgáló jogviszony nem a jogvitát eredményező anyagi jogviszony, hanem a választottbírósági eljárásként megnevezett alaki jogviszony."

Megjegyzendő, hogy egyes államok jogrendszerei a magyar joghoz képest kevésbé tág terek között engedik az érvénytelenítési kereset előterjesztését. A belga polgári eljárásjogi törvény 1999. évi módosítása előtt például azt 1717. cikk (4) bekezdésében azt írta elő, hogy a belga bíróságok csak akkor fogadhatnak be egy választottbírósági érvénytelenítési keresetet, amennyiben a felek valamelyike vagy egy belga nemzetiséggel vagy belga lakóhellyel rendelkező természetes személy, vagy olyan jogi személy, melyet a belga jog szerint jegyeztek be avagy rendelkezik belgiumi fióktelepel.[287]

Az új Vbt. azonban rendelkezik azonban két olyan sajátossággal, melyek feltétlenül kiemelést érdemelnek.

4.1. *A tárgyalás felfüggesztése*

A tárgyalás felfüggesztése mint új eljárásjogi lehetőség lényege, hogy az állami bíróság a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránt indított perben bármelyik fél indokolt kérelmére a per tárgyalását legfeljebb kilencven napra felfüggesztheti annak érdekében, hogy a választottbírósági tanácsnak a választottbírósági ítélet kijavítása, értelmezése és kiegészítése korlátain

287 Born: *International Arbitration*. 1071. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 195 2018.01.12. 11:57:36

belül lehetősége legyen a választottbírósági eljárást újranyitni vagy más olyan eljárási cselekményt megtenni, amellyel a választottbírósági tanács álláspontja szerint az érvénytelenségi ok kiküszöbölhető. Ebben az esetben az ítélettel megszűnt választottbírósági eljárás a bíróság által meghatározott célból és időtartamban folytatódik. Az újranyitott választottbírósági eljárásban hozott ítélet érvénytelenítése az annak átvételét követő hatvan napon belül keresetváltoztatással vagy viszontkeresettel kérhető.

Megjegyzendő, hogy ez a jogintézmény a német jogban is létezik, a német ZPO 1059. § (4) bekezdése ugyanis az alábbiak szerint rendelkezik:

> *1059. § Ist die Aufhebung beantragt worden, so kann das Gericht in geeigneten Fällen auf Antrag einer Partei unter Aufhebung des Schiedsspruchs die Sache an das Schiedsgericht zurückverweisen.*

A tárgyalás felfüggesztésének jogintézményét az UNCITRAL Modelltörvény is alkalmazza a 34. cikkely (4) bekezdésében.

Az új Vbt. miniszteri Indokolása a tárgyalás felfüggesztése kapcsán a pergazdaságosság szempontját hangsúlyozza:

> *A Javaslat a „pergazdaságosság" szempontjára is figyelemmel megteremti a lehetőséget arra, hogy az érvénytelenítés iránti perben eljáró bíróság valamelyik fél kérelmére a per tárgyalását felfüggessze, annak érdekében, hogy a választottbírósági tanács a 46. § korlátain belül megteendő eljárási cselekményével orvosolja eljárása esetleges fogyatékosságát.*[288]

Igen lényeges, hogy ebben az esetben nem a választottbírósági eljárás teljeskörű újranyitására van lehetőség, hanem a választottbíróság aránylag szűk körben járhat el, hiszen a választottbírósági ítélet kijavítására, értelmezésére és kiegészítésére terjed ki a hatásköre. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy számos esetben eme szűk hatáskör is elegendő lehet arra, hogy az eljárás megfelelő módon kerüljön lezárásra, és ekkor a pergazdaságosság mint érdek valóban tud érvényesülni.

[288] Lásd: http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 15:01

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 196 2018.01.12. 11:57:36

A régi Vbt. 56. §. (1) bekezdésében kifejezetten szerepel rendelkezés arra nézve, hogy a választottbírósági ítélet végrehajtása valamelyik fél kérelmére felfüggeszthető. Ezzel kapcsolatban fontos bírói gyakorlat is kialakult.

Az EBH2001. 554. sz. határozat például azt mondta ki, hogy a választottbírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelem elbírálásánál a bírósági végrehajtásról szóló törvény végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó rendelkezéseit is figyelembe kell venni.

Az EBH2000. 237. sz. alatt közzétett határozat akként foglalt állást, hogy a választottbíráskodásról szóló törvény nem rendelkezik arról, hogy a bíróság a választottbírósági ítélet végrehajtását milyen körülmények megvalósulása esetén függesztheti fel, csupán a választottbírósági ítélet végrehajtása felfüggesztésének lehetőségét mondja ki. A választottbírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelem elbírálásánál ezért a bírósági végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Ehhez képest az új Vbt. nem a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésénél tartalmazza a választottbírósági ítélet végrehajtása felfüggesztésének lehetőségét, hanem az új Vbt. 7. § (5) bekezdése szabályozza az alábbiak szerint:

> *(5) A választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránti perben a választottbírósági ítélet végrehajthatóságát a per befejezéséig a törvényszék, a felülvizsgálati eljárás befejezéséig pedig a Kúria bármelyik fél kérelmére felfüggesztheti, ha*
> *a) annak fel nem függesztése valószínűsíthetően nem kiküszöbölhető hátrányt eredményez, és ez a hátrány meghaladja azt a hátrányt, amelyet a felfüggesztés esetén az azzal érintett fél feltételezhetően elszenved; és*
> *b) fennáll az észszerű lehetősége annak, hogy a felfüggesztést kérő fél keresete érdemben sikerre fog vezetni. Ennek a lehetőségnek a mérlegelése a bíróságot bármely későbbi mérlegelése során nem köti.*

Habár a vonatkozó szabálynak talán üdvösebb helye lenne az érvénytelenítési pereknél – hiszen lényegében csak ott lehet alkalmazni – fontos sajátossága az új szabálynak, hogy megkísérel bizonyos fogódzót adni ahhoz,

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 197 2018.01.12. 11:57:36

hogy mik azok az esetek, amikor a bíróság felfüggesztheti a választottbírósági ítélet végrehajtását. Az (5) bekezdés a) pontja emlékeztet a polgári peres eljárásban és választottbírósági eljárásban alkalmazható ideiglenes intézkedés fogalmára, ugyanakkor a b) pont megítélésünk szerint igen nehéz helyzet elé fogja állítani a jogalkalmazót, hiszen egyfajta – bár később jogi kötőerővel nem bíró – prejudikációt tartalmaz: a felfüggesztésre akkor kerülhet sor, ha az érvénytelenítési kereset sikerességének ésszerű esélye fennáll. A jogszabály szerint eme lehetőség mérlegelése a későbbiekben a bíróságot a későbbi mérlegelés során nem köti.

Félő, hogy amennyiben a bíróság a végrehajtást ezen ok alapján felfüggeszti, majd ezzel ellentétesen elutasítja az érvénytelenítési keresetet, az a felperes részéről felülvizsgálati kérelem előterjesztéséhez fog vezetni.

Ugyanakkor, habár említi a jogszabály szövege, hogy ha annak alapján függeszti fel a bíróság a végrehajtást, hogy fennáll az ésszerű lehetősége annak, hogy a felfüggesztést kérő fél keresete érdemben sikerre fog vezetni, ez nem köti a bíróságot a későbbiekben, nem zárható ki az megítélésünk szerint, hogy egy esetleges pervesztés esetén a vesztes fél éppen ezen jogszabályhelyre hivatkozva kezdeményezne kártérítési eljárást. Erre is figyelemmel vélhetően szerencsésebb lett volna ezen okokat egyértelműen exemplifikatív okokként szabályozni, és ezzel lényegesen nagyobb mozgástér juthatott volna az eljáró bíróság számára.

Kiemelendő, hogy – a régi Vbt-vel szemben – az új Vbt. rendelkezik arról is, hogy mi történhet abban az esetben, ha a választottbírósági ítélet érvénytelenítésre kerül, azaz az érvénytelenítési per sikeres lesz. Az új Vbt. 47. § (5) bekezdése szerint a választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén a választottbírósági eljárás a Vbt. szerinti kijelölési eljárással – tehát lényegében egy megismételt eljárással – folytatódhat. A Vbt. indokolása ezzel kapcsolatban az alábbiakat rögzíti:

> *A Javaslat pótolja a Vbt. szabályozási hiányát, és meghatározza a választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén követendő eljárást. Az eljárás ebben az esetben a választottbírák 12. § szerinti kijelölésével folytatódhat, így ha valamelyik fél az eljárást folytatni kívánja, a választottbírákat újra ki kell jelölniük. Ennek során dönthetnek akár úgy is, hogy új összetételű tanács bírálja el az*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 198 2018.01.12. 11:57:36

> *ügyet, de ha az érvénytelenítés miatt nem vesztették bizalmukat, akár az érvénytelenített ítéletet hozó tanács tagjait is jelölhetik.*[289]

Az indokolás is kiemeli, hogy az eredeti választottbírósági eljárásban részt vevő választottbírák csak abban az esetben lehetnek az új eljárásban is választottbírák, ha és amennyiben a felek az érvénytelenítés miatt nem vesztették el bizalmukat bennük.

Eme problémával összefüggésben utal Murányi Katalin – még a régi Vbt. vonatkozásában – arra, hogy szükséges azt rendezni, hogy érvénytelenítés esetén az eredetileg jelölt választottbíró lemondhat-e választottbírói tisztségéről. Az új eljárással kapcsolatos költségek vonatkozásában pedig kiemeli, hogy mivel az érvénytelenítés számos esetben az eljáró választottbírósági tanács hibájára vezethető vissza, a féltől nem várható el, hogy a sokszor tetemes költségeket ismételten kifizesse, így erre a kérdésre álláspontja szerint szükséges megnyugtató megoldást találni.[290]

Az új Vbt. az érvénytelenítés okán megismételt eljárással kapcsolatos költségek tekintetében kifejezett rendelkezést tartalmaz az 57. § (2) bekezdésében az alábbiak szerint:

> *(2) A választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén az érvénytelenített ítélettel megszűnt választottbírósági eljárás választottbírói díjmentes, az érvénytelenített ítéletet hozó választottbírósági tanácsot díj nem illeti meg. Az érvénytelenítést követően folytatódó eljárásban a felek adminisztrációs költség fizetésére nem kötelezhetők.*

Az Indokolás ezen rendelkezés tekintetében igen markáns álláspontot fogalmaz meg akkor, amikor kiemeli, hogy a rendelkezés célja, hogy a választottbírósági tanácsot szakszerű, vagyis olyan eljárásra ösztönözze, mely az érvénytelenítés próbáját is kiállja:

> *„A Javaslat azzal a rendelkezéssel is ösztönözni kívánja a választottbírósági tanácsot a szakszerű eljárásra, amely alapján a*

289 Lásd: http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 15:43

290 Lásd: Murányi: *Az állami bíróságoknak*… 352. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 199 2018.01.12. 11:57:36

> *választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén az érvénytelenítést megelőző választottbírósági eljárás választottbírói díjmentessé válik, a választottbírósági tanács tagjait pedig az érvénytelenítést megelőző eljárásért díj nem illeti meg. Az esetlegesen folytatódó választottbírósági eljárásban pedig a már korábban a választottbíróság részére megfizetett adminisztrációs költségre tekintettel a felek ezen a jogcímen pénz fizetésére nem kötelezhetők."*[291]

Természetesen ez a fajta ösztönzés azokban az esetekben, ahol az érvénytelenítésre a választottbírák önhibáján kívül felmerülő okból kerül sor kevés eredménnyel fog járni.

4.2. *Az eljárásújítás*

Az eljárásújítás lényegében a perújításnak a választottbírósági eljárásra kialakított megfelelő változata, melynek igényét a fentiekben hivatkozott, 2008/1/1796. sz. eljárásban kifejtettek során már láttuk. Az új jogintézmény lényege, hogy amennyiben a felek eltérően nem állapodnak meg, úgy a választottbírósági ítélet átvételétől számított egy éven belül van helye eljárásújításnak, ami valójában a perújítás ekvivalens változata, ugyanis feltétele az, hogy a fél olyan tényre vagy bizonyítékra hivatkozzon, amelyet az alapeljárásban önhibáján kívül nem érvényesített, feltéve, hogy az – elbírálása esetén – a félre kedvezőbb határozatot eredményezett volna. Akárcsak a perújítás esetében, itt is lényeges, hogy az ügyben eljárni jogosult választottbírósági tanács a megengedhetőség tárgyában való döntés előtt a feleket meghallgatja. A Vbt. rendelkezései szerint abban az esetben kell elutasítani az eljárásújítási kérelmet, amennyiben az egyéves objektív határidő már letelt, a kérelmet benyújtó fél által felhozottak a valóságuk bizonyítása esetén sem alkalmasak arra, hogy a félre nézve kedvezőbb határozatot hozzanak, illetve, amennyiben a fél a kérelmében felhozott tényt vagy bizonyítékot az alapeljárásban saját hibájából nem érvényesítette. Ezen utóbbi kérdés megítélése azonban nyilván gondos mérlegelés tárgya lehet.

[291] Lásd: http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf A letöltés ideje: 2017 10. 25. 15:32

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 200 2018.01.12. 11:57:36

A polgári perjogból ismert perújításhoz hasonlóan az eljárásújítás lényeges szabálya, hogy az eljárásújítás megengedése esetén is csak a kérelem korlátai között lehet lefolytatni az eljárást. Ennek eredményéhez képest a választottbírósági tanács lehetősége, hogy a megtámadott választottbírósági ítéletet hatályában fenntartja, illetve annak egészben vagy részben történő hatályon kívül helyezése mellett új határozatot hoz.

Az eljárásújítás vonatkozásában az új Vbt. teljesen új intézményeként nyilvánvalóan semmilyen gyakorlati tapasztalat nem áll rendelkezésre. Fontos, a gyakorlat által megoldandó kérdés lesz például a választottbírósági eljárás lezárulta után szükségképpen feloszlott választottbírósági testület ismételt összehívása, amely nemzetközi testület esetén, vagy amennyiben *ad hoc* választottbírósági testület jár el, különösen nehéz feladat lehet.

Ugyanakkor a Vbt. kihirdetését követően, de még hatályba lépése előtt jelent meg olyan szakmai vélemény Szecskay András, a Magyar Ügyvédi Kamara és a Budapesti Ügyvédi Kamara – gyakorló ügyvéd és választottbíró – részéről, mely igen kritikusan illeti az eljárásújítás jogintézményét:

> *Ez a valódi, egyoldalnyi újítás tartalmazza ráadásul az új szabályozás legérzékenyebb, legfájóbb pontját, az eljárásújítás frissen bevezetett, teljesen felesleges és horrorisztikus intézményét, amely a választottbírósági eljárás egész szellemiségét ássa alá, veszi semmibe. Mint arról már a korábbiakban szó volt, az eljárás alappillérei közé tartozik a gyorsaság, a hatékonyság és a véglegesség, a felek ezekre alapozva és számítva választják a vitarendezés e formáját a rendes bírósági eljárással szemben. Ha az ítélet meghozatala után a vitás kérdés az eljárásújítás lehetőségének köszönhetően még egy évig lebegni kényszerül, az a választottbírósági út egyik nagy előnyét, és létjogosultságának egyik indokát alapjaiban rengeti meg. A törvénytervezet tanulmányozása során végeztünk némi kutatást, de ezt a jogintézményt a szabályzatok – a teljesség igénye nélkül az UNCITRAL, az ICSID, az ICC, a Londoni Nemzetközi Választottbíróság és még néhány szabályzata – nem ismerik, arról nem is beszélve, hogy a jogintézmény a választottbírósági*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 201 2018.01.12. 11:57:36

határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló New-York-i Konvenció szellemiségével is szembe megy. Internetes kutatásunk alapján ez a jogintézmény jelenleg egyedül Libanonban ismert, más nyomot az eljárásújítás létezésére nemigen találtunk. Nem tudjuk hát, hogy milyen meggondolás vezette a jogalkotót ennek törvénybe ültetésekor. Kiszámíthatatlan, hogy ebből mi lesz, a kockázatokkal pedig aligha számoltak.

Az eljárásújítás intézménye nagymértékben erodálhatja a magyar választottbírósági eljárás igénybe vétele iránti szimpátiát – e jogintézménnyel szembesülve a felek inkább fogják elvinni jogvitájukat az UNCITRAL, vagy más nemzetközi fórum elé. Arról nem is beszélve, hogy nekem és minden lelkiismeretes jogi képviselőnek tájékoztatni kell az ügyfelet az eljárásban rejlő kockázatokról, buktatókról, ennél fogva tehát csak erről a kockázatról való tájékoztatással javasolhatom magyar választottbíróság kikötését az új törvény hatályba lépését követően. Ez komoly versenyhátrányhoz vezethet, bár a helyzetünk amúgy is sokat romlott – Budapest sajnos nem tudott a választottbíráskodás regionális központjává válni. Minden ideális lehetett volna, de az osztrákok valahogy jobban csinálták, így jelenleg a bécsi a legprosperálóbb választottbíróság a régióban. Az új választottbírósági törvény pedig aligha fogja megfordítani ezt a tendenciát.[292]

A fenti idézet alapján leszűrhető, hogy Szecskay András az új Vbt. kapcsán valóban kritikus álláspontot képvisel: egyfelől nem is tartja szükségesnek az új Vbt. megalkotását – megjegyzendő, hogy miként a jelen munka is többször utal rá, valóban számos szövegrész a régi Vbt-vel szó szerinti egyezést mutat –, másfelől pedig a választottbíráskodás számos, jól ismert előnyéhez (gyorsaság, egyfokú eljárás, stb.) képest hátrányosnak, egyfajta visszalépésnek tekinti az ismeretei szerint külföldön sem nagyon ismert eljárásújítás jogintézményét.

Megjegyezzük, hogy az eljárásújítás mint a perújítás egyfajta megjelenése a választottbíráskodásban nem teljesen ismeretlen és idegen

[292] Lásd: *Interjú Szecskay Andrással.* http://www.jogiforum.hu/interju/161 A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 16:48

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 202 2018.01.12. 11:57:36

jelenség, hiszen hasonló szabályozást tartalmaz a munkánk egy korábbi fejezetében tárgyalt osztrák jog is. Az osztrák választottbírósági joganyag ugyan nem az eljáró választottbíróság részére nyújtja lehetőségként az eljárásújításban, perújításban történő döntést, majd az új eljárás lefolytatását, hanem a perújítási okokat a törvény 611. § (2) bekezdésének 6. pontja a választtottbírósági ítélet érvénytelenítése iránti okokként ismeri el, így az ebben a kérdésben történő döntés az állami bíróság hatásköre. Megjegyzendő továbbá, miként e fejezet is utalt rá, hogy a perújítást a Plósz féle Pp. is érvénytelenítési okként szabályozza a 784. § 8. pontjában.

5. Rövid észrevételek a választottbírák felelőssége vonatkozásában

A választottbírói ítéletek érvénytelenítése kapcsán – egy adott esetben sikeres érvénytelenítés esetében – felmerülhet a választottbírói felelősség kérdése, így nagyon röviden a választottbírói felelősségnek eme aspektusával összefüggésben fogalmazunk meg néhány észrevételt a teljesség igénye nélkül.

Murányi Katalin a választottbírák esetleges felelősségrevonásával kapcsolatban utal az MKIK Eljárási Szabályzatának 56. §-ra, mely a felelősségkorlátozás intézményét tartalmazza, mellyel kapcsolatban az alábbi – kritikai – észrevételt fogalmazza meg:

> *„Úgy gondolom, hogy ez a rendelkezés nem tartható fenn. Nem tartható fenn egyrészt azért, mert a kártérítési perben eljáró bíróság egy ilyen általános kizáró rendelkezést a Ptk. 314. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakra tekintettel nyilvánvalóan nem fog figyelembe venni, mérlegelni fogja továbbá a Ptk. 342. § (1) bekezdése utolsó mondatrészében foglaltakat is. Nem tudom, hogy milyen indokot lehet felhozni egy ilyen rendelkezés fenntartására akkor, amikor ma Magyarországon minden hatóságnak, az állami bíróságnak, a bírónak és sorolhatnám ki mindenkinek egyértelműen fennáll a kártérítési felelőssége (más kérdés az, hogy milyen körben), egyedül csak a Választottbíróság, illetve a választottbíró mentesülhessen a kártérítési felelősség alól akkor is, ha esetleg szélsőséges módon*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 203 2018.01.12. 11:57:37

> *éppen bűncselekményt elkövetve járt el. Úgy gondolom, hogy e rendelkezésnek a fenntartása nem növeli, hanem csökkenti a választottbíráskodással kapcsolatos bizalmat, ezért a VESZ 56. §-ba foglalt rendelkezés elhagyását javasolom.*"[293]

Az MKIK – Mu rányi Katalin által felhívott – 56. §-a az alábbi rendelkezést tartalmazza:

> *A választottbírók, a Választottbíróság, a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara vagy munkavállalói senkivel szemben sem felelősek a választottbíráskodással kapcsolatos tevékenységükért vagy mulasztásukért.*

Eme – a választottbírósági tevékenységgel kapcsolatos felelősséget a legteljesebb mértékben kizáró – rendelkezéshez hasonló tartalmú szabály olvasható az ICC Eljárási Szabályzatának 40. cikkelyében az alábbiak szerint:

> *The arbitrators, any person appointed by the arbitral tribunal, the emergency arbitrator, the Court and its members, the ICC and its employees, and the ICC National Committees and Groups and their employees and representatives shall not be liable to any person for any act or omission in connection with the arbitration, except to the extent such limitation of liability is prohibited by applicable law.*

Az ICC szabályozásában az MKIK Eljárási Szabályzatához képest fontos eltérés az, hogy a felelősségkorlátozás annyiban nem alkalmazható, amennyiben ilyen felelősségkorlátozást az alkalmazandó anyagi jog kizár.[294]

Az MKIK Eljárási Szabályzata 56. §-ának lényeges értelmezését adja a Fővárosi Ítélőtábla 5.Pf.22.234/2013. sz. ügyben született ítélete, melyben I. r. alperes a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara volt:

---

293 Lásd: Mu rányi: *Az állami bíróságoknak*… 353. o.

294 Ennek értelmezéséhez lásd: Webster – Bühler: *Handbook of ICC*… 610. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 204 2018.01.12. 11:57:37

Az I. rendű alperes eredménnyel nem védekezhet azzal, hogy a mellette működő választottbíróság tevékenységét ne neki kellene betudni, és azzal sem, hogy az általa alkotott eljárási szabályzat 56. §-ában a felelősséget kizárta. Miután a választottbíróság az I. r. alperes mellett működik, ezért az a Ptk. 30. § (1) bekezdéséből következően az I. rendű alperesnek nem jogi személy szervezeti egysége, tevékenységét az I. rendű alperesnek kell betudni. Az 1282/1993. AB határozat indokolásában kifejtettek, miszerint a választottbíróság eljárása két szerződésen, a felek választottbírósági szerződésén és a felek által a választottbírósággal kötött megbízási szerződésen alapul, magára az eljárásra helytállóak, de az ítéletre nem vonatkoztathatók. A választottbíróság ugyanis az ítélete mint eredmény szempontjából nem minősülhet a két ellenérdekű fél megbízottjának, hiszen a döntésével nem a felek – egymással ellentétes - utasításai szerint és érdeküknek megfelelően [Ptk. 474. § (2) bekezdés] jár el, hanem tőlük független. Ezért ha a választottbíróság a Vbt. 58. §-a értelmében a rendes bíróság jogerős ítéletével azonos hatályú jogerős ítélete kárt okoz, ennek a kárnak a bekövetkeztével szerződésen kívüli, a Ptk. 349. § (3) bekezdése és 339. § (1) bekezdése szerinti kárkötelmi viszony keletkezik. Erre a kötelemre a szerződéses jellegű jogviszony tartalmává vált eljárási szabályzat 56. §-a nem alkalmazható. A szerződéses jogviszony léte nem zárja ki a szerződésen kívüli felelősség alkalmazását, ha a konkrét, adott esetben az ítélet tartalmában megjelenő magatartás, a nyilvánvalóan téves jogalkalmazás, a szerződéstől függetlenül is jogellenes. Ez utóbbi feltétel pedig fennáll a választottbíróságok ítélkező tevékenysége kapcsán.

Álláspontunk szerint az ítélet a választottbírósági jogviszony egészének természete – és ebből következően az esetleges felelősségi kérdések vonatkozásában is nagyon lényeges, fontos megállapításokat tesz. Az ítélet ugyanis rámutat arra az egyébként a római jog óta a választottbírósági jogviszonyt meghatározó jellemzőre, mely szerint a választottbírósági jogviszony alapvetően egy szerződéses jellegű, a megbízás jegyeit magán

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 205 2018.01.12. 11:57:37

viselő jogviszony.[295] A szerződéses jelleget emeli ki az 1282/B/1993. sz. alkotmánybírósági határozat is, mely kimondja, hogy a választottbíróság eljárás két szerződésen, a felek választottbírósági szerződésén és a felek által a választottbírósággal kötött szerződésen alapul.

Ennek megfelelően eme szerződéses jogviszonynak egyebek mellett részét képezi az Eljárási Szabályzat, mely a szerződés általános feltételrendszerét tartalmazza, így az 56. §-ban szereplő felelősségkorlátozás is idetartozik. Ezt hangsúlyozza az idézett rész ama fordulata, mely az 56. §-t a szerződéses jellegű jogviszony tartalmává vált rendelkezésnek minősíti. Ez azt is jelenti, hogy a választottbírósági eljárásban mint alaki jogviszonyban lévő felek azzal, hogy az állami bíróság joghatósága alól a választottbíróság joghatósága alá helyezik magukat, a választottbírósági szerződés, az irányadó Vbt. és az Eljárási Szabályzat elfogadásával kijelölik azokat a határokat, amelyek jogviszonyukat szabályozzák, annak keretet adnak. Rövid exkurzusként utalunk arra a közismert tényre, hogy a választottbírósági eljárás olykor legmeghatározóbb szabályozója az Eljárási Szabályzat. Nem véletlenül szerepel az ICC Eljárási Szabályzatának 6. cikkelye (1) bekezdésében az alábbi igen fontos rendelkezés:

> *Where the parties have agreed to submit to arbitration under the Rules, they shall be deemed to have submitted ipso facto to the Rules in effect on the date of commencement of the arbitration, unless they have agreed to submit to the Rules in effect on the date of their arbitration agreement.*[296]

Eme rendelkezés értelmében, amennyiben a Felek az ICC Eljárási Szabályzatát kívánják alkalmazni, akkor ezt úgy kell tenni, hogy *ipso facto* magukat azon Szabályzat hatálya alá helyezték, amely Szabályzat a választottbírósági eljárás kezdeményezésekor hatályos, kivéve, amennyiben külön úgy állapodtak meg, hogy a választottbírósági szerződés aláírásakor hatályos Szabályzatot kívánják alkalmazni. Ennek természetesen

295 Ezzel kapcsolatban lásd különösen: Ujlaki: *A választottbírósági szerződés*… 216 – 225. o.

296 Lásd: https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/#article_6 A letöltés ideje: 2017. 09. 08. 13:08

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 206 2018.01.12. 11:57:37

akkor van igen nagy jelentősége, ha és amennyiben a választottbírósági szerződés megkötése és a jogvita kirobbanása, a választottbírósági eljárás kezdeményezése között megváltozik az Eljárási Szabályzat.[297]

A hivatkozott ítélőtáblai ítélet értelmében azonban a jogviszony jellege megváltozik akkor, amikor a választottbíróság ítéletet hirdet. Az ítélőtáblai ítélet szerint ugyanis a választottbírósági ítéletre ez a szerződéses jelleg már nem irányadó, így a MKIK Eljárási Szabályzatának a felelősség kizárását tartalmazó 56. §-a sem alkalmazható. Az ítélőtáblai ítélet – helyesen – utal arra, hogy a választottbíróság ítélete az állami bíróság ítéletével azonos hatályú, ezzel implicite az kerül kimondásra, hogy közhatalmat gyakorol a választottbíróság akkor, amikor ítéletet hirdet. Az elemzett ítélőtáblai ítélet ezzel kapcsolatban akként foglal állást, hogy a választottbírósági eljárásban az ítélet előtti szakaszra igaz lehet a szerződéses jogviszony, és az ekkor keletkezett kár esetében valóban a szerződésszegés szabályai szerint lehet eljárni, ha azonban maga a választottbírósági ítélet okozza a kárt, akkor a szerződésen kívüli kártérítés szabályai szerint kell eljárni.

Fentiek alapján az új Ptk. hatálya alatt ez azt jelenti, hogy ilyen esetben a közhatalmi aktussal okozott kárért való felelősséget lehet alkalmazni:

> *6:549. § [Felelősség bírósági, ügyészségi, közjegyzői és végrehajtói jogkörben okozott kárért]*
> *(1) A bírósági és az ügyészségi jogkörben okozott kárért való felelősségre a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség szabályait kell megfelelően alkalmazni, azzal, hogy a kárigényt bírósági jogkörben okozott kár esetén a bírósággal, ügyészségi jogkörben okozott kár esetén a Legfőbb Ügyészséggel szemben kell érvényesíteni. Ha az eljárt bíróság nem jogi személy, a kárigényt az eljárt bíróság illetékességi területén működő jogi személyiséggel*

297 E körben említést érdemel, hogy az ICC 2012-ben hatályba lépett új választottbírósági Eljárási Szabályzata lényeges módosításon esett át 2017-ben, mely módosítások 2017. március 1-je óta hatályosak. Ezzel kapcsolatban lásd különösen: https://cdn.iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/01/ICC-2017-Arbitration-and-2014-Mediation-Rules-english-version.pdf.pdf A letöltés ideje: 2017. 09. 08. 14:13

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 207 2018.01.12. 11:57:38

rendelkező bírósággal szemben kell érvényesíteni. A kártérítési keresetnek előfeltétele a rendes jogorvoslat kimerítése.
(2) A közjegyzői és a végrehajtói jogkörben okozott kárért való felelősségre a közigazgatási jogkörben okozott kárért való felelősség szabályait kell megfelelően alkalmazni. A kártérítési keresetnek előfeltétele a rendes jogorvoslat kimerítése.

Az új Ptk. Kommentárja ezen felelősségi alakzatnál a választottbírósági felelősséget nem említi, utal ugyanakkor például a Legfelsőbb Bíróság 3/2004. sz. Polgári jogegységi határozatára, mely kimondja, hogy a közjegyző közokiratkészítő tevékenységével okozott kárért a régi Ptk. 349. § (3) bekezdése szerint felel.[298] Azzal, hogy a fenti ítélet értelmében a választottbírósági jogviszony ezen kettős természetéről lehet beszélni, az állami bírósági tevékenység és a választottbírósági tevékenység egy újabb, a meghozott – állami úton kikényszeríthető – ítélettel okozott kárért való felelősség esetében lényeges találkozási pontjáról lehet beszélni.

298 Lásd: Osztovits: *A Polgári Törvénykönyvről szóló…* 213.o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 208 2018.01.12. 11:57:38

VII. Zárókövetkeztetések

1. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésével összefüggő egyes következtetések nemzetközi dimenzióban

Az eddigieket összefoglalva a választottbírósági ítéletek érvénytelenítése tekintetében több lényeges következtetés levonása tűnik szükségesnek a teljesség igénye nélkül. A választottbírósági eljárás közismert egyfokú jellegével szemben az érvénytelenítés a jogorvoslat egyfajta lehetőségét biztosíthatja a választottbírósági eljárás során született ítélettel szemben. Természetesen az nyilvánvaló, hogy az érvénytelenítés pontosan meghatározott okokhoz kötött, mely feltételek bekövetkezésének igazolása elsődlegesen az érvénytelenítési per felperesét terheli.

Egyes jogrendszerekben – például az angol jogban – jellemzően a felek egyetértése esetén lehetséges az érvénytelenítés során kifejezetten az ítélet tartalmához kapcsolódó jogi kérdésben jogorvoslatot előterjeszteni (*appeal on question of law*), amely megfelel egyfajta fellebbezésnek. Érdemes megemlíteni, hogy például az egyiptomi jog – a Mintatörvénytől eltérően – érvénytelenítési oknak tekinti, amennyiben a választottbírósági ítélet nem felel meg annak a jognak, melyet a felek a jogvita elbírálásához kiválasztottak. Az egyiptomi választottbírósági törvény ezzel kapcsolatban az alábbiak szerint rendelkezik:

> *Article 53*
> *1. An arbitral award may be annulled only:*
> *d) If the arbitral award failed to apply the law agreed upon by the parties to govern the subject matter in dispute;*[299]

A legtöbb állam választottbírósági törvényében szereplő érvénytelenítési ok azonban – amennyiben az adott törvény az UNCITRAL

[299] Az egyiptomi törvény angol nyelvű változatát lásd: http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/eg/eg020en.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 08. 23:29

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 209 2018.01.12. 11:57:38

Mintatörvényét követi – a Mintatörvényben meghatározott okokkal, illetve a New York-i Egyezményben rögzített esetkörökkel egyezik, vagy azokhoz nagyon hasonló, mely rendelkezéseket a Bevezetésben részletesen ismertettünk.

Annak ellenére, hogy teljes mértékben érthető az a logika, hogy a két dokumentumban szereplő okok miért azonosak, a gyakorlatban ez igen nagy problémákat vethet fel, miként arra Albert Jan van den Berg egy, a választottbírósági ítélet érvénytelenítésének problémáját kritikusan elemző cikkében rámutat.[300]

Azon túlmenően, hogy az UNCITRAL Mintatörvény és a New York-i Egyezményben szereplő érvénytelenítési okok lényegében azonosak, a New York-i Egyezmény V. cikk 1. bekezdésének e) pontja kimondja, hogy:

> *1. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása annak a félnek kérelmére, akivel szemben azt érvényesíteni kívánják, csak abban az esetben tagadható meg, ha ez a fél annál az illetékes hatóságnál, amelynél az elismerést és a végrehajtást kérik, bizonyítja, hogy:*
> *e) a választottbírósági határozat a felekre még nem vált kötelezővé, vagy annak az országnak illetékes hatósága, amelyben vagy amely jogának alkalmazásával a határozatot hozták, azt hatályon kívül helyezte vagy felfüggesztette.*

A szabályozás alapján elmondható, hogy a New York-i Egyezmény szerint a választottbírósági határozat elismerésének és végrehajtásának gátját képezi, ha abban az országban, ahol a határozatot hozták (*country of origin*), vagy amelynek a jogát alkalmazták az eljárásban, az ítéletet érvénytelenítik. Így ebben az esetben a választottbírósági határozatot külföldön sem lehetséges végrehajtani.

A *country of origin* vonatkozásában a Várady – Barceló – Mehren által írott kézikönyv egy lényeges problémára hívja fel a figyelmet:

300 Lásd: van den Berg: *Should the Setting…* 1 – 26. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 210 2018.01.12. 11:57:38

> „*A further problem with the New York Convention criteria is their lack of clarity. In which country exactly is the award made (the country where arbitration takes place, or where the award is written, or maybe where the last signature is added if the text is circulated for signatures?*"[301]

Miként Albert Jan van den Berg utal arra, mindez az időbeliség vonatkozásában is jelentős problémaként jelentkezhet. Példája szerint elképzelhető az, hogy egy nyertes választottbírósági eljárást követően a célországban – vagyis az adós cég székhelyéül szolgáló országban – megindítják, majd adott esetben sikerre is viszik a végrehajtást, majd abban az országban, ahol a választottbírósági ítéletet hozták, kimondják az ítélet érvénytelenségét egy érvénytelenítési eljárásban.[302] Különös figyelmet érdemel ebben a tekintetben a *Dallah Real Estate and Tourism Holding Co. v. The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan (2010)* ügye. Ebben az ügyben a választottbírósági eljárást követően Angliában indították meg a végrehajtási eljárást, ahol a végrehajtási kérelmet elutasították azon az alapon, hogy nincs érvényes választottbírósági szerződés.

Ugyanakkor néhány hónappal később Franciaországban a Legfelső Bíróság, a *Cour de Cassation* ezzel ellentétes eredményre jutott, hiszen az ítélet érvénytelenítése iránti keresetet elutasította.[303] Így a konkrét jogeset a teoretikus példával ellentétes, de mégis jól illusztrálja, hogy a végrehajtási eljárás megindítása és az érvénytelenítési kereset kezdeményezése, mely esetekben a New York-i Egyezmény, ill. a Mintatörvény által ihletett nemzeti választottbírósági jogszabályok alapján azonos feltételek kerülnek mérlegelésre, mennyire ellentétes eredményekkel zárulhat. Röviden érdemes utalni arra, hogy a helyzetet adott esetben bonyolíthatja, ha az adott államok még részesei az 1961-es genfi választottbírósági egyezménynek is, melynek IX. cikkelyének első bekezdése azt mondja ki, hogy az Egyezmény hatálya alá tartozó választottbíró-

301 Lásd: Várady – Barceló – Mehren: *International Commercial…* 626. o.

302 Lásd ezzel kapcsolatban: Van den Berg: *Should the Setting…* 7 – 8. o

303 Az ítélet szövegét lásd: http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=798 A letöltés ideje: 2017. 11. 09. 22:19.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 211 2018.01.12. 11:57:38

sági határozatnak valamely szerződő államban történt hatályon kívül helyezése csak abban az esetben nyújt alapot arra, hogy a határozat elismerését és végrehajtását egy másik szerződő államban megtagadják, ha a hatályon kívül helyezés abban az államban történt, amelyben vagy amelynek joga alapján a határozatot hozták, és a hatályon kívül helyezési ok az Egyezményben meghatározott ok kell, hogy legyen. Itt tehát az érvénytelenítési és elismerést és végrehajtást megtagadó okoknak egyfajta ekvivalenciájáról beszélhetünk a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás esetében a Genfi Egyezmény hatálya alatt, amely igen gondos jogalkalmazást kíván meg. Megjegyzendő, hogy a nemzetközi joggyakorlatban nagyon kevés olyan eset fordult elő, ahol a Genfi Egyezmény IX. cikkelyét kellett egy, a *country of origin*-ben érvénytelenített ítéletre alkalmazni.[304]

Nagyon érdekes álláspontot foglal ebben a kérdésben a francia joggyakorlat, melyet Albert Jan Van den Berg ismertet részletesen.[305] Mint ismeretes, a New York-i Egyezmény 7. cikkelyének (1) bekezdése kimondja, hogy

> *A jelen Egyezmény rendelkezései a Szerződő Államok által választottbírósági határozatok elismerése és végrehajtása tárgyában kötött többoldalú, vagy kétoldalú megállapodások hatályát nem érinti és nem fosztják meg az érdekelt feleket attól az esetleges joguktól, hogy valamely választottbírósági határozatot annak az országnak a joga vagy szerződései által megengedett módon és mértékben használjanak fel, amely országban a választottbírósági határozat elismerését és végrehajtását kérik.*

Ezt a lehetőséget, vagyis azt, hogy a részes tagállamok részére szabad az a lehetőség, hogy egy külföldön meghozott választottbírósági határozatot azon ország joga vagy szerződései által megengedett módon és mértékben használjanak fel, amely országban a határozat elismerését és végrehajtását kérik, a francia jog az utóbbi időben igénybe is vette.

304 Lásd ezzel kapcsolatban: Van den Berg: *I.m.* 13. o

305 Lásd: Van den Berg: *I.m.* 20. o

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 212 2018.01.12. 11:57:38

A *Norsolor SA v Pabalk Ticaret Limited Sirketi (1984)* ügyben egy ICC választottbírósági eljárásra került sor, melyben Bécsben hoztak ítéletet és a választottbírósági testület a *lex mercatoria*–t mint alkalmazandó jogot használta, mely fogalom megalkotása a választottbírósági eljárásban a francia BERTHOLD GOLDMAN professzor nevéhez köthető.[306] A bécsi Fellebbviteli Bíróság az ítéletet érvénytelenítette. A párizsi Fellebbviteli Bíróság megtagadta az ítélet végrehajtását a New York-i Egyezmény V. cikkely (1) bekezdésének e) pontja alapján, hiszen az ítélet abban az országban, ahol meghozták, érvénytelenítésre került.[307] GOLDMAN professzor nem értett egyet ezzel az ítélettel és írt egy véleményt az ügyről, melyben kifejtette, hogy az ICC ítélet nemzetközi, ekként nem integrálható az osztrák jogba, így az Franciaországban végrehajtható, figyelemmel a New York-i Egyezmény VII. cikkelyének (1) bekezdésére.[308]

A francia bíróságok egy része elfogadta GOLDMAN professzor érvelését, és például a *PT Putrabali Adyamulia (Indonesia) v. Rena Holding and others (2007)* ügyben az került kifejtésre, hogy egy nemzetközi választottbírósági ítélet, amely semmilyen nemzeti jogrendhez nem köthető („*la sentence internationale, qui n'est rattachée à aucun ordre juridique étatique*"), a nemzetközi igazság döntése, amelynek érvényességét annak az országnak a joga szerint lehetséges és kell meghatározni, ahol az ítélet elismerését és végrehajtását kérelmezik.[309]

306 Lásd: GOLDMAN: *Frontières du*… 177 – 192. o. BERTOLD GOLDMAN munkásságának méltatását lásd: GAILLARD: *Thirty Years of*… 208 – 231. o. A *lex mercatoria* kapcsán magyar nyelven lásd: VÖRÖS: *A nemzetközi gazdasági*… 56. o.

307 A választottbírósági ítéletek érvénytelenítéséhez a francia jogban lásd különösen: GAILLARD – SAVAGE (ed.): *Fouchard, Gaillard, Goldman*… 889 skk. o.

308 A *Norsolor SA v Pabalk Ticaret Limited Sirketi (1984)* szövegét lásd: http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=118 A letöltés ideje: 2017. 12. 02. 00:33

309 A *PT Putrabali Adyamulia (Indonesia) v. Rena Holding and others* (Cour de Cassation, 0518.053 29, June 2007) ítélet teljes szövegét francia nyelven lásd: http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=176 A letöltés ideje: 2017. 11. 13. 16:00

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 213 2018.01.12. 11:57:38

Hasonló álláspont olvasható ki a *Société Hilmarton Ltd v Société Omnium de traitement et de valorisation (OTV)* (1994) ügyben hozott ítélet indokolásából.[310] Az ügy lényege röviden az alábbiak szerint foglalható össze.[311] Az OTV elnevezésű francia cégnek egy angol cég, a Hilmarton részére jutalékot kellett fizetnie azért, mert az OTV Algériában meg tudott kötni egy bizonyos szerződést. 1988. április 19-én az egyesbíróként eljáró választottbíró úgy gondolta, hogy a jutalék nem jár, mivel az algériai jog – amely nem a *lex contractus* volt – teljes mértékben megtiltotta a közvetítők részére a kifizetéseket ilyen körülmények között. Az OTV kezdeményezésére a választottbíróság ítéletét Franciaországban 1990. február 27-én elismerték és végrehajtották. A Hilmarton ezzel párhuzamosan az ítélet érvénytelenítését kérelmezte Svájcban. Genf kanton törvényszéke 1989. november 17-én érvénytelenítette az ítéletet, melyet a Svájci Legfelső Bíróság 1990. április 17-én helyben hagyott. Ezt követően – figyelemmel a Franciaországban lezajlott eljárásokra – a párizsi Fellebbviteli Bíróságnak azzal a kérdéssel kellett foglalkoznia, hogy Franciaországban elismerhető és végrehajtható-e egy olyan választottbírósági ítélet, melyet a meghozatal szerinti államban érvénytelenítettek.

A párizsi Fellebbviteli Bíróság szerint lehetséges az ítélet franciaországi elismerése és végrehajtása annak ellenére, hogy Svájcban az ítélet érvénytelenítésre került, egyebek mellett arra is hivatkozva, hogy a korabeli francia polgári eljárásjogi törvény egy ítélet végrehajtásának megtagadására olyan okot nem ismer, hogy az ítélet a meghozatal szerinti államban érvénytelenítésre került. A bíróság azt is hozzátette, hogy Franciaországban egy olyan ítélet elismerése és végrehajtása, melyet a meghozatal szerinti államban érvénytelenítettek, nem ellentétes a nemzetközi közrend francia koncepciójával.

Az ügyben a francia Legfelső Bíróság, a *Court de Cassation* 1994. március 23-án hozott ítéletet, melyben helyben hagyta a párizsi Fellebb-

310 *A Société Hilmarton Ltd v Société Omnium de traitement et de valorisation* (OTV) (Cour de Cassation, 23 March, 1994 92-15.137) ügyben hozott ítélet teljes szövegét franciául lásd: http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=140 A letöltés ideje: 2017. 11. 13. 16:32

311 Az ügy részletes bemutatását lásd: Gaillard: *The Enforcement of*… 21 – 23. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 214 2018.01.12. 11:57:38

viteli Bíróság döntését, egyben kimondva azt is, hogy a tárgybeli ítélet egy nemzetközi választottbírósági ítélet, amely ekként nem integrálódott a svájci jogba, ezért sem ellentétes annak franciaországi elismerése és végrehajtása a nemzetközi közrenddel.

Miként Emmanuel Gaillard professzor is utal rá, az indokolás nyitva hagyja azt, hogy vajon mik lehetnek a pontos feltételek a francia jog szerinti elismerésre olyan ítéletek vonatkozásában, melyek a meghozatal szerinti államban érvénytelenítésre kerültek. Ugyancsak az a kérdés is megválaszolatlan marad, hogy egy ítélet elismerése és végrehajtása a francia jog szerint minden esetben lehetséges-e, amennyiben az ítélet nemzetközinek minősül.[312]

Mindez tehát ama – a francia joggyakorlatban sem teljes mértékben elfogadott, több más jogrendszer által pedig erősen vitatott – értelmezést jelenti, hogy egy nemzetközi választottbírósági ítélet esetében – amely ítélet nemzetközi jellege miatt egy államhoz sem köthető – az ítélet elismerését és végrehajtását lényegében kizárólag azon ország joga szerint lehetséges megítélni, ahol az elismerést és végrehajtást kezdeményezik.

Emmanuel Gaillard professzor a választottbíráskodás elméletével foglalkozó monográfiájában utal arra, hogy az USA – a francia felfogással szemben – korlátozóbb álláspontot foglal el, hiszen ismeretes olyan amerikai döntés is, mely szerint a választottbírósági ítélet nem hajtható végre a többi szerződő államban, ha azt az ítélet meghozatalának helye szerinti állam hatóságai jogszerűen érvénytelenítették.[313] Ezen felfogás szerint a választottbíráskodás teljes mértékben beépül a székhely jogrendjébe, és a végrehajtás államának bíróságai számára maga a választottbírósági ítélet csak annyiban létezik, amennyiben azt elismeri és elfogadja a székhely állama.

Gaillard professzor álláspontját e kérdéssel kapcsolatban idézett monográfiájában az alábbiak szerint foglalja össze:

> *„Azon felfogásnak, mely szerint a nemzetközi választottbíráskodás jogiságának forrása kizárólag a választottbíróság székhelye szerinti*

312 Lásd: Gaillard: *I.m.* 23. o.

313 A *Termorio S.A. E.S.P. and LeaseCo Group LLC v. Electranta S.P.* ügyet idézi: Gaillard: *A nemzetközi választottbíráskodás*… 125. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 215 2018.01.12. 11:57:38

jogrendben található, az a közvetlen következménye, hogy a székhely államában érvénytelenített választottbírósági ítélet egyetlen más államban sem hajtható végre. A nemzetközi választottbíráskodás ezen felfogása értelmében a helyzet egyszerű: a székhely államában érvénytelenített ítélet megszűnt létezni, ezért sehol máshol nem részesülhet elismerésben. A vesztfáliai felfogás ezzel ellentétes eredményre vezet. Mivel minden állam maga dönti el saját nézetei alapján, hogy mi számít érvényes választottbírósági megállapodásnak, majd ezt követően érvényes választottbírósági ítéletnek, nincsen elvi akadálya annak, hogy az egyik államban érvénytelenített ítéletet egy másik államban elismerjék. Ez az eredmény se nem furcsább, se nem meglepőbb, mint az, amikor egy olyan ítéletet, melynek érvénytelenítése iránt a székhely államában nem indult eljárás, az egyik államban elismerik, egy másikban viszont nem. A New York-i Egyezmény kifejezetten számol ezzel az eshetőséggel, ugyanis minden szerződő fél állam számára lehetővé teszi, hogy felülvizsgálja a választottbírósági ítéletet arról alkotott felfogása alapján, hogy az eljárás tárgyát képező vita választottbíróság elé utalható-e, illetve, hogy a nemzetközi közrendből milyen következmények fakadnak.

A választottbírói jogrend létezését elfogadó felfogás ugyanerre az eredményre vezet. E felfogás szerint mivel a választottbírósági ítélet adott államban való elismerése és végrehajtása forog kockán, elegendő, ha az ítélet elszakad a székhely jogrendjétől, s így másutt még akkor is elismerhető lesz, ha a székhely államában érvénytelenítették. A végrehajtás államának bíróságai számára megnyugtató az a tudat, hogy a választottbírósági ítélet a választottbírói jogrend része, vagyis önállóan létezik mindennemű állami elismeréstől függetlenül. Minden állam szabadon döntheti el az általa meghatározott szabályok alapján, hogy egy adott választottbírósági ítéletet elismer-e, s ezt a szabadságát csak ez irányú nemzetközi kötelezettségvállalásai korlátozhatják."[314]

314 Lásd: Gaillard: *I.m.* 120. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 216 2018.01.12. 11:57:38

Az idézetben hivatkozott vesztfáliai modell az 1648-as Vesztfáliai Békeszerződés által létrehozott világrendre utal szimbolikusan. GAILLARD ezzel kapcsolatban hivatkozik ARTHUR TAYLOR VON MEHREN-re, és a modell lényege akként foglalható össze, hogy a választottbírósági ítélet kapcsán egyetlen szuverén államnak sincs kizárólagos joga arra nézve, hogy a többi államtól egy nemzetközi választottbírósági ítélet elismerését és végrehajtását megtagadja, arról minden állam önállóan dönthet.[315] Ez más szavakkal kifejezve azt is jelenti, hogy egy nemzetközi választottbírósági ítélet elismerését és végrehajtását azért, mert az ítélet meghozatalának államában érvénytelenítésre került, nem feltétlenül kell, hogy egy másik államban megtagadják. A New York-i Egyezmény ebben a vonatkozásban támpontként szolgálhat, hiszen kijelölheti azokat a határokat, melyek között az elismerés és végrehajtás kérdése általánosságban vizsgálható.

Álláspontom szerint a GAILLARD professzor által részletezett probléma lényege témánk vonatkozásában akként foglalható össze, hogy amennyiben egy választottbírósági ítélet érvénytelenítésére irányuló eljárás és egy elismerést, illetve végrehajtást kezdeményező eljárás egymással konkurál, akkor egy nem megfelelő jogértelmezés és joggyakorlat – e felfogás értelmében – veszélyeztetheti az önálló választottbírói jogrend létezését, a nemzetközi választottbíráskodás nemzetek feletti és ebben az értelemben ténylegesen nemzetközi jellegét.

Nyilvánvalóan lényeges kérdés az, hogy a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére lehetséges egyes okokat egyes jogrendszerek eltérően értelmezik még akkor is, ha a választottbírósági jogszabályuk – a Mintatörvényből származtatható módon – lényegében egyezik, vagy nagy mértékben hasonló. A választottbírósági eljárás megfelelő levezetésével kapcsolatos érvénytelenítési ok vonatkozásában emeli ki például MARTIN HUNTER és ALAN REDFERN híres tankönyve az alábbiakat:

> „*Thus, when a question arises as to whether or not an arbitration was conducted properly, each national court approaches the question from its own particular national standpoint. This is understandable,*

315 Lásd: GAILLARD: *A nemzetközi választottbíráskodás*… 33 – 34. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 217 2018.01.12. 11:57:38

> *indeed inevitable, but it may lead to difficulties. The arbitration proceedings may have been conducted by lawyers from different legal backgrounds, accustomed to different procedures and even perhaps a different legal etiquette.*"[316]

A neves tankönyv arra is utal, hogy az eltérő jogi kultúrákból érkező jogi képviselők olykor teljesen más eljárásrendhez vannak szokva és ennek eltérően más módon is járhatnak el, így például a *Common Law* jogrendszeréből származó jogászok számára az teljes mértékben elfogadott, hogy a tanúkat a tárgyalás előtt maguk is kikérdezik, egyeztetnek velük, esetleg bizonyos nyilatkozatokat kérnek tőlük. Mindez más jogi kultúrákban megütközést kelthet, sőt akár a professzionális etikai szabályok megsértését is jelentheti.

A különféle jogrendszerekből és jogi kultúrákból érkező jogi képviselőkre a londoni nemzetközi választottbíróság, a *London Court of International Arbitration* (LCIA) is figyelemmel van. Az LCIA valóban nemzetközi választottbíróságnak tekinthető, hiszen lényegében minden kontinensről és számos államból érkeznek peres felek az LCIA választottbírósága elé.[317] Az LCIA Eljárási Szabályzata tartalmaz egy mellékletet, melyben a jogi képviselők számára fogalmaz meg egyes, az eljárás során követendő és betartandó magatartásszabályokat. Ezek között olvasható az alábbi is:

> *Paragraph 2: A legal representative should not engage in activities intended unfairly to obstruct the arbitration or to jeopardise the finality of any award, including repeated challenges to an arbitrator's appointment or to the jurisdiction or authority of the Arbitral Tribunal known to be unfounded by that legal representative.*[318]

316 Lásd: Blackaby – Partasides – Redfern – Hunter: *Redfern and Hunter on*… 602. o.

317 Az LCIA 2016. évi ügyforgalma tekintetében lásd: http://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx A letöltés ideje: 2017. 11. 30. 21:36

318 Lásd: http://www.lcia.org//Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx#Annex A letöltés ideje: 2017. 11. 30. 21:36

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 218 2018.01.12. 11:57:39

Az idézet értelmében a jogi képviselő nem működhet közre abban, hogy a választottbírósági ítélet végleges mivoltát veszélyeztesse, beleértve azt is, hogy ugyanazon választottbíró ellen ismételten kizárási kérelmet adjon be, avagy vitassa a választottbíróság joghatóságát, hatáskörét abban az esetben, amikor tudja, hogy a vitatás alaptalan. Ezzel lényegében az érvénytelenítési eljárások visszaélésszerű kezdeményezésének tilalma mint elvárás fogalmazódik meg a jogi képviselő számára, amely egyúttal azt is mutatja, hogy az alaptalanul kezdeményezett érvénytelenítés mennyire káros lehet a választottbírósági eljárás integritására nézve.

A nemzetközi közrend fogalma – akár az ún. eljárásjogi, akár az anyagi jogi közrendről beszélünk – sok tekintetben korhoz és korszakhoz is kötött, ennek megfelelően időben változó fogalmat is jelenthet. Példaként az ICC egy 1982-es ügyére, az *ICC No. 2730, 1984, 914*. sz. ügyre utalunk.[319] Az ügy lényeges elemei a következők voltak. Két korabeli jugoszláv cég és külföldi cégek között export és import ügyletek voltak folyamatban, de kiderült, hogy az ügyletek export része fiktív volt, és kizárólag arra voltak hivatottak, hogy lehetőséget adjanak a jugoszláv cégeknek arra, hogy – kijátszva a korabeli jugoszláv kötött devizagazdálkodási szabályokat – külföldi devizához jussanak. A választottbíróság, miután felismerte az ügylet valós tartalmát, azt először a jugoszláv jogba történő ütközés miatt nyilvánította érvénytelennek, majd azt is megállapította, hogy az a jó erkölcsbe is ütközik (*contra bonos mores*), az egyetemes morál sérelmét állapítva meg, mindezzel tulajdonképpen a közrendbe ütközést is kimondva. Látható, hogy a mai viszonyok között, ahol is egy demokratikus állami berendezkedés esetén nyilvánvalóan a szabad devizagazdálkodás az elfogadható és megfelelő szabályozási mód, egy ilyen jellegű szerződés közrendbe ütközéséről nehezen lehetne beszélni, talán éppen ellenkezőleg, a korlátozott és kötött devizagazdálkodás minősülne a nemzetközi vagy nemzetek feletti közrendbe ütközőnek.

319 Az *ICC No. 2730, Clunet, 1984, 914*. sz. ügy részletes bemutatását lásd: LALIVE: *Transnational or (Truly International)*… http://www.lalive.ch/data/publications/58_-_Transnational_(or_Truly_International)_Public_Policy_and_International_Arbitration__in_Comparative_Arbitration_Practice_and_Public_Policy_in_Arbitration_1986.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 20. 16:30

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 219 2018.01.12. 11:57:39

VII. Zárókövetkeztetések

A neves svájci professzor Pierre Lalive a hivatkozott tanulmányában – állást foglalva amellett, hogy nemzetközi, illetve nemzetek feletti közrend fogalom létezik – a nemzetek feletti közrend (*transnational public policy*) kettős, negatív és pozitív szerepéről szól. A negatív szerep akkor kerül alkalmazásra, amikor a nemzetek feletti közrend hivatkozásával elutasítunk valamilyen adott állam által előírt jogszabály alkalmazását, avagy éppen az adott állam által vallott nemzetközi közrend felfogás alkalmazását, mert az ellentétes a nemzetek feletti közrend által hordozott egyetemes értékekkel. A nemzetek feletti közrend pozitív szerepe esetén pedig éppen ezek a, nemzetközi közösség által közösen elismert és elfogadott értékek segítenek hozzá ahhoz, hogy a választottbíró az eljárás során a megfelelő döntéshez eljusson.[320] Természetesen ezek a szerepek – *mutatis mutandis* – a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére nyitvaálló eljárásban is alkalmazásra kerülhetnek.

A fentiekből levonható az a következtetés is, hogy a nemzetközi választottbíráskodás dimenziójában valóban üdvös a nemzetközi vagy nemzetek fölötti közrend-felfogás alkalmazása.

Ezen közrend-felfogás esetében – miként több, a jelen munkában részletezett jogesetből kitűnik – az eljárásjogi és anyagi jogi közrend fogalom szigorú distinkciója egyes esetekben némiképpen mesterségesnek tűnik. Ugyanakkor az is lényeges következtetés, hogy az egyetemes, *sacrosanctus* jogi értékek által körülbástyázott *ordre public* nemzetközi fogalmának meghatározásakor az egyes államok és jogi kultúrák jogi és erkölcsi beágyazódottságától mentes módon nemigen lehetséges eljárni. Megítélésem szerint ez nem csupán a közrend megsértése esetén, hanem lényegében a választottbírósági ítéletek érvénytelenítését eredményező további okok, körülmények vonatkozásában is teljes mértékben igaz, miként ennek egyes gyakorlatban előforduló esetkörei e mű több fejezetében részletezésre kerültek.

A közrend vizsgálatának európai dimenziója kapcsán Kecskés László akadémikus professzor egy tanulmányában az Európai Bíróság vonatkozó gyakorlatára az alábbiak szerint utal:

320 Lásd: Lalive: *I.m.*

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 220 2018.01.12. 11:57:39

„*Ennek a magyar legfelsőbb bírósági ítéletnek* [sc. BH 2003.127. sz. határozat, a Legfelsőbb Bíróság GFV. VI.30.450/2002/6. sz. alatt hozott ítélete] *az értékelése és az azzal kapcsolatos kritikák megfogalmazása során érzett szakmai csalódottsággal szemben némi reménysugarat és biztatást jelentett az Európai Közösségek Bíróságának néhány közelmúltbeli határozata, amelyek közül az egyikben például az olvasható, hogy bár nem az Európai Bíróságra tartozik, hogy meghatározza egy szerződő állam közrendjének tartalmát, az viszont már az Európai Bíróság feladata, hogy ellenőrizze azokat a kereteket, amelyek között egy szerződő állam bírósága e fogalomra hivatkozással megtagadhatja egy másik szerződő állam bíróságától származó határozat elismerését.*"[321]

Az idézetből kitűnik, hogy az Európai Bíróság hivatkozott határozatai szerint az Európai Bíróság feladata az lehet, hogy a szerződő államok vonatkozásában a közrend, közrendi sérelem értelmezésének keretei felett bizonyos fokú kontrollt gyakoroljon az egységes joggyakorlat érdekében.

2. A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésével összefüggő egyes következtetések a magyar jog dimenziójában

A választottbírósági ítéletek érvénytelenítésével kapcsolatos kérdések aktualitását jól jelzi a magyar Alkotmánybíróságnak egy igen új, 2017. október 10-én kelt határozata, a 3265/2017. (X. 19.) AB határozat, mely egy alkotmányjogi panasz elutasítását tartalmazza.[322] Az ügy lényege röviden az alábbiak szerint foglalható össze. Az indítványozó az Abtv. 27. §-a alapján a Fővárosi Törvényszék és a Kúria alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól. Az indítványozó előadta, hogy őt a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő állandó Választottbíróság tőkeösszeg, járulékok és eljárási költség megfizetésére kötelezte. Az indítványozó bírósági eljárást indított

321 Lásd: Kecskés: *Lehet-e közrendbe ütköző*… 247 – 248. o.

322 A határozat összefoglalóját és szövegét lásd: http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/52E993F24BA8E23CC125802200586DB9?OpenDocument A letöltés ideje: 2017. 11. 30. 12:26

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 221 2018.01.12. 11:57:39

a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránt. Álláspontja szerint a választottbírósági szerződés érvénytelen volt, illetve az ítéletet olyan ügyben hozták, amelyre a választottbírósági kikötés nem vonatkozott, illetve a választottbírósági ítélet a magyar közrendbe ütközött. Az állami bíróságok a keresetet elutasították. Az indítványozó álláspontja szerint a sérelmezett bírósági döntések az Alaptörvény szabályaival ellentétesen, olyan módon állapítottak meg, illetve hagytak jóvá a választottbíróság hatáskörét, hogy az valójában nem állt fenn. Ezzel megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát és a független, pártatlan bírósághoz forduláshoz való alapvető jogát, hiszen hatáskörrel nem rendelkező fórum döntött el egy jogvitát.

Az alkotmánybírósági határozatból az alábbiak szerint idézünk:

> *„Az Alkotmánybíróság többször kifejtett álláspontja szerint a választottbírósági eljárás kikötésével a felek – élve szerződési szabadságukkal – lemondanak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott bírósághoz forduláshoz való jogukról, a jogvitát elvonják az állami bíróságoktól és magánbírósági útra terelik annak elbírálását {lásd pl. 3118/2013. (VI. 4.) AB végzés, Indokolás [6]; 3116/2015. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [11], 3174/2017. (VII. 14.) AB végzés, Indokolás [8]}. A jelen ügyben a választottbírósági hatáskör kikötése a felek önkéntes akarat-elhatározásán alapult, önként mondtak le arról, hogy jogvitájukat az állami bíróságok bírálják el; nem merült fel olyan körülmény, amely az önkéntességet kétségbe vonta volna."*

Álláspontom szerint azért igen lényeges ez a valóban nemrég keletkezett alkotmánybírósági határozat, mert nagyon jól rámutat a választottbírósági vitarendezés önkéntes mivoltára, azaz arra, hogy a feleknek joguk van arra, hogy szabad megállapodásukkal kivonják magukat az állami bíróság hatálya alól, és ezzel valóban érvényesen le tudnak mondani az Alaptörvény XXVIII. cikkében megfogalmazott bírósághoz forduláshoz történő jogukról.

Érdemes röviden utalni arra, hogy habár teljesen más tények alapján és eltérő anyagi jogi és eljárásjogi környezetben, de végsősoron

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 222 2018.01.12. 11:57:39

bizonyos fokig hasonló következtésre jut a Svájci Legfelsőbb Bíróság a 4A_53/2017. sz. 2017. október 17-én meghozott, a genfi választottbíróság által Horvátország és a MOL Nyrt. között meghozott ítélete ellen Horvátország által benyújtott érvénytelenítési kérelmet elutasító határozatában. (Ezen ítélet részletesen a Svájccal foglalkozó fejezetben kerül bemutatásra.) A közös pont röviden akként foglalható össze, hogy a feleknek egy választottbírósági kikötésben, a választottbíróság joghatóságában történő megállapodásában megvan arra a lehetőségük, hogy az állami jogérvényesítés lehetőségéről véglegesen lemondjanak. Miként ez a svájci Szövetségi Bíróság idézett ítéletéből kiderül, a felek arról is lemondhatnak, hogy az ítélettel szemben a kivételes jogorvoslati lehetőségként létező érvénytelenítési eljárást egyáltalán igénybe vegyék.[323]

Álláspontom szerint kiemelendő, hogy amikor a felek érvényesen az állami vitarendezés lehetőségéről lemondanak, és a jogvita elbírálásának módját a választottbírósági kikötés elfogadásával jelölik ki, akkor a választottbírósági ítélet állami úton történő érvénytelenítése valóban csak kivételes jogeszközként szerepelhet.

Erre figyelemmel – miként arra jelen munkának az Ausztriával foglalkozó fejezetében, a 18 OCg 6/16f. sz. határozat, az *SK Austria Klagenfurt* ügyében kifejezetten is utaltam – amennyiben a választottbírósági vitarendezés lényegében quasi kötelezően igénybe veendő eljárás (és erre jellemzően a sport választottbíráskodás jó példa), akkor éppen ezen kötelező jelleg miatt az érvénytelenítési kereset eldöntésére jogosult állami bíróságnak a lehető legalaposabb módon kell azt megvizsgálnia, hogy lehet-e esetlegesen érvénytelenítési ok fennállásáról beszélni.

Az új magyar Vbt. – bár kétségtelenül számos intézményt megőriz a Vbt-ből – sok vonatkozásban számos nóvumot vezet be. Az érvénytelenítési eljárások tekintetében is érezhető azon jogalkotói törekvés, mely a Vbt-t – megítélésem szerint helyesen – közelebb szeretné vinni az UNCITRAL Mintatörvényhez. Ennek egyik példája a Vbt. 47. § (4)-ben szereplő – az UNCITRAL Mintatörvény által is alkalmazott – tárgyalás felfüggesztése elnevezésű jogintézmény, melynek haszna

323 Megjegyzendő, hogy az USA gyakorlatában ettől eltérő példák is találhatóak. Itt elsősorban a *Hoeft v. MVL Grp., Inc. (2003)* ügyre utalunk, melyet részletesen e könyvnek az USA-val foglalkozó fejezete mutat be.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 223 2018.01.12. 11:57:39

alapvetően pergazdaságossági indokokkal magyarázható, és nyilvánvaló módon a gyakorlatban lehetnek olyan esetek, amikor a választottbíróság az érvénytelenítési perben a tárgyalás felfüggesztése jogintézménnyel hathatósabb eredményt tud elérni, mint az állami bíróság az ítélet érvénytelenítésére megindított eljárásban.

Az eljárásújítás mint jogintézmény – ahogyan erre utalás történt – nem az érvénytelenségi okok között szerepel, hanem voltaképpen a Polgári Perrendtartás által ismert perújítás jogintézményének felel meg. Ugyanakkor az osztrák jog – miként kifejtésre került – a 2006-os törvénymódosítás eredményeképpen az érvénytelenítési okok között sorolja fel azt a lehetőséget, ha a perújítás elvi lehetősége megengedett.[324] Így míg az új Vbt. szerint az alapügyben eljárt választottbíróság kötelezettsége az eljárásújítás elvi lehetőségéről dönteni (majd esetlegesen az eljárást újra lefolytatni), addig az osztrák jogban mint érvénytelenítési ok ez az állami bíróság – Ausztriában az érvénytelenítési ügyekben kizárólagos módon eljáró Legfelső Bíróság – hatáskörébe tartozik.

Ennek megfelelően érdemes lesz majd megvizsgálni azt, hogy az új magyar Vbt. gyakorlata alapján az eljárásújítás vonatkozásában felmerülnek-e olyan esetek, melyek egyúttal megfelelhetnek valamely érvénytelenítési oknak is. Amennyiben ez a helyzet áll elő, érdemes lehet a későbbiekben egy olyan törvénymódosítás átgondolása, mely – az osztrák joghoz hasonlatosan – az eljárásújítást is, vagy részben vagy egészében az érvénytelenítési okok közé integrálja.

Az új Vbt. – miként részletezésre került – a választottbírói ítéletek végrehajtásánál a régi Vbt-hez képest eltérő szabályozást tartalmaz, amikor akként rendelkezik egyebek mellett, hogy a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránti perben a választottbírósági ítélet végrehajthatóságát a per befejezéséig a törvényszék, a felülvizsgálati eljárás befejezéséig pedig a Kúria bármelyik fél kérelmére felfüggesztheti, ha fennáll az ésszerű lehetősége annak, hogy a felfüggesztést kérő fél keresete érdemben sikerre fog vezetni. Bár a normaszöveg azt is tartalmazza, hogy ennek a lehetőségnek a mérlegelése a bíróságot bármely későbbi mérlegelése során nem köti, ugyanakkor a kialakulandó esetjog kapcsán érdekes

[324] Lásd: osztrák ZPO 611. § (2) 6. pontját.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 224 2018.01.12. 11:57:39

lesz annak vizsgálata, hogy a bíróság akkor, amikor a fenti feltételek alapján a végrehajtás felfüggesztése mellett dönt, mennyire és milyen mértékben folytatja le azt a jogi vizsgálódást, ami azt szemléli, hogy a kereset érdemben sikeres lehet. Azaz a kérdés felmerül, hogy a végrehajtás felfüggesztéséről szóló döntés során a bíróság el tudja-e végezni azt az olykor komplex, akár – miként arra a jelen munkában is utalunk – olykor jogösszehasonlító és jogelméleti szempontoktól sem mentes, komoly jogi megítélést igénylő vizsgálatot, mely alapján a bíróság legalább azt állapíthatja meg, hogy ésszerűen fennállhat-e az érvénytelenítési kereset sikere. Mindez természetesen csupán az első évek gyakorlata alapján ismerhető meg, és alapvetően az kell, hogy eldöntse azt is, hogy érdemes lesz-e a Vbt. által a végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó feltételeket egy esetleges jogszabálymódosítás során felülvizsgálni.

Minden bizonnyal az új Vbt. alapján a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésére vonatkozó majdan kialakuló gyakorlatra bizonyos hatással lesznek azon nemzetközi trendek is, melyeket a jelen írásban megkíséreltem összefoglalni.

Munkám legelején egy idézetben egy képzeletbeli ügyvéd a választottbírósági eljárásban vesztes ügyfelének arra a kérdésére, hogy miként lehet fellebbezni, akként válaszolt: ez attól függ (*it depends*). Bízom benne, hogy ha csak csekély mértékben is, de a jelen művel hozzájárultam ahhoz, hogy a fiktív jogeset képzeletbeli ügyvédje, ha a fenti kérdést ismét felteszik neki, akkor – kölcsönvéve a ma már ikonikusnak tekintett film, a Ponyvaregény (*Pulp Fiction*) Mr Wolfe-jának bemutatkozását, ekként tudjon majd válaszolni: „*I solve problems*".

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 225 2018.01.12. 11:57:39

Irodalomjegyzék

Adascalitei – Appiah-Ampofo: *Weaknesses in the…*	S. Adascalitei – H. Appiah-Ampofo: *Weaknesses in the 2014 IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration.* http://www.ciarb.org/news/ciarb-news/news-detail/features/2016/05/05/weaknesses-in-the-2014-iba-guidelines-on-conflicts-of-interest-in-international -arbitration A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 0:01
Arfazadeh: *Ordre public et arbitrage…*	H. Arfazadeh: *Ordre public et arbitrage international* à *l'épreuve de la mondialisation. Une théorie critique des sources du droit des relations transnationales.* Bruxelles, 2006.
Bělohlavek: *Arbitration, Ordre Public…*	A. J. Bělohlavek: *Arbitration, Ordre Public and Criminal Law (Interaction of Private and Public International and Domestic Law.) I.* Kyiv, 2009.
Blackaby – Partasides – Redfern – Hunter: *Redfern and Hunter on…*	N. Blackaby – C. Partasides – A. Redfern – M. Hunter: *Redfern and Hunter on International Arbitration.* Oxford, 2009.
Blackshaw – Siekmann – Soek (ed.): *The Court of Arbitration…*	I. S. Blackshaw – R. C.R. Siekmann – J. Soek (ed.): *The Court of Arbitration* for *Sport*: *1984-2004.* The Hague, 2006.
Blessing: *Introduction to…*	M. Blessing: *Introduction to Arbitration – Swiss and International Perspectives.* Basel, 1999.
Bodzási: *A gazdasági jogot…*	Bodzási B.: *A gazdasági jogot érintő főbb jogszabályváltozások 2016–17-ben.* http://ptk2013.hu/szakcikkek/bodzasi-balazs-a-gazdasagi-jogot-erinto-fobb-jogszabalyvaltozasok-2016-17-ben /6409 A letöltés ideje 2017. 09. 08. 13:41

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 226 2018.01.12. 11:57:39

Bohácek: *Arbitration and State…*	M. Bohácek: *Arbitration and State – Organized Tribunal in the Ancient Procedure of the Greeks and Romans*. Iura 3 (1952). 191 – 215. o.
Boóc – Hegyi – Sándor – Szűcs – Török: *A követelések érvényesítésének…*	Boóc Á. – Hegyi A. – Sándor I. – Szűcs B. – Török G.: *A követelések érvényesítésének jogi eszközei.* Budapest, 2005.
Boóc: *A kereskedelmi választottbíráskodás ….*	Boóc Á.: *A kereskedelmi választottbíráskodás egyes kérdései.* In: Diszciplínák határain innen és túl. Fiatal Kutatók Fóruma 2. – 2006. (szerk.: Balogh M.) Budapest, 2007. 109 – 123. o.
Boóc: *A Brief Introduction…*	Á. Boóc: *A Brief Introduction to Hungarian Arbitration Law.* Acta Juridica Hungarica, 2008. 49. Nos 3-4. 351 – 358. o.
Boóc: *A kereskedelmi választottbíráskodás egyes…*	Boóc Á.: *A kereskedelmi választottbíráskodás egyes sajátosságai Dél – Amerikában.* Állam- és Jogtudomány 48 (2007). 289 – 332. o.
Boóc: *A nemzetközi kereskedelmi…*	Boóc Á.: *A nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás. A választottbíró megválasztása és kizárása.* Budapest, 2009.
Boóc: *Gondolatok a…*	Boóc Á.: *Gondolatok a választottbíró függetlenségéről, pártatlanságáról.* In: Jogi Tájékoztató Füzetek, Budapest, 2009. 198 – 204. o.
Boóc: *Kecskés László – Lukács Józsefné…*	Boóc Á.: *Kecskés László – Lukács Józsefné (szerk.): Választottbírók könyve. Könyvismertetés.* Magyar Jog 59 (2012). 639 – 640. o.
Boóc: *Megjegyzések a…*	Boóc Á.: *Megjegyzések a választottbírónak az eljárásból való kizárásáról.* Állam- és Jogtudomány 47 (2006). 445 – 467. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 227 2018.01.12. 11:57:39

Boóc: *The IBA Guidelines…*	Boóc Á.: *The IBA Guidelines on Conflict of Interest in International Arbitration – Gondolatok az első évek gyakorlata alapján.* In: Csehi Z. – Raffai K. (szerk.): Állam és magánjog. Törekvések és eredmények az Európai Unió joga, a nemzetközi magánjog, polgári jog és polgári eljárásjog keresztmetszetében. Budapest, 2014. 281 – 291. o.
Born: *International Arbitration.*	G.B. Born: *International Arbitration. Cases and Materials*. Alphen aan den Rijn, 2011.
Boronkay – ifj. Wellmann: *A választottbíráskodás helyzete…*	Boronkay M. – ifj. Wellmann Gy.: *A választottbíráskodás helyzete Magyarországon. MTA Law Working Papers, 2015/12.* http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/ 2015_12_Boronkay-Wellmann.pdf a letöltés ideje: 2017. 08. 23., 15:55
Böckstiegel: *Public Policy as…*	K. H. Böckstiegel: *Public Policy as a Limit to Arbitration and its Enforcement. IBA Journal of Dispute Resolution. Special Issue*, 2008. The New York Convention – 50 years.
Bratschi – Briner: *Bemerkungen zum…*	P. Bratschi – R. Briner: *Bemerkungen zum Konkordat über die Schiedsgerichtsbarkeit*. Schweizerische Juristen-Zeitung. 72 (1976). 101 skk.o.
Brunet – Speidel – Sternlight – Ware: *Arbitration Law…*	E. Brunet – R. E. Speidel – J. R. Sternlight – S. J. Ware: *Arbitration Law in America. A Critical Assessment*. New York, 2006.
Burián -Czigler – Kecskés – Vörös: *Európai és magyar…*	Burián L. – Czigler D. T. – Kecskés L. – Vörös I.: *Európai és magyar nemzetközi kollíziós magánjog.* Budapest, 2010.
Burián: *Gondolatok a…*	Burián L.: *Gondolatok a közrend szerepéről*. In: Magister artis boni et aequi. Studia in Honorem Németh János. (szerk.: Kiss D., Varga I.) Budapest, 2003. 97 – 122. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 228 2018.01.12. 11:57:39

Carbonneau: *Alternative Dispute Resolution…*	T. E. Carbonneau: *Alternative Dispute Resolution. Melting the Lances and Dismounting the Steeds.* Chicago, 1989.
China International Economic…	*China International Economic and Trade Arbitration Commission Arbitration Rules 2012. Revised and Adopted by the China Council for the Promotion of International Trade China Chamber of Commerce.* Beijing, 2012.
Cicero: *Az állam.*	Cicero: *Az állam.* (ford.: Hamza G.) Budapest, 1995.
Coe, Jr.: *International Commercial Arbitration…*	J. J. Coe, Jr.: *International Commercial Arbitration: American Principles and Practice in a Global Context.* New York, 1997.
Coing: *Zur Entwicklung…*	H. Coing: *Zur Entwicklung des Schiedsvertrages im Ius Commune. Die amicabilis compositio und der Schiedsspruch ex aequo et bono.* In: Festschrift für Heinz Hübner zum 70. Geburtstag am 7. November, 1984. (hrsg.: G. Baumgärtel – E. Klingmüller – H. J. Becker – A. Wacke.) Berlin – New York, 1984. 35 skk.o.
Courtenay – Castillo: *Belize.*	E. H. Courtenay – S N. Castillo: *Belize.* In: J. H. Carter (szerk.): *International Arbitration Review.* London, 2017. 70 – 78. o.
Coutelier-Loic: *Annulment and Court…*	Coutelier-Loic: *Annulment and Court Intervention in International Commercial Arbitration (August 15, 2011*). https://ssrn.com/abstract=1957278 A letöltés ideje: 2017. 08. 24. 16:09
Cremades: *Resurgence of the…*	B. M. Cremades: *Resurgence of the Calvo Doctrine in Latin America*. Business Law International 7 (2006). 53 – 72 o.
Császár: *A nemzetközi magánjogi…*	Császár M.: *A nemzetközi magánjogi közrend megjelenési formái.* Miskolci Jogi Szemle (1) 2012. 70 – 89. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 229 2018.01.12. 11:57:39

de Brugiere: *English Courts Set Aside…*	M. de Brugiere: *English Courts Set Aside Award on Grounds of Serious Irregularity under Section 68 of the Arbitration Act 1996.* http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2015/03/24/english-courts-set-aside-award-on-grounds-of-serious-irregularity-under-section-68-of-the-arbitration-act-1996/#comment-59528 A letöltés ideje: 2017. 09. 29. 0:06
Derains: *Public Policy and…*	Y. Derains: *Public Policy and the Law Applicable to the Dispute in International Arbitration. In: Comparative Arbitration Practice and Public Policy in Arbitration. ICCA Congress Series,* No. 3. New York, 1986. 227 – 256. o.
Dully – Mputubwele – Correa: *Supreme Court Declines…*	J.P. Dully – N. Mputubwele – E. F. Correa: *Supreme Court Declines to Revisit Hall Street and Manifest Disregard.* http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Arbitration-ADR/USA/KL-Gates/Supreme-Court-declines-to-revisit-Hall-Street-and-manifest-disregard A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 23:57
Einhorn: *The Recognition and Enforcement…*	T. Einhorn: *The Recognition and Enforcement of Foreign Judgments on International Commercial Arbitral Awards (October 1, 2010).* Yearbook of Private International Law, Vol. 12, 2010. 43 – 65. o. Lásd: https://ssrn.com/abstract=1925208 A letöltés ideje: 2017. 08. 24. 15:42
Fabinyi: *A Választott bíráskodás.*	Fabinyi T.: *A Választott bíráskodás.* Budapest, 1926.
Földi – Hamza: *A római jog…*	Földi A. – Hamza G.: *A római jog története és institúciói.* Budapest, 2012[16].
Földi: *A jóhiszeműség és tisztesség…*	Földi A.: *A jóhiszeműség és tisztesség elve. Intézménytörténeti vázlat a római jogtól napjainkig.* Budapest, 2001.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 230 2018.01.12. 11:57:39

Földi: *Megjegyzések a…*	Földi A.: *Megjegyzések a legis actiók kérdéséhez.* Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae 29 (1987). 47 – 64. o.
Frey– Favre – Bulle – Aebi: *Arbitration Procedures…*	H. Frey – X. Favre – Bulle – M. Aebi: *Arbitration Procedures and Practice in Switzerland: Overview*. https://content.next.westlaw.com/ Document/I46606fdd1c9011e-38578f7ccc38dcbee/View/ FullText.html?contextData=(sc.Default)&transitionType=Default&firstPage=true&bhcp=1 A letöltés ideje: 2017. 11. 20. 14:28
Gaillard – Pietro (ed.): *Enforcement of arbitration…*	E. Gaillard – D. Pietro (ed.): *Enforcement of arbitration agreements and international arbitral awards: the New York Convention in practice*. London, 2008.
Gaillard – Savage (ed.): *Fouchard, Gaillard, Goldman…*	E. Gaillard – J. Savage (ed.): *Fouchard, Gaillard, Goldman on International Arbitration.* The Hague – London – Boston, 1999.
Gaillard: *A nemzetközi választottbíráskodás…*	E. Gaillard: *A nemzetközi választottbíráskodás jogának elmélete. (*ford.: Korom V. – Metzinger P.) Budapest, 2013.
Gaillard: *The Enforcement of…*	E. Gaillard: *The Enforcement of Awards Set Aside in the Country of Origin.* ICSID Review 16 (1999). 16 – 45.o.
Gaillard: *Thirty Years of…*	E. Gaillard: *Thirty Years of Lex Mercatoria: Towards the Selective Application of Transnational Rules*. ICSID Review 10 (1995) 208 – 231. o.
Gaius Római jogi…	*Gaius Római jogi Institutióinak négy könyve latinul és magyarul. (*ford.: Bozóky L.) Budapest, 1886.
Gaius.	*Gaius.* (kézirat). (ford.: Brósz R.). Budapest, 1995.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 231 2018.01.12. 11:57:39

Gellért: Új törvény a…	Gellért Gy.: *Új törvény a választottbíráskodásról.* Magyar Jog 45 (1995). 451 – 452. o
Gill: *The IBA Conflicts…*	J. Gill: *The IBA Conflicts Guidelines – Who's Using Them and How?* Dispute Resolution International 1 (2007). 58 – 72. o.
Goldman: *Frontières du…*	B. Goldman: *Frontières du droit et lex mercatoria.* In: Archives de philosophie du droit (1964). 177 – 192. o.
Gombos: *A jog érvényesülésének térsége…*	Gombos K.: *A jog érvényesülésének térsége az Európai Unióban.* Budapest, 2014.
Grenig: *After the…*	J. E. Grenig: *After the Arbitration Award: Not Always Final and Binding.* Marquette Sports Law Review. 25 (2014). 66 – 99. o.
Grill – Lukic*: Austrian Supreme Court Establishes…*	A. K. Grill – S. Lukic*: Austrian Supreme Court Establishes New Standards as Regards the Decisive Underlying Reasoning of Arbitral Awards.* Lásd http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2016/12/24/austrian-supreme-court-establishes-new-standards-as-regards-the-decisive-underlying-reasoning-of-arbitral-awards/ a letöltés ideje: 2017. 10. 13. 14:36
Hamza: *Entstehung und Entwicklung…*	G. Hamza: *Entstehung und Entwicklung der modernen Privatrechtsordnungen und die römischrechtliche Tradition*. Budapest, 2009.
Harris – Planterose – Tecks: *The Arbitration Act. 1996.*	B. Harris – R. Planterose – J. Tecks: *The Arbitration Act. 1996.* Cornwall, 2007[4]
Homérosz: Íliász	Homérosz: Íliász. (ford.: Devecseri G.) Budapest, 1992.
Honoré: *Gaius*	A.M. Honoré: *Gaius. A Biography.* Oxford, 1962.
Horváth – Kálmán: *Nemzetközi eljárások joga…*	Horváth – Kálmán: *Nemzetközi eljárások joga - A kereskedelmi választottbíráskodás.* Budapest. 2003.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 232 2018.01.12. 11:57:40

Horváth: *A választottbíráskodásról szóló…*	Horváth É..: *A választottbíráskodásról szóló törvény gyakorlati alkalmazása.* Jogtudományi Közlöny, 1999/7-8. 335 – 340. o.
Horváth: *Arbitration in Hungary…*	É. Horváth: *Arbitration in Hungary. Problematics of the Moscow Convention.* Journal of International Arbitration. 10. 1/1993. 17 – 24. o.
Horváth: *The New Arbitration Act…*	É. Horváth: *The New Arbitration Act in Hungary.* Journal of International Arbitration, Vol. 12. 3 (1995). 53 – 65. o.
Humbert: *Arbitrage et jugement…*	M. Humbert: *Arbitrage et jugement à Rome.* Droit et cultures 28 (1994). 59 – 60. o.
ICC Guide to…	*ICC Guide to National Procedures for Recognition and Enforcement of Awards Under the New York Convention.* Paris, 2012.
ICCA's Guide…	*ICCA's Guide to the Interpretation of the 1958 New York Convention.* The Hague, 2011.
Kaser – Hackel: *Das römische Zivilprozessrecht.*	M. Kaser – K. Hackel: *Das römische Zivilprozessrecht.* München, 1996[2.]
Kaser: *Römisches Privatrecht.*	M. Kaser: *Römisches Privatrecht. Ein Studienbuch.* München, 1968[4.]
Kecskés – Lukács (szerk.): *Választottbírók könyve.*	Kecskés L. – Lukács J. (szerk.): *Választottbírók könyve.* Budapest, 2012.
Kecskés – Nemessányi.: *Veszélybe került a választottbíráskodás…*	Kecskés L. – Nemessányi Z.: *Veszélybe került a választottbíráskodás számára fontos „Kompetenz–Kompetenz" dogma? Kvázi hatásköri bíróságként járt el az Európai Bíróság a West Tankers ügyben.* Európai Jog. 2009. évi 3. sz. 14 – 23. o.
Kecskés – Nemessányi: *Magyar közrend – nemzetközi közrend…*	Kecskés L. – Nemessányi Z.: *Magyar közrend – nemzetközi közrend* – közösségi közrend. Európai Jog. 2007. évi 3. sz. 21 – 38. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 233 2018.01.12. 11:57:40

Kecskés – Tilk: *A nemzeti vagyonról szóló…*	Kecskés L. – Tilk P.: *A nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 17. §-a (3) bek. választottbírósági kikötést tiltó szabályának Alaptörvénybe, illetve nemzetközi jogba ütközése.* In: Kecskés L. – Lukács J. (szerk.): *Választottbírók könyve.* Budapest, 2012. 213 – 230. o.
Kecskés – Kovács: *A választottbíráskodás XX. századi…*	Kecskés L. – Kovács K.: *A választottbíráskodás XX. századi fejlődése a nemzetközi egyezmények és dokumentumok tükrében.* In: Kecskés L. – Lukács J. (szerk.): *Választottbírók könyve.* Budapest, 2012. 74 – 81. o.
Kecskés: *„Jó lovassal a…*	Kecskés L.: *„Jó lovassal a nyeregben a zabolátlan ló is megfegyelmezhető". A közrend fogalmáról két bírósági határozat alapján.* In: Tanulmányok Dr. Földvári József professzor 80. születésnapja tiszteletére (szerk.: Gál I. L. – Hornyák Sz.). Pécs, 2006. 129 – 153. o.
Kecskés: *A polgári jog fejlődése…*	Kecskés L.: *A polgári jog fejlődése a kontinentális Európa nagy jogrendszereiben*. Pécs, 2004.
Kecskés: *A választottbíráskodás magyarországi…*	Kecskés L.: *A választottbíráskodás magyarországi gyökereiről.* In: Liber Amicorum János Martonyi. (szerk.: Nagy Cs. I.) Budapest, 2014. 101 – 117. o.
Kecskés: *Arbitration Proceedings.*	L. Kecskés: *Arbitration Proceedings.* In: *Business Law in Hungary* (ed: I. Sándor) Budapest, 2016. 659 – 692 o.
Kecskés: *Lehet-e közrendbe ütköző…*	Kecskés L.: *Lehet-e közrendbe ütköző, ami nem jogellenes?* In: Kecskés L. – Lukács J. (szerk.): *Választottbírók könyve.* Budapest, 2012. 247 – 248. o.
Kecskés: *Polgári jogi fejlődés…*	Kecskés L.: *Polgári jogi fejlődés az angol és a skót jogban.* Budapest, 2012.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 234 2018.01.12. 11:57:40

Kecskés: *Választottbíráskodás a…*	Kecskés L.: *Választottbíráskodás a római jogban.* Magyar Jog, 2013. évi 4. sz. 193 – 204. o.
Kész: *A választottbíróság eljárása…*	Kész L.: *A választottbíróság eljárása, avagy a választottbíráskodás Polgári perrendtartás szerint lefolytatott peres eljárással szinkronizáló és egyedi szabályai*. http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/ kesz_livia__a_valasztottbirosag_eljarasa[jogi_forum].pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 16:06
Kiss: *A választottbíróság ítéletének…*	Kiss K.: *A választottbíróság ítéletének érvénytelenítése közrendbe ütközésre való hivatkozással. A hazai és a nemzetközi gyakorlat összehasonlítása. Gazdaság és Jog* 13 (2005) 10 – 14. o.
Kleinheisterkamp: *International Commercial Arbitration…*	J. Kleinheisterkamp: *International Commercial Arbitration in Latin America. Regulation and Practice in the MERCOSUR and the Associated Countries.* New York, 2005.
Kovács: *A választottbírósági eljárások…*	Kovács K.: *A választottbírósági eljárások és az eseti választottbíráskodás összefüggései Magyarországon.* http://www.kovacskazmer.hu/ docs/eloadasok/A-valasztottbirosagi-eljarasok-es-az-eseti-valasztottbiraskodas-Magyarorszagon.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 22:40.
Kramer: *Manifest disregard of…*	L. Kramer: *Manifest disregard of the law" has circuit courts in disarray*. Lásd: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=afcbcb01-4171-473c-8e77-57568fbadf3a A letöltés ideje: 2017. 09. 19. 0:04
Kunz: *Waiver of Right…*	A. Kunz: *Waiver of Right to Challenge an International Arbitral Award is not Incompatible with ECHR: Tabbane v. Switzerland*. European International Arbitration Review. 2016. 5:1. 125 – 132. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 235 2018.01.12. 11:57:40

Lalive: *Ordre Public transnational…*	P. Lalive: *Ordre Public transnational ou réellement international et arbitrage international.* Revue d'Arbitrage. 1986. 329 – 374. o.
Lalive: *Transnational or (Truly International)…*	P. Lalive: *Transnational or (Truly International) Public Policy and International Arbitration.* In: P. Sanders (ed.): Comparative Arbitration Practice and Public Policy in Arbitration. ICCA Congress Series. New York, 1986 http://www.lalive.ch/data/publications/58_-_Transnational_(or_Truly_International)_Public_Policy_and_International_Arbitration__in_Comparative_Arbitration_Practice_and_Public_Policy_in_Arbitration_1986.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 20. 16:30
Levy: *Zur Lehre…*	E. Levy: *Zur Lehre von den sog. actiones arbitrariae.* Weimar, 1915.
Liebscher: *The Healthy Award.*	C. Liebscher: *The Healthy Award. Challenge in International Commercial Arbitration.* The Hague – London – New York, 2003.
Lienen: *The Brexit Scenario…*	C. Lienen: *The Brexit Scenario: When life gives you lemons, turn to arbitration?* http://www.ciarb.org/news/ciarb-news/news-detail/features/2017/05/26/the-brexit-scenario-when-life-gives-you-lemons-turn-to-arbitration A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:56
Martinez Fraga: *The American Influence…*	P. J. Martinez Fraga: *The American Influence on International Commercial Arbitration. Doctrinal Developments and Discovery Methods.* New York, 2009.
Merkin – Flannery: *Arbitration Act 1996.*	R. Merkin – L. Flannery: *Arbitration Act 1996.* New York, 2014[5].

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 236 2018.01.12. 11:57:40

Mitten: *Judicial Review of…*	M. J. Mitten: *Judicial Review of Olympic and International Sports Arbitration Awards: Trends and Observations.* Marquette University Law School Legal Studies Research Paper Series. Research Paper No 09-14. 9. o. http://ssrn.com/abstract=1376317. A letöltés ideje: 2017. 11- 25. 23:07
Morel de Westgaver – Dowling – Ng: *Dilatory Tactics and…*	C. Morel de Westgaver – C. Dowling – H. Ng: *Dilatory Tactics and the Courts' Readiness to Safeguard Arbitration Through Cost Sanctions.* https://www.financierworldwide.com/dilatory-tactics-and-the-courts-readiness-to-safeguard-arbitration-through-cost-sanctions/#.Wcj4ZzVx3cs A letöltés ideje: 2017. 09. 25. 14:50
Murányi: *Az állami bíróságoknak…*	Murányi K.: *Az állami bíróságoknak a választottbíróságok működéséhez kapcsolatos gyakorlata és gondolatok az esetleg szükséges jogszabály módosításokról.* In: Kecskés L. – Lukács J. (szerk.): *Választottbírók könyve.* Budapest, 2012. 307 – 353. o.
Müller: *International Arbitration.*	Ch. Müller: *International Arbitration. A Guide to the Complete Swiss Case Law (Unreported and Reported).* Zürich – Basel – Geneva, 2004.
Nagy: *Esettanulmány a jogbiztonsággal…*	Nagy Cs. I.: *Esettanulmány a jogbiztonsággal kapcsolatos problémákról: a választottbíráskodásra vonatkozó szabályozás változásai.* http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/33_Nagy_Csongor_Istvan.pdf A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 22:59

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 237 2018.01.12. 11:57:40

Nagy: *The Lesson of a…*	Nagy Cs. I.: *The Lesson of a Short-Lived Mutiny: The Rise and Fall of Hungary's Controversial Arbitration Regime in Cases Involving National Assets (November 5, 2016).* The American Review of International Arbitration, Vol. 27, 2016. 239-246. o. https://ssrn.com/abstract=2864908 A letöltés ideje: 2017. 08. 24. 15:38
Nótári: *Duellum sacrum…*	Nótári T.: *Duellum sacrum – gondolatok a legis actio sacramento in rem kapcsán.* Állam- és Jogtudomány 47 (2006). 87 – 113. o.
Nueber: *Amendments to Austrian…*	M. Nueber: *Amendments to Austrian Arbitration Law Abbreviate the Proceeding to Challenge an Arbitration Award.* https://www.schoenherr.eu/uploads/tx_news/schoenherr_Amendments_to_Austrian_Arbitration_Law.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 16. 23:14
O'Reilly: *Appeals from Arbitral…*	M. O'Reilly: *Appeals from Arbitral Awards: the Section 69 Debate.* https://www.biicl.org/files/2493_michael_o_reilly_-_appeals_from_arbitral_awards_the_section_69_debate_.pdf A letöltés ideje: 2017. 09. 26. 22:13
Oberhammer: *Entwurf eines neuen…*	P. Oberhammer: *Entwurf eines neuen Schiedverfahrensrechts.* Wien, 2002.
Oehmke: *Commercial Arbitration.*	T. Oehmke: *Commercial Arbitration.* New York – San Francisco, 1987.
Okányi: *Választottbíráskodás Magyarországon…*	Okányi Zs.: *Választottbíráskodás Magyarországon – külföldi és nemzetközi ügyekben.* Budapest, 2009.
Osztovits (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló…*	Osztovits A. (szerk.): *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja. IV.* Budapest, 2014.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 238 2018.01.12. 11:57:40

Pásztor: *A választottbíráskodás mint…*	Pásztor R.: *A választottbíráskodás mint a konfliktuskezelés alternatívája.* Opuscula Iuvenum Excellentissima. 2017/4. http://akk.uni-nke.hu/uploads/media_items/4ttt.original.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 13. 12:50
Paulsson – Rawding – Reed: *The Freshfields Guide…*	J. Paulsson – N. Rawding – L. Reed: *The Freshfields Guide to Arbitration Clauses in International Contracts.* Alphen aan den Rijn, 2011[3].
Peacocke: *US and UK…*	T. Peacocke: *US and UK Arbitrations: Judicial Review of Arbitration Awards.* https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=aaa4af0a-0e6f-4706-8bbd-d05930dffd9b A letöltés ideje: 2017. 09. 24. 23:24
Pendell – Bridge: *Arbitration in England and Wales.*	G. Pendell – D. Bridge: *Arbitration in England and Wales.* CMS Guide to Arbitration. London, 2012.
Pitkowitz: *Die Aufhebung von…*	N. Pitkowitz: *Die Aufhebung von Schiedssprüchen.* Wien, 2008.
Pitkowitz: *No foul play in…*	N. Pitkowitz: *No foul play in arbitral award regarding football licensing.* https://www.gpp.at/fileadmin/user_upload/NP_ILO_No_foul_play_in_arbitral_award_regarding_football_licensing_15.06.2017_1_.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 25. 23:53
Pitkowitz: *Should there be…*	N. Pitkowitz: *Should there be Stricter Consequences for the Breach of the Arbitrator´s Disclosure Obligation?* In: Festschrift für Siegfried H. Elsing, Fachmedien Recht und Wirtschaft, 2015. 403 skk o.
Pitkowitz: *Supreme Courts Defines…*	N. Pitkowitz: *Supreme Courts Defines Limits for Challenge of Arbitrator in Set-aside Proceedings.* http://www.gpp.at/upload/NP_ILO_Supreme_Court_sets_aside_arbitral_award_for_defective_reasoning_19.01.2017.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 19. 00:02

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 239 2018.01.12. 11:57:40

Power: *The Austrian Arbitration…*	J. Power: *The Austrian Arbitration Act. A Practitioner's Guide to Sections 577 – 618 of the Austrian Code of Civil Procedure.* Wien, 2006.
Raffa: *Challenging Arbitration Awards…*	M. Raffa: *Challenging Arbitration Awards in Common Law England, Northern Ireland and Wales.* https://www.academia.edu/8110149/Challenging_Arbitration_Awards_possible_in_UK A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 15:13
Raffai: *A közrend a kereskedelmi…*	Raffai K.: *A közrend a kereskedelmi választottbíráskodásban.* Külgazdaság, 2007/1–2. Jogi melléklet. 1 – 12. o.
Raffai: *A közrend fogalma a…*	Raffai K.: *A közrend fogalma a nemzetközi és belföldi kereskedelmi választottbíráskodásban*. Budapest, 2014.
Raffai: *A nemzetközi magánjogi…*	Raffai K.: *A nemzetközi magánjogi közrend rétegei – különös tekintettel a közösségi és a magyar jogra.* Doktori értekezés https://www.ajk.elte.hu/file/ DI_Raffai_Katalin_dis.pdf #page=201&zoom=auto,-82,818 A letöltés ideje: 2017. 08. 29. 17:59
Raffai: *A New York-i Konvenció…*	Raffai K.: *A New York-i Konvenció alkalmazásának egyes kérdései a magyar joggyakorlatban.* In: *Arbitrando et curriculum bene diligendo. Ünnepi kötet Horváth Éva 70. születésnapja alkalmából.* (szerk.: Burián L. – Szabó S.) Budapest, 2014. 171 – 186. o.
Raffai: *Az állami bíróságok szerepe…*	Raffai K.: *Az állami bíróságok szerepe a választottbíráskodásban, különös tekintettel a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére közrendbe ütközés miatt.* In: Csehi Z. – Raffai K. (szerk.): Állam és magánjog. Törekvések és eredmények az Európai Unió joga, a nemzetközi magánjog, polgári jog és polgári eljárásjog keresztmetszetében. Budapest, 2014. 343 – 352. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 240 2018.01.12. 11:57:40

Rechberger (hrsg.): *ZPO. Zivilprozessordnung...*	W. H. Rechberger (hrsg.): *ZPO. Zivilprozessordnung. Der Standardkommentar zur österreichischen Zivilprozessordnung.* Wien, 2014[4].
Reder: *Securities Law and…*	M. E. K. Reder: *Securities Law and Arbitration: The Enforceability of Predispute Arbitration Clauses in Broker-Customer Agreements.* Columbia Business Law Review, 1 (1990) , 91 – 117. o. 1990. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1495346 A letöltés ideje: 2017. 11. 17. 23:17
Redfern – Hunter: *Law and Practice of…*	A. Redfern – M. Hunter: *Law and Practice of International Commercial Arbitration*. London, 2004[4].
Report on the Bill…	*Report on the Bill and the Act made by the Departmental Advisory Committee*. Arbitration International, 13 (1997) 275. skk o.
Roebuck – Loynes de Fumichon: *Roman Arbitration*.	D. Roebuck – B. De Loynes de Fumichon: *Roman Arbitration*. Oxford, 2004.
Roebuck: *Ancient Greek…*	D. Roebuck: *Ancient Greek Arbitration*. Oxford, 2001.
Roebuck: *Best to Reconcile'…*	D. Roebuck: *'Best to Reconcile': Mediation and Arbitration in the Ancient Greek World.* Arbitration. The Journal of the Chartered Institute of Arbitrators. November, 2000 27. skk o.
Rogers – Goodall: *How will Brexit…*	J. Rogers – S. Goodall: *How will Brexit impact arbitration in England and Wales?* http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/142441/how-will-brexit-impact-arbitration-in-england-and-wales A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:53
Rowley – Mendelsohn (ed.): *Arbitration World.*	J. W. Rowley – Mc. B. Mendelsohn (ed.): *Arbitration World. Jurisdictional Comparisons.* London, 2006.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 241 2018.01.12. 11:57:40

Samuel: *A Critical Look…*	A. Samuel: *A Critical Look at the Reform of Swiss Arbitration Law.* Arbitration International 7 (1991). 27 – 56. o.
Sanders: *Quo vadis arbitration?*	P. Sanders: *Quo vadis arbitration? Sixty Years of Arbitration Practice.* The Hague, 1999.
Sándor.: *A svájci kereskedelmi jog…*	Sándor I.: *A svájci kereskedelmi jog kodifikációjának története*. Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis De Rolando Eötvös Nominatae. 35 (1995/96). 83 – 97. o
Santos: *Challenge of an…*	M. G. Santos: *Challenge of an Arbitration Award in the United States and the Doctrine of Manifest Disregard of Law.* Revista de Arbitragem e Mediação. 43 (2014). 307 – 326. o.
Sárközy: *A választottbírráskodás státuskérdéseiről…*	Sárközy T.: *A választottbírráskodás státuskérdéseiről az új választottbírósági törvény alapján.* Jogtudományi Közlöny, 2018. évi 1. sz. (megjelenés alatt)
Scherer – Baizeau: *Swiss Rules of…*	M. Scherer – D. Baizeau: *Swiss Rules of International Arbitration. Awards Before the Swiss Federal Supreme Court.* http://www.lalive.ch/data/publications/msc_Swiss_Rules_of_International_Arbitration_Awards.pdf A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 00:02
Scherer: *The IBA Guidelines…*	M.Scherer: *The IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration: The First Five Years 2004–2009.* Dispute Resolution International. 4 (2010). 5 – 53. o.
Schwarz – Konrad: *The Vienna Rules…*	F. T. Schwarz – C. W. Konrad: *The Vienna Rules. A Commentary on International Arbitration in Austria.* Alphen aan den Rijn, 2009.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 242 2018.01.12. 11:57:40

Speller: *England and Wales.*	D. Speller: *England and Wales.* In: *The International Arbitration Review.* (ed.: J. H. Carter). London, 2017[8]. 147 – 163. o.
Spoorenberg – Franchini: *Supreme Court rules on…*	F. Spoorenberg – D. Franchini: *Supreme Court rules on waiver of challenge.* http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Arbitration-ADR/Switzerland/Tavernier-Tschanz/Supreme-Court-rules-on-waiver-of-challenge?utm_source=ILO+Newsletter&utm_medium=email&utm_content=Newsletter+2017-11-30&utm_campaign=Arbitration+%26+ADR+Newsletter A letöltés ideje: 2017. 12. 01. 12:25
Steed: *Appealing Arbitration Awards and…*	J. P. Steed: *Appealing Arbitration Awards and the Circuit Split over Manifest Disregard of Law.* http://apps.americanbar.org/litigation/committees/appellate/articles/spring2016-0516-appealing-arbitration-awards-circuit-split-manifest-disregard-law.html A letöltés ideje: 2017. 09. 09. 0:13
Stein: *Legal Institutions…*	P. Stein: *Legal Institutions. The Development of Dispute Settlement*. London, 1984.
Szabó: *A választottbíráskodás hazai…*	Szabó I.: *A választottbíráskodás hazai fejlődése és a polgári perrendtartás rekodifikációja.* In: (szerk.: Nagy Cs. I.) Liber Amicorum János Martonyi. Ünnepi kötet Martonyi János tiszteletére. Budapest, 2014. 118 – 127. o.
Szász: – Horváth: *Country Report…*	Szász I. – Horváth É.: *Country Report: Hungary.* In: *International Handbook on Commercial Arbitration.* Supplement, 31. The Hague – London – Boston, 2000.
Szász: *A választottbíráskodásról…*	Szász I*: A választottbíráskodásról és szabályozásáról.* Gazdaság és Jog 1993/7-8. 8 – 11. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 243 2018.01.12. 11:57:40

The Baker & Mckenzie International…	*The Baker & Mckenzie International Arbitration Yearbook 2011-2012.* New York, 2012.
The Manifest Disregard of Law…	*The Manifest Disregard of Law Doctrine and International Arbitration in New York. Report by the Committee on International Commercial Disputes.* New York City Bar. New York, 2012.
Thomas *Textbook of…*	J.A.C. Thomas: *Textbook of Roman Law.* Amsterdam – New York – Oxford, 1976.
Tóth: *A nemzetközi választottbíráskodás…*	Tóth Á.: *A nemzetközi választottbíráskodás szabályozása Svájcban (Átmeneti szabályok).* Friss hírek a nemzetközi kereskedelmi jog világából. 7 (1991). 7 – 11. o.
Törő: *Aktualitások a választottbíráskodással…*	Törő A.: *Aktualitások a választottbíráskodással kapcsolatban, általános és speciális választottbíróságok Magyarországon és külföldön.* In: Jogi Tájékoztató Füzetek, (szerk.: Szakál R.) Budapest, 2017. 5 – 11. o.
Tóth: *Választottbíróság elé…*	Tóth L.: *Választottbíróság elé vihető ügyek a magyar jogban.* http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/otdk_kulonszam/valasztottbirosag_ele_viheto_ugyek_a_magyar_jogban/ A letöltés ideje: 2017. 12. 04. 12:53
Trezzini: *The Challenge of…*	F. Trezzini: *The Challenge of Arbitral Awards for Breach of Public Policy according to Art. 190 para. 2 lit e) of the Swiss Private International Law.* In: Three Essays on International Commercial Arbitration. Lugano, 2003. 100 – 233. o.
Tyler – Parasharami: *Finality Over Choice:…*	T. Tyler – A. A. Parasharami: *Finality Over Choice: Hall Street Associates, L. L. C. v. Mattel, Inc. (US Supreme Court*). Journal of International Arbitration 25 (2008). 613 – 621. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 244 2018.01.12. 11:57:41

Ujlaki: *A választottbírósági szerződés…*	Ujlaki L.: *A választottbírósági szerződés jogági elhelyezettsége és tipológiája.* Jogtudományi Közlöny. 46 (1991). 216 – 225. o.
UNCITRAL Model Law…	*UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985. With Amendments as Adopted in 2006.* Vienna, 2008.
UNCITRAL Secretariat Guide...	*UNCITRAL Secretariat Guide on the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards.* New York, 2016. http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/NY-conv/2016_Guide_on_the_Convention.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 13:29
van den Berg: *Should the Setting…*	A. J. van den Berg: *Should the Setting Aside of the Arbitral Award be Abolished?* ICSID Review (2014). 1 – 26. o.
Várady – Barceló – von Mehren: *International Commercial Arbitration*.	T. Várady – J. J. Barceló – A. t. von Mehren: *International Commercial Arbitration.* Minnesota, 1999.
Várady: *Can Proceeding…*	T. Várady: *Can Proceeding ‚Not in Accordance with the Agreement of the Parties' Be Condoned? Remarks on Article V(1)(d) of the New York Convention.* In: S. Kröll – L. A. Mistelis – V. Rogers – P. P. Viscasillas: International Arbitration and International Commercial Law: Synergy, Convergence and Evolution – Liber Amicorum Eric Bergsten. Alphen aan den Rijn, 2011. 467 – 488. o.
Várady: *Control of…*	T. Várady: *Control of Arbitral Awards and the Relevance of Newly Discovered Facts.* In: Liber Amicorum Kresimir Sajko. Zagreb, 2012. 435 – 451. o
Várady: *Választottbírói semlegesség…*	Várady T.: *Választottbírói semlegesség és pártatlanság a XXI. Században.* In: Nochta T. – Fabó T. (szerk,): Ünnepi Tanulmányok Kecskés László Professor 60. Születésnapja Tiszteletére. Pécs, 2013. 561 – 573. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 245 2018.01.12. 11:57:41

Varga: *A választottbíráskodás elfogadottságának…*	Varga I.: *A választottbíráskodás elfogadottságának alakulása Magyarországon: Privatizált bíráskodás és állami érdekek.* http://real.mtak.hu/16922/1/vargai_publ_v%C3%A1lasztottb%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1g_elfogadotts%C3%A1ga_20140610.pdf A letöltés ideje: 2017. 11. 24. 14:01
Varga: *The Law and Practice…*	I. Varga: *The Law and Practice of Arbitration in Hungary.* In: C. Liebscher – A. Fremuth-Wolf (ed.): Arbitration Law and Practice in Central and Eastern Europe. New York, 2014. 1 – 87. o.
Vékás: *A közrend sérelme a…*	Vékás L.: *A közrend sérelme a választottbírósági ítéletek esetében.* In: *Arbitrando et curriculum bene diligendo. Ünnepi kötet Horváth Éva 70. születésnapja alkalmából.* (szerk.: Burián L. – Szabó S.) Budapest, 2014. 229 – 236. o.
Vischer: *IPRG Kommentar…*	F. Vischer: *IPRG Kommentar.* Zürich, 1993.
Voser – George: ECtHR: *Waiver of Recourse…*	A. Voser – A. George: *ECtHR: Waiver of Recourse Against International Arbitral Award Not Incompatible with ECHR* lásd: http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2016/03/31/ecthr-waiver-of-recourse-against-international-arbitral-award-not-incompatible-with-echr/ A letöltés ideje 2017. 10. 31. 23:58
Voser – Raneda: *Swiss Supreme Court…*	N. Voser – J. Raneda: *Swiss Supreme Court confirms that lack of reasoning for rejecting challenge to an arbitrator does not constitute a violation of the right to be heard.* https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/3-543-0908?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1 A letöltés ideje: 2017. 10. 30. 23:15

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 246 2018.01.12. 11:57:41

Voser – Cremades: *Swiss Supreme Court…*	N. Voser – N. C. Cremades: *Swiss Supreme Court declares Croatia's petition inadmissible for setting aside and revision of award in alleged bribery case.* https://www.swlegal.ch/getdoc/e08ab393-4f4d-4591-8805-108565e39e34/2017_Nathalie-Voser_Anne-Carole-Cremades_Swiss-Sup.aspx A letöltés ideje: 2017. 12. 01. 12:30
Vörös: *A nemzetközi gazdasági…*	Vörös I.: *A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga II.* Budapest, 2004.
Walter – Bosch – Brönnimann: *Internationale Schiedsgerichtsbarkeit…*	G. Walter – W. Bosch – J. Brönnimann: *Internationale Schiedsgerichtsbarkeit in der Schweiz. Kommentar zu Kapitel 12 des IPR-Gesetzes.* Bern, 1991.
Webster – Bühler: *Handbook of ICC…*	T. H. Webster – M. W. Bühler: *Handbook of ICC Arbitration. Commentary, Precedents, Materials.* London, 2014.
Wellmann: *A választottbíráskodás és az…*	Wellmann Gy.: *A választottbíráskodás és az állami bíróságok közötti együttműködés.* In: *A Választottbíróság hatvan éve 1949 – 2009.* Budapest, 2009. 20 – 27. o.
Wiebecke: *Switzerland.*	M. Wiebecke: *Switzerland.* In: J.H. Carter (ed.): *International Abitration Review*. London, 2017[8]. 466 – 484. o.
Wong: *Amendments to the…*	V. V. Wong: *Amendments to the Austrian Arbitration Act.* http://www.lcia.org//Membership/YIAG/2013-summer-yiag-e-news.aspx#Austria A letöltés ideje: 2017. 10. 16. 23:09
Wong: *Austria.*	V. V. Wong: *Austria.* In: J. H. Carter (ed.): *International Arbitration Review.* London, 2017[8]. 59 – 70. o.
Zeiler – Steindl: *The New Austrian…*	G. Zeiler – B. Steindl: *The New Austrian Arbitration Law. A Basic Primer.* Wien – Graz. 2006.
Zimmermann: *The Law of Obligations.*	R. Zimmermann: *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition.* Oxford, 1996.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 247 2018.01.12. 11:57:41

Internetes források

http://www.thelatinlibrary.com/cic.html
A letöltés ideje: 2017. 11. 15. 12:05
https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf
A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 00:07
http://www.jus.uio.no/lm/europe.international.commercial.arbitration.convention.geneva.1961/portrait.pdf
A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 16:04
http://internationalarbitrationlaw.com/74-jurisdictions-have-adopted-the-uncitral-model-law-to-date/
A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 00:10
https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf
A letöltés ideje: 2017. 11. 10. 13:20
http://www.viac.eu/en/viac/seven-best-reasons-for-choosing-viac
A letöltés ideje: 2017. 10. 11. 22:20
https://www.jusline.at/gesetz/zpo
A letöltés ideje: 2017. 10. 11. 23:44
http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf
A letöltés ideje: 2017. 10. 13. 11:12
https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Justiz/JJT_20160928_OGH0002_018OCG00003_16I0000_000/JJT_20160928_OGH0002_018OCG00003_16I0000_000.pdf
A letöltés ideje: 2017. 10. 13. 14:12
https://www.gpp.at/fileadmin/user_upload/ILO_Supreme_Court_defines_limits_for_challenge_of_arbitrator_in_set-aside_proceedings.pdf
A letöltés ideje: 2017. 10. 19. 00:02
http://www.arbitration-ch.org/en/arbitration-in-switzerland/index.html
A letöltés ideje: 2017. 10. 29. 22:38
http://www.polyreg.ch/bgeunpub/Jahr_2006/Entscheide_4P_2006/4P.88__2006.html
A letöltés ideje: 2017. 10. 30 22:45
http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=1565&opac_view=2
A letöltés ideje: 2017. 10. 30. 23:07

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 248 2018.01.12. 11:57:41

https://www.trans-lex.org/750200/_/icc-arbitration-rules-1998/
A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 23:16
https://www.swissarbitration.org/files/33/Swiss-Rules/SRIA_EN_2017.pdf
A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 00:01
http://www.unilex.info/case.cfm?pid=1&do=case&id=1094&step=Abstract
A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 00:02
http://www.swissarbitrationdecisions.com/sites/default/files/18%20f%C3%A9vrier%202016%204A%2084%202016.pdf
A letöltés ideje: 2017. 11. 06. 22:11
https://www.bger.ch/ext/eurospider/live/de/php/clir/http/index.php?lang=de&type=highlight_simple_query&page=1&from_date=&to_date=&from_year=1954&to_year=2017&sort=relevance&insertion_date=&from_date_push=&top_subcollection_clir=bge&query_words=4A_84%2F2015&part=all&de_fr=&de_it=&fr_de=&fr_it=&it_de=&it_fr=&orig=&translation=&rank=1&highlight_docid=atf%3A%2F%2F142-III-239%3Ade&number_of_ranks=34&azaclir=clir
A letöltés ideje: 2017. 11. 06. 22:11
https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html
A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 15:24
https://hudoc.echr.coe.int/eng#{„itemid”:[„001-161870”]}
A letöltés ideje: 2017. 10. 31. 22:53
http://www.polyreg.ch/bgeunpub/Jahr_2015/Entscheide_4A_2015/4A.386__2015.html
A letöltés ideje: 2017. 11. 06. 22:58
http://www.tas-cas.org/
A letöltés ideje: 2017. 11. 25. 23:01
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:224:0008:0008:EN:PDF
A letöltés ideje: 2017. 11. 25. 23:08
http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-02/cp060065en.pdf
A letöltés ideje: 2017. 11. 25. 23:08
http://www.oreillystewart.com/access-our-knowledge/new-legislation/latest-developments-arbitration-enforcement
A letöltés ideje: 2017. 09. 24. 22:04
http://www.nadr.co.uk/articles/published/ArbitrationLawRep/Fidelity%20v%20Myriad%202005.pdf
A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 13:05

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 249 2018.01.12. 11:57:41

https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents
A letöltés ideje: 2017. 09. 22. 12:48
http://www.nadr.co.uk/articles/published/ArbitrationLawRep/Primetrade%20v%20Ythan%202005.pdf
A letöltés ideje: 2017. 09. 24. 22:27
http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2005/43.html
A letöltés ideje: 2017. 09. 28. 23:05
https://high-court-justice.vlex.co.uk/vid/ht-2014-00056-558626190
A letöltés ideje: 2017. 09. 28. 23:52
https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/#article_23
A letöltés ideje: 2017. 10. 09. 23:34
http://www.economist.com/Brexit
A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:10
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33054&from=HU
A letöltés ideje: 2017. 10. 10. 23:41
http://www.sccinstitute.com/media/37104/the-federal-arbitration-act-usa.pdf#page=5&zoom=auto,-82,135
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 14:13
https://pittvis.files.wordpress.com/2016/09/us-federal-arbitration-act.pdf
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 14:13
http://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp/548/650/1651030/
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 15:14
http://caselaw.findlaw.com/us-11th-circuit/1152558.html
A letöltés ideje: 2019. 09. 20. 21:50
https://www.supremecourt.gov/opinions/12pdf/12-135_e1p3.pdf
A letöltés ideje: 2017. 09. 21. 0:59
https://www.trans-lex.org/604810/_/us-uniform-arbitration-act-2000/
A letöltés ideje: 2017. 11. 18. 23:08
https://supreme.justia.com/cases/federal/us/473/614/case.html
A letöltés ideje: 2017. 11. 18. 23:04
https://www.courtlistener.com/opinion/65000/citigroup-global-markets-inc-v-bacon/
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 21:57
http://caselaw.findlaw.com/us-11th-circuit/1520454.html
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 22:08

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 250 2018.01.12. 11:57:41

https://www.courtlistener.com/opinion/2540890/republic-of-argentina-v-bg-group-plc/
A letöltés ideje: 2017. 09. 20. 13:08
https://www.courtlistener.com/opinion/1286497/stolt-nielsen-sa-v-animalfeeds-intern-corp/
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 23:03
http://www.ca4.uscourts.gov/Opinions/Published/102111.P.pdf
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 23:53
http://www.internationallawoffice.com/Newsletters/Arbitration-ADR/USA/KL-Gates/Supreme-Court-declines-to-revisit-Hall-Street-and-manifest-disregard
A letöltés ideje: 2017. 09. 18. 23:57
http://caselaw.findlaw.com/us-1st-circuit/1436526.html
A letöltés ideje: 2017. 11. 18. 23:40
http://caselaw.findlaw.com/us-2nd-circuit/1410723.html
letöltés ideje: 2017. 09. 18. 16:01
http://www.pwc.com/hu/hu/hirujsagok/assets/adohirujsag/tax_newsflash_578.pdf
A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 14:51
http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf
A letöltés ideje: 2017. 08. 24. 12:21
http://www.kuria-birosag.hu/hu/joghat/32013-szamu-pje-hatarozat
A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 21:17
https://www.gfmt.hu/hir/ujabb-elvi-jelentosegu-itelet-a-valasztottbirosagi-iteletek-ervenytelenitese-targyaban.php
A letöltés ideje: 2017. 08. 23. 23:24
http://birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/birosagi-hatarozatok-gyujtemenye,
Határozat azonosítója: Gfv.30141/2010. A letöltés ideje: 2017. 09. 07. 13:36
http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf
A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 15:01
http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf
A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 15:43
http://www.parlament.hu/irom40/15361/15361.pdf
A letöltés ideje: 2017 10. 25. 15:32
http://www.jogiforum.hu/interju/161
A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 16:48
https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/#article_6
A letöltés ideje: 2017. 09. 08. 13:08

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 251 2018.01.12. 11:57:41

https://cdn.iccwbo.org/content/uploads/sites/3/2017/01/ICC-2017-Arbitration-and-2014-Mediation-Rules-english-version.pdf.pdf
A letöltés ideje: 2017. 09. 08. 14:13
http://www.nt.hu/dinamic/letoltesek/5/court-practice-in-setting-aside-arbitration-awards.pdf
A letöltés ideje: 2017. 11. 13. 20:45
http://www.jogiforum.hu/interju/161
A letöltés ideje: 2017. 08. 30. 16:48
http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/eg/eg020en.pdf
A letöltés ideje: 2017. 11. 08. 23:29
http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=798
A letöltés ideje: 2017. 11. 09. 22:19
http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=176
A letöltés ideje: 2017. 11. 13. 16:00
http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=140
A letöltés ideje: 2017. 11. 13. 16:32
http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/52E993F24BA-8E23CC125802200586DB9?OpenDocument
A letöltés ideje: 2017. 11. 30. 12:26
http://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx
A letöltés ideje: 2017. 11. 30. 21:36
http://www.lcia.org//Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx#Annex
A letöltés ideje: 2017. 11. 30. 21:36
http://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=118
A letöltés ideje: 2017. 12. 02. 00:33

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 252 2018.01.12. 11:57:41

Jogesetek jegyzéke

Anglia

Novasen S.A. v. Alimenta S.A. (2011)
Zermalt Holdings SA v. Nu-Life Upholstery Repairs (1985)
Haussmann Ltd. v. Pharaon (2003)
Primetrade AG v Ythan Ltd. (2005)
Richardson v. Meilish (1824)
Soleimany v. Soleimany (1999) QB 785
Fence Gate Ltd. v NEL Construction Ltd. (2001)
Sanghi Polyesters Ltd. v. The International Investor (KCFC) (2000)
Lesotho Highlands Development Authority v Impregilo Spa [2005] UKHL 43
The Secretary of State for Home Department v. Raytheon Systems Limited (2015)
Allianz SpA v West Tankers (Case C-185/07)

Ausztria

OGH 28. 09. 2016, 18 OCg 3/16 i
18 OCg 6/16
2 Ob 112/12b f

Svájc

4P.88/2006.[325]
5A 68/2013.
5A 69/2013.
4A_452/2007.
4.P.146/2005.
4A_84/2015.
Gamma SA vs. Sigma SA. (DFT 118. II. 193.)
DFT 13.11.1998.
Tabbane v. Switzerland (41069/12)
DFT.28.03.2001.

325 Ezen, a svájci döntéseket jelölő ügyszámok mindegyike a Legfelsőbb Bíróság ügyszámát jelenti.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 253 2018.01.12. 11:57:41

DFT. 118 II 199. 11.03.92.
DFT. 29.08.2006.
DFT 4A_386/2015.
DFT 18.11.2011.
DFT. 17.02.2000.
NE (Neuchâtel) 23.09.1999.
4A_53/2017. sz.
Marc Biolley v. Association Turkish FA (2007)
Raducan v. IOC (2000)

Magyarország

Curia P. VII. 6001/1918
BH1980. 304.
BH 1998.550.
9.G.43.060/2014. (Fővárosi Törvényszék)
Gfv. XI.310.452/2008/4. (Legfelsőbb Bíróság)
Gfv.X.30.296/2009/5. (Legfelsőbb Bíróság)
EBH 2003.959.
Gfv.VII.30.282/2015/10. sz. (Kúria)
Gfv. X. 30.229/2009/4. (Legfelsőbb Bíróság)
Gfv. XI. 30.292/2007/7. (Legfelsőbb Bíróság)
BH 1999.270. (Legfelsőbb Bíróság)
BH. 1999.223. (Legfelsőbb Bíróság)
EBH2007. 1705. (Legfelsőbb Bíróság)
Gfv: XI.30.520/2007/6. sz. (Legfelsőbb Bíróság)
Gfv.X.30.188/2011/9. (Legfelsőbb Bíróság)
Bíróság LB-H-GJ-2009-51. sz. (Legfelsőbb Bíróság)
1-H-Gj-2007-3. sz. (Fővárosi Bíróság)
Gfv.X.30.141/2010/24. (Legfelsőbb Bíróság)
7.G.41.009/2013.. (Fővárosi Törvényszék)
BH 2017.4.126 (Kúria)
BH 2006.218.
BH. 1996.159. (Legfelsőbb Bíróság)
BH1997.489. (Legfelsőbb Bíróság)
9.G.43.060/2014. sz. (Fővárosi Törvényszék)
BH 2003. 505. (Legfelsőbb Bíróság)
BH 2003.127. (Legfelsőbb Bíróság)
EBH 1999. 37. (Legfelsőbb Bíróság)

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 254 2018.01.12. 11:57:41

K-H-GJ-2015-60. (Kúria)
VB/07242. (MKIK Választottbíróság)
BH 2008/1/1796. (Legfelsőbb Bíróság)
EBH2009. 1969. (Legfelsőbb Bíróság)
EBH2006. 1429 (Legfelsőbb Bíróság)
Vb/01047. (MKIK Választottbíróság)
Vb/03515. (MKIK Választottbíróság)
Vb/99164. (MKIK Választottbíróság)
Vb/00046. (MKIK Választottbíróság)
Vb/05019. (MKIK Választottbíróság)
Vb/04210. (MKIK Választottbíróság)
Vb/051231.(MKIK Választottbíróság)
Vb/07134. (MKIK Választottbíróság)
Vb/07177. (MKIK Választottbíróság)
Vb/07209. (MKIK Választottbíróság)
Vb/07181. (MKIK Választottbíróság)
Vb/09217. (MKIK Választottbíróság)
Vb/12075. (MKIK Választottbíróság)
Vb/11199. (MKIK Választottbíróság)
Vb/12141. (MKIK Választottbíróság)
Vb/14023. (MKIK Választottbíróság)
EBH2001. 554 (Legfelsőbb Bíróság)
EBH2000. 237. (Legfelsőbb Bíróság)
5.Pf.22.234/2013. (Fővárosi Ítélőtábla)
1282/B/1993. (Alkotmánybíróság)
3265/2017. (X. 19.) AB határozat (Alkotmánybíróság)

USA

Mitsubishi Motors Corporation v. Soler Chrylser – Plymouth ,473 U.S. 614 (1985)
Bergesen v. Joseph Muller Corp., 548 F. Supp. 650 (S.D.N.Y. 1982)
Argentine Republic v. National Grid Plc., No. 10-7093.
Nagel v. ADM Investor Services, Inc.
Gianelli Money Purchase Plan & Trust v. ADM Investor Services, Inc.
Susquehanna Valley Cent Sch. Disc. at Conklen v. Susquehanna Valley Teachers' Ass'n.
Coast Trading Co. Inc. v. Pac Molasses Co.
Oxford Health Plans LLC v. Sutter
Fred J. Brotherton, Inc. v. Kreielsheimer 83 A. 2d. 707, 709.
American Safety Equipment Corp., v. J. P. Maguire & Co., Inc.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 255 2018.01.12. 11:57:41

San Martine Compania De Navegacion S.A. v. Saguenay Terminals, Ltd.
Wilko v. Swan, 346 U.S. 436 – 37 (1953)
Hall Street Associates, L. L. C. v. Mattel, Inc. 552 U.S. 576, 584 (2008)
Citigroup Global Mkts v. Bacon 562 F. 3d 349 (5th Cir. 2009)
Frazier v. Citifinancial Corp, LLC., 604, F 3.d
Republic of Argentina v. BG Group, 715 F. Supp 2d 108, 123 (2010)
Stolt-Nielsen SA v. AnimalFeeds Int'l Corp, 548 F 3d. 85
Wachovia Sec. LLC v. Brand, 671 F. 3d 472
Dewan v. Walia, 544 Fed. App'x 240.
Coffee Beanery, Ltd. v. WW. LLC 300 Fed, App'x 415.
Schafer v. Multiband Corp, 551 Fed. App'x 814.
Parsons & Whittemore Overseas Co. v. Societe Generale de L'Industrie du Papier (1974)
Karaha Bodas Co. L.L.C. vs. Perusahaan Perambangan Minyak Dan Gas Bumi (2004)
Mercy Hospital, Inc. v. Massachusetts Nurses Association (2005)
Sonatrach (Algeria) v. Distrigas Corp. (1995)
Applied Industrial Materials Corp. Ovalar Makine Ve Ticaret Sanayi
Hoeft v. MVL Grp., Inc. (2003)
Slaney v. International Amateur Athletic Federation (2001)
Villa Milano HOA vs Il Davorge (84 Cal. App. 4th 8190, 2000),
Flores v. Transamerica HomeFirst Inc. (93 Cal. App. 4th 846, 2001)
Pardee Constr. Co vs Superior Court (100 Cal. App. 4th 1081, 2002)

Egyéb

Dallah Real Estate and Tourism Holding Co. v. The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan (2010)
PT Putrabali Adyamulia (Indonesia) v. Rena Holding and others (2007)
Société Hilmarton Ltd v Société Omnium de traitement et de valorisation (OTV) (1994)
BCB Holdings and the Belize Bank Limited v. the Attorney General of Belize (2013)
Renusagar Power Co. Ltd. v. General Electric Co. (1993)
Meca-Medina and Majcen v. Comm'n of European Communities (2006)
ICC No. 2730, Clunet, 1984, 914.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 256 2018.01.12. 11:57:41

Summary

The Challenge of the Arbitration Awards. A Comparative Legal Analysis and an Introduction to the New Hungarian Regulation

Summary

I.

The Hungarian Parliament adopted the new Hungarian Act on Arbitration (Act LX of 2017 on Arbitration, hereinafter: the New Act) on the 30th of May, 2017. The New Act entered into force on the 1st of January, 2018 and overruled Act LXXI of 1994 on Arbitration (hereinafter: the Old Act).

The present paper is not devoted to provide a complete commentary on the New Act, but it focuses on a very particular feature of arbitration, namely the challenge of the arbitration awards. As it is widely known a main point of arbitration is that the award of the arbitral tribunal is final and binding. In other words it means that arbitration procedure usually ends at the first instance, since no possibility for appeal exists. Whilst appeal in its usual sense practically does not exist in arbitration, there is an exceptional legal remedy against the arbitration award, which is the challenge or procedure for setting aside the award.

Challenge indeed may be regarded in the eyes of the losing party of the arbitration procedure as a last shelter, but it is to highlight that the notion of challenge is not granted as an *ipso iure* right to the parties. Challenge however is an exceptional legal remedy, which can be initiated only under special circumstances stipulated by law.

The arbitral award may bring significant drawbacks for the unsuccessful party in many cases, which might mean that one shall want to seize every opportunity in order to initiate the challenge of the arbitral award.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 257 2018.01.12. 11:57:41

The book has been written without a desire of totality, which statement can be proven by the selection of the countries discussed, as well. The author endeavored to clarify the problems of the issue by several aspects, and that is considered to be a reason to the preference of the countries in the book. This book is divided into seven chapters.

The first chapter, the Introduction tries to describe the antecedents of arbitration in Roman Law, with special emphasis on the notion of *arbiter ex compromisso.* The author also discusses which remedies are available against the award of the *arbiter* in Roman Law. The Introduction also describes two fundamental international instruments of commercial arbitration, namely *UNCITRAL Model Law on Commercial Arbitration* (hereinafter: Model Law) and *Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958)* (hereinafter: New York Convention). The following articles of the named documents are compared in this chapter:

Model Law

Article 34. Application for setting aside as exclusive recourse against arbitral award

(1) Recourse to a court against an arbitral award may be made only by an application for setting aside in accordance with paragraphs (2) and (3) of this article.

(2) An arbitral award may be set aside by the court specified in article 6 only if:

(a) the party making the application furnishes proof that: (i) a party to the arbitration agreement referred to in article 7 was under some incapacity; or the said agreement is not

valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of this State; or (ii) the party making the application was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or (iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 258 2018.01.12. 11:57:41

that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, only that part of the award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be set aside; or (iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, unless such agreement was in conflict with a provision of this Law from which the parties cannot derogate, or, failing such agreement, was not in accordance with this Law;

or (b) the court finds that: (i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this State; or (ii) the award is in conflict with the public policy of this State.

(3) An application for setting aside may not be made after three months have elapsed from the date on which the party making that application had received the award or, if a request had been made under article 33, from the date on which that request had been disposed of by the arbitral tribunal.

(4) The court, when asked to set aside an award, may, where appropriate and so requested by a party, suspend the setting aside proceedings for a period of time determined by it in order to give the arbitral tribunal an opportunity to resume the arbitral proceedings or to take such other action as in the arbitral tribunal's opinion will eliminate the grounds for setting aside.

The New York Convention

Article V

1. Recognition and enforcement of the award may be refused, at the request of the party against whom it is invoked, only if that party furnishes to the competent authority where the recognition and enforcement is sought, proof that:

(a) The parties to the agreement referred to in article II were, under the law applicable to them, under some incapacity, or the said agreement is not valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of the country where the award was made; or

(b) The party against whom the award is invoked was not given proper notice of the appointment of the arbitrator or of the arbitration proceedings or was otherwise unable to present his case; or

(c) The award deals with a difference not contemplated by or not falling

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 259 2018.01.12. 11:57:41

within the terms of the submission to arbitration, or it contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, that part of the award which contains decisions on matters submitted to arbitration may be recognized and enforced; or

(d) The composition of the arbitral authority or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, or, failing such agreement, was not in accordance with the law of the country where the arbitration took place; or
(e) The award has not yet become binding on the parties, or has been set aside or suspended by a competent authority of the country in which, or under the law of which, that award was made.

2. Recognition and enforcement of an arbitral award may also be refused if the competent authority in the country where recognition and enforcement is sought finds that:

(a) The subject matter of the difference is not capable of settlement by arbitration under the law of that country; or
(b) The recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of that country.

As it is clearly seen the relevant wording of the two documents are almost identical. The slight differences and their relevance in the international practice of commercial arbitration are discussed in details in the final remarks of the book.

II.

With regard to Austria one should stress the fact that Austria has a huge tradition in domestic arbitration and plays an important role in international arbitration, as well. It has quite a lot of reasons, which can be summed up as follows. Austria has a well-developed legal system. The Austrian legal system is modern and arbitration-friendly with its arbitration law based on the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. Arbitration in Austria is efficient. The Austrian Supreme Court is the court of first and last instance for claims challenging an arbitral award. Such claims are strictly limited to

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 260 2018.01.12. 11:57:42

specific enumerated grounds comparable to those in the UNCITRAL Model Law. Austrian courts are arbitration-friendly and provide judicial assistance to arbitrators when needed. At the same time courts are reluctant to intervene in arbitral proceedings and may do so only when provided by the law.

Austrian law provides the following possibilities for setting aside the arbitral awards: 1. a valid arbitration agreement does not exist, or the arbitral tribunal has denied its jurisdiction despite the existence of a valid arbitration agreement, or a party was under an incapacity to conclude a valid arbitration agreement under the law governing its personal status; 2. a party was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was for other reasons unable to present its case; 3. the award deals with a dispute not covered by the arbitration agreement, or contains decisions on matters beyond the scope of the arbitration agreement or the plea of the parties for legal protection; if the default concerns only a part of the award that can be separated, only that part of the award shall be set aside; 4. the composition or constitution of the arbitral tribunal was not in accordance with a provision of the Chapter on arbitration or with an admissible agreement of the parties; 5. the arbitral proceedings were conducted in a manner that conflicts with the fundamental values of the Austrian legal system (*ordre public*); 6. the requirements according to which a court judgment can be appealed by an action for revision under section 530 paragraph (1) numbers 1 to 5 have been met; 7. the subject-matter of the dispute is not arbitrable under Austrian law; 8. the arbitral award conflicts with the fundamental values of the Austrian legal system (*ordre public*).

It is to highlight that one can find quite a similar provision to point 6 (the requirements according to which a court judgment can be appealed by an action for revision under section 530 paragraph (1) numbers 1 to 5 have been met) in the new Hungarian Arbitration Act. Nevertheless there is a significant difference, as well. Whilst the Austrian Act regards the revision as a possible reason for setting aside the award, the New Hungarian Act treats the institute of retrial as a separate legal institution. It is to note that primarily the aims of the

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 261 2018.01.12. 11:57:42

two solutions are pretty much similar: in case there is a valid reason for the retrial or revision, these possibilities thrive to create a legal remedy for the parties involved.

The chapter on Austria also sums up the relevant case law on setting aside the arbitral awards in Austria, taking into consideration the application of the IBA Guidelines, as well. One needs to stress the significance of the Decision of Supreme Court of Austria dated as per the 2nd of March, 2017 (18 OCg 6/16f.). In this decision the Supreme Court considered whether an arbitral award rendered in connection with licensing for the Austrian First Division Football League (i.e. the second highest professional division in Austrian football) had to be set aside because of an alleged infringement of public policy. Whilst the Supreme Court dismissed the claimant's demand to set aside the arbitral award, it highlighted that an annulment claim based on substantive public policy must be assessed more strictly where a claimant was 'forced' to accept an arbitration clause when contracting with a monopoly. (In the present case the claimant – being a sport association – simply had to accept the arbitration clause when it decided to apply for the license for the First Division Football league.)

III.

As it is well known, Switzerland is a popular venue for international arbitration procedures, which can be explained by numerous historical and legal historical reasons. It signifies the intense relationship between the Swiss international arbitration and the Swiss international private law that the basic rules applying to them are found in the same statute accepted on 18th of December, 1987., Federal statute on Swiss International Private Law (*Bundesgesetz über das internationale Privatrecht vom 18. Dezember*, 1987, hereinafter referred to as: IPRG).

Rules on international commercial arbitration can be found in the 20th chapter of the IPRG. It is essential to stress that the current form of the IPRG is a result of an approximately ten-year long process, after reviewing of many drafts and amendments.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 262 2018.01.12. 11:57:42

It is to note that the Swiss legislator did not adopt the Model Law when drafting the Swiss Law on Arbitration. Nevertheless there are several rules in the IPRG, which are identical with the stipulations of the Model Law. The book describes the reasons to challenge an arbitral award under the Swiss Law and takes into consideration the recent examples of the case law. The study also deals with the question to what extent can be an arbitral award subject to *Revision* in front of the Swiss Supreme Court.

According to Swiss law the arbitral award may be invalidated in the event of:

a) if the single judge or the selection of the arbitration panel was not drawn up according to the applicable rules;

b) if the tribunal was mistaken in finding its jurisdiction or the refusal of its jurisdiction;

c) if the content of the tribunal's award went beyond the request provided, or failed to decide on issues that were included in the application;

d) if the principle of equal treatment of parties, or the principle of hearing of the Parties was injured;

e) where the award of the tribunal was incompatible with public policy (in German and French text: ordre public, the Italian text: ordine pubblico).

During the interpretation of the procedural public policy several notable cases can be found in the Swiss case law. It was held that the mere fact that an arbitration award has no justification is not a procedural violation of public policy.

The Swiss Federal Court came to a very interesting conclusion in relation to the procedural public policy in another case. In the event that the tribunal gives an opportunity for certain facts to be considered as evidence, but later on allows the parties to know that these facts were not portrayed in an appropriate way (and therefore will not consider them), we may talk about the violation of procedural public policy. However if the tribunal gives the authorization for the attachment of such evidence, then afterwards – according to the Federal Court – may not arbitrarily change it without the breach of good faith. The Federal Court also points out that by doing so the tribunal violates the contractual legal relationship existing between the tribunal and the parties

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 263 2018.01.12. 11:57:42

and that is contrary to the theory *pacta sunt servanda.*[326]

Regarding Swiss case law one needs to pay attention to a very recent decision of the Swiss Supreme Court (4A_53/2017.). This award was reached by the Swiss Supreme Court in a challenge procedure initiated by Croatia against an arbitral award issued by an UNCITRAL court of arbitration in Geneva in a case between Croatia and Mol Public Limited Company (Hungary).

The Swiss Supreme Court declared inadmissible Croatia's application for the setting aside and *Revision* of an UNCITRAL award. The arbitral tribunal in its award had dismissed Croatia's request to nullify an amendment to the 2003 Shareholders Agreement between Croatia and MOL PLC in relation to INA, Croatia's largest oil company.

Croatia filed a petition before the Swiss Supreme Court requesting that the award should be vacated, or alternatively the court should order revision of the award.

The core question of the case was if Croatia's petition was admissible or whether, by providing in the underlying arbitration agreement that "there shall be no appeal to any court from awards rendered hereunder", the parties had validly waived their right to apply for the setting aside of the award, and if so, whether such waiver extended to an application for revision of the award where a ground to challenge an arbitrator is discovered after the issuance of the award, but within the time limit to file setting aside proceedings.

The Supreme Court had the standpoint that the parties had validly waived the right to challenge the award and as a matter of fact Croatia's petitions for setting aside and revision of the award were both considered inadmissible.

It is to note that in Swiss case law the *Court of Arbitration for Sport*, CAS (*Tribunal Arbitral du Sport)* plays a unique role in the viewpoint evolved in relation to the setting aside of an arbitral award. The CAS was founded by the International Olympic Association. The CAS is based in Lausanne and it is an arbitrary institution judging cases involving international legal matters under Swiss law. Numerous requests for

326 Regarding case NE (Neuchâtel) 23.09.1999. see: Müller: *International Arbitration.* 183. p.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 264 2018.01.12. 11:57:42

the invalidation of the decision on the grounds of it being contrary to Swiss public policy made by the CAS have been submitted to the Swiss Supreme Court. Nevertheless other grounds for vacation have been raised in setting aside procedures, as well. The chapter on Switzerland tries to provide a short summary of some relevant setting aside cases arising from CAS arbitration.

From the point of view of the present paper it is even more interesting to take into account the fact whether the seat of the CAS arbitration is always seen as Lausanne – regardless of where geographically speaking the Arbitration Board's proceedings are actually conducted – and whether the procedure is governed by Swiss law. Thus the CAS arbitral judgments – except in Switzerland – may be viewed as a foreign arbitration award, which in case of recognition and enforcement of judgments is to be considered under the public policy clause of the New York Convention subparagraph e) of Article V.

IV.

In England it is the *Arbitration Act* of 1996 (hereinafter: Arbitration Act), which governs the law of arbitration. The *Departmental Advisory Committee*, which was in charge of drafting the Act has characterized the main features of the Act as follows: "*One of the major purposes of the Arbitration Act 1996 was to set out most of the important principles of the law of arbitration of England and Wales in a logical order and expressed in a language sufficiently clear and free from technicalities to be readily comprehensible to the layman. It was to be 'in user friendly language".*[327]

It is to note that whilst the Model Law had influence on the Arbitration Act, the English Act does contain several differences from the UNCITRAL Model Law. One also has to stress that the Arbitration Act is based on the principle of fairness, party autonomy over the arbitration and the restriction of judicial intervention in proceedings. As it has been stated by *Zermalt Holdings SA v. Nu-Life Upholstery Repairs (1985)* (which case had been decided during the regime of the former

327 See: *Report on the Bill* … 275. o.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 265 2018.01.12. 11:57:42

Act on Arbitration), *as a matter of general approach the courts strive to uphold arbitration awards. They do not approach them with a meticulous legal eye endeavouring to pick holes, inconsistencies and faults in awards and with the objective of upsetting or frustrating the process of arbitration. Far from it, the approach is to read an arbitration award in a reasonable and commercial way expecting, as is usually the case, that there will be no substantial fault that can be found within it*".[328]

With regard to the challenge of arbitral awards theoretically there are three ways provided by English law: one can establish its claim on the issue of substantive jurisdiction, on serious irregularity or – under special conditions – an appeal on point of law could be submitted, as well. The term of appeal on point of law is a typical English feature, which is not known either by UNCITRAL Model Law or by the most European jurisdictions. Article 69 of the Arbitration Act defines the appeal on point of law as follows:

Unless otherwise agreed by the parties, a party to arbitral proceedings may (upon notice to the other parties and to the tribunal) appeal to the court on a question of law arising out of an award made in the proceedings. An appeal shall not be brought under this section except – (a) with the agreement of all the other parties to the proceedings, or (b)with the leave of the court.

The paper also discusses the most important leading cases regarding the challenge of arbitral awards, which cases – being England a Common Law jurisdiction – do have significant influence on the practice of arbitration in England and also in international relations.

It is worth mentioning the well-known *Lesotho Highlands Development Authority v Impregilo Spa* [2005] UKHL 43 case, which provides an important reasoning on the possible interpretation of question of law as follows: „*In order to decide whether section 68(2)(b) is engaged it will be necessary to focus intensely on the particular power under an arbitration agreement, the terms of reference, or the 1996 Act which is involved, judged in all the circumstances of the case. In making this general observation it*

328 See: http://www.nadr.co.uk/articles/published/ArbitrationLawRep/Fidelity%20v%20Myriad%202005.pdf Date of downloading: 22. 09. 2017. 1:05 p.m.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 266 2018.01.12. 11:57:42

must always be borne in mind that the erroneous exercise of an available power cannot by itself amount to an excess of power. A mere error of law will not amount to an excess of power under section 68(2)(b)".[329]

The book devotes some space to a very actual issue on the arbitration in England, which is the potential effect of Brexit on arbitration. It is to highlight that Brexit might arguably have positive consequences for the London arbitration market in several aspects. Brexit may create further reasons for commercial users in some sectors that have been more inclined to resort to the English courts to use arbitration. Furthermore, Brexit may give English courts greater freedom to issue anti-suit injunctions to protect the integrity of an agreement to arbitrate in London.

V.

The chapter on the USA is aware of the fact that the US has a rich and longstanding experience on arbitration, which diverges from the European tradition to certain extent. The legal framework of the arbitration in the US is described through the analysis of the relevant chapters of *Federal Arbitration Act* (hereinafter: FAA) and *Uniform Arbitration Act* (hereinafter: UAA).

Being a *Common Law* country it goes without saying that the case law has a remarkable influence on the legal practice on arbitration in the US, therefore the author dedicates much room to the detailed analysis of the leading cases on challenges of arbitration award.

For example one can read a summary on the case of *Mitsubishi Motors Corporation v. Soler Chrylser – Plymouth* and also on its well-known impact on American Law, which is called the *ghost of Mitsubishi.* In order to clarify how different notions and interpretations are applied by US law, one can refer to the so-called *manifest disregard of law*, which is partly recognized as a special circumstance for vacating an arbitration award in the US. The author puts emphasis on demonstrating the two dissenting opinions on this notion in the American practice. On the one hand *manifest disregard of law* can be summed up as follows:

[329] See: http://www.bailii.org/uk/cases/UKHL/2005/43.html Date of downloading: 28. 09. 2017. 23:05 p.m.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 267 2018.01.12. 11:57:42

„Manifest disregard of law is judicially distinguished from misinterpretation of law. To be clear, arbitrators are the sole determiners of fact and law (unless agreement otherwise specifies). As such, arbitrators are allowed to misinterpret the law or make mistakes of law – without the award being vacated. Yet, this is all a matter of degree. When misinterpretation of law becomes so serious and grave that it is elevated to the plateau of manifest disregard of law, an award may be vacated."[330]

The author describes the approach, elaborated by *Hall Street Associates, L. L. C. v. Mattel, Inc. 552 U.S. 576, 584 (2008),* in which the reasoning restricts the grounds for *vacatur* to those set forth in § 10 of the FAA, and consequently, manifest disregard of law is no longer an independent ground for vacating awards under the FAA according to the *Hall Street*.

Nevertheless, the paper discusses several further examples of the American case law, which follow a different standpoint.

For example the reasoning of a leading case, namely *Coffee Beanery, Ltd. v. WW. LLC 300 Fed* establishes *manifest disregard of law as* a sovereign ground for vacating an arbitration award:

In light of the Supreme Court's hesitation to reject the manifest disregard doctrine in all circumstances, we believe it would be imprudent to cease employing such a universally recognized principle. Accordingly this Court will follow its well-established precedent here and continue to employ the manifest disregard standard."[331]

The author is well aware of the circumstance how important might be to create an uniform interpretation of *manifest disregard of law*, in order to create a more user-friendly practice of setting aside of arbitration awards. Nevertheless it is to note that it is remarkably difficult to reach to a common understanding of this term with regard to the several possibilities of interpretation arising from the individual circumstances of each case. This chapter also shortly describes the influence of *IBA Guidelines* on the vacation of arbitral awards in the United States.

330 See: Oehmke: *Commercial Arbitration.* 103. p.

331 See: https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=afcbcb01-4171-473c-8e77-57568fbadf3a Date of downloading: 19.09.2017. 12:04 a.m

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 268 2018.01.12. 11:57:42

VI.

The chapter on Hungary presents a detailed analysis on the issue of challenging the award in Hungary. It starts with a historical introduction, shortly describing the relevant provisions of the former acts on arbitration in Hungary. It is to note that the Civil Procedure of 1911, which can be attached to the name of Sándor Plósz, contained quite detailed provisions on arbitration. The Title XVII of this Code contained regulations on arbitration. The following questions were covered by these provisions:

- Arbitration agreement;
- Appointment of Arbitrators;
- Liability of Arbitrators;
- Jurisdiction of the Arbitral Tribunal;
- Procedure of the Arbitral Tribunal (proofs, legal representation, etc.);
- Award of the Arbitral Tribunal;
- Challenge of the award of the Arbitral Tribunal.

Unlike the modern arbitration act, there is no reference to public policy in the challenge in this Act, while the deadline for challenge was limited in 90 days.

As it is known a new Code on Civil Procedure was promulgated in Hungary; this was the Act No. III of 1952. The original version of this Act did not contain any regulation on arbitration. In 1972 this Act was amended with Chapter 24 on Arbitration. Chapter 24 included only four sections, lacking many important rules due to political-economic reasons.

One has to stress that after the political and economic changes in 1990, the Proposal for Arbitration Act was presented to the Hungarian Parliament in 1994, which adopted the Act on Arbitration (the Old Act). The Act was promulgated and it became effective on 13. 12. 1994. As mentioned before, the Hungarian Parliament adopted the new Hungarian Act on Arbitration (Act LX of 2017 on Arbitration, the New Act) on the 30th of May, 2017. The New Act entered into force on the 1st of January, 2018 and overruled Act LXXI of 1994 on Arbitration

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 269 2018.01.12. 11:57:42

(the Old Act). One of the most important motive of the New Act is to be fully in line with the UNCITRAL Model Law. Needless to say that the Old Act has been also based on the UNCITRAL Model Law, but there are elements, in which the New Act seems to be even closer to the Model Law.

Grounds for challenge under the New Act can be summed up as follows:

(2) An arbitral award may be set if:

(a) the party making the application furnishes proof that: (i) one of the contracting parties of the arbitration agreement r was under some incapacity; or the said agreement is not

valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of Hungary; or (ii) the party making the application was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or (iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, only that part of the award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be set aside; or (iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, unless such agreement was in conflict with a provision of this Law from which the parties cannot derogate, or, failing such agreement, was not in accordance with this Law;

or (b) the court finds that: (i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of Hungary; or (ii) the award is in conflict with the Hungarian public policy.

It goes without saying that these provisions are fully in line with the relevant stipulations of the Model Law.

It is also to note that the new Hungarian Act – in contrary with the old one – is aware of the possibility of suspending the challenge procedure.

According to Section 47, par (4) of the New Act, the court, when asked to set aside an award, may, where appropriate and so requested by

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 270 2018.01.12. 11:57:42

a party, suspend the setting aside proceedings for a period of maximum 90 days in order to give the arbitral tribunal an opportunity to resume the arbitral proceedings or to take such other action as in the arbitral tribunal's opinion will eliminate the grounds for setting aside. The paper also discusses the notion of retrial as stipulated by the New Act and provides a comparison with the legal institute of *Revision* regulated by the Austrian law on arbitration.

The chapter on Hungary also provides a detailed summary of the case law regarding setting aside an arbitral award with special emphasis on the notion of public policy.

VII.

The closing remarks of the paper provide reflections and conclusions on the issue of setting aside the arbitral awards in international and in domestic dimensions. It draws the attention to the fact that there are several jurisdictions, which apply special conditions to set aside the arbitral award. As an example one can refer to the Arbitration Act of Egypt, which reads as follows: *An arbitral award may be annulled, if the arbitral award failed to apply the law agreed upon by the parties to govern the subject matter in dispute*.

This chapter also discusses the problem, which might emerge during the recognition and enforcement of a foreign arbitral award in case of simultaneous procedures regarding the recognition and enforcement by the winning party and the challenge procedure initiated by the losing party. In other words it means that there can be a collision of the foregoing procedures if they are commenced simultaneously.

The paper introduces a few leading cases on this matter, such as the *Dallah Real Estate and Tourism Holding Co. v. The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan (2010), Norsolor SA v Pabalk Ticaret Limited Sirketi (1984)* or the *PT Putrabali Adyamulia (Indonesia) v. Rena Holding and others (2007)*. In the latter the French Court stated that an international award in an international commercial arbitration procedure cannot be attached to any jurisdiction, therefore it has a pure international character. The book also shortly discusses in this

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 271 2018.01.12. 11:57:42

regard the so-called Westphalian vision and transnational vision of international arbitration.

The conclusion can be drawn that in the dimension of international arbitration the application of the transnational concept of public policy seems to be very important. In case of this public policy concept – as it is discussed in the previous chapters of the book – the strict distinction between the concept of substantive and procedural public policy seems artificial. However it is important to conclude that when defining the concept of international public policy covered by sacrosanctus legal values it is almost impossible to ignore the individual legal cultures and morals.

We also need to stress that based on the findings of the present book the very same is holding true to the other possible grounds for setting aside an arbitral award either on national or on international level.

Boóc Ádám - A választottbírósági ítéletek érvénytelenítése.indd 272 2018.01.12. 11:57:42